

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

51. sējums

2008. gada 9. augusts

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

443. plenārā sesija, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā

2008/C 204/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Vienotā tirgus nākotne — darbība globālā mērogā"	1
2008/C 204/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas Komisijas paziņojums "Rezultātu Eiropa — Kopienas tiesību aktu piemērošana" COM(2007) 502 galīgā redakcija	9
2008/C 204/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Padomes Direktīvas 76/769/EEK grozījumiem attiecībā uz dažu bīstamo vielu — 2-(2-metoksietoksi) etanola, 2-(2-butoksietoksi) etanola, metilēndifenildiizocianāta, cikloheksāna un amonija nitrāta — un to preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem" COM(2007) 559 galīgā redakcija — 2007/0200 (COD)	13
2008/C 204/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā" COM(2007) 571 galīgā redakcija — 2007/0211 (CNS)	19
2008/C 204/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai .../.../EK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību" (kodificēta versija) COM(2008) 23 galīgā redakcija — 2008/0019 (COD)	24
2008/C 204/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par akciju sabiedrību apvienošanu" (kodificēta versija) COM(2008) 26 galīgā redakcija — 2008/0009 (COD)	24
2008/C 204/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai .../.../EK [...] par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 48. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses" (kodificēta versija) COM(2008) 39 galīgā redakcija — 2008/0022 (COD)	25

LV

Cena:
22 EUR

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2008/C 204/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Eiropas komunikāciju tīkli: uz integrētu pieeju"" COM(2007) 135 galīgā redakcija	25
2008/C 204/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum (pārstrādāta redakcija)" COM(2007) 265 galīgā redakcija/3	31
2008/C 204/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Lidostu radīto CO ₂ emisiju samazināšana ar lidostu jaunas pārvaldības sistēmas palīdzību" (izpētes atzinums)	39
2008/C 204/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Pamatnostādnes par EK līguma 81. panta piemērošanu jūras transporta pakalpojumiem" (atzinuma papildinājums)	43
2008/C 204/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par iekšējo ūdensceļu kuģu kuģošanas licenču savstarpēju atzīšanu" (kodificēta versija) COM(2008) 37 galīgā redakcija — 2008/0021 (COD)	47
2008/C 204/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006" COM(2007) 355 galīgā redakcija — 2007/0121 (COD)	47
2008/C 204/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un cilmes vietas nosaukumi"	57
2008/C 204/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Kopienas civilās aizsardzības mehānisma pilnveidošana, reaģējot uz dabas katastrofām"	66
2008/C 204/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli" (pašiniciatīvas atzinums)	70
2008/C 204/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Zaļā grāmata par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu" COM(2007) 301 galīgā redakcija	77
2008/C 204/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums, ar ko ievieš rīcības programmu, kas vajadzīga, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti un veicinātu starpkultūru izpratni, sadarbojoties ar trešām valstīm (Erasmus Mundus) (2009.–2013. gads)" COM(2007) 395 galīgā redakcija	85
2008/C 204/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Rīcības plāns pieaugušo izglītībai "Mūžu dzīvo — mūžu mācies"" COM(2007) 558 galīgā redakcija	89
2008/C 204/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Sociālo partneru loma jauniešu nodarbinātības veicināšanā"	95
2008/C 204/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Visiem pieejamas ilgtermiņa aprūpes nodrošināšana un finansiāli ilgtspējīgas sistēmas vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpei" (izpētes atzinums)	103
2008/C 204/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2004/40/EK par minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskam, ko rada fizikāli faktori (elektromagnētiskie lauki) (18. atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē)" COM(2007) 669 galīgā redakcija — 2007/0230 (COD)	110

2008/C 204/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “ES budžeta reforma un turpmākais finansējums” 113
2008/C 204/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko groza dažus noteikumus 2006. gada 28. novembra Direktīvā 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu” COM(2007) 677 <i>galīgā redakcija</i> 119
2008/C 204/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Eiropas Savienības un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas attiecības — pilsoniskās sabiedrības loma” 120

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

443. PLENĀRĀ SESIJA, KAS NOTIKA 2008. GADA 12. UN 13. MARTĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Vienotā tirgus nākotne — darbība globālā mērogā”

(2008/C 204/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 27. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Vienotā tirgus nākotne — darbība globālā mērogā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 27. februārī. Ziņotājs — *Cassidy* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 39 balsīm par, 9 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

1.1. EESK ir izveidojusi Vienotā tirgus novērošanas centru, lai uzraudzītu vienotā tirgus izveides virzību, un laika gaitā Komiteja izstrādājusi vairākus atzinumus, atbildot uz citu iestāžu — Padomes, Komisijas un Parlamenta, kā arī ES prezidentvalstu ⁽¹⁾ — pieprasījumiem izstrādāt izpētes atzinumus; pēdējais no minētajiem atzinumiem tika veltīts Komisijas progresa ziņojumam par vienotā tirgus pārskatu ⁽²⁾. Laika gaitā EESK izstrādājusi arī vairākus pašiniciatīvas atzinumus.

1.2. Šis pašiniciatīvas atzinums izstrādāts īstajā laikā, jo Eiropadomes 2007. gada 18. un 19. oktobra sanāksmē tika pieņemts lēmums, ka ES ir jāklūst par virzītājspēku regulējošo pasākumu un tirgus atvēršanas jomā visā pasaulē. ES var ietekmēt globalizāciju, ja tā savā attīstības modelī apvieno ilgtspējīgu izaugsmi, sociālo taisnīgumu un rūpes par vidi. Lai risinātu ar globalizāciju saistītās problēmas, Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģija ir piemērotāks līdzeklis nekā atgriešanās pie protekcionisma.

1.3. Darba devēji un arodbiedrības ir vienisprātis, ka “elastdrošība” ⁽³⁾, ja par to vienojušies sociālie partneri, var būt izdevīga gan uzņēmumiem, gan darba ņēmējiem. Tādējādi tā nodrošina pareizu sistēmu Eiropas

⁽¹⁾ OV C 24, 31.1.2006., ziņotājs — *Retureau* kgs, pēc prezidentvalsts Lielbritānijas pieprasījuma.

⁽²⁾ OV C 93, 27.4.2007., ziņotājs — *Cassidy* kgs.

⁽³⁾ OV C 256, 27.10.2007., ziņotājs — *Janson* kgs.

Ekspertu grupas 2007. gada 20. aprīļa starpposma ziņojums: “Elastdrošība ir politikas stratēģija, lai vienlaikus un apzināti veicinātu, pirmkārt, darba tirgu, darba organizāciju un darba attiecību elastīgumu, bet otrkārt, drošību — gan nodarbinātības drošību, gan sociālo drošību. Elastdrošības stratēģijā ietvertie pamatprincipi liecina, ka elastīgums un drošība nav jāuzskata par pretstatiem, bet tos var padarīt savstarpēji atbalstošus. Elastīgu darba tirgu veicināšana un augsta drošības līmeņa nodrošināšana būs efektīva tikai tad, ja darba ņēmējiem ir līdzekļi, lai pielāgotos pārmaiņām, iesaistītos nodarbinātībā, saglabātu savu vietu darba tirgū un gūtu panākumus darba dzīvē. Tādēļ elastdrošības koncepcijā īpaši uzsvērta ne tikai aktīva darba tirgus politika un mūžizglītības un apmācības veicināšana, bet arī stabila sociālās drošības sistēma, lai nodrošinātu ienākumus un dotu iespēju cilvēkiem apvienot darbu un ģimenes dzīvi. Tādējādi tiks veicināta arī iespēju vienlīdzība un dzimumu līdztiesība.”

darba tirgu modernizēšanai, kas aptver darba tiesību aspektus, efektīvas mūžizglītības un apmācības sistēmas, kā arī sociālās aizsardzības saglabāšanu un pastiprināšanu. Jāpiebilst arī, ka efektīvs sociālais dialogs (jo īpaši sarunas par darba koplīgumu slēgšanu) sekmēs darba tirgu netraucētu darbību.

1.4. EESK ir iepazinies ar Komisijas paziņojumu par tematu "Eiropas intereses — panākumi globalizācijas laikmetā" ⁽⁴⁾, kas tika iesniegts neformālajā Eiropadomes sanāksmē, kas notika Lisabonā.

1.5. Lielākā daļa ES iedzīvotāju vienotā tirgus panākumus tik daudzās ES iekšējās darbības jomās uzskata par pašsaprotamiem. Vienotā tirgus izveide nav noslēgusies, un komisārs McCreedy kgs to raksturo kā nepārtrauktu "pilnveidošanas" procesu ⁽⁵⁾. Līdztekus vienotā tirgus pilnveidošanai ES šobrīd jārisina globalizācijas radītās problēmas un jāveicina tirgus atvērtības princips, kas ir viens no pamatprincipiem Eiropas Savienībā, kur nav vietas protekcionismam un valda patiesa konkurence.

1.6. Viens no ES uzdevumiem pasaules mērogā ir saskaņotu standartu ieviešana tādā jomā kā kapitāla, preču, pakalpojumu un iedzīvotāju brīva pārvietošanās. Tas nozīmē, ka trešās valstis, kas vēlas sadarboties ar ES uzņēmējdarbības jomā, nedrīkstēs apiet iekšējā tirgū piemērotos noteikumus attiecībā uz patērētāju tiesību aizsardzību, tehniskajiem standartiem, darba apstākļiem un vides aizsardzību.

1.7. Globalizācijas problēma jo īpaši ir saistīta ar Pasaules tirdzniecības organizācijas un ILO lomu, kā arī ar aizvien pieaugošo pasaules finanšu tirgu savstarpējo atkarību, par ko liecināja krīze vērtspapīru un finanšu tirgū 2007. gada otrajā pusē.

1.8. Eiropas vienotā tirgus izveide nav vienīgais uzdevums. ES ir jāattīsta tirdzniecības saites un attiecības ar pārējām pasaules valstīm. ES arī turpmāk jābūt konkurētspējīgai, nodrošinot ieguvumus darba ņēmējiem, darba devējiem un visiem iedzīvotājiem. Lisabonas stratēģija ir izstrādāta, lai sasniegtu minētos mērķus un paaugstinātu ES konkurētspēju pasaules mērogā. ES pašai jānodrošina atlikušo iekšējo šķēršļu novēršana.

1.9. Šī pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir mudināt ES iesaistīties globalizācijas radīto problēmu risināšanā un izmantot ar to saistītās iespējas. Eiropas ekonomikas panākumi nebalstās uz protekcionismu, bet gan uz četrām brīvībām, kuras ir Eiropas Ekonomikas Kopienas izveides pamatā. (ES vēl aizvien nepieciešams atcelt dažus pašas noteiktos tirdzniecības ierobežojumus).

1.10. Jāuzmanās arī no ASV neveiksmīgās pieredzes, subsidējot biodegvielu ražošanu. Šādas nelietderīgas subsīdijas nenovēršami izraisīs pārtikas cenu celšanos un bada problēmu attīstības valstīs un nepietiekami attīstītajās pasaules daļās, ja minētās subsīdijas nebūs pakļautas attiecīgai PTO kontrolei ⁽⁶⁾.

1.11. EESK norāda uz sociālo partneru ieteikumiem, kas sniegti kopīgajā pārskatā un analizē par galvenajām problēmām, ar kurām saskaras Eiropas darba tirgi, un rosina Komisiju un dalībvalstis minētos ieteikumus ņemt vērā. ⁽⁷⁾

1.12. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, kas sagatavots neformālajai Eiropadomes sanāksmei, kas notika Lisabonā. ⁽⁸⁾ Tā īpaši atbalsta četras stratēģijas, kas noteiktas gan ES, gan dalībvalstīm šādās jomās: pētniecība un izstrāde un jauninājumi, dinamiska uzņēmējdarbības vide, ieguldījumi cilvēkkapitālā, kā arī enerģētika un klimata pārmaiņas. Lai sasniegtu vēlamās izaugsmes un nodarbinātības rādītājus, visās četrās minētajās jomās tomēr jāveic plašākas reformas.

1.13. EESK aicina Komisiju un Padomi nodrošināt sociālo partneru plašu iesaistīšanu elastdrošības politikas pasākumu izstrādē un īstenošanā valstu līmenī.

⁽⁴⁾ COM (2007) 581 galīgā redakcija, 3.10.2007.

⁽⁵⁾ Skatīt Komisijas sagatavoto dokumentu kopumu "Pārskats par vienoto tirgu", kas pieņemts 2007. gada novembrī, COM (2007) 724 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ OV C 44, 16.2.2008., ziņotājs — Iozia kgs.

⁽⁷⁾ Sociālie partneri: ETUC/CES, CEEP, UEAPME un BUSINESSEUROPE "Key challenges facing European labour markets: a joint analysis of European social partners" ("Galvenās problēmas, ar kurām saskaras Eiropas darba tirgi: Eiropas sociālo partneru kopīga analīze"), 2007. gada oktobris.

⁽⁸⁾ Skatīt 4. zemsivītras piezīmi.

1.14. ES uzņēmumiem un darba ņēmējiem nedrīkst radīt nelabvēlīgākus apstākļus kā viņu konkurentiem no trešām valstīm vienkārši tādēļ, ka ES grib būt vadošā progresīvas ekoloģiskās prakses ieviešēja.

1.15. Risinājums ir šāds: ES nostātai starptautiskajās sarunās par globālo sasilšanu ir jābūt vienotai un konsekventai, kā arī ES ir jāvēršas pret valstīm, kas nevelta pietiekamu uzmanību vides jautājumu risināšanai.

2. Kā gūt panākumus globalizācijas laikā — svarīgākie nosacījumi

2.1. Komisijas paziņojums oktobrī notikušās valstu un valdību vadītāju sanāksmes dalībniekiem liecina, ka turpinās darbs, kas tika sākts neformālajā sanāksmē, kura 2005. gada oktobrī notika *Hampton Court* un kurā tika apspriestas globalizācijas radītās problēmas tādās jomās kā jauninājumi, enerģētika, migrācija, izglītība un demogrāfija. 2007. gadā panākta vienošanās, ka Eiropai jāklūst par vadošo spēku klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšanā, īstenojot Eiropas politiku drošas, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas enerģētikas jomā. Tas nozīmē, ka Eiropa faktiski atrodas trešās industriālās revolūcijas priekšvakarā.

2.2. Sabiedrības informētība par globalizāciju un tās priekšrocībām, tās radītajām grūtībām ir palielinājusies. Daži globalizāciju vērtē atzinīgi, citi no tās baidās, bet tā ir mainījusi dažus pēckara perioda pieņēmumus par pasaules ekonomiku (piemēram, par ASV vadošo lomu) un to, kā valdības var palīdzēt iedzīvotājiem pielāgoties pārmaiņām. Globalizācija ne tikai rada problēmas, kas ES ir jārisina, bet arī paver jaunas iespējas.

2.3. Pateicoties Eiropas integrācijai 50 gadu garumā, dalībvalstu ekonomiskās saites ir kļuvušas ciešākas nekā jebkad agrāk un panākts nepieredzēts progress sociālajā jomā. Nākamajā posmā ES jāspēj būtiski ietekmēt globālās ekonomikas attīstības virzību un nodrošināt ES vērtībām atbilstošu starptautisku standartu ieviešanu visā pasaulē.

2.4. Monetārā savienība un *euro* ieviešanas panākumi arī turpmāk sekmēs plašāku tirgus integrāciju un iekšējā tirgus nostiprināšanu. ES uzņēmējdarbības vidi raksturo zems inflācijas līmenis, zemas procentu likmes, vienkārši veicami un pārredzami darījumi, kā arī plašāka finansiālā integrācija, kas veicina pārrobežu tirdzniecību un ieguldījumus ES, kā arī palīdz Eiropas uzņēmumiem gūt panākumus globālās konkurences apstākļos. Pateicoties *euro*, esam pasargāti no pašreizējām svārstībām finanšu tirgū, un tā stabilitāte ļauj mazināt ietekmi, ko rada cenu pieaugums pasaules pārtikas un enerģētikas tirgū, kas galvenokārt izskaidrojams ar spēcīgo pieprasījumu valstīs ar strauju ekonomikas attīstību. *Euro* vērtības strauja un ievērojama palielināšanās, ko sekmē pārāk augsta ECB noteiktā bāzes procentu likme, kā arī citās pasaules daļās īstenotā monetārā politika, kas savā būtībā līdzinās valūtas kursu devalvācijai konkurences nolūkos, apdraud ES labklājību. Šāda *euro* vērtības palielināšanās rada nopietnas grūtības Eiropas uzņēmumiem, kuru ražojumu vērtību nosaka *euro* un kuri tos pārdod par dolāriem, un izraisa uzņēmumu pārvietošanas risku.

3. Vienotā tirgus ārējā dimensija

3.1. Tirdzniecības liberalizēšana.

Starptautiskās tirdzniecības liberalizācijas procesā īpaša vieta ir Pasaules tirdzniecības organizācijai. Panākumi Dohas sarunās nozīmētu, ka pavērtos iespējas ES preču eksportam uz vairāk nekā simts pasaules valstīm. Ļoti žēl, ka sarunas norit tik lēni. Līdztekus PTO līgumiem tiek noslēgti arī divpusēji tirdzniecības līgumi. Uzņēmumiem un darba ņēmējiem ir ļoti svarīgi, lai pavērtos jaunas iespējas galveno tirdzniecības partnervalstu tirgū, kur vērojama strauja izaugsme. ES lēmums noslēgt brīvas tirdzniecības līgumu ar Koreju, ASEAN valstīm un Indiju ir vērtējams pozitīvi. Šiem nolīgumiem jābūt, cik vien iespējams, plašiem un tālejošiem, aptverot preces (ieskaitot beztarifu barjeras), pakalpojumus, ieguldījumus, intelektuālā īpašuma tiesības, tirdzniecības atvieglošanu, konkurences politiku, vides un ILO standartus. Būt apsverama arī SOLVIT modeļa iekļaušana minētajos nolīgumos.

3.2. EESK uzskata, ka līdztekus tiešiem tirdzniecības līgumiem pastāv arī citas novatoriskas iespējas, lai risinātu praktisko darbību apgrūtinātās problēmas starpvalstu attiecībās, un šajā sakarā norāda uz Transatlantisko Ekonomikas padomi, kas izveidota pēc 30. aprīli notikušās ES un ASV augstākā līmeņa sanāksmes. Minētās padomes pirmajā sanāksmē 9. novembrī veiksmīgi tika uzsākta problēmu risināšana, lai uzlabotu

tirdzniecības un ieguldījumu nosacījumus valstī, kas ir ES nozīmīgākais sadarbības partneris ekonomikas jomā. Risināmie jautājumi ne vienmēr attiecas arī pārējiem tirdzniecības blokiem, un tādēļ arī šādi divpusēji darījumi ir tik svarīgi. (Zināms, ka abas puses kopš aprīļa ir panākušas ievērojamu progresu šķēršļu novēršanā tirdzniecības un ieguldījumu jomā, kā arī regulējošo noteikumu atvieglošanā.)

Līgumā skartie jautājumi un jomas:

- ASV pieņemtie grāmatvedības standarti (GAAP): ASV biržu sarakstos iekļauto ES uzņēmumu finanšu pārskati, kas sagatavoti atbilstoši starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem, turpmāk tiks atzīti arī ASV;
- drošības uzlabošana un tirdzniecības atvieglojumi: plāns ES un ASV tirdzniecības partnerības programmu savstarpējai atzīšanai līdz 2009. gadam tiks īstenots vairākos posmos, kuros jāsasniedz noteikti rezultāti;
- šķēršļu novēršana atļauju saņemšanai, lai tirgotu jaunus medikamentus reti sastopamu slimību ārstēšanai, vienojoties par vienas formas datiem, kas jānorāda šādu zāļu nozīmēšanas gadījumā;
- ES iecerētā likumdošanas iniciatīva, kas ļautu pacientiem saņemt informāciju par legālas izcelsmes farmaceutiskiem līdzekļiem;
- Komisijas ierosinājums arī turpmāk atļaut tādu produktu importu uz ES, kuru marķējumā norādītas gan ASV lietotās, gan metriskās mērvienības. Šāds priekšlikums ļaus samazināt izmaksas transatlantiskajā tirdzniecībā;
- līdz nākamajai padomes sanāksmei ASV Darba drošības un veselības pārvalde (OSHA) un attiecīgie Eiropas Komisijas dienesti apspriedīs panākto progresu elektropreču tirdzniecības atvieglošanas jomā saistībā ar procedūrām, lai novērtētu atbilstību drošības prasībām, un noteiks jomas, kurās iespējams panākt vienošanos nākamajā gadā;
- ASV Federālā komunikāciju komisija (FCC) pārskatīs to produktu sarakstu, kas pakļauti obligātai trešās puses pārbaudei, lai tiktu atzīta piegādātāju sniegtā atbilstības deklarācija produktiem, kuru atbilstība attiecīgajiem standartiem ilgākā laika posmā nav radījusi šaubas;
- sācies dialogs par finanšu tirgu regulēšanu, lai noteiktu, kā un kādās jomās iespējams panākt vērtspapīru savstarpējo atzīšanu, kā arī apzinātu citas iespējas pārrobežu tirdzniecības atvieglošanai finanšu pakalpojumu jomā. Darbs ir tikai nesen sācies, un saistībā ar ASV un ES augstākā līmeņa sanāksmēm notiks sadarbība ar ieinteresētajām pusēm, lai noteiktu citas prioritātes.

3.3. Eiropas Savienībai jāpadziļina un jāpastiprina ekonomiskā sadarbība arī ar tādām kaimiņvalstīm kā Ukraina un Krievija. Krievijas pievienošanās PTO, ES un Krievijas kopīgā ekonomiskā telpa un ES un Krievijas jaunais pamatlīgums ir svarīgi posmi ceļā uz patiesu stratēģiskas nozīmes ekonomisko partnerību. Šai pastiprinātajai sadarbībai jāpalīdz sagatavoties turpmākajām sarunām par kopīgu ekonomisko telpu, kas veicinātu preču un pakalpojumu, kapitāla un cilvēku, zināšanu un tehnoloģiju brīvu apriti.

3.3.1. Ar pievienošanos PTO nav iespējams atrisināt visus plašos jautājumus saistībā ar stratēģisku ekonomisko partnerību, tādēļ ES un Krievijas turpmākās ekonomiskās attiecības, cik iespējams, jāveido, izmantojot PTO un citas struktūras, lai radītu kopīgu ekonomisko telpu visā Eiropā. ES un Krievijai tomēr jāapliecina apņēmība risināt arī jautājumus, kas parasti netiek iekļauti brīvas tirdzniecības līgumos.

3.3.2. ES un Krievijas nolīgumā cita starpā jāietver kopīgi noteikumi šādās jomās: valstu politika attiecībā uz pārrobežu ieguldījumiem, muitas nodokļu likvidēšana, beztarifu barjeru atcelšana, regulējuma konverģence, savstarpējā standartu atzīšana un atbilstības novērtējums, tirdzniecības un muitas procedūru atvieglošana, sadarbība konkurences jomā, pakalpojumu liberalizācija, publiskā iepirkuma procedūras, sanitārie un fitosanitārie noteikumi, intelektuālo īpašumtiesību aizsardzība, strīdu izšķiršana un starptautisko grāmatvedības standartu izmantošana. Piemēram, Eiropas Ekonomikas zonas līgumi ir šādi visaptveroši nolīgumi, kas regulē dažus no iepriekš minētajiem jautājumiem.

3.4. *Pētniecība un izstrāde un jauninājumi.*

Veiksmīga vienotā tirgus darbība ir arī priekšnoteikums, lai uzlabotu Eiropas jaunināšanas spēju. Efektīvai vienotā tirgus darbībai ir vislielākais sviras efekts, un tā paver iespējas jauninātu preču, produktu un pakalpojumu izstrādei. MVU un lielo uzņēmumu klasteru, pētniecības institūtu, universitāšu un jaunā Eiropas Inovāciju un tehnoloģijas institūta pūliņi pētniecības un izstrādes jomā ir jākoordinē Eiropas līmenī. Tas ļaus visai Eiropas rūpniecībai sasniegt augstāku tehnoloģisko līmeni, kas atspoguļosies to ražotajos produktos un palīdzēs sasniegt kopīgo mērķi, proti, novērsīs ieguldījumu aizplūšanu no ES un pasaules mērogā palielinās rūpniecības konkurētspēju tādā jomā kā produkti un pakalpojumi ar augstāku pievienoto vērtību.

3.5. Globalizācija ir paātrinājusi pārmaiņas tehnoloģiju un ideju jomā, mūsu darbā un dzīvesveidā. EESK vairākkārt ir atbalstījusi minēto mērķu izvirzīšanu un uzskata, ka Eiropai ir jāizmanto visas jaunrades un radošās spējas, lai tā varētu ietekmēt pasaulē notiekošās pārmaiņas, īpaši uzsverot Eiropas vērtības un kultūras daudzveidību.

3.6. *Pasākumi intelektuālā īpašuma aizsardzībai.*

Eiropas centieni jauninājumu jomā ir jāatbalsta, radot atbilstošus nosacījumus, lai aizsargātu intelektuālo īpašumu, kurā ieguldīti būtiski finanšu līdzekļi un cilvēkkapitāls. Līdztekus citām iniciatīvām ES beidzot ir jāizveido vienots Kopienas patents.⁽⁹⁾ Panākumi minētajā jomā ļaus nostiprināt ES produktu pozīcijas pasaules tirgū.

Būtiska nozīme ir arī tam, lai tiktu nodrošināta efektīva intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un viltošanas un pirātisma apkarošana. Svarīgs nosacījums joprojām ir tiesiskā regulējuma izstrādes pabeigšana ES līmenī. Lai minēto problēmu risinātu pasaules mērogā, jāpadziļina starptautiskā sadarbība. Eiropas Komisijas dialogs ar Ķīnu, Krieviju un citiem reģioniem par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību ir lietderīgs instruments problēmas risināšanai, bet tam ir jāsniedz konkrēti rezultāti. Ierosinātais jaunais pretviltošanas tirdzniecības nolīgums arī ir solis pareizajā virzienā.

3.7. *Darba apstākļi.*

Lai nodrošinātu Eiropas rūpniecībai godīgus konkurences apstākļus globālā mērogā, ES vismaz ir jāpanāk, lai citas valstis ievēro ILO noteiktos minimālos nodarbinātības standartus un citas starptautiskās konvencijas, kas attiecas uz individuālajām tiesībām, biedrošanās brīvību, tiesībām apvienoties organizācijās un slēgt darba koplīgumu, vienlīdzību, kā arī bērnu darba un piespiedu darba aizliegšanu.

3.8. *Ievesto produktu tirgus uzraudzība.*

Nesenie ziņojumi par standartiem neatbilstošiem ievestiem produktiem, kas ir veselībai kaitīgi, uzskatāmi liecina, ka ES trūkst efektīvas tirgus aizsardzības. Tas ir vēl viens piemērs, kas liecina par negodīgu tirdzniecības noteikumu negatīvo ietekmi uz ES uzņēmumu konkurētspēju. Dalībvalstīm ir jāpastiprina tirgus uzraudzības pasākumi, pārbaudot, kā kvalitātes standartus ievērojuši ražotāji no valstīm, kas neietilpst ES, tādējādi izvirzot tiem tādas pašas prasības kā ES ražotājiem un aizsargājot ES patērētājus no standartiem neatbilstošiem un nedrošiem produktiem.

3.9. *Energoapgādes drošība — ES kopēja ārpolitika enerģētikas jomā.*

Nesenie notikumi enerģētikas jomā lika ES valstīm saliedēties un izstrādāt stratēģisku enerģētikas politiku, kuras pamatā ir ES un citu valstu divpusēji nolīgumi, kas ir jānoslēdz, lai minētā nozare varētu plānot turpmākos ieguldījumus ES. Šāda politika palīdzēs arī nodrošināt ES patērētāju dzīves līmeni. ES dalībvalstīs būs

⁽⁹⁾ Plašākai informācijai par Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāta darbību intelektuālā īpašuma aizsardzības jomā skatīt http://ec.europa.eu/enterprise/library/ee_online/art34_en.htm.

jāmeklē citas energoapgādes iespējas, piemēram, atjaunojamie enerģijas avoti vai kodolenerģija ⁽¹⁰⁾, lai samazinātu atkarību no Krievijas un Tuvo Austrumu gāzes un naftas piegādēm ⁽¹¹⁾. EESK aicina Komisiju nodrošināt, ka tās nesen publicētais dokumentu kopums enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā ⁽¹²⁾ rada prognozējamu vidi, nav saistīts ar negatīvu ekonomisko ietekmi (jo īpaši uz energoietilpīgām nozarēm ES), veicina Eiropas vadošo tirgu attīstību minētajā jomā un ekoloģiskos jauninājumus.

3.10. Vides jautājumi.

ES uzņēmumiem un darba ņēmējiem nedrīkst radīt nelabvēlīgākus apstākļus kā viņu konkurentiem no trešām valstīm vienkārši tādēļ, ka ES grib būt vadošā progresīvas ekoloģiskās prakses ieviesēja. Stratēģija, ar kuru saskaņā ES grib pārspēt citas valstis augstāku vides standartu sasniegšanas jomā, nav ekonomiski pamatota trīs iemeslu dēļ:

1. ES viena pati nevar novērst globālo sasilšanu, un ES īstenoto pasākumu galīgā ietekme neapšaubāmi tiks mazināta, ja citas valstis neveiks pasākumus enerģijas izmantošanas un emisijas kontroles jomā;
2. ES jāizvairās no pasākumiem, kas negatīvi ietekmē ES ražotāju konkurētspēju, jo uzņēmumiem būs jāpaaugstina pamatdarbības izmaksas, maksājot augstākus dabas resursu nodokļus, un samazināsies to konkurētspēja pasaules mērogā. Šādi pasākumi veicina arī ES vienotajam tirgum tik nozīmīgo ieguldījumu novirzīšanu uz citiem reģioniem;
3. EESK nepārliecina arguments, ka augstāki vides standarti sekmēs jaunus pētījumus videi draudzīgu produktu jomā. Paiet ļoti ilgs laiks, pirms šādi produkti tiek izstrādāti un ieviesti tirgū. Pa to laiku pārējie ES ražotāji, kas ražo energoietilpīgas preces, var tikt izstumti no tirgus negodīgas konkurences rezultātā, ko rada ražotāji valstīs, kas nevēlas veikt pasākumus emisijas kontroles jomā.

3.10.1. Risinājums ir šāds: ES nostājai starptautiskajās sarunās par globālo sasilšanu ir jābūt vienotai un konsekventai, kā arī ES ir jāvēršas pret valstīm, kas nevelta pietiekamu uzmanību vides jautājumu risināšanai. Ja ES pieņem lēmumu paaugstināt noteiktus vides standartus, bet citas valstis to nedara, tad ir jāapsver iespēja piemērot PTO noteikumiem atbilstošus ierobežojošus pasākumus attiecībā uz produktiem, kuru izcelsmes valstīs tiek pārkāpti vides noteikumi, tādējādi nodrošinot Eiropas ražotājiem godīgus konkurences apstākļus.

3.10.2. Atklāta globāla tirdzniecības sistēma ir ES interesēs. Savulaik ES bija jāaizsargā tās pilsoņi, intereses un vērtības. Mūsdienās protekcionisms nav risinājums. ES ir pasaules vadošā tirdzniecības dalībniece un ieguldītāja, tādējādi tās atvērtība nodrošina ieguldījumu izmaksu samazināšanu rūpniecībā, zemākas cenas un plašākas izvēles iespējas patērētājiem, konkurences stimulus uzņēmējiem, kā arī jaunus ieguldījumus. Taču ir svarīgi, lai ES izmantotu savu ietekmi starptautiskajās sarunās, pieprasot atvērtību arī no citām valstīm: no politikas viedokļa atvērtība ir attaisnojama vienīgi tad, ja tā ir abpusēja.

3.10.3. Komisijai jāpanāk, ka trešās valstis nodrošina ES preču eksportētājiem un ieguldītājiem samērīgu atvērtības līmeni un pamatnoteikumus, kas nemazina mūsu spēju aizsargāt savas intereses un nodrošināt augstu veselības, drošības, sociālo, vides un patērētāju tiesību aizsardzības līmeni ES.

4. Plašākas nodarbinātības iespējas un ieguldījumi cilvēkkapitālā: vairāk un labāku darba vietu radīšana

4.1. Globalizācija un tehnoloģiskās pārmaiņas var palielināt nevienlīdzību, radot plaisu starp prasmīgajiem un neprasmīgajiem darba ņēmējiem un starp bagātajām un nabadzīgajām valstīm. Labākais risinājums ir palīdzēt katram iedzīvotājam un valstij pielāgoties, uzlabojot izglītības un apmācības kvalitāti un pieejamību visu vecumu cilvēkiem.

⁽¹⁰⁾ Dažas valstis paziņojušas, kā tās neatbalsta kodolenerģijas ražošanu, un neatļauj kodolelektrostaciju celtniecību savā teritorijā. Tomēr tās, piemēram, Itālija importē lielu daudzumu kodolenerģijas.

⁽¹¹⁾ OV C 318, 23.12.2006., ziņotāja — Širkeinen kdze.

⁽¹²⁾ Komisijas sagatavotais dokumentu kopums enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā tika publicēts 2008. gada 23. janvārī. Skatīt http://ec.europa.eu/energy/climate_actions/index_en.htm.

4.2. EESK un sociālie partneri izteikuši viedokli par to, kā jāpilnveido elastdrošība, lai palīdzētu cilvēkiem straujāku ekonomisko pārmaiņu apstākļos veiksmīgāk atrast citu nodarbošanos.

4.3. Nodarbinātības un sociālo lietu padomes ⁽¹³⁾ 5. decembrī pieņemtais kopīgu principu kopums elastdrošības jomā pavēra dalībvalstīm iespējas iekļaut elastdrošības jautājumu nacionālajās reformu programmās, lai ieviestu minēto principu ciešā sadarbībā ar valstu sociālajiem partneriem.

4.4. EESK vēlētos, lai lielāka uzmanība tiktu pievērsta aktīvai politikai, kas veicinātu sociālo iekļautību un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas tām grupām, kuras darba tirgū sastopas ar diskrimināciju: cilvēkiem, kuri ir vecāki par 50 gadiem, sievietēm, mazākumtautībām un skolu beidzējiem bez kvalifikācijas.

5. Nestabilitāte pasaules finanšu tirgū

5.1. ES pašlaik ir jūtama pasaules vērtspapīru un finanšu tirgū vērojamās krīzes ietekme. Monetārai savienība un ECB ātrajai reakcija šajā krīzes situācijā bija pozitīva ietekme. Pirmkārt, iepludinot lielu skaidras naudas daudzumu naudas tirgos, ECB izdevās mazināt uzticības krīzi banku nozarē, tādējādi samazinot risku, ka bankas varētu ieviest daudz stingrākus kredītēšanas noteikumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām. Otrkārt, valūtas risku neesamība un valstīm raksturīgais zemois riska uzcenojuma līmenis ļāva ES valstīm ar trauslāku ekonomiku pārvarēt finanšu tirgus svārstības bez īpašiem satricinājumiem.

5.2. Krīzei pasaules finanšu tirgū un ASV dolāra vērtības kritumam ir ietekme uz Eiropu, piemēram, ievērojami pieaugusi *euro* vērtība, jo ECB noteikusi pārāk augstu bāzes procentu likmi, un citās pasaules daļās tiek īstenota monetārā politika, kas savā būtībā pielīdzināma valūtas kursu devalvācijai konkurences nolūkos. Minētajiem procesiem būs nelabvēlīga ietekme uz ES ekonomiku un tās attīstību vidējā termiņā.

5.3. Nesenie notikumi pasaules finanšu tirgos liecina par nepieciešamību pastiprināt uzraudzības noteikumus, uzlabot kontroles iestāžu un centrālo banku darbības koordināciju un saziņu, kā arī veicināt pārredzamību un informācijas sniegšanu.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Padomes paziņojums presei 16139/07, saite: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st16/st16139.en07.pdf>

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētais grozījums ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debatēs.

1. 2.4. punkts

Grozīt šādi

“Pateicoties euro, esam pasargāti no pašreizējām svārstībām finanšu tirgū, un tā stabilitāte ļauj mazināt ietekmi, ko rada cenu pieaugums pasaules pārtikas un enerģētikas tirgū, kas galvenokārt izskaidrojams ar spēcīgo pieprasījumu valstīs ar strauju ekonomikas attīstību. Euro vērtības strauja un ievērojama palielināšanās, ko sekmē ~~pārāk augsta ECB noteiktā bāzes procentu likme, kā arī~~ citās pasaules daļās īstenotā monetārā politika, kas savā būtībā līdzinās valūtas kursu devalvācijai konkurences nolūkos, apdraud ES labklājību.”

Pamatojums

Tik atklāta un skarba ECB politikas kritika, kas atzinuma tekstā pausta “precizējuma” formā, nav pieļaujama, kamēr EESK nav pieņēmusi tieši minētajam jautājumam veltītu atzinumu. Par bāzes procentu likmēm norit plašas debates, un autoritatīvu cilvēku paustie viedokļi šajā jautājumā ir atšķirīgi. Jāatceras, ka saskaņā ar Līgumu ECB uzdevums ir noteikt bāzes procentu likmi, tādējādi novēršot inflācijas draudus

2. 5.2. punkts

Grozīt šādi

“Krīzei pasaules finanšu tirgū un ASV dolāra vērtības kritumam ir ietekme uz Eiropu, piemēram, ievērojami pieaugusi euro vērtība, ~~jo ECB noteikusi pārāk augstu bāzes procentu likmi, un~~ citās pasaules daļās tiek īstenota monetārā politika, kas savā būtībā pielīdzināma valūtas kursu devalvācijai konkurences nolūkos. Minētajiem procesiem būs nelabvēlīga ietekme uz ES ekonomiku un tās attīstību vidējā termiņā.”

Pamatojums

Skatīt pamatojumu grozījumiem 2.4. punktā. Vēl vairāk — 2.4. punktā teikts, ka ECB politika “veicina” euro vērtības pieaugumu, savukārt 5.2. punktā norādīts, ka ECB politika “izraisījusi” euro vērtības pieaugumu. EESK nav jāpauz tik kategorisks viedoklis, kas nav attaisnojams arī no procesuālā viedokļa.

Balsojuma rezultāti

Par: 22 Pret: 29 Atturējās: 8

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas Komisijas paziņojums "Rezultātu Eiropa — Kopienas tiesību aktu piemērošana""

COM(2007) 502 galīgā redakcija

(2008/C 204/02)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 5. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums "Rezultātu Eiropa — Kopienas tiesību aktu piemērošana"".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 27. februārī. Ziņotājs — *Retureau* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 59 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

Šajā sakarā EESK vēlas izteikt šādas piezīmes.

1.1. Komisija 2007. gada 5. septembra paziņojumā "Rezultātu Eiropa — Kopienas tiesību aktu piemērošana" norāda, ka no vairāk nekā 9000 tiesību aktiem gandrīz 2000 ir direktīvas, kuru transponēšanai jāveic 40 līdz 300 pasākumi, un, tā kā liels ir to Eiropas iedzīvotāju skaits, kas var aizstāvēt savas tiesības, pamatojoties uz Kopienas tiesību aktiem, ir nepieciešams, īstenojot tiesību aktu labāks izstrādes mērķi, īpašu uzmanību piešķirt tiesību aktu piemērošanai, kā arī to iemeslu noteikšanai, kādēļ rodas grūtības Kopienas tiesību aktu piemērošanā un to piemērošanas uzraudzībā.

Tādēļ tā ierosina uzlabot pašreizējo metodi ar Kopienas tiesību aktu piemērošanu un to piemērošanas uzraudzību saistīto problēmu pārvaldībai.

1.2. Komisija nosauc četrus iespējamus veidus, kā uzlabot tiesību aktu piemērošanu:

- a) preventīva rīcība: labāki ietekmes novērtējumi, riska novērtējumi Komisijas priekšlikumos, korelācijas tabulas katrā priekšlikumā, valsts iestāžu darbinieku izglītošana Kopienas tiesībās;
- b) mērķtiecīga un efektīva reakcija: uzlabot informācijas apmaiņu ne tikai ar uzņēmumiem un iedzīvotājiem, bet arī ar valsts iestādēm, plaši ieviest "konkrētai jomai veltītas sanāksmes", kurām ir svarīga nozīme;
- c) darba metožu uzlabošana: katrā dalībvalstī noteikt galveno kontaktiestādi, kam jānodrošina saikne starp kompetento valsts iestādi un Komisiju, uzlabot pārkāpumu procedūru pārvaldību, galvenokārt nosakot prioritātes;
- d) dialoga uzlabošana un pārredzamības veicināšana: uzlabot starpiestāžu dialogu, publicēt vispārēju informāciju par "jaunās pieejas" efektivitāti.

1.3. Komiteja atbalsta Komisijas vēlmi uzlabot instrumentus, kas ļauj nodrošināt Kopienas tiesību aktu labāku piemērošanu dalībvalstīs.

2. Problēmas noteikšana

2.1. Vairākums problēmu saistībā ar Kopienas tiesību aktu sliktu piemērošanu un ieviešanu izriet no trūkumiem direktīvu transponēšanā. Transponēšanu var definēt kā darbību, ar kuras palīdzību dalībvalsts, uz kuru attiecas direktīva, veic visus nepieciešamos pasākumus direktīvas efektīvai iekļaušanai valsts tiesību sistēmā, izmantojot atbilstīgus normatīvus instrumentus.

2.2. Veicot transponēšanu, dalībvalstīm jāizpilda divas prasības:

- pirmkārt, valsts tiesību aktos jāiekļauj direktīvas normatīvais saturs;
- otrkārt, jāatceļ vai jāgroza visi agrāk spēkā esošie valsts tiesību akti, kas neatbilst direktīvai.

2.3. Līdzīga prasība attiecas uz pamatlēmumiem, kuru iekļaušana ir paredzēta Līguma par Eiropas Savienību 34. pantā; tāpat kā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā minētās direktīvas, arī pamatlēmumi "ir saistoši dalībvalstīm attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet ļauj šo valstu iestādēm noteikt to īstenošanas formu un metodes".

2.4. Transponējot pamatlēmumus, arī var rasties grūtības. Tomēr atšķirībā no pienākumu neizpildes procedūras, kas paredzēta Kopienas dibināšanas līguma 226. un 228. pantā, Līgumā par Eiropas Savienību Komisijai nav paredzēta iespēja izmantot šādu uzraudzības mehānismu gadījumā, ja transponēšana nav veikta vai arī ir veikta nepareizi. Tas, protams, nenozīmē, ka dalībvalstīm nav jāpilda pienākums transponēt pamatlēmumus.

2.5. Jākonstatē, ka dalībvalstis vēl joprojām saskaras ar grūtībām, pielāgojot transponēšanas aktu izstrādes procedūras, kas, pretēji tam, kā tas varētu likties, uzliek kompleksas juridiskās saistības un dažkārt neatbilst juridiskajām tradīcijām.

3. Transponēšanas prasības un dalībvalstu grūtības to īstenošanā

3.1. Tikai dalībvalstu kompetencē ir noteikt direktīvas transponēšanas veidu un par Kopienas tiesību aktu piemērošanu atbildīgās valsts tiesas uzraudzībā izvēlēties līdzekļus, kas nepieciešami, lai direktīvā ietvertie noteikumi tiktu iekļauti valsts tiesību aktos. Šeit jāuzsver, ka Komisijas kā līgumu izpildes uzraudzītājas pienākums ir nodrošināt tiesību labu piemērošanu un vienotā tirgus labu darbību, vajadzības gadījumā piemērojot dalībvalstīm atbilstošus pasākumus (pamatots atzinums, prasība Eiropas Kopienas Tiesā, kavējuma nauda). Visbeidzot, transponēšana ar kavēšanos, kļūdaina vai nepilnīga transponēšana neliedz iedzīvotājiem iesniegt prasību par direktīvas prioritāti attiecībā uz valstu tiesībām saskaņā ar Kopienas tiesību prioritātes principu.

3.2. Pareizas transponēšanas priekšnosacījums tātad ir saistošu valsts tiesību aktu pieņemšana, kas ir oficiāli jāpublicē⁽¹⁾, turklāt Tiesa neatzīst par transponēšanu vienkāršu vispārēju norādi uz Kopienas tiesību aktiem⁽²⁾.

3.3. Iespējams, ka, pastāvot konstitucionālo un administratīvo tiesību vispārējiem principiem, nav nepieciešama transponēšana, pieņemot konkrētus likumdošanas un reglamentējošos aktus, tomēr ir nepieciešams, lai "minēto vispārējo principu piemērošana garantētu to, ka valsts iestādes pilnībā piemēro direktīvu".

3.4. Tātad direktīvas jātransponē pēc iespējas precīzi. Direktīvas, kas paredz valsts tiesību aktu saskaņošanu, jātransponē pēc iespējas burtiski, lai nodrošinātu Kopienas tiesību aktu vienotu piemērošanu un interpretēšanu⁽³⁾.

3.5. Teorētiski tas šķiet vienkārši, taču praksē gadās, ka autonomiem Kopienas tiesību jēdzieniem⁽⁴⁾ nav ekvivalentu valstu juridiskajā terminoloģijā, vai arī tajos nav ietverta atsauce uz dalībvalstu tiesībām, lai noteiktu to jēgu un piemērošanas jomu⁽⁵⁾.

3.6. Direktīvā var būt arī pants, saskaņā ar kuru valsts tiesību aktos, ar kuriem transponē direktīvu, jābūt norādei uz direktīvu vai arī šāda norāde jāiekļauj, publicējot minētos tiesību aktus. Tiesa paredz sankcijas par minētā noteikuma, ko sauc par

"atsauces klauzulu", neievērošanu un atsakās ņemt vērā dalībvalstu iebildumu, ka esošie tiesību akti jau atbilst direktīvai.⁽⁶⁾

3.7. Grūtības pareizi transponēt direktīvas ir saistītas arī ar to, ka direktīvās ietverti vairāku veidu noteikumi. Direktīvas satur divus galvenos noteikumu veidus:

— "neobligātie" noteikumi, kas nosaka vienīgi vispārējus mērķus; tas dod dalībvalstīm pietiekami lielu rīcības brīvību, izvēloties transponēšanas pasākumus valsts līmenī;

— "ievērojamie/obligātie" noteikumi, kas uzliek dalībvalstīm pienākumu saskaņot valsts līmenī veicamos transponēšanas pasākumus ar direktīvas noteikumiem, piemēram, definīcijas, ievērojamie/obligātie noteikumi, kas uzliek dalībvalstīm konkrētas saistības, direktīvu pielikumus, kuros var tikt iekļauti vielu, priekšmetu vai preču saraksti un tabulas, kā arī Eiropas Savienībā izmantojamais veidlapu paraugs.

3.8. "Neobligāto" noteikumu gadījumā transponēšanas pilnīgs, atbilstīgs un efektīvs novērtējums jāveic nevis saskaņā ar valsts pieņemto tiesību aktu formulējumu, bet gan saskaņā ar to saturu, jo minētajiem pasākumiem būtu jānodrošina direktīvas mērķu īstenošana.

3.9. "Ievērojamo/obligāto" noteikumu gadījumā Komisija un Tiesa pievērš galvenokārt uzmanību tam, vai valsts pieņemto tiesību aktu formulējums precīzi atbilst direktīvas noteikumiem.

3.10. Dažām dalībvalstīm ir nopietnas grūtības apmierinot formulēt noteikumus, ar kuriem transponē "ievērojamie/obligātie noteikumi". Tās var apkopot šādi: "Lai nodrošinātu tiesību aktu skaidrību, ir ne tikai jāietver jaunie noteikumi tiesību aktos, bet tajos sistemātiski jāievieš labojumi, lai novērstu lieku un pat pretrunīgu noteikumu tālāku pastāvēšanu. Tātad jāatrod pareizs līdzsvars starp attiecīgo noteikumu pārāk burtisku pārrakstīšanu un to pārērīgu pārstrādāšanu, un, iespējams, tas ir grūtību cēlonis."⁽⁷⁾

4. Dalībvalstīs lietotās transponēšanas metodes

4.1. Transponēšanas aktu formulēšanas veida izvēle mainās atkarībā no tā, vai runa ir par "neobligātiem noteikumiem" vai "ar likumu noteiktiem/obligātiem noteikumiem".

— Šķiet, ka dalībvalstīs arvien biežāk izvēlas transponēt "ar likumu noteiktos/obligātos noteikumus", tos pārrakstot, jo

(1) Francijas Valsts Padomes pētījums "Par labāku Kopienas normu iekļaušanu valsts tiesību aktos", pētījumu pieņēma Valsts padomes ģenerālā asambleja 2007. gada 22. februārī, Francijas dokumentācija, Parīze, 2007.

(2) Eiropas Kopienas tiesas 1997. gada 20. marta spriedums, Komisija pret Vāciju, C 96/95, Rec. 1653. lpp.

(3) Ziņotājs Van Iersel kgs; OV C 24, 31.1.2006.

(4) Eiropas Kopienas tiesa, 2004. gada 26. jūnijā, Komisija pret Francijas Republiku, C 233/00, Rec. I-66. lpp.

(5) Eiropas Kopienas Tiesas 2000. gada 19. septembra spriedums, *Linster*, C 287/98, Rec. I-69. lpp.

(6) Pastāvīgā tiesu prakse, Kopienas tiesas 1985. gada 23. maija spriedums, Komisija pret VFR, 29/85, Rec. 1661. lpp; Kopienas tiesas 2001. gada 8. jūlija spriedums, Komisija pret Itāliju, 262/85, Rec. 3073. lpp.; Kopienas tiesas 2001. gada 10. maija spriedums, Komisija pret Nīderlandi, C-144/99, Rec. I-3541. lpp.

(7) Francijas Valsts Padomes ziņojums Eiropas Savienības Valstu padomju un augstāko administratīvo tiesu asociācijas rīkotajā kolokvijā Hāgā, 2004. gada 14. un 15. jūnijā.

šādas noteikumu transponēšanas gadījumā dalībvalstīm nav rīcības brīvības, tāpēc Komisija un Tiesa pievērš lielāku uzmanību tam, vai transponētajā tekstā minētie pasākumi sakrīt un ir pat identiski ar direktīvas obligātajiem noteikumiem. Tomēr Tiesa nekad nav uzskatījusi, ka prasība precīzi transponēt direktīvu ietver vienkāršu teksta pārrakstīšanu.

- Komisija atbalsta minēto pārrakstīšanas procedūru un īpašu uzmanību velta tam, lai direktīvā ietvertās definīcijas tiktu precīzi iekļautas transponēšanas tekstā ar mērķi izvairīties no visa veida semantiskajām un konceptuālajām atšķirībām, kas kaitētu Kopienas tiesību aktu vienotai piemērošanai dalībvalstīs un mazinātu to efektivitāti.
- “Neobligāto noteikumu” transponēšanas pārraudzība ir problemātiskāka. Jānorāda, ka runa ir par hipotēzi, saskaņā ar kuru un, ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249. pantu, direktīvā ir formulēti tikai vispārēji mērķi, ļaujot dalībvalstīm pēc sava ieskata izvēlēties formu un metodes šo mērķu sasniegšanai. Tātad veicot novērtējumu par to, vai transponēšana ir bijusi pilnīga un precīza, jāpievērš uzmanība valstu pasākumu saturam, nevis minēto pasākumu formulējumam tekstā. Tādēļ Tiesa ierosina, lai transponēšanas pasākumu pārraudzībā priekšroka būtu jādod pragmatiskai pieejai, izskatot katru gadījumu atsevišķi, ņemot vērā direktīvas mērķus un nozari, uz kuru direktīva attiecas; tas var maldināt Komisiju ⁽⁸⁾.

4.2. Visbeidzot, transponējot tehniska rakstura noteikumus, piemēram, direktīvas pielikumus ar priekšmetu sarakstiem vai veidlapu paraugiem vai arī noteikumus, kas tiek bieži grozīti, dalībvalstis var izmantot arī norādi.

4.3. Nīderlandē, Slovākijā, Austrijā, Somijā, Igaunijā tiek izmantota transponēšana ar norādi uz direktīvu tehniskajiem pielikumiem, kurus bieži groza ar komitoloģijas procedūrā pieņemtajām direktīvām.

4.4. Bez grūtībām var konstatēt, ka transponēšana nav tik vienkārša, kā varētu likties, iemesls tam ir direktīvās ietvertie vairāku veidu noteikumi. Minētās dažādības dēļ dalībvalstīs tiek piemērotas atšķirīgas transponēšanas procedūras.

4.5. Apvienotajā Karalistē transponēšanas likumu pieņemšanai izmanto paātrinātu procedūru, ko sauc par “*negative declaration*”, saskaņā ar kuru valdība iesniedz parlamentam ministriju kopīgi izstrādātu transponēšanas dokumentu, kas parasti netiek apspriests, izņemot gadījumu, ja ir saņemta pretēja prasība.

⁽⁸⁾ Eiropas Kopienas Tiesas 2006. gada 15. jūnija spriedums, Komisija pret Zviedriju, C 459/04: Tiesa noraidīja Komisijas uzsāktu tiesvedību par prasību nepildīšanu. Komisija uzskatīja, ka Zviedrija nepildīja Padomes 1989. gada 12. jūnija Direktīvā Nr. 80/391/EKK izvirzītās prasības, kas paredzēja darba ņēmēju veselības un drošības uzlabošanas pasākumus darbavietā. Tiesa atzina, ka direktīva jāuzskata par “pamatdirektīvu”, kas nenosaka, lai dalībvalstis pilnībā saskaņotu tiesību aktus darba vides jomā.

4.6. Beļģijā izmanto steidzamas izskatīšanas procedūru, kas piemērojama attiecībā uz visiem likumiem gadījumā, ja sakarā ar transponēšanas termiņa izbeigšanos ātri jāpieņem transponēšanas likums.

4.7. Savukārt citās dalībvalstīs, tostarp Vācijā, Austrijā un Somijā, nav šādas paātrinātas likumdošanas procedūras transponēšanas likumu pieņemšanai.

4.8. Francijā normatīvos aktus neizskata diferencēti atkarībā specifiskajām problēmām, kas rodas saistībā ar dažādu direktīvu transponēšanu vienkāršotās likumdošanas procedūras vai reglamentējošu pasākumu ceļā.

5. Risinājumi labākai direktīvu transponēšanai

- Būtiski svarīgi ir noteikt, kā Kopienas līmenī izstrādāt vieglāk transponējamu likumdošanu, kurai piemīt konceptuāla atbilstība un relatīva stabilitāte, kas nepieciešama uzņēmumu darbībā un iedzīvotāju dzīvē;
- paredzēt transponēšanu regulējoša instrumenta izvēli un jau kopš debašu par direktīvas projektu sākuma sastādīt precīzu un regulāri atjaunojamu korelācijas tabulu, sekojot Apvienotās Karalistes paraugam;
- paātrināt transponēšanas procesu pēc direktīvas publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, uzticot iekšējo koordinēšanu iekšējai kontaktistādei, kura pārvaldībā būtu šim nolūkam izveidota datu bāze, kā tas ir paredzēts Komisijas paziņojumā, un pat izveidot brīdināšanas sistēmu, kas sāktu darboties dažus mēnešus pirms direktīvas transponēšanas termiņa beigām. Beļģija, Ungārija, Nīderlande jau ir veikušas šādus pasākumus;
- gadījumos, ja ir runa par konkrētiem un obligātiem noteikumiem vai definīcijām, dot priekšroku transponēšanai, tos pārrakstot;
- atļaut transponēšanu, izmantojot konkrētu atsauci uz ievērojamiem/obligātiem noteikumiem, piemēram, pielikumā iekļautiem to preču, vielu, priekšmetu sarakstiem, uz kuriem attiecas direktīva, veidlapu paraugiem un sertifikātiem. Norādei noteikti jābūt precīzai, jo Tiesa uzskata, ka valsts tiesību aktu, kurā ir vispārēja norāde uz direktīvu, nevar atzīt par derīgu transponēšanas aktu. ⁽⁹⁾ Nīderlande, Slovākija, Austrija, Somija un Igaunija šādā veidā transponē direktīvu tehniskos pielikumus;

⁽⁹⁾ Jau citētais Eiropas Kopienas tiesas 1997. gada 20. marta spriedums, Komisija pret Vāciju, C 96/65, Rec. 1653. lpp.

— pielāgot valsts transponēšanas procedūras direktīvas darbības jomai, izmantojot steidzamas izskatīšanas procedūru, tomēr neatstāt novārtā obligātās iekšējās konsultācijas saistībā ar normatīvo aktu pieņemšanu.

6. Secinājumi

6.1. Kopienas tiesību aktu piemērošanas uzlabošana, uz ko aicina Komisija, ir saprātīgs mērķis, kuru galvenokārt īsteno dalībvalstis, kas acīmredzami saskaras ar daudz sarežģītākām problēmām, nekā tas varētu likties sākumā.

6.2. Dalībvalstīm nebūtu jāizmanto kā aizbaidinājums direktīvu transponēšana, lai pārskatītu tos valsts tiesību aktus, kas neattiecas tieši uz Kopienas tiesību aktiem (*"gold plating"*), vai grozītu dažus valsts iekšējos tiesību aktus, kas mazinātu iedzīvotāju vai uzņēmumu tiesības — šajā gadījumā varētu runāt par *"downgrading"* (samazināšanu), — atbildību par izmaiņām uzveļot "Briselei".

6.3. Dalībvalstīm būtu sistemātiskāk jāizmanto primāro tiesību aktu/līgumu sniegtā iespēja transponēt direktīvas, rīkojot kolektīvas sarunas, galvenokārt par direktīvām, kas attiecas uz ekonomikas un sociālo jomu; atkarībā no direktīvas temata transponēšanas sagatavošanas posmā būtu jākonsultējas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām par izmaiņām vai papildinājumiem, kas šajā sakarā jāievieš valsts tiesību aktos⁽¹⁰⁾. Minēto sarunu un konsultāciju mērķis ir veicināt un atvieglot Kopienas tiesību aktu turpmāku piemērošanu, balstoties uz pilsonisko sabiedrību. Konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību pirms valsts transponēšanas pasākumu noteikšanas veicina valstiski svarīgu lēmumu pieņemšanu, dodot iespēju valsts iestādēm apkopot gan sociālo partneru, gan ekspertu, gan nozares, uz kuru attiecas transponēšanas pasākumu piemērošana, uzņēmumu pārstāvju viedokļus. Konsultācijām ir pedagoģiska loma, jo tās dod iespēju minētajiem dalībniekiem labāk iepazīties ar turpmāko reformu saturu. Apvienotā Karaliste, Dānija, Somija, Zviedrija galvenokārt konsultējas ar padomdevēju organizācijām un sociālajiem part-

neriem, nosūtot viņiem vienlaikus transponēšanas tekstu un virkni precīzu jautājumu par to.

6.4. Būtu vairāk jāņem vērā daudzu dalībvalstu konstitūcijā noteiktie pārvaldes līmeņi (federālās valstis, reģionālā decentralizācija un suverēno kompetenču nodošana zemākiem līmeņiem); dažkārt būtu jāpagarina to Kopienas noteikumu transponēšanas termiņi, kas galvenokārt attiecas uz vietējām un reģionālajām pašvaldībām deleģētām pilnvarām (reģionālā politika, salu visatālākie reģioni, salas...).

6.5. Valstu parlamenti un reģionālie parlamenti vai asamblejas (piemēram, Skotijā, Beļģijā vai Vācijas federālajās zemēs) ir jo īpaši iesaistīti un atbildīgi par Kopienas tiesību aktu transponēšanu likumdošanas jomās, kurās tiem ir īstenošanas vai konsultatīvas pilnvaras; šim nolūkam izveidotajām komisijām un komitejām būtu jārīko uzklaušanās sēdes, uzaicinot speciālistus un attiecīgo pilsoniskās sabiedrības jomu pārstāvjus, un tām jābūt īpašām pilnvarām, lai plānotu transponēšanas likumu priekšlikumu analīzi un tādējādi novērstu situāciju, kad vispirms tiek risināti ar valsts iekšējo likumdošanu saistītie "neatliekamie jautājumi", atliekot valsts transponēšanas noteikumu analīzi uz vēlāku laiku un līdz ar to neievērojot noteiktos termiņus; turklāt varētu veikt steidzamus pasākumus (likumdošanas varas deleģēšana izpildvarai), lai īstenotu vairākus nokavētus projektus, attiecībā uz kuriem nepastāv būtiskas nesaskaņas politisko partiju vidū, tas ievērojami samazinātu laikā netransponētu direktīvu skaitu.

6.6. Dažās dalībvalstīs jau ir ieviestas sistēmas, kuru mērķis ir paātrināt transponēšanas normu pieņemšanas procedūras, citas ir izstrādājušas metodes transponēšanas kvalitātes uzlabošanai, vēl citas ir sākuma posmā un tām vēl jāpielāgojas. Piemēram, ministrijas un parlamenti varētu izveidot dienestu, kas veiktu pētījumus transponēšanas jomā un vadītu vai orientētu transponēšanas darbu. Runa ir par iespēju modernizēt publisko darbību un nevis par pakļaušanos kādas Kopienas iestādes — pirmām kārtām Komisijas — spiedienam. Tas nozīmē, ka ikvienam pilnībā jāuzņemas sava loma un atbildība Eiropas veidošanā.⁽¹¹⁾

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ Ziņotājs Retureau kgs; OV C 24, 31.1.2006., un Ziņotājs Van Iersel kgs, OV C 24, 31.1.2006.

⁽¹¹⁾ Būtībā agrāk citētie Francijas Valsts padomes pētījuma secinājumi "Par labāku Kopienas normu iekļaušanu valsts tiesību aktos".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Padomes Direktīvas 76/769/EEK grozījumiem attiecībā uz dažu bīstamo vielu — 2-(2-metoksietoksi) etanola, 2-(2-butoksietoksi) etanola, metilēndifenildiizocianāta, cikloheksāna un amonija nitrāta — un to preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem”

COM(2007) 559 galīgā redakcija — 2007/0200 (COD)

(2008/C 204/03)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 23. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Padomes Direktīvas 76/769/EEK grozījumiem attiecībā uz dažu bīstamo vielu — 2-(2-metoksietoksi)etanola, 2-(2-butoksietoksi)etanola, metilēndifenildiizocianāta, cikloheksāna un amonija nitrāta — un to preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 27. februārī. Ziņotājs — *Sears* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 125 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

tājiem būtu jāapzinās, ka to pienākums ir savlaicīgi sniegt atbilstīgu informāciju, kad tiek veikts riska novērtējums. Neievērojot šādu nosacījumu, rezultāti ātri kļūst nederīgi.

1.1 Šī Komisijas iesniegtā priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam mērķis ir grozīt Padomes Direktīvu 76/769/EEK, tajā papildus iekļaujot piecu savstarpēji nesaistītu vielu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumus. Četras no minētajām vielām bija iekļautas sākotnējos prioritāšu sarakstos, kas izveidoti laika posmā no 1994. līdz 2000. gadam. Ierosinātie pasākumi attiecas tikai uz riskiem, kam pakļauti iedzīvotāji. Pēdējā viela amonija nitrāts ir iekļauta šajā kategorijā, lai uzlabotu lauksaimnieku un izplatītāju parastos apstākļos lietoto minerālmēslu, kuru galvenā sastāvdaļa ir amonija nitrāts, izmantošanas drošību un lai apkarotu terorismu, galvenokārt ierobežojot piekļuvi sprāgstvielu prekursoriem. Pēdējais minētais gadījums attiecas arī pārdošanu mazumtirgotājiem un iedzīvotājiem.

1.2 EESK atbalsta dažus, bet ne visus ierosinātos priekšlikumus. Detalizēti argumenti par katru vielu un to saturošajiem preparātiem ir izklāstīti no 5. līdz 9.9. punktam.

1.3 EESK atzīst, ka šis faktiski ir pēdējais grozījums Padomes Direktīvā 76/769/EEK pirms tās aizstāšanas 2009. gada 1. jūnijā ar Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (REACH). Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka agrākajos grozījumos vienkopus tika sagrupētas vielas un preparāti, kuriem nav savstarpējas saistības, un atzīmē, ka kopš minētās vielas saskaņā ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 pirmo reizi tika apzīmētas par “prioritārajām” vielām, ir pagājis ilgs laiks. Ja šīs kavēšanās iemesls ir Komisijas vai citu attiecīgo struktūru, tostarp nesen Helsinkos izveidotās Eiropas Ķīmijas aģentūras finansiāli vai tehniski šķēršļi, tie jāatrisina iespējami ātri un katrā ziņā līdz 2009. gada 1. jūnijam. Arī ražo-

1.4 EESK stingri atbalsta Padomes deklarāciju par terorisma apkarošanu, kā arī no tās izrietošos atsevišķos pasākumus. EESK uzskata, ka minētajā procesā tai ir būtiski svarīga loma, tādēļ tā pašreiz izstrādā vairākus atzinumus par iepriekš minēto jautājumu. Lai panāktu ilgtermiņa drošību, būtiski svarīgi ir vienoties par samērīgiem pasākumiem un regulatīvajām iespējām efektīvu un savlaicīgu risinājumu nodrošināšanai.

2. Ievads

2.1 Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrāciju, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH), stāsies spēkā 2009. gada 1. jūnijā. Ar to atceļ un aizstās vairākas pašlaik spēkā esošās Padomes un Komisijas regulas un direktīvas, tostarp Padomes 1976. gada 27. jūlija Direktīvu 76/769/EEK attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem. Minētā direktīva, kuru Komisijas priekšlikumā ierosināts grozīt, ir izstrādāta tādēļ, lai saglabātu iekšējo tirgu, vienlaikus nodrošinot augstu cilvēka veselības un vides aizsardzības līmeni.

2.2 Padomes Direktīvas Nr. 76/769/EEK I pielikumā ir uzskaitīti dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumi, par kuriem panākta vienošanās un kuri

ieviesti pēdējo 30 gadu laikā. Minētie ierobežojumi 2009. gada 1. jūnijā kļūs par Regulas (EK) Nr. 1907/2006 (REACH) XVII pielikuma stūrakmeni.

2.3 Padomes Direktīvas Nr. 76/769/EEK agrākie grozījumi (piemēram, lai ieviestu jaunus ierobežojumus) tika veikti ar direktīvām, kuras bija jāīsteno dalībvalstīm. Apspriežamajā Komisijas priekšlikumā ir ierosināts pieņemt lēmumu, kas nebūs jātransponē valsts tiesību aktos, kuri citādi būtu jāatceļ 2009. gada 1. jūnijā, kad stāsies spēkā Regula (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

2.4 Sagaidāms, ka tuvākajos mēnešos tiks iesniegts galīgais priekšlikums un arī lēmuma priekšlikums attiecībā uz dihlormetāna tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem atbilstīgi Padomes Direktīvai Nr. 76/769/EEK. Pēc tam uz visiem turpmākiem priekšlikumiem par bīstamu vielu vai preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem attieksies Regula (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

2.5 Lēmums ierobežot noteiktu vielu (un to saturošu preparātu) laišanu tirgū un lietošanu galvenokārt izriet no konkrētu "prioritāro vielu" novērtējumiem, kā to paredz Padomes Regula (EEK) Nr. 793/93. Tika izveidoti četri prioritārie saraksti, jaunākais no tiem 2000. gada 30. oktobrī, kas paredzēti novērtēšanai, kura jāveic dalībvalstu kompetentajām iestādēm. Riska novērtēšanas galīgajos ziņojumos ir minētas 83 no 141 sarakstā iekļautajām vielām. ES attiecīgās zinātniskās komitejas ir novērtējušas 39 no minētajām vielām, un rezultāti ir publicēti Oficiālajā Vēstnesī. Nolemts attiecināt ierobežojumus uz 22 vielām. Šajā priekšlikumā ir iekļauti ierobežojumi, kas attiecas uz vēl 4 vielām (tās izskatītas no 5. līdz 9.9. punktam un apzīmētas kā DEGME, DEGBE, MDI un cikloheksāns).

2.6 Lēnais progress saistībā ar minēto regulu bija viens no galvenajiem iemesliem, lai ieviestu jaunu pieeju attiecībā uz visām vielām saskaņā ar Regulu EK Nr. 1907/2006 (REACH). Tādēļ 2009. gada 1. jūnijā tiks atcelta arī Padomes Regula (EEK) Nr. 793/93.

2.7 Tika veikts arī vairāku četros prioritārajos sarakstos neiekļauto vielu ietekmes uz cilvēka veselību un vidi novērtējums un/vai izvirzīti priekšlikumi ierobežot to laišanu tirgū un lietošanu, jo pēc atsevišķu dalībvalstu pieprasījuma tika izskatītas jaunas problēmas. Minēto vielu skaitā ir arī amonija nitrāts.

2.8 Amonija nitrāts ir īpaša un savdabīga viela, un tās īpašības ir labi zināmas, tādēļ tās ietekmes uz cilvēka veselību un vidi novērtējums nav nepieciešams. To jau ilgu gadu lielos apjomos visā pasaulē izmanto kā slāpekļa minerālmēslus, un tas nerada neparedzētus riskus darba vietā, ne arī profesionālajiem lietotājiem un patērētājiem lietošanai māsaiņniecībā. Diemžēl tā ir arī efektīva, lēta un plaši lietota sprāgstvielu sastāvdaļa, ko likumīgi izmanto spridzināšanas nolūkos rūpniecībā un mili-

tārām vajadzībām un nelikumīgi — teroristi. Minēto iemeslu dēļ tiek pieprasīti amonija nitrāta tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumi saskaņā ar Padomes Direktīvu 76/769/EEK.

2.9 Attiecībā uz terorismu vai sprāgstvielu prekursoriem varēja izraudzīties citu tiesisko pamatu, bet saskaņā ar pašreizējo ES līgumu tam būtu nepieciešams dalībvalstu vienprātīgs lēmums. Citādu kārtību paredzēs Lisabonas līgums, tiklīdz to būs ratificējušas visas dalībvalstis, tomēr tam vēl nepieciešams zināms laiks.

2.10 Jāsaprot, ka narkotisko vielu un sprāgstvielu prekursori tiks pievienoti Regulas EK Nr. 1907/2006 (REACH) XVII pielikumā, tādēļ minētais darbības virziens šobrīd uzskatāms par atbilstošu.

2.11 Viss iepriekš minētais attiecas uz "esošām" vielām, t.i., 100 195 vielām, kas ir bijušas Eiropas Kopienas tirgū laika posmā no 1971. gada 1. janvāra līdz 1981. gada 18. septembrim. Minētās vielas ir uzskaitītas Eiropas ķīmisko komercvielu sarakstā (EINECS), kas publicēts ES Oficiālajā Vēstnesī 1990. gadā. Jaunās vielas, kas laistas tirgū pēc 1981. gada 18. septembra, tiek dēvētas par "jaunām" vielām un pirms to laišanas tirgū cilvēku veselības un vides aizsardzības nolūkā ir jāsniedz sīks paziņojums.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir aizsargāt cilvēku un jo īpaši patērētāju veselību, vienlaikus aizsargājot iekšējo tirgu no riskiem, ko rada trīs vielas (DEGME, DEGBE un cikloheksāns), kas ietvertas 1994. gada 25. maija pirmajā prioritārajā sarakstā, un viena viela (MDI), kura ir 1997. gada 27. janvāra trešajā prioritārajā sarakstā atbilstīgi Padomes Regulai (EEK) Nr. 793/93.

3.2 Ņemot vērā Komisijas 1999. gada 12. oktobra ieteikumu un turpmākos līdzīgus ieteikumus par riska faktoru un riska samazināšanas stratēģiju novērtējumu vairākām vielām, tika ierosināti vairāki īpaši un ļoti sīki izstrādāti ierobežojumi, kuri attieksies tikai uz pārdošanu iedzīvotājiem un nekādi neietekmēs ne apstākļus darba vietā, ne vidi. Izmaksas rūpniecībai un visai sabiedrībai kopumā būs minimālas, jo tiek uzskatīts, ka ierosinātie pasākumi ir samērojami ar apzinātajiem riskiem. Attiecībā uz preparātiem, kuru sastāvā ir MDI, tiek pieprasīti papildu dati par veselības aizsardzību.

3.3 Piektā viela, plaši izmantotais mēslojums amonija nitrāts, ir pievienota tādēļ, ka tā var darboties kā antioksidants un maisījumos ar noteiktām vielām var būt arī eksplozīvs. Ierosinātie ierobežojumi paredzēti, lai nodrošinātu, ka visi amonija nitrāta mēslojumi atbilst vispārējām drošības normām, un arī lai ierobežotu iedzīvotājiem pārdošanai paredzēto amonija nitrāta

produktu klāstu nolūkā samazināt apjomus, kurus var bez grūtībām novirzīt nelikumīgiem mērķiem. Tādējādi ir pamats apgalvot, ka minētais ierobežojums aizsargā sabiedrības veselību un drošību. Minētais ierobežojums neattieksies uz profesionāliem lietotājiem (lauksaimniekiem un sprāgstvielu likumīgiem ražotājiem). Lai arī izmaksas (un iespējamie ieguvumi) ir grūti aprēķināmi, tiek uzskatīts, ka tie samērojami ar apzinātajiem riskiem (un ierosinātajiem pasākumiem).

3.4 Šis lēmums stājas spēkā trešajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

3.5 Priekšlikumam ir pievienots paskaidrojuma raksts, Komisijas darba dokuments (ietekmes novērtējums) un attiecībā uz četrām novērtētajām vielām atbilstīgi Padomes Regulai (EEK) Nr. 793/93 apjomīgi un sīki izstrādāti riska novērtējuma ziņojumi, ko publicējusi Eiropas Ķīmiskā aģentūra, kā arī citi dokumenti, kritika un atbalsts, ko izteikušas dažādas zinātniskās komitejas un citas struktūrvienības, kuras palīdzējušas sagatavot vai novērtēt attiecīgos datus.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Izskatāmais priekšlikums, tāpat kā Padomes Direktīvā 76/769/EEK iepriekš ieviestie grozījumi, attiecas uz savstarpēji nesaistītām vielām, kuras skaidrības labad tiks skatītas atsevišķi.

5. 2-(2-metoksietoksi)etanols (DEGME)

5.1 DEGME ir ar ūdeni jaukams glikola ēteris ar augstu viršanas temperatūru, ko parasti lieto kā starpsavienojumu ķīmisku produktu ražošanā vai kā līdzšķīdinātāju dekoratīvajos sadzīves izstrādājumos, vai kā zemās temperatūrās efektīvu pretaizsalšanas, piemēram, reaktīvo dzinēju degvielas, piedevu. Saskaņā ar Nīderlandes valdības izstrādāto un 1999. gada jūlijā pabeigto riska novērtējuma ziņojumu 90. gadu sākumā DEGME produkcijas kopējais apjoms Eiropā bija aptuveni 20 000 tonnu, no kura neredz vairāk par pusi bija saražota eksportam.

5.2 Produkta iedarbība uz patērētājiem atkarīga no tā, cik daudz viņi izmanto krāsas un krāsu noņēmējus, kas paredzēti neprofesionālai pašrocīgai (*do it yourself*) lietošanai. Kā izriet no DEGME fizikālajām īpašībām, tas tiek viegli absorbēts caur ādu, turklāt, regulāri nelietojot drošu aizsargapģērbu, pastāv risks tam kaitīgi iedarboties caur ādu.

5.3 Saskaņā ar jaunākajiem pētījumiem DEGME šobrīd tiek aizstāts ar citiem šķīdinātājiem visās krāsās un krāsu noņēmējos, ko pārdod iedzīvotājiem. Tādēļ būtu jāuzrauga, lai arī turpmāk tiktu piekopta šāda prakse attiecībā gan uz ES saražotiem, gan importētiem produktiem. Tādēļ priekšlikums garantē, ka ne ātrāk kā 18 mēnešus pēc lēmuma spēkā stāšanās DEGME netiks laists tirgū kā krāsu un krāsu noņēmēju sastāvdaļa masas koncentrācijā, kas ir vienāda vai lielāka par 0,1 % (t.i. jebkāda

augstākā līmenī, kur atļautās sastāvdaļas vai to maisījumi rada piesārņojumu). Attiecīgās rūpniecības nozares to uzskata par atbilstīgu risinājumu. EESK atbalsta DEGME tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumus.

6. 2-(2-butoksietoksi)etanols (DEGBE)

6.1 DEGBE arī pieder glikola ēteru grupai, tam raksturīga augstāka viršanas temperatūra nekā DEGME; to fizikālās īpašības ir līdzīgas, tostarp šķīdība ūdenī. DEGBE plaši izmanto kā uz ūdens bāzes ražotu krāsu šķīdinātāju, jo tas veicina virsējā slāņa veidošanos un palielina krāsu izturību. Minētās īpašības savukārt ļauj samazināt krāsošanas biežumu un ierobežo krāsu vispārējo iedarbību. Saskaņā ar riska novērtējuma ziņojumu 1994. gadā Eiropā kopējā saražotā produkcija bija aptuveni 46 000 tonnu, savukārt 2000. gadā šis apjoms sasniedza 58 000 tonnu, no kurām 33 000 tonnu tika izmantotas krāsu ražošanai.

6.2 Riska novērtējuma ziņojumā ir konstatēti riski patērētājiem, kas izpaužas kā elpvaļu kairinājums, ko rada DEGBE saturošu ūdens bāzes krāsu izsmidzināšanas rezultātā ieelpotie sīkie krāsu pilieni. Tvaiki, kas izdalās klājot krāsas ar otu vai rullīti, toksikoloģiskas problēmas nerada.

6.3 Pamatojoties uz pierādījumiem, kas iesniegti 1999. gadā pēc riska novērtējuma ziņojuma izstrādes, un atzīstot grūtības aizvietot DEGBE kā būtisku sastāvdaļu ūdens bāzes krāsās, tika secināts, ka piemērots pasākums patērētāju veselības aizsardzībai būtu noteikt DEGBE masas koncentrācijas 3 % maksimālo līmeni izsmidzināšanai paredzētajās krāsās. Ja DEGBE koncentrācija pārsniedz minēto robežu, krāsas var laist tirgū vienīgi ar norādi "Nelietot krāsu izsmidzināšanas ierīcēs". Minētais ierobežojums neattieksies uz pārdošanu profesionāliem, ņemot vērā, ka viņiem ir jālieto piemēroti aizsarglīdzekļi. Tas nebūtu iespējams arī tādēļ, ka izplatīšanas kanāli ir pietiekami atšķirīgi.

6.4 Minētos pasākumus piemēros 18 līdz 24 mēnešus pēc lēmuma stāšanās spēkā, lai ļautu veikt nepieciešamo pārveidošanu un pārmarķēšanu. Attiecīgās rūpniecības nozares to uzskata par atbilstīgu risinājumu. EESK atbalsta DEGBE tirgū laišanas un lietošanas minēto ierobežojumu, uzskatot, ka šis ir piemērots veids patērētāju veselības un iekšējā tirgus aizsardzībai.

7. Metilēndifenildīizocianāts (MDI)

7.1 MDI ir nosaukums līdzīgu produktu (izomeru) sajaukumam, kuri, esot tīrā veidā, ir vaskaina cietviela, bet pārsvarā sastopams kā brūns, ļoti aktīvs viskozs šķidrums. Saskaņā ar riska novērtējuma ziņojumu 1996. gadā pasaulē saražotā MDI produkcija pārsniedza 2 500 000 tonnu, no kurām vismaz 500 000 tonnu produkcijas bija ražota ES. Zemas molekulas masas polioli vai glikoli (vai pat ūdens) un putu veidotāja

klātbūtnē MDI reaģē ļoti strauji, veidojot poliuretāna putas. Tās var būt gan cietas, gan elastīgas, un tiek plaši izmantotas celtniecībā un citās nozarēs kā konstrukciju elementi, hermetizējoša viela, pildviela un adhezīvi.

7.2 MDI iedarbība uz patērētājiem galvenokārt izpaužas, lietojot vienkomponta putas, ko pārdod aerosola baloniņos pašrocīgai lietošanai nelīdzenu ģipša vai ķieģeļu spraugu aizdarīšanai, vai arī durvju vai logu rāmju iemontēšanai. Šā produkta kopējais pārdošanas apjoms ir ap 10 000 tonnu MDI gadā. Tas ir pietiekams, lai saražotu 36 miljonu aerosolu baloniņu gadā patērētāju vajadzībām un atlikušos 134 miljonu aerosolu baloniņu profesionāļu vajadzībām. Alternatīvie produkti, piemēram, stikla šķiedras logu iemontēšanai, ir lietošanai mazāk piemēroti, un varētu radīt virkni problēmu.

7.3 Apzināt patērētājiem radīto risku saistībā ar produkta kaitniecisko iedarbību uz ādu un elpceļiem, un tā izraisīto sensibilizāciju, pamatojoties uz datiem par produkta radīto apdraudējumu darbavietā, nav izrādījies viegls uzdevums. Izomēru paraugu bez piejaukumiem nav viegli iegūt. MDI ļoti straujā reakcija ar ūdeni, lai radītu inerti nešķīstošu cietvielu, apgrūtina produkta bīstamības standartveida testēšanu. Patērētāju izmantotais lietošanas veids, produktu tieši izsmidzinot no neliela izmēra rokā turama aerosola, ierobežo kopējo pieejamo daudzumu. Standarta aerosols tiek iztukšots 2–4 minūšu laikā. Ūdens tvaiku klātbūtne gaisā ātri neitralizē MDI. Cietais galaprodukts ir inerts un nekaitīgs. Lietošana visdrīzāk ir vienreizēja (spraugu aizdarīšanai, logu vai durvju hermetizēšanai) un neregulāra (vairumam lietotāju), un katrā ziņā parastos apstākļos ne ikdienas iedarbība. Pašrocīgai lietošanai var pielietot vai arī nepielietot individuālos aizsarglīdzekļus.

7.4 Nemot vērā iepriekš minēto, nav pārsteidzoši, ka, kaut arī teorētiski risks pastāv, tomēr ir bijis grūti vai pat neiespējami apzināt ādas un elpceļu kairinājumu faktiskos gadījumus sabiedrībā kopumā (vai arī darba vietā, kur var tikt ieviesti piemēroti aizsardzības pasākumi). Tas savukārt nozīmē, ka vēl grūtāk ir rast samērīgu, izmaksu ziņā efektīvu un praktisku risinājumu.

7.5 Šajā sakarā ietekmes ziņojumā pamatoti norādīts, ka, ja iedzīvotājiem vienreizējai lietošanai paredzētam aerosola baloniņam ir vēlams un vajag pievienot vieglus, nedārgus un pilnībā piemērotus polietilēna aizsargcimdus, tad rūpnieciskam pielietojumam nepieciešamos smagos neoprēna vai nitrila cimdus pievienot nav iespējams. Turpretim vieglas putekļu aizsargmaskas varētu pārdot kopā ar katru aerosola baloniņu, tomēr tās reāla riska gadījumā būs neefektīvas, savukārt efektīva maska, kas pasargātu no jebkādas iespējamās gāzes iedarbības, izmak-

sātu desmit reizes vairāk par pašu aerosolu, negarantējot, ka vajadzības gadījumā tā tiks pielietota.

7.6 Komisija tādēļ ierosina visiem aerosolu baloniņiem, ko pārdod iedzīvotājiem, pievienot polietilēna cimdus (piemēram, tos ievietojot vāciņā) un apzīmēt aerosolu ar atbilstīgu etiķeti par (nestandarta) alerģisku reakciju uz MDI cilvēkiem ar paaugstinātu jutību, vai astmas simptomu reakcijām (ar astmu sirgstošām personām) vai ādas reakcijām (tiem, kuri sirgst ar ādas slimībām).

7.7 EESK atbalsta pirmo no minētajiem pasākumiem, t.i., polietilēna aizsargcimdus nodrošināšanu, ko vajadzētu izmantot katrā ziņā vairumam sadzīves lietojumu. Tādas prasības ievērot stingrākus standartus, kas kavētu aizsargcimdus izmantošanu, būtu noraidāmas, lai šis svarīgais un samērīgais pasākums tiktu nodrošināts.

7.8 Tomēr EESK apšauba ierosinātā papildu marķējuma saturu, pat tajā gadījumā, ja ir atvēlēts pietiekams laiks ieviešanai ar samērīgām izmaksām. Piemēram, nav skaidrs, kā iedzīvotāji varētu zināt, vai viņi ir "jutīgi pret citiem diizociāniem, izņemot MDI", vai kādēļ tas ir īpaši svarīgi. Kā zināms, hroniskas (ilglaicīgas) astmas vai dermatīta slimniekiem gandrīz jebkurš māsaimniecības vai sadzīves izstrādājums var izraisīt akūtas (īslaicīgas) nelabvēlīgas reakcijas. Šādos apstākļos īpaša nozīme ir labai ventilācijai un aizsargapģērba (aizsargcimdus) lietošanai, kā arī norādēm nekavējoties pārtraukt šādu izstrādājumu lietošanu gadījumā, ja parādās attiecīgie simptomi. Tas ir labs padoms visiem lietotājiem neatkarīgi no to agrākās pieredzes, un būtu iekļaujams marķējumā. Tā kā aerosolu baloniņi un to marķējums ir maza izmēra, šādiem ieteikumiem jābūt skaidriem, konkrētiem un salasāmiem normālas lietošanas apstākļos. Ja ir nepieciešamas turpmākas darbības vai drošības instrukcijas, tām vajadzētu būt pievienotām uz pavadlapas.

7.9 EESK apšauba arī 6. ievilkumā ietverto priekšlikumu par to, ka "Fiziskās un juridiskās personas, kas pirmo reizi laiž tirgū MDI saturošus preparātus, 3 gadus no 1. punktā noteikto ierobežojumu ieviešanas dienas vāc datus par iespējamajiem elpošanas ceļu alerģijas gadījumiem MDI saturošu preparātu lietošanas laikā un šos datus paziņo Komisijai. Dati jāvāc saskaņā ar pētījumu protokolu, iesaistot specializētus centrus, un tie jāsaņem Komisijai". Tā kā MDI ir ikdienas lietošanā kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem un, kā jau minēts iepriekš, pašreizējais tirdzniecības apjoms pārsniedz 36 miljonus aerosolu baloniņu gadā no esošajiem ražotājiem, uz kuriem šī prasība neattiecas, to būtu grūti uzskatīt par kaut ko citu kā vien vāji pamatotu šķērslī tirdzniecībai.

7.10 Komisijas ietekmes novērtējuma ziņojumā ir skaidrots, ka tas izriet no riska novērtējuma ziņojumā minētajām bažām par to, ka “daži riska veidi strādājošo respiratorajai alerģijai (...) varētu potenciāli attiekties uz patērētājiem”. Tajā pašā punktā ir norādīts, ka “pašreiz pieejamā toksikoloģijas centru informācija norāda, ka nav vai ir ļoti maz patērētāju respiratorās alerģijas gadījumu, ko izraisa MDI saturoši izstrādājumi”. Lai kādi secinājumi tiktu veikti, balstoties uz šiem ziņojumiem, nav skaidrs, vai Komisijas priekšlikums iegūtu lielāku noteiktību. Tādēļ priekšlikums šķiet nesamērīgs ar risku, kas ir atzīts kā hipotētisks un kuram trūkst jebkādu pierādījumu, neraugoties uz aerosolu ļoti izplatīto lietošanu.

7.11 Tādēļ EESK iesaka svītrot šo tirdzniecības un lietošanas ierobežojuma daļu. Ja tomēr ir pamatotas šaubas par šo izstrādājumu, kurus nevar aizstāt īstermiņā, drošumu, tās vajadzētu izvērtēt kopīgi ar ražotājiem un veikt attiecīgas datu vākšanas un izvērtēšanas procedūras.

8. Cikloheksāns

8.1 Cikloheksāns ir bezkrāsains šķidrums, kas ļoti lielos daudzumos rodas benzola hidrogenēšanas rezultātā. To gandrīz pilnībā (>95 %) izlieto adipīnskābes sintēzē un no tās iegūstamā neilona izgatavošanā. Tās ražošana pasaules mērogā patlaban pārsniedz 5 000 000 tonnas, no kurām aptuveni 1 500 000 tonnas atrodas ES. Minētie procesi notiek slēgtās sistēmās, un iedarbības līmenis ir zems. Cikloheksāns ir sastopams arī degšanas produktos, tostarp tabakas dūmos, jēlnaftā un augos, kā arī benzīna tvaikos.

8.2 Cikloheksānu arī izmanto kā šķīdinātāju neoprēna bāzes kontaktadhezīviem, kurus izmanto ādu apstrādes rūpniecībā (apavu ražošanā), autoindustrijā un būvniecībā. Tas savukārt lielos apjomos iekļauj profesionālu grīdas seguma klāšanu un līdzīgus mazāka mēroga remontdarbus, kā arī citus lietojumus, ko iedzīvotāji izmanto amatieru līmenī. Kopējais adhezīvu lietošanas apjoms ES nepārsniedz 10 000 tonnas gadā.

8.3 Tāpat kā attiecībā uz visiem citiem ogļūdeņražiem, būtiska nozīme ir pienācīgam aizsargapģērbam un elpošanas aprīkojumam. To var pienācīgi nodrošināt profesionālajā, bet ne sadzīves lietošanā. Tomēr tāpat kā attiecībā uz MDI, tirdzniecībā esošo produktu fiziskās īpašības ievērojami ierobežo risku. Ātras iedarbības kontaktadhezīvi ir ideāli mazie lietojumiem, taču neprofesionāliem ārkārtīgi grūti izmantotami apmierinošā veidā

lielos mērogos. Ierobežojumi attiecībā uz iedzīvotājiem pārdojamo izstrādājumu iepakojuma lielumu tādēļ šķiet piemēroti un kopumā pieņemami.

8.4 Šajā nolūkā Komisija ierosina cikloheksānu nelaist tirdzniecībā kā neoprēna bāzes adhezīvu komponentu pārdošanai iedzīvotājiem iepakojumos, kas lielāki par 650 gramiem. Jebkuri iepakojumi būtu marķējami ar uzrakstu “Nelietot grīdas segumu ieklāšanai” un ar brīdinājumu “Nelietot slikti vēdināmās telpās”.

8.5 Praktiskas pārbaudes vissliktāko scenāriju gadījumiem, piemēram, piestiprinot lielus korķa paneļus pie iekšējām sienām, ļauj secināt, ka tas pietiekami ierobežo iedarbību uz patērētājiem, kurai, kā jau minēts iepriekš, vajadzētu būt reti un īslaicīgai. Nav ziņu par reāliem negadījumiem, kuru cēlonis būtu neoprēna bāzes adhezīvu lietošana, neraugoties uz tās plašo apmēru un ilglaicīgo raksturu. Tomēr šos pasākumus var ieviest, neradot nesamērīgus traucējumus nedz ražotājiem, nedz patērētājiem. Tādēļ EESK atbalsta cikloheksāna tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumu kā samērīgu ar attiecīgo risku.

9. Amonija nitrāts

9.1 Amonija nitrāts ir balta cietviela, ko pārdod granulētā veidā, un to iegūst no dabasgāzē esošā amonija jau vairāk nekā 100 gadus. Tā ražošana pasaules mērogā pārsniedz 20 000 000 tonnas. Tas ir pazīstams kā slāpekli saturošs mēslošanas līdzeklis un kā izejviela sprāgstvielu izgatavošanai. Minētā iespēja, vieglā pieejamība un lētās izmaksas ir piesaistījušas teroristu uzmanību. Ir vajadzīgi arī citi komponenti, piemēram, dīzeļeļļa, taču arī tie ir viegli pieejami. Amonija nitrāts daudzus gadus ir bijis IRA visvairāk izmantotā sprāgstviela un tika lietota arī plašos spridzināšanas aktos Oklahomā, Pasaules Tirdzniecības centrā un Bali. Nesen to izmantoja ekstrēmistisku grupējumu uzbrukumos Londonā un citās Eiropas galvaspilsētās. Šādu ierīču izgatavošanas pamācības ir viegli pieejamas internetā. Postošu seku radīšanai pietiek ar 2 kg. Daudzumus, kas pārsniedz 500 kg, var bez grūtībām iegādāties jebkurš, vajadzības gadījumā atkārtoti nopērkot mazākus daudzumus dārzkopības vai mazumtirdzniecības veikalos. To kontrolēt ir visnotaļ problemātiski.

9.2 Attiecībā uz profesionālajiem lietotājiem (lauksaimniekiem) kontroli nodrošina, nosakot lielus minimālos iepakojumus (tādējādi atsevišķu iepakojumu nelegāla pārvadāšana vai izņemšana ir apgrūtināta) un rūpīgu izstrādājumu pārraudzību

visos piegādes ķēdes posmos. Amonija nitrāts parasti ir nestabils, var sadalīties un kļūt nelietoājams. Tādēļ tas ir rūpīgi jāglabā un pēc iespējas drīzākā laikā jāiestrādā zemē. Tas ierobežo iespējamo novirzīšanu citiem lietojumiem.

9.3 Amonija nitrāts tiek piegādāts ar dažādām koncentrācijas pakāpēm (slāpekļa procentuālā koncentrācija) un ar vai bez citiem būtiskiem elementiem (galvenokārt fosfora un kālija savienojumiem). Tīrā veidā tas satur aptuveni 35 % slāpekļa. Lai novērstu kaitējumu augiem, to ir nepieciešams atšķaidīt. Dažādos sastāvos var izgatavot, iejaucot aktīvos komponentus vai inertus filtrus, piemēram, kaļķi, vai izmantojot ķīmiskas reakcijas, lai iegūtu vajadzīgās sastāvdaļu proporcijas. Lauksaimniekiem pārdodamie izstrādājumi var saturēt 28 % vai vairāk slāpekļa. Šie mēslošanas līdzekļi ar augstu slāpekļa saturu ir pakļauti kontrolei saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 2003/2003, lai nodrošinātu, ka tie satur vajadzīgo slāpekļa daudzumu un ir droši izmantojami, neradot sprādziena risku. Mēslošanas līdzekļus, kas atbilst šiem standartiem, var marķēt ar norādi "ES mēslošanas līdzekļi" un tirgot pāri valstu robežām. Mēslošanas līdzekļi, kas neatbilst šiem standartiem, nevar šķērsot robežas un tiek apzīmēti kā "nacionālie mēslošanas līdzekļi". Patēriņa produkti parasti satur 20–25 % slāpekļa. Jo zemāks ir slāpekļa īpatsvars, jo lielākas ir transporta izmaksas uz vienu mēslošanas līdzekļu vienību, un uz konkrēto platību jāizlieto lielāks daudzums. Kaut gan amonija nitrāta mēslošanas līdzekļi tiek uzskatīti par būtiskiem komerciālajā lauksaimniecībā, tas neattiecas uz mazākiem pārdošanas apjomiem mazumtirdzniecībā iedzīvotājiem, un tos var aizstāt ar citiem izstrādājumiem.

9.4 Personām, kas vēlas izgatavot nelegālas sprāgstvielas, ir izdevīgāks pēc iespējas augstāks slāpekļa saturs amonija nitrātā. Mehāniski sajauktus maisījumus var rekoncentrēt ar vienkāršas šķīdināšanas un kristalizācijas palīdzību. Ķīmiskā ceļā izveidotus maisījumus ir grūtāk vai pat neiespējami koncentrēt. Valdības ekspertiem Dānijā ir izdevies veikt sprādzienu pat ar koncentrāciju 16 % robežās. Ja ir pietiekami daudz laika un resursu, iespējams ir jebkas, kaut gan pievilcīgākas ir kļuvušas konkurējošas metodes, izmantojot citas tikpat viegli pieejamas izejvielas. Tās ir izklāstītas Teroristu rokasgrāmatā un citos internetā plašai sabiedrībai pieejamos resursos.

9.5 Pēc bumbu sprādzieniem Madridē 2004. gada martā Eiropadome pieņēma Deklarāciju par terorisma apkarošanu. Tā izveidoja Sprāgstvielu drošības ekspertu grupu (ESETF), kuras uzdevums bija izstrādāt rīcības plānu, lai apkarotu sprāgstvielu izmantošanu terora aktos. To pabeidza 2007. gada jūnijā. Viens no 47 īpašajiem pasākumiem paredzēja izveidot Pastāvīgo ekspertu komiteju sprāgstvielu prekursoru jautājumos (SCEEP). Tajā ir iesaistīta virkne privātā un publiskā sektora ekspertu,

savu ieguldījumu sniedz CEFIC un FECC, kas pārstāv ķīmiskās rūpniecības nozares ražotājus un izplatītājus, kā arī EFMA, kas pārstāv mēslošanas līdzekļu ražotājus.

9.6 Šī priekšlikuma mērķis ir panākt visu amonija nitrāta mēslošanas līdzekļu pārdošanas lauksaimniekiem (un izplatītājiem) atbilstību Regulā (EK) Nr. 2003/2003 noteiktajiem standartiem un ierobežot slāpekļa saturu iedzīvotājiem pārdodamajos izstrādājumos. Ja šis priekšlikums tiks pieņemts, 18 mēnešus pēc lēmuma stāšanās spēkā amonija nitrātu nedrīkstēs laist tirgū piegādēm iedzīvotājiem vielas vai preparātu veidā, kuru slāpekļa masas daļa, izsakot amonija nitrātā, ir lielāks par 20 %.

9.7 EESK pilnībā atbalsta šī priekšlikuma pirmo daļu attiecībā uz to, ka visiem mēslošanas līdzekļiem ar augstu slāpekļa saturu, kurus piegādā lauksaimniekiem, neatkarīgi no tā, vai tos tirgo pāri valstu robežām, būtu jāatbilst Regulas (EK) Nr. 2003/2003 prasībām.

9.8 Attiecībā uz otro ierobežojumu pārdošanai iedzīvotājiem EESK norāda, ka attiecīgie apjomi var būt ievērojami lielāki nekā līdz šim tika domāts — vairāk nekā 50 000 tonnu robežās — un ka EFMA, pārstāvēdama mēslošanas līdzekļu ražotājus, ir akceptējusi 20 % robežu jauktajiem mēslošanas līdzekļiem (kuru koncentrāciju var atjaunot bez lielām grūtībām), savukārt ir ierosinājusi 24,5 % robežu ķīmiski saistītiem produktiem (kuru koncentrāciju atjaunot ir daudz grūtāk). Ņemot vērā, ka SCEEP ietvaros joprojām turpinās diskusijas, pirms lēmuma galīgās pieņemšanas vajadzētu pilnībā izvērtēt šo un citas iespējas. Līdzās citiem terorisma apkarošanas aspektiem ir skaidrs, ka ir nepieciešama pilnīga saskaņa starp dažādajām ieinteresētajām pusēm, tostarp ražotājiem, izplatītājiem, mazumtirgotājiem un iedzīvotājiem, un to ieguldījums, lai panāktu reālu progresu sprāgstvielu prekursoru pieejamības ierobežošanā.

9.9 EESK nākas akceptēt to, ka Padomes Direktīva 76/769/EEK ir vienīgais normatīvais akts, kas Komisijai pieejams īstermiņā, un tādēļ pasākumi jāierosina un jāapsprīž šādā veidā. Atliek cerēt, ka pēc Lisabonas līguma pilnīgas ratifikācijas varētu izveidot labāku sistēmu.

10. Īpašas piezīmes

10.1 Tāpat kā atzinumos par Padomes Direktīvas 76/769/EEK iepriekšējiem grozījumiem, EESK izsaka nožēlu par to, ka tiek likti kopā savstarpēji nesaistāmi produkti, par kuriem būtu jāpieņem pilnīgi atsevišķi lēmumi. Tas nav uzskatāms par labu praksi un nekalpo lietderīgam mērķim. Tas nekādā ziņā nav labas pārvaldības piemērs. Atliek cerēt, ka no 2009. gada

1. jūnija saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (REACH) tiks noteikta uzlabota kārtība.

10.2 EESK arī atzīmē ilgo laiku, kas vajadzīgs, lai panāktu atdevi. Pirmais prioritāšu saraksts tika publicēts 1994. gada maijā. Pat ja šī priekšlikuma īstenošanas temps atbilstīs vēlamajam, tas maz ietekmēs tirgu līdz 2010. gada beigām (un pat tad būs grūti konstatēt konkrētus uzlabojumus attiecībā uz cilvēku veselību). Tāpat ir problemātiski pilnībā attiecināt šo kavēšanos uz ražotājiem, kam tika prasīts sniegt datus, uz kuriem tiktu balstīti riska novērtējuma ziņojumi, jo tie jau ir pieejami ilgāku laiku. Ja tās cēlonis ir resursu trūkums Komisijā, tās zinātniskajās komitejās vai citās struktūrās vai aģentūrās, kuras atbild par iedzīvotāju drošību, šis jautājums ir skaidri jārisina, iekams, sākot no 2009. gada 1. jūnija ievērojami palielināsies darba apjoms.

10.3 EESK neapšaubāmi atbalsta Padomes 2004. gada Deklarāciju par terorisma apkarošanu, kā arī no tās izrietošos atsevišķus veicamos pasākumus, un uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai ir īpaši svarīga nozīme minētajā jomā. Tādēļ tā vēlas sniegt ieguldījumu kā nozīmīga un noderīga sarunu partnere un procesa dalībiece un atzīmē, ka par šo tematu patlaban tiek izstrādāti vairāki saistīti atzinumi. Lai panāktu ilgtermiņa drošību, būtiski svarīgi ir vienoties par samērīgiem pasākumiem un regulatīvajām iespējām efektīvu un savlaicīgu risinājumu nodrošināšanai, lai panāktu ilgtspējīgu mieru un drošību Eiropā un tās apkārtējā telpā.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā”

COM(2007) 571 galīgā redakcija — 2007/0211 (CNS)

(2008/C 204/04)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 30. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 27. februārī. Ziņotājs — DANTIN kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 117 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu

1. Secinājumi un ieteikumi

attiecībā uz ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē, kā arī ar citām Kopienas politikām, jo īpaši vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības jomā.

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē lēmumu izveidot kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā. Komiteja uzskata, ka, tādā veidā ieguldot investīcijas P&I (pētniecībā un izstrādē), var nodrošināt uzticamu pamatsistēmu, uz kuru uzņēmumi var paļauties un kas ļauj novērst Kopienas finansējuma pašreizējo sadrumstalotību. Turklāt šāda sistēma dos iespēju koordinēt pētījumus, kas pārlietu bieži ir izkliedēti, tādējādi veicinot to efektivitāti.

1.3 Atzinīgi vērtējot iesniegto lēmumu, EESK pirmām kārtām uzsver, ka ierosinātā ieguldījumu un pētījumu koordinācijas stratēģija ir nozīmīga no Eiropas Savienības attīstības viedokļa. Tādējādi tā uzskata, ka šī stratēģija ir spēcīgs pamats Eiropas pētniecības telpas izveidei.

1.2 Komiteja pauž gandarījumu par izvēlēto nozari, kas ir saderīga gan ar Lisabonas stratēģiju, gan ar Barselonas mērķiem

1.4 Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā finansējumu, plašo līdzdalību un iesaistītos nozīmīgos Kopienas resursus, būtu precīzāk

jānosaka, kā un kas izmanto pētniecības rezultātus, jo īpaši attiecībā uz intelektuālo īpašumu un patentu piešķiršanu. Komiteja uz šo trūkumu norādīja jau savos atzinumos par kopuzņēmumu IMI un *Clean Sky* izveidi. Šajā KTI minētais trūkums var būt vēl jūtams, ciktāl gala produkts interesēs tirgū konkurējošus uzņēmumus, jo īpaši automašīnu ražotājus.

1.5 Visbeidzot Komiteja uzskata, ka nepieciešams:

- būtiski vienkāršot procedūras, jo īpaši, ņemot vērā sarežģīto administratīvo procedūru negatīvo ietekmi iepriekšējās pētniecības un izstrādes programmās. EESK pauž nožēlu par to, ka nav veikts nevienas nopietns vērtējuma kopsavilkums, lai noteiktu ETP (Eiropas Tehnoloģiju platformu) iespējamo grūtību cēloņus un lai tādējādi izvairītos no citām problēmām;
- organizēt informācijas kampaņu, lai palīdzētu mobilizēt nepieciešamos saimnieciskos, publiskos un privātos resursus;
- izstrādāt profesionālās apmācības programmu, ar kuras palīdzību varētu nodrošināt darbinieku prasmju atbilstību ITC uzņēmumā vajadzīgajām iemaņām.

2. Ievads

2.1 Regulas priekšlikuma mērķis ir uzsākt vienu no pirmajām Eiropas publiskā un privātā sektora partnerībām pētniecības un izstrādes jomā, un tas veido vienu no sešām kopīgu tehnoloģiju iniciatīvām (KTI). Šī partnerība, kuras nosaukums ir "Kopuzņēmums kurināmā elementu un ūdeņraža jomā", attiecas uz enerģijas turpmākās diversifikācijas un pieejamības ziņā stratēģisku nozari.

2.2 Kopuzņēmuma mērķis ir dot iespēju rūpniecībai, dalībvalstīm un Komisijai apkopot resursus, lai tos izmantotu paredzētajās pētniecības programmās.

2.3 Atšķirībā no tradicionālās pieejas, kas paredz publiskā finansējuma piešķiršanu katram projektam atsevišķi, KTI attiecas uz liela mēroga pētniecības programmām ar kopīgiem stratēģiskiem pētniecības mērķiem. Minētajai jaunajai pieejai būtu jārada kritiskā masa Eiropā veiktās pētniecības un izstrādes vajadzībām, jākonsolidē zinātniskās aprindas galvenajās stratēģiskajās jomās un jāļauj saskaņot projektu finansēšanu, lai pētniecības rezultātus varētu izmantot pēc iespējas ātrāk. KTI aptver būtiskas nozares, kurām pašreizējie instrumenti nav piemēroti un kurās tie nedarbojas pietiekami ātri, lai Eiropa saglabātu vai iegūtu vadošo pozīciju pasaules mēroga konkurences apstākļos. Tās ir nozares, kur valsts, Eiropas un privātais pētniecības finansējums var radīt ievērojamu pievienoto vērtību, it īpaši, veicinot privāto ieguldījumu pieaugumu P&I jomā.

2.4 Kurināmā elementi ir īpaši efektīvi enerģijas pārveidotāji, kas var būtiski samazināt gan siltumnīcefekta gāzu emisijas, gan citu piesārņojumu. Tie cita starpā ļauj dažādot enerģijas klāstu, jo tie var darboties gan ar ūdeņradi, gan citu kurināmo,

piemēram, dabasgāzi, etanolu un metanolu, tādējādi dodot būtisku ieguldījumu vides aizsardzībā un cīņā pret piesārņojumu.

2.5 KTI "Kopuzņēmums kurināmā elementu un ūdeņraža jomā" vispārējais mērķis ir veicināt būtisku zināšanu attīstību kurināmā elementu un ūdeņraža nozarē, lai tādējādi stiprinātu Eiropas konkurētspēju. Šajā atzinumā analizējama priekšlikums sniedz nepieciešamo juridisko pamatu šāda veida kopuzņēmuma izveidei.

2.6 Turklāt Kopuzņēmums kurināmā elementu un ūdeņraža jomā veicina Vides tehnoloģiju rīcības plāna (ETAP) īstenošanu, kā paredzēts paziņojumā COM(2004) 38, galīgā redakcija, kurā šī tehnoloģiju platforma ir minēta kā viens no ETAP prioritārajiem pasākumiem.

3. Pamatojums un vispārēji apsvērumi

3.1 Enerģijas deficīts un piegādes avotu pastāvīgā nedrošība būtiski ietekmē iedzīvotāju dzīves kvalitāti un Eiropas uzņēmumu konkurētspējas nosacījumu saglabāšanu. Šiem faktoriem nākotnē varētu būt nopietnas sekas, tostarp saistībā ar enerģijas resursu pastāvīgu nestabilitāti un to cenu palielināšanos.

3.2 Tādēļ kurināmā elementiem, kuros izmanto ūdeņradi, būs liela nozīme nākotnē; tie ne tikai ļauj dažādot pieejamos enerģijas avotus, bet arī ir pilnīgi tīri enerģijas pārveidotāji, jo to darbības rezultātā izplūst tikai ūdens tvaiks. Citi kurināmā elementu veidi, kuros izmanto dabasgāzi un citu fosilo kurināmo, arī ļauj samazināt piesārņojuma emisijas, jo tie patērē mazāk kurināmā, pateicoties augstākai efektivitātei.

3.3 Sākot izmantot ūdeņradi kā elastīgu enerģijas nesēju, iespējams uzlabot energoapgādes drošību un stabilizēt enerģijas cenas; patiesībā to var ražot no jebkura primārā enerģijas avota, un tādējādi dažādot transporta degvielu klāstu, jo patlaban 98 % transporta degvielu veido naftas produkti.

3.4 Pasaules mērogā 2005. gadā kopējais apgrozījums kurināmā elementu nozarē veidoja apmēram 300 miljonu *euro*, un Eiropas daļa tajā bija tikai 12 %; savukārt investīciju apjoms pētniecībā tiek lēsts 700 miljonu *euro* apmērā: 78 % no tām tiek veiktas Ziemeļamerikā un tikai 10 % Eiropā.

3.5 Kurināmā elementu un ūdeņraža nozares pašreizējā struktūra Eiropā ir nepietiekama, kaut gan ievērojams apjoms ES publiskā finansējuma jau ir atvēlēts kurināmā elementu un ūdeņraža pētniecībai un tie ir iekļauti Septītās pamatprogrammas enerģētikas un transporta pētniecības portfeli. Eiropas centieni pētniecības jomā ievērojami atpaliek no tiem, kas tiek īstenoti citos pasaules reģionos; kādā Kopienas pētījumā (Transporta un enerģētikas ģenerāldirektorāta projekts "HyLights") ir aplēsts, ka ES transportlīdzekļu aprīkošanā ar kurināmā elementiem par 5 gadiem atpaliek no Japānas un Ziemeļamerikas.

3.6 Ja netiks veikti jauni un konkrēti pasākumi pētniecības un izstrādes jomā, pastāv risks, ka būtiskajā kurināmā elementu un ūdeņraža nozarē attīstība vēl vairāk atpaliks salīdzinājumā ar citiem pasaules mēroga konkurentiem, un tas negatīvi ietekmēs rūpniecības attīstību un nodarbinātību šajā nozarē.

3.7 Komisijas veiktā analīze un konsultācijas ļauj secināt, ka galvenās problēmas rada nozarē nepieciešamo pētījumu sarežģītība un tas, ka Kopienas līmenī nav konkrētas vienošanās par ilgtermiņa investīciju plāna izstrādi.

3.8 Šajā situācijā un, tā kā inovāciju jomā nepieciešams atbalsts, kam jāvelta ļoti lieli resursi, šķiet pašsaprotami, ka neviens uzņēmums vai iestāde vajadzīgos pētījumus nevar sekmīgi veikt pašu spēkiem vien.

3.9 Pašreiz pieejamie līdzekļi ir ne tikai nepietiekami, bet tie arī netiek izmantoti vispiemērotākajā veidā — par to liecina trūkumi programmās un/vai nelietderīga dubulta izmantošana; tie nav piemēroti, lai finansētu liela mēroga programmu ES līmenī.

3.10 Turklāt Eiropas kurināmā elementu nozare nav pietiekami saskaņota ne dažādu valstu, ne darbības jomu līmenī (akadēmiskās aprindas, jauni rūpniecības uzņēmumi, augsto tehnoloģiju MVU u.c.), un tas ierobežo zināšanu un pieredzes apmaiņu un apvienošanu, kavē tādu tehnoloģiju attīstību, kas nepieciešamas materiālu kvalitātes uzlabošanai un izmaksu samazināšanai atbilstoši jauno potenciālo klientu gaidītajam.

3.11 Eiropas dimensijas piešķiršana pētniecībai kurināmā elementu un ūdeņraža jomā ir nepieciešama izvēle un šķiet, ka tas ir vienīgais iespējamais risinājums sarežģītajām problēmām, ar kurām nākas saskarties šai nozarei.

3.12 Lēmuma veidot publiskā un privātā sektora kopuzņēmumu rezultātā varētu strauji uzlabot Kopienas pētniecības un izstrādes efektivitāti jo šajā nozarē šobrīd vērojamas grūtības sasniegt nepieciešamo kritisko masu. Šķiet, ka tas ir būtiski, lai pārvarētu pašreizējo pētniecības programmu sadrumstalotību starp dažādām dalībvalstīm, kuras nespēj sasniegt vajadzīgo kritisko masu, jo to rīcībā nav līdzekļu nepieciešamo programmu finansēšanai.

4. Saskaņotība

4.1 Pētniecības programmas ir cieši saistītas ar Septīto pamatprogrammu. Lai panāktu konkurētspējīgu un dinamisku ekonomiku, ir jāaktivizē ieguldījumi P&I.

4.2 Konkrētā regula atbilst Kopienas politikām pētniecības jomā un Lisabonas stratēģijai (konkurētspēja), kā arī ar Barseļonas mērķiem (izdevumi pētniecībai), kas paredz, ka ieguldījumiem līdz 2010. gadam jāsasniedz 3 % no IKP.

4.3 Turklāt regula atbilst Komisijas paziņojumam par iniciatīvu "Enerģētikas politika Eiropai", kas uzsākta 2007. gada

janvārī, kā arī Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskajam plānam (SET plānu), par kuru Komitejas šobrīd izstrādā atzinumu ⁽¹⁾ un kuram jābūt par pamatu virzībai energotehnoloģiju jomā nākamajos desmit gados. Tā ir arī saderīga ar citām Kopienas darbības jomām, piemēram, vides aizsardzību un ilgtspējīgu attīstību.

5. Komisijas priekšlikums

5.1 Priekšlikuma Padomes regulai, ar ko izveido kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā, COM(2007) 571 galīgā redakcija, atsauce ir Septītās pamatprogrammas, kas pieņemta ar Lēmumu Nr. 1982/2006/EK, noteikumi, kuri pētniecības nozarē paredz Kopienas ieguldījumu, lai izveidotu publiskā un privātā sektora ilgtermiņa partnerības Eiropas mērogā.

5.2 Šīs partnerības KTI (kopīgu tehnoloģiju iniciatīvu) veidā ir radītas agrāko Eiropas Tehnoloģiju platformu (ETP) darba rezultātā.

5.3 Padome Lēmumā 2006/971/EK par īpašo programmu "Sadarbība" ir uzsvērusi nepieciešamību izveidot publiskā un privātā sektora partnerības un ir norādījusi sešas nozares, kurās kopīgu tehnoloģiju iniciatīvu izveide varētu pozitīvi ietekmēt pētniecību Eiropā:

- ūdeņraža elementi un kurināmā elementi,
- aeronautika un gaisa transports, ⁽²⁾
- novatoriskas zāles, ⁽³⁾
- iegultās datorsistēmas, ⁽⁴⁾
- nanoelektronika, ⁽⁵⁾
- GMES (vides un drošības globālais monitorings).

5.4 Šīs vispārējās stratēģijas ietvaros konkrētajā regulas priekšlikumā (COM(2007) 571 galīgā redakcija) ir paredzēts īstenot kopīgu tehnoloģiju iniciatīvu attiecībā uz kurināmā elementiem un ūdeņradi, izveidojot kopuzņēmumu, kura nosaukums ir "Kopuzņēmums kurināmā elementu un ūdeņraža jomā".

5.5 Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvas 2004/17/EK 22. pantu un Direktīvas 2004/18/EK 15. pantu kopuzņēmums ir starptautiska struktūra ar juridiskas personas statusu. Kopuzņēmuma galvenā mītne atradīsies Briselē, un, ja Padome nepagarinās tā darbības termiņu un neizdarīs grozījumus regulā, uzņēmums beigs darbību 2017. gada 31. decembrī.

5.6 Komisijas galvenie mērķi, izveidojot kopuzņēmumu, ir sīki izklāstīti regulas priekšlikumam pievienoto Kopuzņēmuma statūtu 1.2. pantā:

- nodrošināt to, ka Eiropa kurināmā elementu un ūdeņraža tehnoloģiju jomā izvēršas vadošajā pozīcijā visā pasaulē;

⁽¹⁾ TEN/332 "Eiropas energotehnoloģiju stratēģiskais plāns", ziņotājs Zboril kgs.

⁽²⁾ OV C 44, 16.2.2008., 11. lpp. (INT/364).

⁽³⁾ OV C 44, 16.2.2008., 1. lpp. (INT/363).

⁽⁴⁾ OV C 44, 16.2.2008., 15. lpp. (INT/370).

⁽⁵⁾ OV C 44, 16.2.2008., 19. lpp. (INT/369).

- nodrošināt kurināmā elementu un ūdeņraža tehnoloģiju ienākšanu tirgū, tādējādi ļaujot komerciālo tirgu dalībniekiem radīt būtisku labumu sabiedrībai;
- sasniegt pētniecības darba kritisko masu, lai iedrošinātu nozaru, publiskā un privātā sektora ieguldītājus, lēmumu pieņēmējus un citas ieinteresētās personas uzsākt ilgtermiņa programmu;
- veicināt uzņēmumu, kā arī valsts un reģionālā mēroga investīcijas pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrāciju (PTA&D) jomā;
- izveidot Eiropas pētniecības telpu;
- veicināt jauninājumus un jaunu vērtības ķēžu izveidi, iesaistot MVU;
- veicināt mijiedarbību starp nozari, universitātēm un pētniecības centriem pamatpētījumu jomā;
- veicināt jauno dalībvalstu un kandidātvalstu līdzdalību;
- atbalstīt jaunu noteikumu un standartu izstrādi, lai likvidētu mākslīgus šķēršļus ūdeņraža tirdzniecībai;
- sniegt plašai sabiedrībai uzticamu informāciju par ūdeņraža drošumu un priekšrocībām, ko jaunās tehnoloģijas nodrošina attiecībā uz vidi, apgādes drošību, enerģijas izmaksām un nodarbinātību.

6. Juridiskais pamats

6.1 Priekšlikumu veido Padomes regula, kurai pievienoti kopuzņēmuma statūti. Tā pamatā ir Līguma 171. pants. Kopuzņēmums būs Kopienas organizācija, uz kuras bilanci attiecas Padomes Regulas (EK, *Euratom*) Nr. 1605/2002 185. pants. Turpmāk jāņem vērā, ka šī iniciatīva saistīta ar publiskā un privātā sektora partnerībām, kurās privātā sektora ieguldījums ir vismaz tik liels, cik publiskā sektora ieguldījums.

7. Dalībnieki

7.1 Kopuzņēmuma dibinātāji ir:

- a) Eiropas Kopiena, ko pārstāv Eiropas Komisija;
- b) Kurināmā elementu un ūdeņraža jomā uzsāktās Eiropas kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas nozares grupa.

7.2 Pēc kopuzņēmuma izveidošanas par tās dalībnieku varētu kļūt pētniecības grupa, kas pārstāv bezpeļņas organizācijas, ar nosacījumu, ka ir izveidota struktūra, kas pārstāv zinātnieku aprindas.

8. Finansējums

8.1 Kopuzņēmuma administratīvās izmaksas, kas sīki izklāstītas regulas 5. pantā, finansē dibinātāji vienlīdzīgās daļās.

8.2 Darbības izmaksas, kas saistītas ar P&I, kopīgi finansē no Kopienas finanšu ieguldījuma un no privāto tiesību subjektu, kuri piedalās uzņēmumā, ieguldījumiem natūrā. Privāto tiesību

subjektu ieguldījuma apjomam jābūt vismaz vienādam ar Kopienas ieguldījumu.

8.3 Komisijas maksimālais ieguldījums kopuzņēmuma administratīvajās un darbības izmaksās ir 470 miljoni *euro*. Komiteja uzskata, ka finansējuma apjoms varētu būt lielāks, ņemot vērā KTI ietvaros veiktās pētniecības nozīmi. Paredzams, ka administratīvās izmaksas nebūs lielākas par 20 miljoniem *euro*. Ieguldījumu avots būs īpašā programma "Sadarbība", ar ko īsteno Septīto pamatprogrammu pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un demonstrējumu pasākumiem saskaņā ar Regulas (EK, *Euratom*) Nr. 1605/2002 54. panta 2. punkta b) apakšpunkta noteikumiem.

8.4 Ja tiek izveidota pētniecības grupa (skatīt 7.2. punktu), tā sedz 1/12 daļu no administratīvajām izmaksām, tādējādi samazinot Komisijas ieguldījumu.

8.5 Ja vien pēc 2013. gada (kad beidzas Septītā pamatprogramma) netiek atvēlēts finansējums, 2014.–2017. gadā turpina tikai tos projektus, par kuriem piešķiruma nolīgums parakstīts vēlākais 2013. gada 31. decembrī.

9. Vispārīgas piezīmes

9.1 EESK atzinīgi vērtē lēmumu izveidot kopuzņēmumu kurināmā elementu un ūdeņraža jomā un atbalsta Regulas priekšlikumu (COM(2007) 572 galīgā redakcija). Komiteja vēlas galvenokārt uzsvērt pētniecībai paredzēto ieguldījumu un pētniecības koordinēšanas jomā ierosinātās stratēģijas nozīmīgumu Eiropas Savienībai, tādējādi ar šīs KTI starpniecību sekmējot daudzveidīgāku enerģijas veidu izmantošanu, īpaši transporta nozarē. ⁽⁶⁾

9.2 Tādējādi EESK, kā jau iepriekš apstiprinājusi atzinumos par citām regulām saistībā ar Padomes Lēmumu 2006/971/EK par īpašo programmu "Sadarbība", uzskata, ka, palielinot investīcijas P&I, tiks izveidots stabils līdzeklis, lai uzņēmumiem nodrošinātu uzticamu pamatsistēmu, kas ļautu novērst Kopienas finansējuma pašreizējo sadrumstalotību un programmu izkliedētību.

9.3 EESK jau sākotnēji, vairākos atzinumos ir atbalstījusi nepieciešamību Eiropas Savienībai pastiprināti iesaistīties pētniecības un izstrādes jomā. Tā kā nav iespējams minēt visus attiecīgos Komitejas dokumentus, mēs norādīsim tikai uz diviem pēdējiem atzinumiem, ko ar ievērojamu balsu vairākumu apstiprināja pēdējā plenārsesijā 2007. gada 24. un 25. oktobrī, proti, atzinumus par kopuzņēmumiem *Clean Sky* un *ENIAC*.

9.4 **Vispārēji:** EESK atzinumā ⁽⁷⁾ par tematu "Zaļā grāmata — Eiropas pētniecības telpa: jaunas perspektīvas" apstiprina, ka Komiteja "atbalsta mērķi izveidot pasaules līmeņa zinātniski tehnisku pētniecības infrastruktūru, kas savukārt ilgstoši un pastāvīgi jāatbalsta", atgādinot, ka "lai tās darbība būtu veiksmīga un efektīva, būtiski ir nodrošināt dalībvalstu attiecīgo universitāšu grupu un institūtu līdzdalību, kā arī tehniskos projektos aktīvi iesaistīt rūpniecības nozari".

⁽⁶⁾ CESE 269/2008, TEN/297 "Dažādu enerģijas veidu izmantošana transporta nozarē", ziņotājs Iozia kgs.

⁽⁷⁾ OV C 44, 16.2.2008., 1. lpp. (INT/358).

9.5 **Konkrēti:** EESK atzinumā ⁽⁸⁾ par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Biodegvielu nozares progress ziņojums par sasniegumiem biodegvielu un citu atjaunojamo degvielu ražošanā un izmantošanā” pārliecinoši atbalstīja pētniecības programmu izstrādi skatāmajā regulā minētajā jomā.

9.5.1 Minētajā atzinumā EESK atgādina, ka tā “uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelta pētniecībai biodegvielu, sevišķi otrās paaudzes biodegvielu, jomā, tomēr neatstājot novārtā citas iespējas, kuras paver, piemēram, saules-ūdeņraža vai biomasas pārstrādes tehnoloģija”.

9.5.2 EESK apstiprina, ka “neraugoties uz pēdējā laikā gūtajiem panākumiem tādā pētniecības jomā kā ūdeņraža ražošana no biomasas, tostarp izmantojot biotehnoloģiju, vai no atjaunojamiem enerģijas avotiem, ūdeņraža automobiļu plaša izmantošana un tirdzniecība nav iespējama, jo kurināmā elementu izmaksas ir ļoti augstas”, un secinot paziņo, ka “lai ūdeņradis kļūtu par ekonomiski pieejamu enerģētisko alternatīvu, ir nepieciešams samazināt ražošanas izdevumus. Komiteja uzskata, ka ir lietderīgi atbalstīt pētniecību, lai izstrādātu bioakumulatoru (*biofuel cell*) tehnoloģiju, kas ļauj izmantot biokatalizatorus, lai pārvērstu ķīmisko enerģiju elektroenerģijā”.

10. Īpašas piezīmes

10.1 Ņemot vērā daudzējādo un jaukto finansējuma sistēmu un piesaistīto Kopienas resursu ievērojamo apjomu, EESK tomēr uzskata, ka būtu lietderīgi precīzāk noteikt pētniecības rezultātu izmantošanu. Tādēļ jautājumu par patentiem un intelektuālo īpašumu, kā tie definēti regulas projekta 17. pantā vai Kopuzņēmuma statūtu pielikuma 1.24. pantā — aprobežojoties tikai ar principu noteikšanu — vajadzētu precizēt un noteikt skaidrāk, lai nerastos ar tiem saistīti sarežģījumi KTI “Kurināmā elementi un ūdeņradis” izveidē un darbībā. EESK par šo trūkumu jau norādīja savos atzinumos par kopuzņēmumu IMI un *Clean Sky* izveidi. Šajā KTI minētais trūkums var būt vēl jūtamāks, ciktāl gala produkts, kas radīsies pētniecības rezultātā, varētu interesēt tirgū tieši konkurējošus uzņēmumus, jo īpaši automašīnu ražotājus, no kuriem vairāki būs kopuzņēmuma dalībnieki. Tādējādi, ņemot vērā nozīmīgo Kopienas finansējumu, ir jādomā par mehānismiem, kas veicinātu ienākumu gūšanu no Eiropas iegul-

dījumiem, vai vismaz šis jautājums būtu jāiekļauj izskatāmajā dokumentā.

10.2 Šā atzinuma 5.2. punktā ir norādīts, ka KTI galvenokārt veidojas agrāko Eiropas Tehnoloģiju platformu (ETP) darba rezultātā. Tomēr ETP ne vienmēr ir izdevies sasniegt tām izvirzīto mērķi — stratēģiski veicināt pētniecību Eiropā. Izveidojot KTI, ņemtas vērā grūtības, ar kurām saskārās ETP, kuru galvenais uzdevums bija sniegt būtisku ieguldījumu nozares konkurētspējas veicināšanā.

10.2.1 Raugoties no šāda viedokļa, EESK pauž nožēlu, ka Komisijas priekšlikumā nav iekļauts sīkāk izstrādāts apskats par Eiropas Tehnoloģiju platformu paveikto darbu; nav sniegts pārskats, nav norādīts uz gūtajiem rezultātiem, kā arī nav minēta neviena bibliogrāfiska atsauce. Nopietns pārskats, kura mērķis būtu precīzi noteikt ETP darba gaitā konstatēto iespējamo grūtību cēloņus, palīdzētu novērst grūtību atkārtošanos jaunajā iniciatīvā.

10.3 EESK uzskata, ka nolūkā īstenot KTI “Kurināmā elementi un ūdeņradis” noteiktos mērķus un maksimāli izmantot jaunās iniciatīvas iespējas, nepieciešams:

- būtiski vienkāršot procedūras, jo īpaši, ņemot vērā sarežģīto administratīvo procedūru negatīvo ietekmi iepriekšējās pētniecības un izstrādes programmās. Turklāt Komiteja uzsver nepieciešamību visām pusēm piedalīties mērķu izvēlē un galīgo rezultātu analizē;
- jāsagatavo apjomīga informācijas kampaņa par KTI piedāvātajām iespējām, it īpaši iespēju apvienot nepieciešamos ekonomiskos resursus, ņemot vērā jaunus finansēšanas veidus;
- lai nodrošinātu augsti kvalificētu darbaspēku, kam būtu nepieciešamās zināšanas pētniecības un izstrādes jomā, izstrādāt profesionālās apmācību programmas, ko atbalsta kopuzņēmums un kurām būs ļoti liela stratēģiska nozīme ES rūpniecības turpmākajā attīstībā. Minētā augsta līmeņa kvalifikācija atbilstīgi tehniskajām prasmēm, kas nepieciešamas pētniecībā un izstrādē izveidotajās jaunajās darbavietās, palēninās intelektuālā darbaspēka emigrāciju un būs viens no priekšnosacījumiem, lai nodrošinātu vadību šajās rūpniecībai un videi stratēģiski svarīgajās nozarēs.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ OVC 44, 16.2.2008., 34. lpp. (TEN/286).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai .../.../EK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību” (kodificēta versija)

COM(2008) 23 galīgā redakcija — 2008/0019 (COD)

(2008/C 204/05)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 13. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai .../.../EK par datorprogrammu tiesisko aizsardzību” (kodificēta versija).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 443. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 126 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par akciju sabiedrību apvienošanu” (kodificēta versija)

COM(2008) 26 galīgā redakcija — 2008/0009 (COD)

(2008/C 204/06)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 14. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par akciju sabiedrību apvienošanu” (kodificēta versija).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 443. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 117 balsīm par, 1 pret un 7 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai .../.../EK [...] par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 48. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses” (kodificēta versija)

COM(2008) 39 galīgā redakcija — 2008/0022 (COD)

(2008/C 204/07)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu, 2008. gada 14. februārī, nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai .../.../EK [...] par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 48. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses” (kodificēta versija).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 443. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 125 balsīm par un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Eiropas komunikāciju tīkli: uz integrētu pieeju””

COM(2007) 135 galīgā redakcija

(2008/C 204/08)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 21. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums “Eiropas komunikāciju tīkli: uz integrētu pieeju””.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 19. februārī. Ziņotājs — Marian Krzaklewski kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (13. marta sēdē), ar 64 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

un samazināt Eiropas komunikāciju tīklu būvniecības izmaksas salīdzinājumā ar ieguldījumiem, kas būtu nepieciešami, ja neizmantotu dažādu tīklu iespējamās sinerģijas efektu.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) konstatē, ka integrēta pieeja Eiropas komunikāciju tīklu (EKT) jomā ir viena no metodēm, lai sasniegtu mērķi, proti, Eiropas Savienības ilgtspējīgu attīstību.

1.2 EESK ir pārliecināta, ka, Eiropas komunikāciju tīklu jomā izmantojot integrētu pieeju, var paātrināt EKT struktūras izveidi

1.2.1 Ņemot vērā iepriekš teikto, Komiteja aicina Eiropas Komisiju (EK) pirms nākamā vidusposma pārskata veikšanas

iesniegt priekšlikumu par finanšu atbalsta paplašināšanu, izveidojot fondu, kas paredzēts integrētu koncepciju finansēšanai saistībā ar Eiropas komunikāciju tīklu (plašākajā nozīmē, t.i., ieskaitot tīkla atzarus).

1.3 Analizējot apstākļus, kādos ir iespējams efektīvi īstenot integrētu pieeju, aptverot visus Eiropas komunikāciju tīklus, EESK uzskata, ka sinerģijas efekts ir iespējams tikai tad, kad ir nodrošināta nozaru konverģence⁽¹⁾. Komiteja uzskata, ka vēl viens svarīgs priekšnoteikums, lai paaugstinātu integrētās pieejas efektivitāti, ir attiecīgā tīkla pamatstruktūras pēc iespējas ātrāka izveide.

1.4 Attiecībā tieši uz Komisijas paziņojuma saturu EESK ierosina iekļaut analīzi par to, cik lielā mērā divpadsmit jaunu valstu pievienošanās ES var ietekmēt minēto valstu iespējas izmantot integrēto pieeju un tās piemērošanas jomas.

1.5 Komiteja uzsver, ka integrēta pieeja Eiropas komunikāciju tīkliem ir īpaši svarīga saistībā ar šādiem jautājumiem:

- tīkla būvniecības un ekspluatācijas laikā videi nodarīto zaudējumu ierobežošana;
- domstarpību skaita samazināšana un to miermīlīgā atrisināšana interešu konfliktsituācijās, kas rodas tīklu būvniecības un ekspluatācijas laikā.

1.6 EESK uzskata, ka īpaša nozīme ir gan zinātniskajiem pētījumiem, gan arī ES un valstu iniciatīvām, lai integrētās pieejas izmantošana EKT jomā sniegtu optimālu rezultātu. Šajā sakarā Komiteja atzīmē, ka pašreizējie pētījumi ir iedalīti tematiskajos un nozaru pētījumos. Tādēļ EESK aicina Komisiju un Padomi visā Eiropas pētniecības telpā paredzēt un īstenot programmas un pasākumus, lai nodrošinātu sinerģiju starp visiem tīkliem, kas veido visaptverošu Eiropas komunikāciju tīklu struktūru.

1.7 Ņemot vērā to, ka daļā ES dalībvalstu pastāv optisko šķiedru tīklu pamatstruktūra, kas izveidota valstu tehniskās infrastruktūras, piemēram, elektroenerģijas vai dzelzceļa tīklu, vajadzībām, EESK ir pārliecināta, ka, īstenojot integrētu pieeju, optisko šķiedru tīkli vairāk jāizmanto komerciāliem mērķiem (telekomunikāciju pakalpojumi, datu nosūtīšana u.c.).

1.7.1 Tajā pašā laikā Komiteja uzskata, ka ceļā uz integrētās pieejas pieņemšanu vietējās infrastruktūras intensīvā attīstība daudzās ES dalībvalstīs jāizmanto, lai paātrinātu optisko šķiedru piekļuves tīklu attīstību un veidotu viedu vietējo infrastruktūru⁽²⁾. Šādā viedā pašvaldības infrastruktūrā jāiekļauj integrēta ģeogrāfiskās informācijas sistēmas (GIS) karte⁽³⁾. Tādā veidā tīklu piemērota integrēta pieeja vietējo tīklu infrastruktūrai, kas balstās uz informācijas sistēmu (viedas infrastruktūras vadības sistēmu — IIMS).

⁽¹⁾ Konverģence saistīta ar nozaru struktūru, tajā skaitā uzņēmumiem.

⁽²⁾ **Viedā infrastruktūra** ir infrastruktūra, kurai pievienotas vai kurā iebūvētas sastāvdaļas, kas ļauj apkopot un nosūtīt informāciju par infrastruktūras stāvokli uz centrālo datoru un dažos gadījumos spēj saņemt atpakaļ komandas no datora, kurš vada kontrolierīces. (*U of T Civil Engineering* — informācija pēdējo reizi atjaunināta 2001. gada 9. novembrī).

⁽³⁾ Sk. Īpašas piezīmes, 4.2.3. punkts.

1.8 Komiteja iesaka Komisijas plānos par integrētās pieejas izmantošanu Eiropas komunikāciju tīklu jomā ņemt vērā atjaunīgo resursu izmantošanas iespējas gazifikācijā un enerģijas ražošanas metodes, kas nekaitē videi. Pateicoties minētajām tehnoloģijām, kas ļauj ražot elektroenerģiju tuvāk tiešajam patērētājam, var samazināt CO₂ emisiju.

1.8.1 Izmantojot minēto pieeju, jāmēģina nodrošināt sinerģiju, koordināciju un ietaupījumus, kurus var panākt, izstrādājot biotehnoloģijas un metodes enerģijas iegūšanai no gāzes.

1.9 Izskatot jautājumu par Eiropas enerģētikas tīklu sinerģijas iespējām Baltijas jūras reģiona valstīs, kas ir ES jaunās dalībvalstis, EESK secinājusi, ka, pamatojoties uz integrētu pieeju, jāveic viens no ātri īstenojamiem pasākumiem un, izmantojot enerģētikas tīklu savienojumus, jāapvieno Baltijas jūras reģiona valstu sistēmas ar pārējām ES sistēmām. Īstenojot minēto pasākumu, nedrīkst pieļaut, ka tālākā nākotnē (2020) apgādes sistēmu jomā rodas balasta izmaksas⁽⁴⁾.

2. Ievads

2.1 Izvērst, savienot, labāk iekļaut un labāk saskaņot Eiropas enerģētikas, transporta un telekomunikāciju infrastruktūru attīstību ir tālejoši mērķi, kas minēti Līgumā⁽⁵⁾ un kuri izriet no Lisabonas stratēģijā iekļautajām izaugsmes un nodarbinātības pamatnostādņēm⁽⁶⁾.

2.2 Līguma 154.–156. pantā, kā arī izaugsmes un nodarbinātības pamatnostādņēs ir izvirzīti mērķi attiecībā uz Eiropas enerģētikas, transporta un telekomunikāciju infrastruktūras pilnveidošanu, savienošanu, labāku integrāciju un koordināciju.

2.3 Pamatojoties uz Līguma noteikumiem un pamatnostādņēs minētajiem pasākumiem, radās ideja izveidot Eiropas transporta, enerģētikas un telekomunikāciju tīklus, kas uzskatāmi par ES tautsaimniecības asinsrites sistēmu.

2.4 Lai sasniegtu Eiropas komunikāciju tīklu darbības labākus rezultātus, jo īpaši, lai paaugstinātu Eiropas Savienības konkurētspēju, Eiropas Komisija 2005. gada jūlijā izveidoja īpaši šim mērķim paredzētu vadības grupu, kuras uzdevums bija izstrādāt Kopienas koncepciju, kas ļautu labāk koordinēt dažādus Kopienas pasākumus, lai veicinātu Eiropas transporta, enerģētikas un telekomunikāciju tīklu izveidi.

2.4.1 Vadības grupa izskatīja pirmām kārtām šādus jautājumus:

— Eiropas tīklu sinerģija;

— vides aizsardzības prasību ievērošana Eiropas tīklu jomā;

⁽⁴⁾ Balasta izmaksas (angliski — *stranded costs*) ir agrāk radušās ieguldījumu un saistību izmaksas (vēsturiskās izmaksas), ko ieguldītāji vēl nav seguši no elektroenerģijas un citu pakalpojumu pārdošanas un ko nebūs iespējams segt konkurences tirgus situācijā. Pēdējais to segšanas datums parasti sakrīt ar to datumu, kad izveido vai arī liberalizē enerģētikas tirgu.

⁽⁵⁾ Līguma 154., 155. un 156. pants.

⁽⁶⁾ Izaugsmes un nodarbinātības pamatnostādnes (2005–2008) Nr. 9, 10, 11 un 16.

- jauno tehnoloģiju izmantošana Eiropas transporta tīkla vajadzībām;
- Eiropas tīklu finansēšana, veicot šādus pasākumus:
 - dažādu finanšu līdzekļu izmantošana;
 - lielu prioritāro projektu finansēšana;
 - publiskā un privātā sektora partnerības (PPP) izmantošana Eiropas tīklu finansēšanā.

2.5 Šā EESK atzinuma temats ir Komisijas paziņojums "Eiropas komunikāciju tīkli: uz integrētu pieeju" (COM (2007) 135 galīgā redakcija), kas izstrādāts, pamatojoties uz vadības grupas darba rezultātiem.

3. Vispārējās piezīmes

Pārskats par Eiropas komunikāciju tīklu izveidi.

3.1 Eiropas transporta tīkls (TEN-T).

3.1.1 Pēc ES paplašināšanās 2007. gadā Eiropas transporta tīkls šobrīd apvieno 30 prioritāros projektus, kas būtu jāpabeidz līdz 2020. gadam. Jāpiebilst, ka Komisija nesen uzsvēra nepieciešamību Eiropas transporta tīklos iekļaut arī kaimiņvalstis. ⁽⁷⁾

3.1.2 Minēto lielo projektu realizācija salīdzinājumā ar sākotnējiem plāniem ir aizkavējusies. Kaut arī daži no šiem projektiem ir īstenoti vai pašreiz tiek pabeigti ⁽⁸⁾, prioritāro transporta ceļu būvniecība noris vēl joprojām pārāk lēni. EESK pašiniciatīvas atzinumā ⁽⁹⁾ ir detalizēti izklāstīti šādas situācijas iemesli.

3.1.3 No 30 prioritārajiem projektiem astoņpadsmit ir dzelzceļa projekti, divi — iekšzemes ūdensceļu un jūras satiksmes projekti. Prioritāte tād ir piešķirta videi nekaitīgākajiem transporta veidiem. EK uzdevumā ECORYS sagatavotajam pētījumam ⁽¹⁰⁾ pievienotajās kartēs ir sniegta informācija par 30 prioritāro projektu īstenošanas gaitu gan šodien, gan daudzgadu finanšu plāna beigās 2013. gadā. Izanalizējot kartes, kļūst skaidrs, cik nepilnīgs ir tīkls.

3.1.4 Šajā atzinumā aplūkotajā Komisijas paziņojumā ir veikts pārskats par to, kā 2000.–2006. gadā ir izmantoti Eiropas transporta tīklu īstenošanai paredzētie finanšu līdzekļi, kā arī minēti finansēšanas mehānismi, kas iekļauti 2007.–2013. gada finanšu plānā. Pašreizējā finanšu plānā Eiropas transporta tīklu izveidei no ES budžeta ir piešķirti 8,013 miljardi *euro*.

3.1.5 ERAF un Kohēzijas fonds arī turpmāk būs galvenie Kopienas instrumenti, lai programmu izstrādes laikā no 2007. gada līdz 2013. gadam līdzfinansētu Eiropas transporta tīklu projektus. Kopumā Kopienas ieguldījums Eiropas trans-

porta tīkla izveidē būtu jāvirza uz pārrobežu rajoniem un šauriem ceļa posmiem.

3.1.6 Eiropas Investīciju banka turpinās finansēt transporta infrastruktūras, piešķirot aizdevumus un izmantojot īpašas garantijas instrumentu, kura budžets ir 500 miljoni *euro* no EIB pašas līdzekļiem un 500 miljoni *euro* no Eiropas transporta tīkla budžeta (6,25 % no visa budžeta).

3.2 Eiropas enerģētikas tīkls (TEN-E).

3.2.1 Prioritāro savienojumu plānā — dokuments, kas pieņemts 2007. gada janvārī, — Komisija ir izvērtējusi Eiropai svarīgu projektu īstenošanas progresu. Elektroenerģijas nozarē tikai 12 no 32 projektiem ir īstenoti atbilstīgi plānam, bet tikai 5 ir īstenoti pilnībā. ⁽¹¹⁾

3.2.2 Gāzes nozarē stāvoklis ir labāks: septiņus no desmit projektiem ir paredzēts pabeigt 2010.–2013. gadā, tomēr izpildes termiņš ir nokavēts 29 projektiem (sašķidrinātās dabasgāzes ⁽¹²⁾ terminālu un gāzes rezervuāru uzstādīšana), savukārt deviņi projekti ir atcelti, bet pieci — apturēti.

3.2.2.1 Kā galveno kavēšanās un darbības traucējumu iemeslu Komisija min plānošanas un atļauju pieprasīšanas procedūru sarežģītību. Citi iemesli ir, piemēram, sabiedrības negatīvā nostāja, nepietiekami finanšu līdzekļi, vertikāla enerģētikas uzņēmumu struktūra.

3.2.3 Līdz 2013. gadam ES būs jāiegulda vismaz 30 miljardi *euro* infrastruktūrā (6 miljardi elektroenerģijas tīklos, 19 miljardi gāzesvados un 5 miljardi sašķidrinātās dabasgāzes termināļos), lai pilnībā īstenotu noteiktos prioritāros pasākumus. Ieguldījumi jāveic ne tikai pārrobežu savienojumu projektos, bet arī enerģijas ražošanas nozarē.

3.2.4 Lai veiktu ieguldījumus Eiropas enerģētikas tīklos, finansiālo atbalstu no Eiropas Savienības budžeta līdzekļiem piešķir konkrētos pamatotos gadījumos. Runa ir par budžeta pozīciju, kas ir paredzēta tikai un vienīgi Eiropas komunikāciju tīklu finansēšanai, vai par finansējumu no struktūrfondiem un Kohēzijas fonda (no fondiem piešķir vairāk nekā trešdaļu līdzekļu, un tie ir paredzēti, lai finansētu reģionālo attīstību, tajā skaitā enerģētikas tīklu projektus).

3.2.5 Ieguldījumu īstenošanai nepieciešamo finansējumu nodrošina, izmantojot citus finanšu instrumentus (fondus, aizdevumus). Eiropas Investīciju banka ir galvenais Eiropas komunikāciju tīklu finansēšanas avots. No 1993. gada līdz 2005. gada beigām visu Eiropas komunikāciju tīklu finansēšanai paredzēto aizdevumu kopējā summa bija 69,3 miljardi *euro*, no kuriem 9,1 miljards *euro* piešķirts enerģētikas tīkliem.

⁽⁷⁾ COM(2007) 32, 31.1.2007.

⁽⁸⁾ Pastāvīgs satiksmes savienojums starp Zviedriju un Dāniju (projekts pabeigts 2000. gadā), Malpensas (*Malpensa*) lidosta (projekts pabeigts 2001. gadā), Betuves (*Betuwe*) dzelzceļa līnija starp Rotterdamu un Vācijas robežu (projekts pabeigts 2007. gadā), kā arī PBKAL (ātrvilciens Parīze-Brisele/Brisele-Ķelne-Amsterdama-Londona, projekts pabeigts 2007. gadā).

⁽⁹⁾ OVC 157, 28.6.2005., 130. lpp.

⁽¹⁰⁾ *Synergies between Trans-European Networks, Evaluations of potential areas for synergetic impacts* (Eiropas komunikāciju tīklu sinerģija, potenciālo sinerģijas iespēju izvērtējums), ECORYS, 2006. gada augusts.

⁽¹¹⁾ Aleksandra Gawlikowska-Fryk "Transeuropejskie sieci energetyczne" (Eiropas enerģētikas tīkli), 2007. gads.

⁽¹²⁾ Angliski LNG — *Liquid Natural Gas*.

3.3 Eiropas telekomunikāciju tīkli.

3.3.1 No visiem Eiropas komunikāciju tīkliem Eiropas telekomunikāciju tīklu infrastruktūras būvniecība notiek visstraujāk. Telekomunikāciju pakalpojumu tirgus pakāpeniskai liberalizācijai kopš 1988. gada ir bijusi būtiska ietekme. Konkurences palielināšanās ir veicinājusi ieguldījumus, jauninājumus, jaunu pakalpojumu parādīšanos un ievērojami samazinājusi patēriņa cenas.

3.3.2 Ieguldījumi šobrīd tiek virzīti uz esošo tīklu modernizāciju, lai pārietu uz nākamo paaudzi, kā arī uz trešās paaudzes mobilo telefonu un citu bezvadu infrastruktūru izvēšanu un uz platjoslas tehnoloģiju ieviešanu ES lauku apvidos.

3.3.2.1 Ieguldījumus var izmantot optisko šķiedru tīkla ierīkošanai, ja celtniecības un ēku iekšienes kabeļu izvilkšanas darbu izmaksas ir 70 % no kopējiem izvēšanas izdevumiem. Dzelzceļa līniju, ceļu vai enerģijas vadu celtniecība var atvieglot šo tīklu izvēšanu nepietiekami apgādātās teritorijās.

3.3.3 Nopietna problēma saistībā ar Eiropas telekomunikāciju tīkliem ir tā, ka netiek ņemtas vērā platjoslas pakalpojumu pieejamības atšķirības. Ņemot vērā atšķirības starp pilsētu un lauku rajoniem, dalībvalstīm ir jāveic konkrēti pasākumi un jāizvirza mērķi, lai līdz 2010. gadam novērstu minētās atšķirības.

3.3.4 Lai nodrošinātu saskaņotu plānošanu un pilnīgu platjoslas pārklājumu, labāk jākoordinē un jāapvieno dažādie finansējuma avoti (struktūrfondi, Lauku attīstības fonds, Eiropas komunikāciju tīklu līdzekļi, valsts finansējums).

Jomas, kurās piemēro integrētu Eiropas komunikāciju tīklu koncepciju.

3.4 Eiropas tīklu sinerģija.

3.4.1 Pirmais Eiropas komunikāciju tīklu sinerģijas piemērs ir dzelzceļa un autoceļu tīkla kombinēta izmantošana.⁽¹³⁾ Attiecībā uz priekšrocībām, kas rodas šādas sinerģijas rezultātā, skat. Komisijas paziņojumu "Eiropas transporta tīkla lielāko virzienu paplašināšana kaimiņvalstīs. Transporta pamatnostādnes Eiropā un kaimiņu reģionos"⁽¹⁴⁾. Nozīmīgākās no tām ir šādas: labāka platības izmantošana, kopīga būvdarbu veikšana, mazāka vizuālā ietekme un mazāka ainavu fragmentācija, pasākumi infrastruktūras ietekmes mazināšanai (aizsardzība pret troksni, maziem un lieliem dzīvniekiem paredzētas pārejas vietas). Pateicoties dažādu infrastruktūru izmantošanai, iespējams ierobežot arī izmaksas un negatīvo ietekmi uz vidi.

3.4.2 Tika veikti pētījumi⁽¹⁵⁾ par iespējām savstarpēji kombinēt citu tīklu izmantošanu, piemēram, augstsprieguma līniju izvilkšanu caur dzelzceļa tuneli, telekomunikāciju kabeļu, jo īpaši optisko šķiedru kabeļu, likšana gar dzelzceļa līniju. Izpētīta ir tehniskā iespējamība, ietekme uz projektu dārdzību un proce-

⁽¹³⁾ Sinerģijas veidošanu dažas dalībvalstis ir noteikušas par obligātu prasību, piemēram, Vācijā (*Bundesnaturschutzgesetzes* (Federālais vides aizsardzības likums), 2. pants, *Bündelungsgebot* (prasība par kopīgiem darījumiem)).

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 32, 31.1.2007.

⁽¹⁵⁾ *Synergies between Trans-European Networks, Evaluations of potential areas for synergetic impacts* (Eiropas komunikāciju tīklu sinerģija, potenciālo sinerģijas iespēju izvērtējums), ECORYS, 2006. gada augusts.

dūru sarežģītība. Minētā analīze jāva izdarīt secinājumus, kas izklāstīti turpmāk.

3.4.2.1 Izņemot gāzes vadu un citu infrastruktūru kombinēšanu, kuras tehniskā īstenošana drošības zonas mēroga dēļ ir visnotaļ sarežģīta, izdevīgi ir kombinēt pārējos Eiropas komunikāciju tīklus.

3.4.2.2 Telekomunikāciju un transporta tīklu sinerģijas šķiet visdaudzsološākās. Katru transporta tīklu var optimizēt, nodrošinot to ar komunikāciju tīklu, ko izmanto tīkla apsaimniekošanai. Lielākajai daļai dzelzceļa un autoceļu tīklu jau ir šādi komunikāciju tīkli. Dažos gadījumos šādu tīklu jau izmanto citām vajadzībām, piemēram, datu nosūtīšanai.

3.4.2.3 Līdz šim netika sistemātiski meklētas iespējas veidot infrastruktūras apsaimniekošanas tīklu un telekomunikāciju tīklu sinerģiju.

3.4.2.4 Interesanti būtu izmēģināt iespēju kombinēt elektroenerģijas tīklus ar transporta un telekomunikāciju infrastruktūru, piemēram, augstsprieguma vadu ierakšana upju un kanālu krastos, zemsprieguma savienojumi (2 x 25 kV) gar ātrvilcienu dzelzceļa līnijām, sistemātiskāka apakšzemes augstsprieguma līniju (300 līdz 700 kV) saslēgšana ar transporta tīklu līnijām. Šie ieteikumi neaizstāj tūlītējo nepieciešamību savienot valstu augstsprieguma tīklus, bet iesaka tālākā perspektīvā — atbilstīgi lielo infrastruktūras projektu realizācijas termiņam — radīt sazarotākus valstu elektroenerģētikas tīklus.

3.5 Vides aizsardzības prasību ievērošana Eiropas komunikāciju tīklu jomā.

3.5.1 Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā ir paredzēts, ka Eiropas komunikāciju tīkli jāveido saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības principu.

3.5.2 Lielākā daļa no Eiropas transporta tīkla prioritārajiem projektiem ir tādi, kas paredz atbalstu videi draudzīgākiem un energotaupīgākiem transporta veidiem, piemēram, dzelzceļa vai ūdensceļu transportam. Eiropas transporta tīkla būvniecības pabeigšanai būs pozitīva ietekme uz vidi. Ja transporta radītais CO₂ emisijas daudzums turpinās palielināties pašreizējā tempā, 2020. gadā tas būs augstāks par 38 % salīdzinājumā ar pašreizējo līmeni. Komisija uzskata, ka 30 prioritāro projektu pabeigšana ļaus palēnināt emisijas paaugstināšanos par aptuveni 4 %, proti, CO₂ izplūde samazināsies par 6,3 miljoniem tonnu gadā.

3.5.3 Valstu enerģijas tīklu savstarpēja saslēgšana un atjaunojamo enerģijas avotu piesaistīšana ļaus optimizēt jaudas izmantošanu katrā dalībvalstī un tādējādi samazināt negatīvo ietekmi uz vidi.

3.5.4 Kopienas tiesību akti vides aizsardzības nozarē nosaka stingras prasības, saskaņā ar kurām jārealizē lielie projekti. Uz tām nepārprotami norādīts Kopienas pamatnostādņēs Eiropas transporta tīkla attīstībai⁽¹⁶⁾. Eiropas komunikāciju tīklu jomā jānovērtē visu jauno programmu ietekme uz vidi⁽¹⁷⁾, un katrs projekts ir jāizvērtē atsevišķi⁽¹⁸⁾. Minētā analīze varētu būt lietderīga, lai izpētītu sinerģiju veidošanas iespējas.

3.5.5 Jānodrošina visu projektu atbilstība Kopienas tiesību aktos noteiktajām prasībām attiecībā uz troksni, ūdeni, kā arī floras un faunas aizsardzību.⁽¹⁹⁾

3.5.6 Ja attiecībā uz vispārējās nozīmes projektu neviena alternatīvs risinājums neļauj sasniegt optimālu rezultātu un neatbilst Kopienas tiesību aktiem, tad var noteikt kompensējošus pasākumus, kas ļaus realizēt projektu un tajā pašā laikā kompensēs tā iespējamo negatīvo ietekmi.

3.6 Integrēta pieeja Eiropas komunikāciju tīklu finansēšanai.

3.6.1 Eiropas komunikāciju tīklu īstenošanai paredzēto finanšu līdzekļu kombinēšana rada nopietnas problēmas un pat domstarpības. Komisijai vienmēr ir pievērsusi uzmanību jautājumam par Kopienas finanšu kumulāciju no dažādiem avotiem viena un tā paša projekta vajadzībām. Revīzijas palāta uzsvēra šā jautājuma nozīmību savās atskaitēs par to, kā Komisija veido Eiropas komunikāciju tīklus.

3.6.2 Paziņojumā, kas tiek izskatīts šajā EESK atzinumā, minēts vadības grupas secinājums, ka jāizslēdz jebkura iespēja saņemt subsīdijas no vairākiem Kopienas fondiem. Lai garantētu budžeta pārredzamību un labi pārvaldītu finanšu līdzekļus, finanšu regula un/vai nozaru pamata tiesību akti, kas ir pieņemti vai atrodas pieņemšanas procesā, izslēdz dažādu Kopienas finanšu līdzekļu izmantošanu vienam un tam pašam pasākumam.

3.6.3 Paziņojumā minēts svarīgs fakts, kas būtiski ietekmē ieguldījumu kombinēšanas iespējas Eiropas komunikāciju tīklu jomā, proti, projekta izmaksas, kuras iekļautas struktūrfondu vai Kohēzijas fonda finansētā darbības programmā, nevar segt ar citu Kopienas instrumentu palīdzību.

3.6.3.1 Tādēļ, ja, piemēram, par ERTMS (Eiropas Dzelzceļu satiksmes pārvaldības sistēma) labiekārtošanas vai dzelzceļa līnijas elektrifikācijas izmaksām, nesaņem struktūrfondu vai Kohēzijas fonda finansiālo atbalstu, tās var segt no Eiropas komunikāciju tīkliem piešķirtajiem līdzekļiem. No ERAF vai

Kohēzijas fonda var finansēt dzelzceļa līnijas celtniecību. Projektus varētu sadalīt arī reģionālās zonās, kurām piešķirtu līdzfinansējumu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Kohēzijas fonda vai no Eiropas komunikāciju tīkliem piešķirtajiem līdzekļiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Integrēta pieeja elektroenerģijas un gāzes vadu tīklu izveidei.

4.1.1 Gāzes ražošanas tehnoloģiju attīstība (kombinētas iekārtas⁽²⁰⁾, koģenerācija⁽²¹⁾) veicina to, ka elektroenerģētikas tīklu jomā palielinās ieguldījumu risks (elektroenerģijas vietā piegādā dabasgāzi, kā arī izmanto gāzes koģenerācijas iekārtas uz vietas, maza apjoma koģenerācijas un mikrokoģenerācijas iekārtas).

4.1.2 Jaunu gāzes transportēšanas metožu rašanās sekmē to, ka gāzes vadu jomā palielinās ieguldījumu risks (pateicoties tehnoloģijām, kas ļauj iegūt saspiestu un sašķidrinātu dabasgāzi⁽²²⁾, dabasgāzes piegādi pa vadiem aizstāj ar transportēšanu pa jūru vai autoceļiem).

4.1.3 Elektroenerģijas un gāzes nozaru (šo nozaru uzņēmumu) konverģence, t.i., īpašumtiesību, pārvaldības un organizācijas struktūru saskaņošana, ir priekšnoteikums, lai nodrošinātu integrētu tehnoloģisko koncepciju dabasgāzes patēriņa, kā arī elektroenerģijas un siltuma ražošanas jomā. Tādēļ steidzami jāatsakās no atšķirīgu pieeju izmantošanas katrā nozarē (jānovērš plaša starp elektroenerģijas un gāzes nozari). Sevišķi svarīgi ir paātrināt elektroenerģijas un gāzes nozares konverģences veidošanos ES jaunajās dalībvalstīs (Centrāleiropā un Austrumeiropā), ņemot vērā neizbēgamas sociālās sekas gan "jaunajās", gan "vecajās" dalībvalstīs.

4.2 Integrēta pieeja optiskās šķiedras tīklu izveidei.

4.2.1 Daļā ES dalībvalstu, tajā skaitā dažās jaunajās dalībvalstīs (piemēram, Polijā), elektroenerģētikas iekārtu⁽²³⁾ un dzelzceļa tehnikas⁽²⁴⁾ vajadzībām ir izveidoti ļoti plaši optisko šķiedru tīkli. Minētie tīkli tiek aizvien vairāk izmantoti komerciāliem mērķiem⁽²⁵⁾, tomēr daudzas iespējas vēl joprojām nav izmantotas. Neizmantots potenciāls aizvien ir, piemēram, gāzes nozarē. Pirmām kārtām tās ir iespējas, kas rodas, dažādām infrastruktūrām (elektroenerģētika, dzelzceļš) paredzēto optisko šķiedru tīklus izmantojot telekomunikāciju tīkla vajadzībām, tādējādi izveidojot vienotu un pieejamu tīklu.

⁽²⁰⁾ "Iekārtas, kas izmanto gāzi un tvaiku un kuru jauda variē no dažiem desmitiem līdz pat 200 MW, "Jan Popczyk", Co dalej z elektroenergetyką? (Kas notiks turpmāk ar elektroenerģiju?), Miesięcznik Stowarzyszenia Elektryków Polskich (Polijas Elektriķu apvienības mēnešraksts, VI 2000. gads.

⁽²¹⁾ Sk. 25. zemsvītras piezīmi.

⁽²²⁾ Angliski CNG (Compressed Natural Gas) ir degviela, t.i., dabasgāze, kas saspiesta līdz 20–25 MPa.

⁽²³⁾ Piemēram, Polijā optisko šķiedru tīkls ir "TelEnerg".

⁽²⁴⁾ Piemērs ir Polijas Optisko šķiedru tīkls "Telekomunikacja Kolejowa — Grupa PKP" (Dzelzceļa telekomunikācija — Polijas Dzelzceļa grupa).

⁽²⁵⁾ Šajā sakarā kā piemēru var minēt Polijas uzņēmumu "TelEnerg" un "Telbank" apvienošanās rezultātā radušos modernu uzņēmumu "Exatel", kas tirgū piedāvā telekomunikācijas un IT pakalpojumus.

⁽¹⁶⁾ Skat. Lēmuma 884/2004/EK 8. pantu.

⁽¹⁷⁾ Stratēģisks ietekmes uz vidi novērtējums, Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu.

⁽¹⁸⁾ Ietekmes uz vidi novērtējums, Direktīva 85/337/EEK (grozīta ar Direktīvu 97/11/EK un 2003/35/EK) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu.

⁽¹⁹⁾ Putnu direktīva (79/409/EEK), Biotopu direktīva (92/43/EEK) un Ūdens resursu pamatdirektīva (2000/60/EK).

4.2.2 Daudzās ES dalībvalstīs, jo īpaši jaunajās dalībvalstīs, pašreiz būvē vietējo infrastruktūru, piemēram, ūdensvadus un kanalizāciju, to būvniecību līdzfinansē ar ES līdzekļiem, galvenokārt no Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda. Tā ir vienreizēja iespēja, lai minētajās infrastruktūrās integrētu pieejamos optisko šķiedru tīklus. Tādā veidā Eiropas lauku rajoniem un mazām pilsētām rodas iespēja veicināt modernizāciju. Iepriekš minētās integrācijas praktisko īstenošanu varētu veicināt pasākumi tādas sistēmas izveidei, kas sekmē ES līdzekļu piešķiršanu pašvaldības infrastruktūras attīstībai, piemēram, atbalstot integrētas infrastruktūras būvniecību.

4.2.3 Optisko šķiedru tīkls var kalpot par pamatu, lai būvētu vietējo infrastruktūru, tajā skaitā (tehniski) pārvaldītu dažādus minētās infrastruktūras (ūdensvadi, kanalizācija, transports, siltumtrases, sabiedriskā drošība) (viedus) objektus un apsaimniekotu šādu infrastruktūru (atbilstīgi tehniskajām prasībām un pakalpojumu tirgū). Viedā vietējā infrastruktūrā jāiekļauj visaptveroša ģeogrāfiskas informācijas sistēmas (ĢIS) karte (administratīvā karte, kas ir pašvaldības vai reģiona pārziņā un kas pieejama uzņēmumiem, kuru darbība saistīta ar vietējo infrastruktūru). ĢIS karte pašreiz sniedz vislabākās iespējas vietējās infrastruktūras tīklu struktūru integrācijai.

4.3 *Integrēta pieeja un tehnoloģijas, kas ļauj vienlaicīgi izmantot atjaunīgos resursus un gāzi, kā arī ražot enerģiju videi nekaitīgā veidā.*

4.3.1 Pateicoties atjaunīgo resursu un gāzes vienlaicīgai izmantošanai (mazas jaudas iekārtas, koģenerācijas ⁽²⁶⁾ iekārtas, kas ļauj gazificēt lielās lauksaimniecības platībās iegūto biomasu), var ierobežot elektroenerģētikas tīklu būvniecību un elektroenerģijas zudumu, kā arī labāk izmantot primāros energoresursus, tādējādi samazinot CO₂ emisiju.

4.3.2 Ļoti nozīmīga integrēto tehnoloģiju kategorija ir enerģētikas tehnoloģijas (ekoloģiskas koģenerācijas tehnoloģijas), kas ļauj ražot enerģiju (elektroenerģiju un siltumenerģiju), nekaitējot videi, un pārstrādāt atkritumus (sadzīves atkritumus, lauksaim-

nieciskās ražošanas atkritumus un lauksaimniecības produktu pārstrādes atkritumus).

4.4 *Integrēta pieeja infrastruktūras tīklu finansēšanai, izmantojot publiskā un privātā sektora partnerību.*

4.4.1 Integrēta infrastruktūras finansēšana ar publiskā un privātā sektora partnerības palīdzību ir paredzēta, lai infrastruktūras izveidē, jo īpaši jaunajās dalībvalstīs, efektīvāk izmantotu ES līdzekļus.

4.4.2 Pateicoties veco dalībvalstu (15 valstu ES) pieredzei, ko tās guvušas, izmantojot publiskā un privātā sektora partnerību, ir iespējams veikt lielus ieguldījumus infrastruktūras projektos. Jaunajās dalībvalstīs (Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs) jāizmanto publiskā un privātā sektora partnerības, lai veiktos ieguldījumi nelielos pašvaldību infrastruktūras projektos. Tādēļ aizvien svarīgāk ir dalīties ar jaunajām dalībvalstīm pieredzē, ko vecās dalībvalstis guvušas publiskā un privātā sektora partnerības jomā (tomēr jāņem vērā, ka šādu pieredzi nav iespējams pārņemt bez izmaiņām, tāpat kā atsevišķu, lielu infrastruktūras projektu finansēšana nav pielīdzināma mazu, bet daudzu projektu finansēšanai).

4.4.3 Ņemot vērā ES līdzekļu pieejamību, dažu dalībvalstu (tajā skaitā Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu) pašvaldības bieži vien pieļauj pārāk lielus ieguldījumus nozaru infrastruktūrā (jo īpaši saistībā ar ūdensvadiem un kanalizāciju), tomēr ieguldījumu plānošanas posmā tās neizmanto nozaru infrastruktūru integrēšanas iespējas. Tas ir ļoti riskanti, jo tādējādi tiek zaudēta iespēja samazināt ieguldījumus infrastruktūrā (pazeminās ES līdzekļu izmantošanas efektivitāte), kā arī tiek uzlikts smagāks slogs pašvaldībām, jo pārāk lielu ieguldījumu dēļ tām turpmāk jāsedz augstas nemainīgās izmaksas par ekspluatāciju (palielinās infrastruktūru izmantošanas nemainīgās izmaksas, ko sedz pašvaldības iedzīvotāji). Privātā kapitāla piesaiste infrastruktūru finansēšanā ir efektīvs veids, kā izmantot integrācijas iespējas un mazināt risku, ka tiek veikti pārāk lieli ieguldījumi.

Briselē, 2008. gada 13. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ **Koģenerācija** (arī vienlaicīga elektrības un siltuma ražošana, angliki CHP — Combined Heat and Power) ir vienlaicīga elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošana termostacijā (avots: Wikipedia; teksts nav pieejams latviski [tulk.piez.]).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum (pārstrādāta redakcija)”

COM(2007) 265 galīgā redakcija/3

(2008/C 204/09)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu 2007. gada 16. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum (pārstrādāta)”.

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 19. februārī. Ziņotājs — *Chagas kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 65 balsīm par, 21 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

fiskālās un sociālās sistēmas, tostarp samazinātu atšķirības atalgojumā.

1.1 EESK ar interesi ir iepazinies ar priekšlikumu Regulai par piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum. Lai minēto Regulu īstenotu, Komisija priekšlikumā ir izvēlējusies tādu saskaņošanas veidu, kas ļaus noteikt precīzu un vienkārši piemērojamu kabotāžas definīciju un ievērojami uzlabot noteikumus par reglamentatīvo normu atbilstību, kā arī to piemērošanas pārraudzību. Komisijas izvēle atbilst nozares ieinteresēto pušu vairākuma vēlmēm.

1.2 EESK tomēr uzskata, ka jautājuma par piekļuvi starptautiskajam kravas autopārvadājumu tirgum sociālajai dimensijai jāvelta lielāka uzmanība. Tā kā darba samaksa, ko jaunajās un vecajās dalībvalstīs saņem autovadītāji, ir atšķirīga, kabotāžas pārvadājumu uzņēmumu, tāpat kā trešo valstu ⁽¹⁾ pārvadātāju darbība var izraisīt konkurences traucējumus un sociālo dempingu.

1.3 EESK uzskata, ka kabotāžas pārvadājumus kontrolēt būtu vienkāršāk, ja noteiktu prasību, ka to ilgums nedrīkst pārsniegt septiņas dienas. Minētos pārvadājumus drīkst veikt tikai tad, ja pārvadātājs pirms tam veicis starptautisku reisu.

1.4 Kabotāžas pārvadājumu kontrolei jābūt valsts stratēģijas, ar ko pārrauga autopārvadājumu jomā pastāvošo tiesību aktu piemērošanu, sastāvdaļai, un minēto pārvadājumu kontrole jākoordinē Komisijai. EESK neatbalsta aizvien jaunu Eiropas līmeņa komiteju izveidi un aicina izveidot vienu tikai komiteju, ko veidotu dalībvalstu un sociālo partneru pārstāvji novērotāju statusā.

1.5 Ilgtermiņā Komiteja aicina Komisiju veikt tālāko analīzi, lai labāk sasniegtu iekšējā tirgus mērķus un vienlaikus turpinātu saskaņot kvalitātes standartus, darba ņēmēju aizsardzību un

2. Ievads

2.1 Priekšlikums Regulai par piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum attiecas uz jautājumiem, kas ir auto-transporta iekšējā tirgus pilāru sastāvdaļa.

2.2 Precīzāk runājot, minēto pilāru pamatā ir juridiska sistēma, no kuras izriet Eiropas mēroga noteikumi, proti, tā saucamie kopīgi piemērojamie noteikumi, kas jāievēro starptautiskajiem kravu un pasažieru pārvadātājiem, kuri ES teritorijā veic pārvadājumus ar autotransportu (t.i., pārvadājumus no ES dalībvalstīm vai uz kādu no tām vai šķērsojot vienas vai vairāku dalībvalstu teritoriju).

2.3 Ar minēto sistēmu:

- nosaka obligātos kvalitātes standartus, kas jāievēro, lai uzsāktu profesionālo darbību;
- liberalizē starptautiskos neregulāros kravas un pasažieru autopārvadājumus;
- regulē konkurenci attiecībā uz regulāriem pasažieru pārvadājumiem un noteiktiem kravas pārvadājumiem, ko veic ārvalstu pārvadātāji.

2.4 Tā kā minēto sistēmu veidoja ar mērķi nodrošināt transporta iekšējā tirgus netraucētu darbību, tās izveides procesā ne vienmēr tika ņemta vērā attiecīgo noteikumu sociālā ietekme, proti, ietekme uz autobusu vai smagkravas automobiļu profesionālo vadītāju nodarbinātības nosacījumiem un darba apstākļiem. Tajā laikā (pirmā direktīva šajā jomā tika izstrādāta 1962. gadā) jautājumi par autotransporta iekšējā tirgus sociālā dimensiju vai ilgtspējīgu transportu politiskā līmenī netika apsvērti.

⁽¹⁾ Trešo valstu pārvadājumi ir tādi pārvadājumi, ko no A valsts uz B valsti (un otrādi) veic C valstī reģistrēts pārvadātājs.

3. Eiropas Komisijas priekšlikums

3.1 Komisijas priekšlikumā ir noteiktas piecas iespējamās politikas, sākot no politikas "bez pārmaiņām" un beidzot ar liberalizācijas politiku, kad kabotāžas pārvadājumiem nebūtu kvantitatīvu ierobežojumu. Komiteja uzskata, ka Eiropā standarti pašreiz ir pārāk atšķirīgi, lai būtu iespējama pilnīga liberalizācija, nelabvēlīgi neietekmējot standartus, pakalpojumu kvalitāti un labi iedibinātu praksi veselības, drošības un darba apstākļu aizsardzībai šajā nozarē. Tādēļ Komiteja pašreiz ierosina ierobežotāku kompromisa pieeju, proti, "saskaņošanas pieeju", iekļaujot skaidru un saistošu definīciju par apstākļiem, kādos kabotāžas pārvadājumi ir atļauti, kā arī uzlabojot procedūras, lai nodrošinātu atbilstību un saistošo raksturu, kā arī attiecīgo dokumentu standartizāciju un vienkāršošanu.

3.2 Priekšlikums ir iekļauts tiesību aktu paketē, ko veido trīs regulas priekšlikumi, kuru mērķis ir uzlabot, vienkāršot un saīsināt noteikumus par profesionālās darbības uzsākšanu un piekļuvi kravas un pasažieru autopārvadājumu tirgum, kā arī ziņojums par Darba laika direktīvas piemērošanu pašnodarbinātiem autovadītājiem. Tādēļ Komisijas priekšlikuma iekļaušana minētajā paketē ir pamatota.

3.3 No šāda viedokļa raugoties, Komisija regulas priekšlikumu pamato ar nepieciešamību uzlabot spēkā esošo noteikumu skaidrību, saprotamību un piemērojamību. No minētās juridiskās sistēmas izrietošu noteiktu pasākumu piemērošana un pārraudzība atšķiras, jo tiesību akti ir neprecīzi un nepilnīgi.

3.4 Precīzāk runājot, problemātiska ir šādu aspektu piemērošana un/vai pārraudzība:

- regulas piemērošana attiecībā uz pārvadājumiem, ko Kopienas uzņēmumi veic uz trešajām valstīm vai no tām;
- grūtības saistībā ar "pagaidu kabotāžas" koncepcijas īstenošanu. Neskatoties uz 2005. gadā publicēto skaidrojošo paziņojumu, kura pamatā ir jēdziena "pagaidu" definīcija, ko, ņemot vērā jautājumus saistībā ar pakalpojumu sniegšanas brīvību, izstrādājusi Eiropas Kopienas Tiesa, vēl aizvien nākas saskarties ar grūtībām, un dalībvalstis cenšas izmantot atšķirīgus noteikumus, kuru piemērošanu ir grūti pārraudzīt vai kas uzliek papildu administratīvo slogu;
- neefektīva informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm; tādējādi uzņēmumi, kas veic pārvadājumus nevis reģistrācijas, bet gan citā dalībvalstī, gandrīz nemaz neriskē saņemt administratīvu sodu; tas varētu traucēt konkurenci starp tiem uzņēmumiem, kas ne vienmēr ievēro noteikumus, un citiem uzņēmumiem;
- dažādu dokumentu daudzveidība (Kopienas atļauja, apliecināti noraksti un autovadītāja atestāts), kas izraisa problēmas, veicot pārbaudi uz ceļa, un kuras dēļ autovadītāji bieži ievērojami zaudē laiku.

3.5 Priekšlikuma mērķis ir pārskatīt un apvienot Regulu (EEK) 881/92 un (EEK) 3118/93, kā arī Direktīvas 2006/94/EK noteikumus. Tā tomēr nav vienīgi pārstrādāšana, jo priekšlikumā ir iekļauti jauni elementi, piemēram, attiecībā uz kabotāžu. Priekšlikuma pamatā ir līguma 71. pants, kas attiecas uz starptautiskajiem pārvadātājiem piemērojamiem kopīgiem noteikumiem, kā arī noteikumiem, saskaņā ar kuriem ārvalstu pārvadātāji kādā dalībvalstī sniedz pārvadāšanas pakalpojumus. ⁽²⁾

3.6 Komisija uzskata, ka tās priekšlikums ir saistīts ar nepieciešamību nodrošināt netraucētu iekšējā tirgus darbību un veicina Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu, transporta drošības uzlabošanu, tiesību aktu labāku izstrādi, kā arī sociālās aizsardzības normu labāku ievērošanu.

3.7 Tā kā tiesību akta priekšlikums ir nozīmīgs arī Eiropas ekonomikas zonai, tā piemērošanas joma jāpaplašina, aptverot arī EEZ dalībvalstis.

4. Vispārīgās piezīmes

4.1 EESK ar interesi ir iepazīsies ar priekšlikumu Regulai par piekļuvi starptautisko kravas autopārvadājumu tirgum. EESK principā uzskata, ka ilgākā termiņā jācenšas vairāk liberalizēt ES kravas autopārvadājumu tirgu, vienlaikus nodrošinot saistošus Eiropas mēroga standartus veselības, drošības un darba ņēmēju aizsardzības jomā un turpmāku saskaņošanu fiskālajā un sociālajā jomā, tostarp atšķirību atalgojuma apjomā samazināšanu, proti, politika jāveido atbilstoši Komisijas 5. pieejai. Šī pieeja atbilst pastāvošajai Regulai Nr. 3118/93 un iekšējā tirgus politikai. Šādā veidā varētu uzlabot autopārvadājumu nozares konkurētspēju, kas savukārt sniegtu priekšrocības visiem Eiropas uzņēmumiem, kas izmanto pārvadātāju pakalpojumus, kā arī varētu labvēlīgi ietekmēt vidi, samazinot tukšbraucienu vai braucieni un daļēji piekrautu automašīnu skaitu, kas tiek veikti, ņemot vērā pašreizējos ierobežojumus kabotāžas jomā.

⁽²⁾ OV C 325, 24.12.2002., 61. lpp., 71. pants:

"1. Lai īstenotu 70. pantu, kā arī ievērojot transporta nozares īpatnības, Padome, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju, saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru nosaka:

a) kopīgus noteikumus, ko piemēro starptautiskiem pārvadājumiem uz kādu dalībvalsti vai no tās, vai cauri vienai vai vairākām dalībvalstīm;

b) nosacījumus, ar kādiem pārvadātāji, kas nav attiecīgās dalībvalsts rezidenti, tajā drīkst sniegt pārvadāšanas pakalpojumus;

c) pasākumus, kas pastiprina transporta drošību;

d) citus attiecīgus noteikumus.

2. Ja tādu noteikumu piemērošana, kas attiecas uz transporta reglamentēšanas sistēmas principiem, dažas apgabalos var nopietni ietekmēt dzīves līmeni un nodarbinātību, kā arī transporta infrastruktūru, tad Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, tos pieņem ar vienprātīgu lēmumu, atkāpjoties no 1. punktā paredzētās procedūras. To darot, Padome ņem vērā vajadzību pielāgoties pārmaiņām ekonomikā, ko radīs kopējā tirgus izveide."

4.2 Komiteja tomēr atbalsta Komisijas viedokli, ka Eiropas pārvadājumu tirgus pilnīga liberalizācija pašreiz atstātu pārāk graužošu ietekmi un pastāvētu nopietns risks, ka šāda attīstība nelabvēlīgi ietekmētu sociālos un kvalitātes standartus un samazinātu atbilstību tiem. EESK uzskata, ka Komisijai jāveic dziļāka analīze, kas — kā ierosināts — ir nepieciešama, lai varētu nodrošināt turpmāku liberalizāciju nākotnē. Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka tuvākajā nākotnē saskaņošana ir vislabākā pieeja.

4.3 EESK uzskata, ka it īpaši:

- jaunā kabotāžas definīcija, ar ko paredz noteikumus, saskaņā ar kuriem ārvalstu pārvadātāji kādā citā dalībvalstī sniedz pārvadāšanas pakalpojumus,
- prasība vienkāršot un standartizēt Kopienas atļauju un norakstu, kā arī autovadītāja atestātu formu,
- spēkā esošo noteikumu pilnveidošana, dalībvalstīm uzliekot pienākumu veikt pasākumus pēc citas dalībvalsts pieprasījuma, ja pārvadātājs, kam dalībvalstis ir izdevušas Kopienas atļauju, izdara pārkāpumu uzņēmuma reģistrācijas vai arī kādā citā dalībvalstī,

veicina noteikumu skaidrību un to vienkāršāku piemērošanu.

4.4 EESK atgādina, ka saskaņā ar Komisijas organizētās apspriešanās par likumdošanas paketi (un it īpaši šo priekšlikumu) rezultātiem vairums šīs jomas ieinteresēto pušu uzskata, ka ir nepieciešami skaidri, vienkārši, piemērojami un visās valstīs vienādi noteikumi, kurus ir vienkārši pārraudzīt. Priekšlikumā Komisija ir izvēlējusies tādu saskaņošanas veidu, kas ļaus noteikt precīzu un vienkārši piemērojamu kabotāžas definīciju un ievērojami uzlabot noteikumus par reglamentējošo normu atbilstību, kā arī to piemērošanas pārraudzību. Komisijas izvēle atbilst nozares ieinteresēto pušu vēlmēm.

4.5 Lai arī Regulas 881/92 preambulā ir minēts, ka jāatceļ "(..) visi pakalpojumu sniedzējiem noteiktie ierobežojumi to valstspiederības dēļ vai tāpēc, ka uzņēmums nav reģistrēts tajā dalībvalstī, kurā tiek veikts pārvadājums", pamatoti — lai arī pagaidu kārtā — būtu jāsaglabā uzņēmuma režīmi saskaņā ar Līguma 71. panta 2. punktu, jo pilnīga tirgus liberalizācija "dažos apgabalos var nopietni ietekmēt dzīves līmeni un nodarbinātību, kā arī transporta infrastruktūru (..)".

4.6 EESK tomēr uzskata, ka jautājuma par piekļuvi starptautiskajam kravas autopārvadājumu tirgum sociālajai dimensijai jāvelta lielāka uzmanība. Dažos apsvērumos, precīzāk, 12. apsvērumā, ir minēta Direktīva 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas nolūkā, ko piemēro, ja transporta uzņēmumi darba ņēmējus, kam ir darba attiecības ar minētajiem uzņēmumiem, kabotāžas pārvadājumu veikšanai norīko no dalībvalsts, kurā tie parasti strādā. **Minētais apsvē-**

rumš nav iekļauts ne regulas pantos, ne arī paskaidrojuma rakstā.

4.7 Minētais aspekts ir vēl jo svarīgāks tādēļ, ka ne visās valstīs tiek piemēroti Kopienas tiesību akti autotransporta jomā, it īpaši sociālās normas.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Darbības joma (1. pants).

5.1.1 EESK pauž nožēlu, ka regula neattiecas uz starptautiskajiem pārvadājumiem, ko veic transportlīdzekļi, kuru svars nepārsniedz 3,5 tonnas. Ņemot vērā vērojamo izaugsmi pasažieru un kravas pārvadājumu, kā arī ar piegādi mājās saistīto pakalpojumu jomā, tostarp pierobežas reģionos, regula pamatoti būtu jāattiecina uz transportlīdzekļiem, kuru svars nepārsniedz 3,5 tonnas un ko izmanto šajā nozarē, lai izvairītos no nedrošas konkurences.

5.1.2 EESK pauž bažas, ka regula neattiecas uz starptautiskajiem pārvadājumiem no ES dalībvalstīm uz trešajām valstīm un no tām. Regula būtu jāpiemēro, kamēr tiks noslēgts līgums starp Kopieni un attiecīgo trešo valsti. Tādēļ EESK aicina Komisiju pielikt visas pūles, lai noslēgtu šādus līgumus, it īpaši ar tām valstīm, kas robežojas ar ES.

5.2 Definīcijas (2. pants).

5.2.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka ir izstrādātas jaunas un skaidrākas jēdzienu "uzņēmēja dalībvalsts", "ārvalstu pārvadātājs" un "kabotāžas pārvadājumi" definīcijas.

5.3 Kabotāžas operatīvā definīcija (2. un 8. pants).

5.3.1 Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu pārvadātājiem ir atļauts veikt līdz trim secīgiem kabotāžas pārvadājumiem pēc starptautiska pārvadājuma, ja ir piegādāta krava, kas tika vesta ienākošā starptautiskā pārvadājuma laikā. Pēdējām kabotāžas operācijām jānotiek septiņu dienu laikā.

5.3.2 Saskaņā ar minēto definīciju ārvalstu pārvadātājiem ir nepārprotami aizliegts iebraukt attiecīgajā dalībvalstī ar transportlīdzekli bez kravas, un tā ir šīs definīcijas priekšrocība. Kabotāžas pārvadājumus atļauts veikt vienīgi tad, ja pārvadātājs pirms tam ir veicis (vai ieradies nolūkā veikt) starptautisku reisu kravas pārvadāšanai.

5.3.3 Savukārt definīcija ir nepilnīga tādā ziņā, ka, teorētiski, pārvadātājs pēc septiņām dienām var atkārtoti veikt kabotāžas operācijas tā paša uzņēmuma uzdevumā, pārvadājot tās pašas preces, pat pa to pašu maršrutu. Kā šādā gadījumā iespējams nodrošināt kabotāžas pārvadājumu veikšanu pagaidu kārtā?

5.3.4 Minētā iemesla dēļ EESK aicina regulas jaunajā variantā uzsvērt un iekļaut formulējumu, ka kabotāžas "pagaidu raksturs" ir būtiska kabotāžas pārvadājumu iezīme. ⁽³⁾

5.3.5 Neskatoties uz to, ka kabotāžas pārvadājumu īpatsvars veido tikai 3 % no starptautisko kravas pārvadājumu apjoma ⁽⁴⁾, tie ir svarīgi mazākajām dalībvalstīm, kur vietējais transporta nozares tirgus ir ierobežots un tādēļ pārvadātājiem ir jāmeklē iespējas citā valstī. Statistikas dati varētu nebūt pilnīgi precīzi (par kabotāžas pārvadājumiem ziņo valsts, kurā pārvadātājs ir reģistrēts), tomēr tie liecina, ka kabotāžas pārvadājumi tiek veikti aizvien biežāk. ⁽⁵⁾

5.3.6 Lai arī statistikas dati nav viennozīmīgi (kabotāžas pārvadājumus deklarē valsts, kurā ir reģistrēts uzņēmējs), tie liecina, ka kabotāžas pārvadājumi veido lielu daļu no starptautiskajiem pārvadājumiem, it īpaši mazākajās vecajās dalībvalstīs. Kabotāžas pārvadājumu tirgū visaktīvākie ir Holandes pārvadātāji, kam seko Luksemburgas un Vācijas transporta uzņēmumi. Minēto triju valstu transporta uzņēmumi 2005. gadā veica pusi no visiem 25 dalībvalstu pārvadātāju veiktajiem kabotāžas pārvadājumiem. Lai arī kabotāžas pārvadājumu īpatsvars vietējā tirgū (procentos) = vietējie pārvadājumi + kabotāžas pārvadājumi ir nedaudz, bet pastāvīgi palielināties, tas vēl joprojām ir neliels. Kopš 1999. gada kabotāžas pārvadājumu īpatsvars visvairāk ir pieaudzis Beļģijā (2,87 %), Francijā (2,50 %) un Luksemburgā (1,99 %) ⁽⁶⁾. Jaunajās dalībvalstīs kabotāžas pārvadājumu īpatsvars kopumā ir mazāks par 0,3 %, izņemot Latviju (0,8 %).

5.3.7 EESK tomēr pauž bažas par kabotāžas pārvadājumu negatīvo ietekmi uz nozares mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jo šos pārvadājumus vecajās dalībvalstīs veic jauno dalībvalstu operatori, kas norīko autovadītājus veikt kabotāžas pārvadājumus par mazāku darba samaksu nekā uzņēmējvalstī. ⁽⁷⁾

5.3.8 Lai arī EESK principā neiebilst pret jauno dalībvalstu operatoru ienākšanu tirgū, tas tomēr izraisa jautājumu par kabotāžas pārvadājumu ierobežošanu un kontroli, lai novērstu negatīvu konkurenci un sociālo dempingu. Tādēļ EESK atzinīgi vēlē

Komisijas lēmumu izveidot juridisku sistēmu, kas veicina nevis kabotāžas pārvadājumu pilnīgu liberalizāciju, bet gan regulētu konkurenci šajā jomā.

5.3.9 Komisijas ierosināto pasākumu ietekmes novērtējums atspoguļo attīstību arī trešo valstu pārvadājumu jomā (ko dažkārt dēvē par "lielo kabotāžu"). ⁽⁸⁾ Turklāt pieaug to transporta un loģistikas uzņēmumu skaits, kas izveido filiāles jaunajās dalībvalstīs un no šīm valstīm autovadītājus norīko veikt starptautiskos pārvadājumus starp vecajām dalībvalstīm, piedāvājot dempinga cenas, jo vecajās un jaunajās dalībvalstīs autovadītāju darba samaksa ir ļoti atšķirīga. Minētais negodīgas konkurences un sociālā dempinga aspekts regulas priekšlikumā nav ņemts vērā.

5.3.10 EESK arī šā iemesla dēļ pauž nožēlu, ka likumdošanas paketē, it īpaši šajā priekšlikumā, nav iekļauta sociālā dimensija. Priekšlikumā netiek ņemtas vērā ne ļoti lielās atšķirības darba samaksā, ko jaunajās un vecajās dalībvalstīs saņem šajā jomā strādājošie, ne arī negatīvā ietekme uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, nodarbinātību un autovadītāju darba samaksu.

5.3.11 Kabotāžas pārvadājumu kontrole (8. pants). Komisija uzskata, ka uzraudzības iestādēm būs vienkāršāk pārbaudīt kabotāžas pārvadājuma likumību, apskatot CMR pavadzīmes, kurās norādīta starptautiskā pārvadājuma kravas iekraušanas un izkraušanas diena. Turklāt, veicot katru kabotāžas operāciju, ir jānorāda dati par nosūtītāju, pārvadātāju un saņēmēju, preču iekraušanas vieta un datums un piegādes adrese, turklāt ir nepieciešams standarta apraksts par preču veidu un to iepakojumu; ja tiek pārvadātas bīstamas preces — jāsigatavo to standarta apraksts un jānorāda iepakojumu skaits, īpašas pazīmes un numuri, bruto svars vai preces daudzums citās mērvienībās, transportlīdzekļa un piekabes numura zīmes.

Minētie dati atviegloju kabotāžas pārvadājumu, kuru ilgums nedrīkst pārsniegt septiņas dienas, kontroli. EESK uzskata, ka kabotāžas pārvadājumus kontrolēt ir vienkāršāk, ja to ilgums nepārsniedz septiņas dienas.

6. Direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu nozīme

6.1 Direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas nolūkā (Direktīva 96/71/EK) piemēro, ja transporta uzņēmumi darba ņēmējus, kam ir darba attiecības ar minētajiem uzņēmumiem, kabotāžas pārvadājumu veikšanai norīko no dalībvalsts, kurā tie parasti strādā.

⁽³⁾ Pamatojoties uz Padomes 1993. gada 25. oktobra Regulu (EKK) Nr. 3118/93, ar ko paredz nosacījumus, saskaņā ar kuriem ārvalstu pārvadātāji dalībvalstī drīkst sniegt kravu iekšzemes autopārvadājumu pakalpojumus (OV L 279, 12.11.93., 1. lpp.) un Komisijas 2004. gada decembra skaidrojošo paziņojumu par kabotāžas pagaidu raksturu kravas autopārvadājumu jomā.

⁽⁴⁾ Mathieu Yves, "Données essentielles du Panorama des transports 1990–2005" ("Svarīgi dati par transporta nozares tendencēm 1990.–2005. gadā"), *Statistiques en bref*, 77/2007, 4. lpp.

⁽⁵⁾ Simo, Pasi "Trends in road freight transport 1999–2005" (Tendences kravas autopārvadājumu jomā 1999.–2005. gadā), "Statistics in focus", 27/2007, 6. lpp.; 2005. gadā pārvadājumu apjoms pieauga par 2 % salīdzinājumā ar 2004. gadu.

⁽⁶⁾ Turpat.

⁽⁷⁾ Komisijas dienestu darba dokumentā par SEC(2007) 635/2 ietekmes novērtējumu ir paskaidrots, ka darba izmaksu faktors (autovadītāji) var mainīties robežās no 1 līdz 3 un dažkārt no 1 līdz 6 (6. lpp.).

⁽⁸⁾ Komisijas dienestu darba dokumentā par SEC(2007) 635/2 ietekmes novērtējumu ir minēts, ka "laika posmā no 1999. līdz 2003. gadam pārrobežu tirdzniecības apjoms ievērojami pieauga, proti, gadā vidēji par 4,4 %, savukārt laika posmā no 2004. līdz 2005. gadam — vairāk nekā par 20 %" (6. lpp.).

6.2 Grūtības rada tas, ka minētā direktīva ir transponēta valstu tiesību aktos, kas šajā gadījumā nozīmē to, ka pastāv atšķirības gan piemērošanas jomu, gan pakalpojumu sniegšanas ilguma ziņā. Dažas valstis minēto direktīvu piemēro vienīgi būvniecības nozarē. Jāatzīmē, ka citām valstīm tā jāpiemēro no pakalpojumu sniegšanas pirmās dienas.⁽⁹⁾ Turklāt saskaņā ar direktīvas noteikumiem dalībvalstīm ir iespēja ar darba koplīgumu palīdzību izvairīties no tās piemērošanas, ja norīkojuma ilgums nepārsniedz vienu mēnesi.⁽¹⁰⁾

6.3 Ņemot vērā, ka direktīvas piemērošana dažādās valstīs atšķiras, kabotāžas pārvadājumu jomā pastāvošās ar negodīgu konkurenci un sociālo dempingu saistītās problēmas nevarēs atrisināt pat tad, ja direktīva tiks pienācīgi īstenota.

6.4 Turklāt Direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu piemērošana netiek pārraudzīta.⁽¹¹⁾ Ņemot vērā, ka saskaņā ar direktīvas⁽¹²⁾ noteikumiem katras dalībvalsts pienākums ir nodrošināt sociālās jomas tiesību aktos noteikto atbilstīgo valsts iestāžu sadarbību, šāda situācija ir pārsteidzoša.

6.5 Tādēļ EESK ņem vērā minētajam jautājuma velītā pārvadājumu nozares Eiropas sociālā dialoga rezultātus.

7. Autovadītāju atestāts (5. pants)

7.1 EESK aicina trešo valstu rezidentiem izdotajos autovadītāja atestātos iekļaut datus, kas apliecina, ka attiecīgais autovadītājs ir reģistrēts sociālā nodrošinājuma sistēmā.

8. Kontrole (10.–15. pants)

8.1 Regulas priekšlikums nosaka, ka dalībvalstīm ar valstu kontaktpunktu starpniecību jāapmainās ar informāciju, un minētie punkti jāizveido saskaņā ar Regulu par autopārvadātāju profesionālās darbības uzsākšanu. Tās ir administratīvas struktūras vai iestādes, kuru uzdevums ir nodrošināt informācijas apmaiņu ar tām līdzīgām iestādēm citās dalībvalstīs.

8.2 Turklāt priekšlikumā ir paredzēts, ka dalībvalstis ievada savas valsts autopārvadājumu uzņēmumu reģistrā informāciju par visiem nopietniem pārkāpumiem vai atkārtotiem mazāk nozīmīgiem pārkāpumiem, ko izdarījuši attiecīgās valsts pārvadātāji un kā rezultātā ir piemērots sods.

8.3 Regulas priekšlikumā ir paredzēta jauna kārtība, kas jāievēro dalībvalstij, kura konstatē, ka ārvalstu pārvadātājs izdarījis pārkāpumu. Attiecīgajai dalībvalstij viena mēneša laikā jāpaziņo informācija, ievērojot obligāto standarta formātu. Tā var lūgt pārvadātāja reģistrācijas dalībvalsti piemērot administratīvu sodu. Attiecīgajai pārvadātāja reģistrācijas dalībvalstij trīs mēnešu laikā jāinformē otra dalībvalsts par turpmākajiem pasākumiem.

8.4 EESK uzskata, ka minētie jaunie noteikumi liecina par progresu. Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka autotransporta jomā pastāvošo Eiropas tiesību aktu piemērošanas un pārraudzības principi atšķirīgi un sadrumstaloti; to pašu var attiecināt uz šajā jomā piemērojamajām procedūrām. EESK uzskata, ka eksteritorialitātes princips, ko piemēro tiesību aktiem par autovadītāju darba un atpūtas režīmu (Regula 561/2006), būtu jāpiemēro arī gadījumos, ja tiek pārkāpti tiesību akti kabotāžas pārvadājumu jomā. Šāda pieeja veicinātu tiesību aktu noteikumu labāku ievērošanu.

8.5 Saskaņā ar Direktīvas 2006/22 noteikumiem dalībvalstīm jāpiemēro saskaņota nacionālā pārraudzības stratēģija un jāizraugās iestāde, kas koordinētu tiesību aktu par autovadītāju atpūtas un darba režīmu piemērošanas pārraudzību. EESK uzskata, ka kabotāžas pārvadājumu kontrole jāveic minētās stratēģijas ietvaros.

8.6 Tas pats attiecas arī uz komiteju Komisijas darbības atbalstam. EESK neatbalsta aizvien jaunu komiteju izveidi un aicina izveidot tikai vienu komiteju, ko veidotu dalībvalstu un sociālo partneru pārstāvji novērotāju statusā un kuras uzdevums būtu sniegt atbalstu Komisijai attiecībā uz Kopienas tiesību aktu autotransporta jomā piemērošanu un pārraudzību.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Jan Cremers, Peter Donders, redaktori, "The free movement of workers in the European Union" ("Darba ņēmēju brīva kustība Eiropas Savienībā"), European Institute for Construction Labour Research, CLR studies 4, 2004. Tas it īpaši attiecas uz Nīderlandi, kas minēto direktīvu piemēro vienīgi būvniecības jomā; savukārt Beļģijā Direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu piemēro no pakalpojumu sniegšanas pirmās dienas.

⁽¹⁰⁾ Direktīvas 96/71 3. panta 4. punkts.

⁽¹¹⁾ Ecorys, "Study on road cabotage in the freight transport market" ("Pētījums par kabotāžas autopārvadājumiem kravas transporta tirgū"), ziņojums Enerģētikas un transporta ģenerāldirektorātam, 8. lpp.

⁽¹²⁾ Direktīva 96/71/EK, 3. pants.

PIELIKUMS

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētās nodaļas atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs.

4.5. un 4.6. punkts.

Svītrot

~~“4.5. EESK tomēr uzskata, ka jautājuma par piekļuvi starptautiskajam kravas autopārvadājumu tirgum sociālajai dimensijai jāvelta lielāka uzmanība. Dažos apsvērumos, precīzāk, 12. apsvērumā, ir minēta Direktīva 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas nolūkā, ko piemēro, ja transporta uzņēmumi darba ņēmējus, kam ir darba attiecības ar minētajiem uzņēmumiem, kabotāžas pārvadājumu veikšanai norīko no dalībvalsts, kurā tie parasti strādā. Minētais apsvēruma nav iekļauts ne regulas pantos, ne arī paskaidrojuma rakstā.~~

~~4.6. Minētais aspekts ir vēl jo svarīgāks tādēļ, ka ne visās valstīs tiek piemēroti Kopienas tiesību akti autotransporta jomā, it īpaši sociālās normas.”~~

Pamatojums

Sociālā dimensija kabotāžas pārvadājumu jomā ir jau noteikta, galvenokārt Regulā 561/2006, ar ko nosaka autovadītāju darba un atpūtas režīmu, Direktīvā 2002/15/EK par darba laika organizēšanu personām, kas ir autotransporta apkalpes locekļi, dalībvalstu tiesību aktos, kā arī noteikumos par laika ierobežojumiem kabotāžas pārvadājumos.

Balsojuma rezultāti

Par: 27 Pret: 41 Atturējās: 5

4.6. punkts.

Grozīt šādi

“4.6. Minētais aspekts ir vēl jo svarīgāks tādēļ, ka ne visās valstīs tiek piemēroti Kopienas tiesību akti autotransporta jomā, it īpaši sociālās normas. Noslēgumā būtu bijis jāiekļauj dažas piezīmes attiecībā uz jautājumu par jauno dalībvalstu pārvadātāju darbību kabotāžas pārvadājumu tirgū; tomēr tas nav nepieciešams, jo saskaņā ar jauno dalībvalstu pievienošanās līgumiem ir paredzēti pārejas pasākumi, kuru darbības termiņš beigsies vēlākais 2009. gadā, un līdz ar to kabotāžas pārvadājumi tā kā tā būs atļauti.”

Pamatojums

Pārejas pasākumu, kas attiecas uz jaunajām dalībvalstīm, darbības termiņš beigsies 2009. gadā. Tādēļ regula vienādā mērā attieksies uz visām valstīm. Regula patiesi stāsies spēkā pēc 2009. gada. To ir svarīgi atzīmēt, lai beigtu apspriest jautājumu par netaisnīgu konkurenci un sociālo dempingu no jauno dalībvalstu puses.

Balsojuma rezultāti

Par: 27 Pret: 47 Atturējās: 4

5.3.9. punkts.

Grozīt šādi

“5.3.9. Lai arī EESK principā neiebilst pret jauno dalībvalstu operatoru ienākšanu tirgū, tas tomēr izraisa jautājumu par kabotāžas pārvadājumu ierobežošanu un kontroli, lai novērstu negodīgu konkurenci un sociālo dempingu. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu izveidot juridisku sistēmu, kas veicina nevis kabotāžas pārvadājumu pilnīgu liberalizāciju, bet gan regulētu konkurenci šajā jomā. Komisijas ierosināto pasākumu ietekmes novērtējums atspoguļo attīstību iekšējā tirgū attiecībā uz trešo valstu pārvadājumiem (trešo valstu pārvadājumi iekšējā tirgū) ⁽¹⁾, proti, to apjoms pieaug. Turklāt pieaug to transporta un loģistikas uzņēmumu skaits, kas izveido filiāles jaunajās dalībvalstīs un no šīm valstīm autovadītājus norīko veikt starptautiskos pārvadājumus starp vecajām dalībvalstīm. EESK tomēr uzskata, ka tas saskan ar paplašināšanas principiem un iekšējā tirgus mērķiem.”

⁽¹⁾ Komisijas dienestu darba dokumentā par SEC(2007) 635/2 ietekmes novērtējumu ir minēts, ka laika posmā no 1999. līdz 2003. gadam pārrobežu tirdzniecības apjoms ievērojami pieauga, proti, gadā vidēji par 4,4 %, savukārt laika posmā no 2004. līdz 2005. gadam — vairāk nekā par 20 %.

Pamatojums

Atkal tiek paustas bažas par netaisnīgu konkurenci un sociālo dempingu, un šajā punktā ir vēlreiz atkārtots tas, ka jau pateikts. Labāk ir jānorāda, ka ES ir jāattīsta iekšējais tirgus.

Balsojuma rezultāti

Par: 31 Pret: 61 Atturējās: 0

5.3.10. punkts.*Svītrot*

"5.3.10. Komisijas ierosināto pasākumu ietekmes novērtējums atspoguļo attīstību arī trešo valstu pārvadājumu jomā (ko dažkārt dēvē par "lielo kabotāžu")⁽¹⁾. Turklāt pieaug to transporta un loģistikas uzņēmumu skaits, kas izveido filiāles jaunajās dalībvalstīs un no šīm valstīm autovadītājus norīko veikt starptautiskos pārvadājumus starp vecajām dalībvalstīm, piedāvājot dempinga cenas, jo vecajās un jaunajās dalībvalstīs autovadītāju darba samaksa ir ļoti atšķirīga. Minētais negodīgas konkurences un sociālā dempinga aspekts regulas priekšlikumā nav ņemts vērā."

Pamatojums

Sociālie aspekti regulā vienmēr nav jāuzsver vienīgi jauno dalībvalstu dēļ.

Balsojuma rezultāti

Par: 33 Pret: 58 Atturējās: 5

5.3.11. punkts.*Svītrot*

"5.3.11. EESK arī šā iemesla dēļ pauzē nozēli, ka likumdošanas paketē, it īpaši šajā priekšlikumā, nav iekļauta sociālā dimensija. Priekšlikumā netiek ņemtas vērā ne ļoti lielās atšķirības darba samaksā, ko jaunajās un vecajās dalībvalstīs saņem šajā jomā strādājošie, ne arī negatīvā ietekme uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, nodarbinātību un autovadītāju darba samaksu."

Pamatojums

Sociālie aspekti regulā vienmēr nav jāuzsver vienīgi jauno dalībvalstu dēļ.

Balsojuma rezultāti

Par: 27 Pret: 62 Atturējās: 1

6. punkts.*Svītrot***"6. Direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu nozīme.**

6.1. Direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas nolūkā (Direktīva 96/71/EK) piemēro, ja transporta uzņēmumi darba ņēmējus, kam ir darba attiecības ar minētajiem uzņēmumiem, kabotāžas pārvadājumu veikšanai norīko no dalībvalsts, kurā tie parasti strādā.

6.2. Grūtības rada tas, ka minētā direktīva ir transponēta valstu tiesību aktos, kas šajā gadījumā nozīmē to, ka pastāv atšķirības gan piemērošanas jomu, gan pakalpojumu sniegšanas ilguma ziņā. Dažas valstis minēto direktīvu piemēro vienīgi būvniecības nozarē. Jāatzīmē, ka citām valstīm tā jāpiemēro no pakalpojumu sniegšanas pirmās dienas. Turklāt saskaņā ar direktīvas noteikumiem dalībvalstīm ir iespēja ar darba koplīgumu palīdzību izvairīties no tās piemērošanas, ja norīkojuma ilgums nepārsniedz vienu mēnesi.

6.3. Ņemot vērā, ka direktīvas piemērošana dažādās valstīs atšķiras, kabotāžas pārvadājumu jomā pastāvošās ar negodīgu konkurenci un sociālo dempingu saistītās problēmas nevarēs atrisināt pat tad, ja direktīva tiks pienācīgi īstenota.

⁽¹⁾ Komisijas dienestu darba dokumentā par SEC(2007) 635/2 ietekmes novērtējumu ir minēts, ka laika posmā no 1999. līdz 2003. gadam pārrobežu tirdzniecības apjoms ievērojami pieauga, proti, gadā vidēji par 4,4 %, savukārt laika posmā no 2004. līdz 2005. gadam — vairāk nekā par 20 % (6. lpp.).

- 6.4. Turklāt Direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu piemērošana netiek pārraudzīta. Ņemot vērā, ka saskaņā ar direktīvas noteikumiem katras dalībvalsts pienākums ir nodrošināt sociālās jomas tiesību aktos noteikto atbildīgo valsts iestāžu sadarbību, šāda situācija ir pārsteidzoša.
- 6.5. Tādēļ EESK ņem vērā minētajam jautājuma vēltītā pārvadājumu nozares Eiropas sociālā dialoga rezultātus.”

Pamatojums

Sociālie aspekti, ņemot vērā kravu pārvadājumu īpatnības, ir noteikti Direktīvā 2002/15/EK par darba laiku un Regulā 561/2006, kas nosaka autovadītāju darba un atpūtas režīmu, kā arī izmantojot digitālo tahogrāfu.

Direktīvu 96/71 par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā var izmantot būvniecības nozarē, jo darba ņēmēji ir norīkoti darbā uz noteiktu laika posmu; taču to nevar salīdzināt ar autovadītāju norīkošanu neregulāriem kabotāžas pārvadājumiem starptautisko pārvadājumu ietvaros, jo minētā norīkošana ir daļa no autovadītāju pienākumiem veikt starptautiskos kravas pārvadājumus, un šī darba veikšanai ir izsniegtas Kopienas licences pārrobežu kravu pārvadājumiem.

Balsojuma rezultāti

Par: 24 Pret: 63 Atturējās: 2

6.3. punkts.

Grozīt šādi

“6.3. Ņemot vērā, ka direktīvas piemērošana dažādās valstīs atšķiras, kabotāžas pārvadājumu jomā pastāvošās ~~ar negro-~~
~~disu konkurenci un sociālo dempingu saistītās~~ problēmas nevarēs atrisināt pat tad, ja direktīva tiks pienācīgi īste-
nota.”

Pamatojums

Sociālie aspekti regulā vienmēr nav jāuzsver vienīgi jauno dalībvalstu dēļ.

Balsojuma rezultāti

Par: 32 Pret: 57 Atturējās: 2

1.2. punkts.

Grozīt šādi

“1.2. EESK tomēr uzskata, ka jautājuma par piekļuvi starptautiskajam kravas autopārvadājumu tirgum sociālajai dimensijai varētu vēltīt jāvelta lielākau uzmanībai. Tā kā darba samaksa, ko jaunajās un vecajās dalībvalstīs saņem autovadītāji, ir atšķirīga, kabotāžas pārvadājumu uzņēmumu, tāpat kā trešo valstu ⁽¹⁾ pārvadātāju darbība var izraisīt konkurences traucējumus un sociālo dempingu.”

Pamatojums

Ja regulā vēlamies uzsvērt sociālos aspektus, tas nenozīmē, ka tas jādara jauno dalībvalstu dēļ. Netaisnīga konkurence var eksistēt un nākt no jebkuras dalībvalsts. Attiecībā uz sociālo dempingu jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā nevar piemērot šādu sociālā dempinga definīciju, ja uzņēmumi vai personas vienlaigā kurā valstī darbojas pilnīgi legāli.

Balsojuma rezultāti

Par: 28 Pret: 61 Atturējās: 1

(1) Trešo valstu pārvadājumi ir tādi pārvadājumi, ko no A valsts uz B valsti (un otrādi) veic C valstī reģistrēts pārvadātājs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Lidostu radīto CO₂ emisiju samazināšana ar lidostu jaunas pārvaldības sistēmas palīdzību" (izpētes atzinums)

(2008/C 204/10)

Portugāles Transporta ministrija savā 2007. gada 4. jūlija vēstulē Portugāles prezidentūras ES ietvaros un saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu lūdza EESK izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Lidostu radīto CO₂ emisiju samazināšana ar lidostu jaunas pārvaldības sistēmas palīdzību" (izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 19. februārī. Ziņotājs — McDonogh kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (13. marta sēdē), ar 103 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

- Mudināt lidostas pieņemt pārvaldības stratēģijas oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai lidostās, ieviešot tādu gaisa kvalitātes modeli, kurā ir apzināti visi slāpekļa oksīdu avoti un noteikti mērķi saistībā ar CO₂ emisiju samazināšanu. Minētais modelis būtu kalibrējams saskaņā ar gaisa kvalitātes kontrolpunktiem attiecīgajās lidostās. Galvenās teritorijas, kas jāiekļauj modelī, ir lidlauks, lidostas ēkas (termināls un attiecīgās apkalpošanas iekārtas), autostāvvietas un piekļuves ceļi lidostām.
- Lai iespējami samazinātu oglekļa emisijas, būtu jāveicina atzītu būvniecības standartu pieņemšana un starptautiskās paraugprakses pārņemšana saistībā ar lidostu infrastruktūras būvi un ekspluatāciju. Galvenie piemēri šajā sakarā ir izolācija, dabiskās gaismas un no saules saņemtā siltuma, lietus ūdens savākšanas, saules enerģijas, koģenerācijas iekārtu (CCHP), ēku apsaimniekošanas automatizētu sistēmu un siltummaiņas maksimāli efektīva izmantošana.
- Mudināt lidostas izmantot no atjaunīgajiem resursiem ģenerētus enerģijas avotus.
- Veicināt ekoloģiski nekaitīgu dienesta transportlīdzekļu izmantošanu lidostās, kur šādi transportlīdzekļi ir koncentrēti lielā apmērā gaisa kuģu biežo lidojumu dēļ. Lidostām būtu arī jārosina pasažieri izmantot ekoloģiski nekaitīgus transportlīdzekļus, piemērojot diferencētu maksu par stāvvietām un piedāvājot stāvvietas īpaši izdevīgās vietās.
- Mudināt lidostas pēc iespējas samazināt atkritumu rašanos, nodrošinot lidostās uzlabotas pārstrādes iekārtas. Kā galveno vides rādītāju lietderīgi būtu noteikt lidostā radušos atkritumu daudzumu uz vienu pasažieri.
- Samazināt sekas, ko rada braukšana uz lidostām automašīnās, piedāvājot pasažieriem un darbiniekiem alternatīvus transporta veidus, piemēram, dzelzceļa satiksmi, autobusu maršrutus, automašīnu kopīgu izmantošanu un velosipēdu izmantošanu.
- Mudināt lidostas pēc iespējas uzlabot gaisa satiksmes vadības procedūras lidostās un to apkaimē, lai samazinātu gaisa kuģus sadedzinātās degvielas daudzumu.
- Papildu dzinējus pēc iespējas nevajadzētu darbināt uz zemes. Stacionāra enerģijas padeve un iepriekš kondicionēta gaisa padeve būtu jānodrošina no lidostas ēkas.
- Aizliegt izmantot gaisa kuģus ar vecāka tipa dzinējiem, kas ir neekonomiski degvielas patēriņa ziņā, vai atturēt no šādu gaisa kuģu izmantošanas, paaugstinot minētajiem gaisa kuģiem pacelšanās un nosēšanās nodevas atbilstoši diferen-cētiem tarifiem.
- Atturēt no tādu gaisa kuģu izmantošanas, kas rada lielu troksni, nosakot gaisa kuģa trokšņa līmeņa klasifikācijas shēmas un ar tām saistītās trokšņa kvotu sistēmas lidostās.
- Jāapsver emisiju samazināšana, izmantojot sistēmpieceju, vienlaikus saglabājot drošību kā galveno prioritāti attiecībā pret pārējiem faktoriem; tas attiecas uz gaisa kuģa korpusa un dzinēja dizainu un darbību, korelāciju, alternatīvām degvielām, dienestiem uz zemes, lidostas jaudu un gaisa satiksmes pārvaldību.
- Jāatbalsta augstuma vienmērīgas samazināšanas pieeja (CDA), saskaņā ar ko gaisa kuģis uzsāk konstantu augstuma samazināšanu lielākā augstumā, tuvojoties zemei vienmērīgi, pretstatā pakāpienveida pieejai, kurai atbilstoši gaisa kuģim ilgākus laika periodus jāatrodas horizontālā lidojumā, un tādēļ ir nepieciešama lielāka vilce nemainīga ātruma saglabāšanai un, tātad, arī lielāks degvielas patēriņš. Minētā konstantā augstuma samazināšana nozīmē, ka gaisa kuģis samazina augstumu pakāpeniski, tādējādi samazinot degvielas patēriņu. Šāda pieeja ietekmē gaisa kvalitāti 15 līdz 20 jūdžu perimetrā ap attiecīgo lidlauku.
- Turbopropellerdzinēju lidmašīnas būtu jāizmanto visos lidojumos, kas nepārsniedz 500 km attālumu, kā arī tad, ja maršrutā pārvadā mazāk nekā 70 pasažierus vienā sektorā un lidojuma tālums to pieļauj.
- Samazināt degvielas patēriņu, izslēdzot 1–2 dzinējus manevrēšanas laikā.

2. Ievads

2.1. Aviācija ievērojami veicina siltumnīcefekta gāzu emisijas. Šobrīd uz darbību aviācijas nozarē ir attiecināmi 3 % ⁽¹⁾ no ES siltumnīcefekta gāzu emisiju kopapjoma, un minēto emisiju apjoms kopš 1990. gada ir palielinājies par 87 %. Emisiju straujais pieaugums aviācijas nozarē ir pretstatā daudzās citās tautsaimniecības nozarēs sekmīgi panāktajam emisiju samazinājumam. Neveicot nekādus pasākumus, ES lidostās radīto emisiju pieaugums līdz 2012. gadam vairāk nekā par ceturtdaļu samazinās paredzēto 8 % emisiju samazinājumu, kas ES-15 jāpanāk saskaņā ar Kioto protokolā noteikto mērķi. Paredzams, ka līdz 2020. gadam aviācijas radīto emisiju apjoms palielināsies vairāk nekā divas reizes.

2.2. Aviācija aktivizē ekonomiku, tirdzniecību un tūrismu, rada uzņēmējdarbības iespējas un palielina dzīves kvalitātes paaugstināšanas potenciālu gan attīstītajos, gan jaunattīstības reģionos.

2.3. Ar gaisa transportu katru gadu pārvadā 2 miljardus pasažieru un 40 % (vērtības ziņā) starpreģionālo eksportpreču. Gaisa satiksmi izmanto 40 % starptautisko tūristu. Aviācija nodrošina 29 miljonus darba vietu visā pasaulē. Tās nozīmīgumu pasaules ekonomikā lēš 2 960 miljardu ASV dolāru apmērā, kas ir līdzvērtīgs 8 % pasaules IKP.

2.4. Lidostai vajadzētu būt vietējās infrastruktūras sastāvdaļai un uzņemties vadošu lomu attiecīgā apvidus vides aizsardzībā.

2.5. Lidostas infrastruktūras maksimālā efektivitāte un ekspluatācija ir lielā mērā atkarīga no gaisa satiksmes vadības dienesta. Ieviešot efektīvas gaisa satiksmes vadības procedūras lidostās un to apkaimē, iespējams samazināt degvielas nelietderīgu patēriņu, gaisa kuģiem paceļoties, nosēžoties un manevrējot lidostā.

2.6. Daudzās lidostās, piemēram, Getvikas lidostā Londonā, Orli lidostā Parīzē, Linate lidostā Milānā, jau šobrīd ārkārtīgi trūkst nepieciešamās jaudas. Līdz 2010. gadam līdzīgs stāvoklis būs vēl apmēram 15 Eiropas lidostās. Lielbritānijas Civilās aviācijas pārvalde, kā arī tai līdzīgas iestādes uzskata, ka būtu jāriko laika nišu izsole aviosabiedrībām un pēc tam minētās nišas būtu jālaiž pārrēķināmā otrreizējā tirgū, lai veicinātu šāda ierobežota resursa efektīvāku izmantošanu.

2.7. Lidostu infrastruktūru un ar to saistītās uz zemes izvietotās iekārtas varētu izmantot efektīvāk, ekspluatējot lielākus gaisa kuģus, ja tas ir tehniski iespējams. Neraugoties uz to, ka uz daudziem lidojumiem biļetes ir pilnībā izpārdotas, vidējais pasažieru skaits katrā gaisa kuģī, kas izmanto daudzas lidostas, ir tikai 68. Gaisa kuģi ir pārāk mazi, un aviosabiedrībām nav pietiekamas motivācijas ieviest lielākus, mūsdienīgus gaisa kuģus tāpēc, ka lidostu nodokļu aprēķināšanas veids neveicina šāda veida efektivitāti. Stāvokļa uzlabošanai būtu jāievieš tirgus mehā-

nismu un efektivitātes prasību kombinācija, piemēram, prasība pārvadātājiem, ka tiem vismaz vienreiz stundā atkarībā no ekspluatētā gaisa kuģa tipa jāizmanto savi izlidošanas vārti vai jānodrošina to pieejamība citai aviosabiedrībai.

2.8. Komisijas priekšlikums (SESAR) izveidot vienotu atvērtu gaisa telpu Eiropā, apvienojot spēkā esošos atsevišķos valstu gaisa satiksmes vadības režīmus, sniedz iespēju krasi paaugstināt gaisa telpas izmantošanas efektivitāti tuvošanās un pacelšanās fāzē, tādējādi samazinot gaisa kuģu riņķošanu un apstādināšanu uz skrejceļa, t.i., attiecīgi nolaišanās un pacelšanās laika nišu gaidīšanu. Starptautiskā gaisa transporta asociācija IATA paredz, ka gaisa kuģu radītās CO₂ kopējas emisijas varētu samazināt par 12 %, ja gaisa satiksmes kontroles sistēmas būtu efektīvākas. Komiteja aicina visas ieinteresētās puses steidzami rīkot sarunas par jaunā režīma noteikšanu un nepieļaut nozares interešu diktētu novilcināšanas taktiku.

3. Aviācija — trokšņa un emisiju avots

3.1. Tiek lēsts, ka 2 % no siltumnīcefekta gāzu emisiju kopapjoma pasaulē ir attiecināmi uz darbību aviācijas nozarē un ka minētais apjoms līdz 2050. gadam varētu dubultoties.

3.2. Laika gaitā aviācijas nozare ir apsteigusi daudzas citas rūpniecības nozares attiecībā uz trokšņa samazināšanu un emisiju samazināšanu uz vienu ražošanas vienību. Degvielas izmantošanas efektivitāte pašlaik paaugstinās par 1–2 % gadā, un aviācijas nozarē radītās emisijas veido 2 % no emisiju kopapjoma. Aviācijas radīto emisiju apjoms veido 5 % gadā, turpretī energoefektivitātes radīto ietaupījumu apjoms veido aptuveni 1,5 %. Paredzams, ka aviācijas nozares izaugsme tomēr pārsniegs iepriekš minēto, un tādēļ problēmas atrisināšanai nepietiks ar tehnoloģiskiem uzlabojumiem vien.

4. Troksnis un gaisa kvalitāte lidostu apkārtnē

4.1. Aviācijas nozarei ir jāievieš Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas (ICAO) noteiktā līdzsvarotā pieeja trokšņa kontrolei; minētās pieejas mērķis ir iespējami rentablā veidā mazināt trokšņa iedarbību uz sabiedrību.

4.2. Būtiskākais risinājums šajā sakarā ir trokšņa mazināšana tā avotā, izmantojot tehnoloģijas sasniegumus, un pēdējās desmitgadēs minētajā jomā ir panākti ievērojami uzlabojumi, kā arī paredzami turpmāki sasniegumi nākamajos 15 gados. EK ir publicējusi direktīvu ⁽²⁾, ar ko nosaka gaisa kuģu radītā trokšņa kontroles principus un ievieš ekspluatācijas ierobežojumus Kopienas lidostās, ieskaitot noteikumu par tādu gaisa kuģu izņemšanu, kas atbilst 3. nodaļā noteiktajam trokšņu sertifikācijas standartam, un šobrīd būtu jāpārskata minētās direktīvas ietekme.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 26. marta Direktīva 2002/30/EK par noteikumiem un procedūrām attiecībā uz tādu ekspluatācijas ierobežojumu ieviešanu Kopienas lidostās, kas saistīti ar troksni (dokuments attiecas uz EEZ), OV L 85, 28.3.2002., 40.–46. lpp.

⁽¹⁾ Skatīt: http://ec.europa.eu/environment/climat/aviation_en.htm

4.3. Lidostām un aeronavigācijas dienestiem ir jāievieš augstuma vienmērīgas samazināšanas pieeja un citas samazināta trokšņa pilotēšanas procedūras, kur vien tas iespējams, vienlaikus saglabājot skrejceļu jaudu. Iepriekš minētais ir noteikts kā galvenā joma, kurā veicami uzlabojumi, lai samazinātu CO₂ emisijas lidostās un to apkārtnē.

4.4. Valdībām ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu preventīvus teritorijas apsaimniekošanas un pārvaldības pasākumus lidostu apkārtnē.

4.5. Vietējā gaisa kvalitātes problēmu risināšanai ir vajadzīga visaptveroša rīcība attiecībā uz visiem emisiju avotiem gaisā un uz zemes, ieskaitot tādas darbības, piemēram, rūpniecisku darbību un autotransportu, kas nav tieši saistītas ar gaisa transportu, bet ir saistītas ar lidostu apkalpošanu. Būtu jāveicina lidostu un dzelzceļu tīklu savienojumi, tādējādi izveidojot ekoloģiski ilgtspējīga transporta iespējas nokļūšanai lidostās; šajā sakarā būtiska nozīme ir arī autobusu un dzelzceļu tīklu izveidei. Lidostām būtu arī jārosina pasažieri izmantot ekoloģiski nekaitīgus transportlīdzekļus, piemērojot diferencētu maksu par stāvvietām un piedāvājot stāvvietas īpaši izdevīgās vietās. Lidostu dienesta transportlīdzekļiem būtu obligāti jāizmanto tīrāki enerģijas avoti, piemēram, gāze un elektroenerģija; pašlaik daudzos transportlīdzekļu veidos izmanto ar akumulatoru darbināmus dzinējus, un minētā tendence būtu jāizvērs, ja tas ir tehniski iespējams saskaņā ar konkrētajām ekspluatācijas prasībām. Darbinieku pārvadāšana uz lidostu un no tās var ievērojami intensificēt ceļu satiksmi, tādēļ būtu jāveicina alternatīvi risinājumi, piem., autobusi darbinieku pārvadāšanai, automašīnu koplietošana, slidoši darba laika grafiki, lai izvairītos no sastrēgumstundām, un, ja iespējams, velotransporta izmantošana.

4.6. Tehnoloģiju attīstības rezultātā faktiski ir likvidēti redzami dūmi un oglekļa dioksīds, bet gaisa kuģu dzinēju radītie slāpekļa oksīdi pēdējo 15 gadu laikā pakāpeniski ir samazināti par 50 %. Jaunās dzinēju tehnoloģijas paredz slāpekļa papildu samazinājumu 80 % apmērā līdz 2020. gadam.

4.7. Tiek izstrādātas kurināmā elementu sistēmas, kas varētu aizstāt gaisa kuģu iekšējās spēka palīgiekārtas (APU) un tādējādi samazināt emisijas līdz pat 75 % uz vienu vienību.

4.8. Lidostām un aviosabiedrībām ir jāizmanto tīrāks un efektīvāks zemes aprīkojums un transportlīdzekļi, kā arī jāpieprasa valdībām un vietējām pašvaldībām nodrošināt ekoloģiskākus virszemes transporta līdzekļus nokļūšanai uz lidostām, piemēram, vilcienus vai metro.

4.9. Gaisa kuģiem atrodoties uz zemes, parasti darbojas tikai viens no dzinējiem, lai nodrošinātu elektroapgādi.

5. Aviācijas veicinātās klimata pārmaiņas

5.1. Uz aviācijas nozari ir attiecināmi aptuveni 2–4 % CO₂ emisiju, kas rodas fosilā kurināmā izmantošanas rezultātā, kopapjoma. Saskaņā ar Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes prognozi minētais apjoms līdz 2050. gadam varētu sasniegt aptuveni 5 % vai vairāk. Jāatzīmē arī, ka aviācijas nozarē radīto emisiju pieaugums līdz 2012. gadam varētu vairāk nekā par ceturtdaļu samazināt saskaņā ar Kioto protokolu noteikto ES ieguldījumu vides jomā. Panākt starptautisku vienošanos par attiecīgu rīcību ir sarežģīti, bet ierosinātās direktīvas mērķis ir sniegt rīcības modeli globālā mērogā, un tā ir vienīgā iniciatīva, kas paredz šādu iespēju.

5.2. 80 % aviācijas nozarē radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju ir saistīti ar pasažieru pārvadāšanas lidojumiem, kas pārsniedz 1500 km/900 jūdzes un attiecībā uz kuriem nav citu praktisku risinājumu.

5.3. Aviācijas nozarei ir aktīvi jāpēta iespējas pakāpeniski ieviest alternatīvas degvielas, piemēram, no biomasas ražotas šķidrās degvielas (BTL), lai vēl vairāk samazinātu CO₂ emisijas.

5.4. Par visefektīvākajiem un rentablākajiem līdzekļiem klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšanā pašlaik uzskata tehnoloģijas sasniegumus, infrastruktūras pilnveidošanu un labu praksi ekspluatācijas jomā lidostās līdztekus atbilstošiem tirgus pasākumiem.

5.5. Lidostām ir vajadzīgi nevis pakāpeniski vai tuvredzīgi pasākumi, bet gan starptautiski standarti un globālas rīcībpolitikas.

5.6. Emisiju samazināšanā pozitīva ietekme varētu būt lidostu pārkārtošanai, jo īpaši manevrēšanas ceļu un pieejas koridoru pārveidošanai, lai samazinātu lidlauku pārslogotību. Lidostu ēkās būtu jāsamazina energoprasības, piemēram, attiecībā uz apkuri un gaisa kondicionēšanu, un, ja iespējams, jāparedz saules bateriju paneļu izmantošana, maksimāli palielinot dabiskās gaismas un no saules saņemtā siltuma izmantošanu, koģenerācijas iekārtu (CCHP) un siltuma pārneses sistēmu izmantošanu, lietus ūdens savākšanas sistēmu iekļaušanu ēku projektos izmantošanai tualetēs, gaisa kuģu mazgāšanai utt. Lidostu ēkās regulāri jākontrolē gaisa temperatūra, lai samazinātu enerģijas nelietderīgu izmantošanu apkures vai dzesēšanas iekārtās.

5.7. Par lidostu operatīvās vadības mērķi būtu jānosaka lidostā uz vienu pasažieri radušos atkritumu daudzuma samazināšana, īstenojot labākas iniciatīvas pārstrādei gan lidostu tiešā vadībā, gan iekļaujot tās līgumos par pakalpojumu līmeni ar aviosabiedrībām un citiem galvenajiem partneriem pakalpojumu sniegšanas jomā.

5.8. Ar direktīvas, ar ko aviācijas nozare tiek iekļauta Eiropas Emisiju tirdzniecības sistēmā ⁽³⁾, palīdzību varētu veicināt sabiedrības izpratni, piedāvāt ievērojamus jaunus resursus oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai un nodrošināt pasākumu, lai aviācijas nozare segtu vides jomā radītās ārējās izmaksas, kuras tā līdz šim varēja ignorēt. Ņemot vērā oglekļa dioksīda cenu līmeni un svārstības, maz ticams, ka tas ievērojami ietekmēs gaisa satiksmes un emisiju pastāvīgo pieaugumu.

6. Secinājumi un turpmākie pasākumi

6.1. Lai proaktīvi, savlaicīgi un rentabli risinātu lidostu ekoloģiskās ietekmes problēmas, jānodrošina starptautisku organizāciju, valdību un nozares ieinteresēto pušu pilnīga sadarbība un vienošanās.

6.2. Jāapsver emisiju samazināšana, izmantojot sistēmpieeju, vienlaikus saglabājot drošību kā galveno prioritāti attiecībā pret pārējiem faktoriem; tas attiecas uz gaisa kuģa korpusa un dzinēja dizainu un darbību, korelāciju, alternatīvām degvielām, dienestiem uz zemes, lidostas jaudu un gaisa satiksmes pārvaldību.

6.3. Steidzama prioritāte ir lidostām noteikto ilgtermiņa mērķu vides jomā konsolidēšana, pamatojoties uz ticamiem un pārbaudāmiem datiem un prasībām. Minētajos mērķos būtu jāiekļauj visi ar lidostām saistītie aspekti (gaisa satiksme, ēkas, piekļuves ceļi utt.).

6.4. Lidostu jaunas infrastruktūras izveide, lai samazinātu degvielas sadedzināšanu pirms pacelšanās un pēc nosēšanās, būtu jānosaka par galveno parametru visos turpmākajos lidostu projektos. Būtu jāveicina tādu iniciatīvu turpmāka izpēte kā gaidīšanas zonu — uz kurām pirms pacelšanās aizvilktu komerciālos gaisa kuģus ar izslēgtiem dzinējiem, lai tie ieslēgtu dzinējus tikai apmēram 10 minūtes pirms pacelšanās —, ierīkošana lielās lidostās un, ja iespējams, īstenošana.

6.5. Augstuma vienmērīgas samazināšanas pieeja, saskaņā ar ko gaisa kuģis uzsāk konstantu augstuma samazināšanu lielākā augstumā, tuvojoties zemei vienmērīgi, pretstatā pakāpienveida pieejai, kuru izmantojot, ir lielāks degvielas patēriņš. Minētā konstantā augstuma samazināšana nozīmē, ka gaisa kuģis samazina augstumu pakāpeniski, tādējādi samazinot degvielas patēriņu.

Briselē, 2008. gada 13. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ COM(2006) 818 galīgā redakcija — 2006/0304 (COD) un Komitejas atzinums OV C 175, 27.7.2007, 5. lpp. . Skat. arī NAT/349 "Aviācija/Siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecība".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Pamatnostādnes par EK līguma 81. panta piemērošanu jūras transporta pakalpojumiem” (atzinuma papildinājums)

(2008/C 204/11)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2007. gada 20. novembrī saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) punktu nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

“Pamatnostādnes par EK līguma 81. panta piemērošanu jūras transporta pakalpojumiem”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 19. februārī. Ziņotāja — Dr. Bredima.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 117 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. EESK uzskata, ka pamatnostādņu projekta struktūra un pašreizējā redakcija ir visumā atbalstāma. Tā tomēr atzīmē zināmas atšķirības nodaļās par kuģu līnijpārveidējumiem un līgumreisiem (līgumreisu pārveidējumu apvienībām). Līnijpārveidējumu nodaļā iekļautā iedaļa par informācijas apmaiņu ir pietiekami detalizēta un šķiet salīdzinoši lietderīga, jo tajā aprakstīta un izskaidrota atbilstošā tiesu prakse un lēmumu pieņemšanas prakse šajā jomā. Līnijpārveidējumu pakalpojumu pamatnostādnes kopumā ir skaidri izklāstītas, un tās ir balstītas uz pašreizējo tiesu praksi un ilgām, pamatīgām apspriedēm ar nozares pārstāvjiem. Savukārt iedaļas par vispārējiem pārveidējumiem ar līgumreisiem un iedaļas par īpašiem pārveidējumiem, izmantojot līgumreisu pārveidējumu apvienības, nav tik sīki izstrādātas. EESK pieņem, ka šī precīzākas informācijas nepietiekamība lielā mērā ir saistīta ar tiesu prakses neesamību un tātad arī attiecīgo (konkurences uzraudzības) iestāžu, ieskaitot Eiropas Komisiju, pieredzes trūkumu līgumreisu un līgumreisu pārveidējumu apvienību jomā, jo līdz šim vēl neviens fraktētājs nav iesniedzis oficiālu sūdzību.

1.2. EESK atgādina savos agrākajos atzinumos (2004., 2005. un 2006. gadā) ES paustos aicinājumus uzsākt konstruktīvas apspriedes ar citām kompetentajām iestādēm, lai noteiktu pašlaik visā pasaulē izmantoto dažādo tiesisko režīmu, kas paredzēti līnijpārveidējumu pakalpojumu pārvaldībai, saderību. Turklāt EESK atkārtο jau pieminētajos atzinumos Eiropas Komisijai paustos ieteikumus, izskatot uz jūras pārveidējumiem attiecināmos konkurences noteikumus, pievēršties ne tikai konkurences faktoriem, bet ņemt vērā arī ar cilvēkresursiem saistītos jautājumus (piemēram, ietekme uz Eiropas jūrnieku nodarbinātību).

1.3. EESK iesaka izmantot aprakstošus piemērus, lai precizētu līnijpārveidējumu pamatnostādņu (projekta) saturu, īpaši atzīmējot gadījumus, kad dati uzskatāmi par “vēsturiskiem”.

1.4. Tā kā iedaļas par pārveidējumiem ar līgumreisiem un līgumreisu pārveidējumu apvienībām iepriekšminēto iemeslu dēļ ir mazāk izsmeltošas, EESK rodas jautājums, vai ar to būs pietiekami, lai līgumreisu nodrošinātājiem (līgumreisu pārveidējumu apvienībām) piedāvātu vajadzīgos norādījumus viņu noslēgto sadarbības nolīgumu pašnovērtējuma veikšanai. Iespējams, ka vairāk jāprecizē atsevišķas pamatnostādņu iedaļas, kurās apskatīti pārveidējumi ar līgumreisiem (līgumreisu pārveidējumu apvienības). Tāpat varētu būt lietderīgi apsvērt Konsorcijs regulas darbības jomas, kurā šobrīd ietilpst tikai pārveidējumi ar konteineriem, attiecināšanu arī uz citiem svarīgiem globālā kuģniecības tirgus segmentiem.

1.5. EESK uzsver, ka lielāko daļu līgumreisu pārveidējumu tirgū nebūt nenodrošina pārveidējumu apvienības. Patiesībā vairumā gadījumu līgumreisu kuģu pakalpojumus sniedz daudzi mazi vai vidēji uzņēmumi, kas savstarpēji konkurē par kravām. Minētā iemesla dēļ EESK uzskata, ka pamatnostādnes īpaši jāprecizē, atzīstot iepriekšminēto apstākli. Turklāt Eiropas Komisijai būtu vajadzējis sniegt plašākas norādes par *de minimis* noteikuma piemērošanu tām apvienībām, kas ir pārāk mazas, lai kaut cik būtiski ietekmētu attiecīgos tirgus.

1.6. Vilšanos izraisa tas, ka norādījumos par līgumreisu pārveidējumu apvienībām nav pilnībā atbildēti visi jautājumi, kas rada nedrošību līgumreisu pakalpojumu sniedzējos un pat raisa viņos bažas. EESK piekrīt pamatnostādņu projektā paustajai izpratnei par to, ka jūras pārveidējumu apvienības pašas par sevi nedrīkst uzskatīt par neatbilstošām EK konkurences noteikumiem, tomēr aicina Eiropas Komisiju pamatnostādņu galīgajā redakcijā precizēt norādījumus par EK Līguma 81. panta 3. punkta piemērošanu līgumreisu pārveidējumu apvienībām, tādējādi nodrošinot vajadzīgos instrumentus pašnovērtējumu veikšanai.

1.7. Katrā ziņā jāatzīmē, ka pamatnostādņu projektā nav paskaidrots, kas tajās saprotams ar "līgumreisu pārvadājumiem", un tādēļ nav skaidrs, vai tās piemērojamas arī pasažieru jūras pārvadājumiem un/vai specializētiem pārvadājumiem. Varētu būt lietderīgi apsvērt precizējumus arī šajā jautājumā.

1.8. Turklāt attiecībā uz nodaļu par līgumreisu pārvadājumiem EESK iesaka pamatnostādņēs ieviest precizējumus, nosakot, ka kuģu brokeru darbība cenu noteikšanas izpratnē būtiski neatšķiras no apvienību vadītāju darbības. Līgumreisu pārvadājumu tirgi, ieskaitot tos, kuros darbojas līgumreisu pārvadājumu apvienības, ir pieprasījuma regulēti tirgi, proti, puses sarunu procesā nosaka cenas, un tās ir atkarīgas no pieprasījuma un piedāvājuma. Tikai tas vien, ka apvienības vadītājs vienojas ar fraktētāju par cenu kāda apvienības kuģa izmantošanai, vēl nav uzskatāms par konkurenci ierobežojošu "cenas noteikšanu".

2. Ievads

2.1. Eiropas Komisija 2007. gada 13. septembrī publicēja ilgi gaidītās pamatnostādnes par EK konkurences noteikumu piemērošanu jūras transporta pakalpojumiem. Pamatnostādnes attiecināmas uz sadarbības nolīgumiem tajās jūras transporta pakalpojumu nozarēs, kuras tieši ietekmē kabotāžas, līnijpārvadājumu un līgumreisu pārvadājumu pakalpojumiem piemērojamās Regulas Nr. 1419/2006 ieviestās izmaiņas. Pamatnostādņu mērķis ir sniegt ievirzes, kas palīdzētu kuģniecības uzņēmumiem veikt to noslēgto sadarbības nolīgumu pašnovērtējumu, proti, tām jānodrošina attiecīgo uzņēmumu spēja noteikt, vai to sadarbības nolīgumi atbilst EK Līguma 81. pantam. Pamatnostādnes sākotnēji būs spēkā piecus gadus.

2.2. Ar pamatnostādņēm īpaši paredzēts izskaidrot, kādi ir nosacījumi līnijpārvadājumu pakalpojumu sniedzēju likumīgai apmaiņai ar informāciju par kravu un kādi ir līgumreisu pārvadātāju pakalpojumu sniedzēju savstarpējo vienošanos noteikumi. Šim mērķim ir izstrādāts vairāku rādītāju kopums. Tomēr pamatnostādņu (projekta) patiesā pievienotā vērtība būs izvērtējama tikai vēlāk, piemēram, nosakot, vai pamatnostādnes (projekts) piedāvā pakalpojumu sniedzējiem vajadzīgos norādījumus, lai viņi varētu noteikt tirgū paredzēto darbību likumību?

3. Vispārējās piezīmes

Līnijpārvadājumu pakalpojumi

3.1. Līdzās jau zināmās informācijas apstiprinājumam par to, ka no 2008. gada 18. oktobra paredzēta atteikšanās no līnijpār-

vadātāju konferencēm pārvadājumiem uz vai no ES, līnijpārvadājumu pamatnostādņu projektā uzmanība veltīta arī likumīgi atļautajām līnijpārvadātāju tirgus informācijas apmaiņas iespējām. Lai arī varētu rasties vajadzība atsevišķas detaļas precizēt, pamatnostādnes to pašreizējā redakcijā varētu līnijpārvadājumu nozarei piedāvāt tieši tik daudz un tāda veida informācijas apmaiņas iespējas, cik nepieciešams nozares pienācīgai darbībai.

3.2. Sākot ar 2008. gada 18. oktobri, tiem līnijpārvadātājiem, kas veic pārvadājumus uz un/vai no ES ostām, jāpārtrauc jebkāda veida konkurencei neatbilstošas līnijpārvadātāju konferenču darbības neatkarīgi no tā, vai šādas darbības ir atļautas kādas citas valsts tiesību sistēmā vai nav atļautas. EESK uzskata, ka visā pasaulē strādājošiem pārvadātājiem būs grūti nodrošināt to, ka tie līnijpārvadātāju konferenču darbības aspekti, kas ir nelikumīgi ES, ievērojami neietekmē ES tirgu.

3.3. Attiecībā uz līnijpārvadājumiem galvenā uzmanība veltīta informācijas apmaiņas sistēmām. Līnijpārvadājumu uzņēmumiem ir atvēlēta zināma informācijas apmaiņas brīvība. Šajā ziņā svarīgi aspekti ir tirgus struktūra, apmaināmās informācijas veids, datu vecums un to apmaiņas biežums. Galvenā uzmanība pamatoti pievērsta turpmāko datu apmaiņai, īpaši prognozēm par jaudām un cenu rādītājiem. Šķiet, ka jaudu prognozes pirmajā acumirkli vienmēr var likties pretlikumīgas. EESK atzīst, ka informācijas apmaiņas ietekme jāpārbauda, izvērtējot katru gadījumu atsevišķi.

3.4. Attiecībā uz cenu indeksiem maz ticams, ka apkopotu cenu indekss var būt neatbilstošs tiesību aktiem, ja vien nav iespējams izdalīt atsevišķus datus, kas ļauj uzņēmumiem izdarīt tiešus vai netiešus secinājumus par to konkurentu izmantotajām stratēģijām. Būtu jāizvērtē apkopojuma pakāpe, datu "vēsturiskais" vai "pašreizējais statuss" un tas, cik bieži tos publicē, tomēr pamatnostādņu projektā nav precīzi noteikts, kāda nozīme minētajiem faktoriem pievēršama.

3.5. Attiecībā uz līnijpārvadājumu pakalpojumiem pamatnostādņēs nav iekļautas nekādas patiesi jaunas atziņas, bet gan tikai atkārtoti vispārīgi kritēriji, ko jau agrāk izstrādājusi Eiropas Komisija un Eiropas tiesas.

3.6. EESK atgādina savos agrākajos atzinumos ⁽¹⁾ ES paustos aicinājumus uzsākt konstruktīvas apspriedes ar citām kompetentajām iestādēm, lai noteiktu pašlaik visā pasaulē izmantoto dažādo tiesisko režīmu, kas paredzēti līnijpārvadājumu pakalpojumu pārvaldībai, saderību. Turklāt EESK atkārtoti jau pieminētajos atzinumos Eiropas Komisijai paustos ieteikumus, izskatot

⁽¹⁾ OV C 256, 27.10.2007., 62.–65. lpp.; OV C 309, 16.12.2006., 46.–50. lpp.; OV C 157, 28.6.2005., 130.–136. lpp.

uz jūras pārvadājumiem attiecināmos konkurences noteikumus, pievēršties ne tikai konkurences faktoriem, bet ņemt vērā arī ar cilvēkresursiem saistītos jautājumus (piemēram, ietekme uz Eiropas jūrnieku nodarbinātību).

Līgumreisu pārvadājumu pakalpojumi

3.7. Līgumreisu pārvadājumu pakalpojumi ļoti sīvas konkurences apstākļos pastāv visā pasaulē, un tie atbilst daudziem ideāla konkurences modeļa kritērijiem. Patēriņš ir viendabīgs, un darbības uzsākšanas izmaksas visumā ļoti zemas. Nozarē konkurē daudz uzņēmumu, un kuģi ir savstarpēji aizstājami, izmantojot konkrētiem tirgus apstākļiem piemērota izmēra un veida kuģus. Tirgu ļoti pārredzamu padara arī informācijas plūsma. Pārvadājumus parasti nodrošina, fraktējot uz vienu reisu, vairākiem reisiem, noteiktu laiku vai konkrētu kuģi. Frakts likmes šajos tirgos ir ļoti mainīgas un atkarīgas no tirgus apstākļiem. Visbeidzot, līgumreisu pārvadājumu tirgi spēj ātri reaģēt uz tirgus attīstību un kravas nosūtītāju vajadzībām. ⁽²⁾

3.8. Pārvadājumu apvienības darbojas visās līgumreisu pārvadājumu uzņēmējdarbības nozarēs. "Apvienība" ir apvienoti vairāki dažādiem īpašniekiem piederoši kuģi, kurus pārvalda vienota administratīvā struktūra. Apvienības vadītājs pārvalda kuģus vienotā un kopīgā flotē, apkopo peļņu un sadala to saskaņā ar iepriekš noteiktu "sadalījuma" sistēmu, savukārt atsevišķu kuģu īpašnieki tikai nodrošina kuģu navigācijas/tehnisko apkalpošanu. Apvienību izveidei parasti ir divi iemesli. Pirmkārt, tās veido, lai to dalībnieki spētu nodrošināt tāda līmeņa pakalpojumus, kādus aizvien vairāk pieprasa galvenie klienti. Otrkārt, lai uzlabotu transporta efektivitāti ar īpašām investīcijām, kā arī palielinot kuģu izmantošanas intensitāti. Apvienības darbojas pieprasījuma un piedāvājuma apstākļos, kad līgumi tiek slēgti konkursa kārtībā, pārvadājumu likmes lielākoties aprēķina atbilstoši attiecīgā brīža tirgus cenām, klienti ir lieli uzņēmumi ar augstām prasībām, savukārt brokeri katrā laikā piedāvā īpašu lielu pārskatāmību attiecībā uz tonnāžu un noteikumiem.

3.9. EESK uzsver, ka lielāko daļu līgumreisu pārvadājumu tirgū nebūt nenodrošina pārvadājumu apvienības. Patiesībā vairumā gadījumu līgumreisu kuģu pakalpojumus sniedz daudzi mazi vai vidēji uzņēmumi, kas savstarpēji konkurē par kravām. Minētā iemesla dēļ EESK uzskata, ka pamatnostādnes īpaši jāprecizē, atzīstot iepriekšminēto apstākli.

3.10. EESK atzīmē, ka līgumreisu kuģu pakalpojumi un līgumreisu pārvadājumu apvienības vienmēr bijušas pakļautas EK konkurences tiesībām, proti, jau ilgi pirms tika pieņemta Regula Nr. 1419/2006, ar ko Eiropas Komisijai piešķirtas

izpildes pilnvaras saistībā ar minētajiem pakalpojumiem. Tomēr līdz šim vēl neviens fraktētājs nav iesniedzis oficiālu sūdzību par minēto nozari, līdz ar to nav arī tiesu prakses. EESK uzskata, ka tieši tiesu prakses neesamība un tātad attiecīgo (konkurences uzraudzības) iestāžu, ieskaitot Eiropas Komisiju, pieredzes trūkums izskaidro to, kādēļ pamatnostādņu projekta iedaļas, kurās apskatīti pārvadājumi ar līgumreisiem (to apvienības), ir mazāk izsmeltošas salīdzinājumā ar iedaļām par līnijpārvadājumiem. Katrā ziņā jāatzīmē, ka pamatnostādņu projektā nav paskaidrots, kas tajās saprotams ar "līgumreisu pārvadājumiem", un tādēļ nav skaidrs, vai tās piemērojamas arī pasažieru jūras pārvadājumiem un/vai īpašiem pārvadājumiem. Varētu būt lietderīgi apsvērt šī jautājuma precizēšanu.

3.11. Pamatnostādņu projektā nav pietiekami ņemtas vērā līgumreisu pārvadājumu īpatnības un šķiet, ka šajā ziņā pārņemta vispārējās pamatnostādnes par horizontālo sadarbību izmantotā pieeja. Pārvadājumu apvienībām būs jāievēro tās pašas pamatnostādnes, kas citām rūpniecības nozarēm, lai nodrošinātu, ka tās nekavē brīvu konkurenci vai nedarbojas kā kartēļi.

3.12. Pamatnostādnes ir visai vispārīgas un nenodrošina pilnīgu juridisko noteiktību. Tajās nav tieši pateikts, ka jūras pārvadājumu apvienības nav savienojamas ar ES konkurences tiesībām, tomēr nav arī norāžu par to, kādos gadījumos tās neatbilst minētajām tiesībām.

3.13. Svarīgākā pamatnostādņu projekta iedaļa ir veltīta pārvadājumu apvienību novērtējumam un klasifikācijai. Galvenais paustais secinājums ir, ka apvienības visumā īsteno kopīgus tirdzniecības un dažāda mēroga kopīgus ražošanas pasākumus.

3.14. EESK uzskata, ka attiecībā uz minēto tirgu pamatnostādnes vairāk jāņem vērā tas, ka līgumreisu pārvadājumu pakalpojumu jomā ir spēcīgi izteikts aizstājamības vai aizvietojamības elements kā pieprasījuma, tā arī piedāvājuma izpratnē (attiecas, piemēram, uz kuģa veidu, kuģa izmēru, pārvadājumu līgumu veidiem un ģeogrāfisko tirgu). Turklāt, ja apvienībai jāveic pašnovērtējums, tirgus daļas nevar noteikt katram atsevišķam līgumam, bet tās jāizvērtē par noteiktu laika posmu.

3.15. EESK uzskata, ka būs vajadzīgi uzlabojumi, nosakot pārvadājumu apvienību tirgus daļu nozīmīgumu un definīcijas, kā arī atsevišķu maršrutu un kuģu veidu "aizvietojamību". Komiteja atzīst, ka nav praktisku norādījumu par attiecīgā tirgus definīciju. Tomēr atkarībā no izmantotās metodes tirgus daļas var būt visai atšķirīgas.

⁽²⁾ *Fearnleys* ziņojums "Jūras pārvadājumu ar līgumreisiem juridiskā un ekonomiskā analīze" ("The Legal and Economic Analysis of Tramp Maritime Services"), 2007. gada februāris, 14.–31. lpp., http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/legislation/maritime/tramp_report.pdf.

3.16. Attiecībā uz jūrniecības pārvadājumu līgumreisu apvienību noslēgto nolīgumu novērtējumu 81. panta izpratnē, jāuzsver, ka apvienību vadītāji "pārvalda" apvienībā iekļauto kuģu floti kā darbības, tā arī komerciālā ziņā un tādējādi piedāvā vienotas apvienības nodrošinātu kopīgu produktu. Līdzdalība piedāvājumu konkursos tirgū *de facto* ir apvienību vadītāju papilduzdevums piedāvāto pakalpojumu nodrošināšanai. Atsevišķi īpašnieki savukārt saglabā atbildību tikai par kuģu navigācijas/tehnisko apkalpošanu. Apvienības nodrošina kopīgi "radītu" pakalpojumu, kas ir iesaistīto pušu darbības ievērojamas integrācijas pakāpes rezultāts.⁽³⁾ Tādējādi apvienību nolīgumi būtu jāvērtē tieši tāpat kā visi citi kopīgas ražošanas veidi vai specializētas vienošanās.

3.17. EESK uzskata, ka pamatnostādnēs nevar iekļaut nekādas norādes uz "cenu noteikšanu" kā apvienību darbībai raksturīgu pazīmi (tātad būtisku konkurences ierobežojumu), jo apvienību vadītāju un klientu vienošanās par cenu ir piedāvāto pakalpojumu neatņemama sastāvdaļa, un tas ir rezultāts sarunām par apvienības kuģu izmantošanas cenu piedāvājumu iesniegšanas procesā.

3.18. EESK uzskata, ka, ņemot vērā apvienību nolīgumu mērķi un to pamatiezīmes, četri EK Līguma 81. panta 3. punktā

ietvertie nosacījumi ir būtībā uzskatāmi par izpildītiem, lai konkurences noteikumus uz apvienībām varētu neattiecināt. Šādu viedokli apstiprina apstāklis, ka apvienību izveides mērķis bija izpildīt fraktētāju vajadzības un prasības, kā arī tas, ka apvienības jau vairākas desmitgades darbojas, nesāņemot nevienu sūdzību.

3.19. EESK izsaka cerību, ka Eiropas Komisija, ņemot vērā gūto pieredzi, pastāvīgi pārskatīs pamatnostādnes un vajadzības gadījumā izstrādās papildu vai precizējošas norādes, ja nepieciešams, nesagaidot pamatnostādņu piecu gadu piemērošanas termiņa beigas.

3.20. Komisijai būtu jāizmanto pirmā iespēja un jāuzsāk pārskatīt līnijpārvadājumu konsorciju grupveida atbrīvojumu darbības joma un vienlaicīgi jāpārbauda nepieciešamība iekļaut arī citas globālā jūrniecības pārvadājumu tirgus nozares, īpaši tos līgumreisu pārvadājumus, kas pastāvīgi tiek veikti pa vieniem un tiem pašiem maršrutiem un kuri ir atsevišķu specializētu pārvadājumu raksturīga iezīme (piemēram, koka kravu pārvadājumi, pārvadājumi ar tradicionālajiem refrīžeratorkuģiem, specializētajiem automašīnu kravu kuģiem un *ro-ro* tipa kuģiem).

Briselē, 2008. gada 19. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ *Fearnley's* ziņojums (2007): šā ziņojuma autori ir izdarījuši tādas pašas secinājumus.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par iekšējo ūdensceļu kuģu kuģošanas licenču savstarpēju atzīšanu” (kodificēta versija)

COM(2008) 37 galīgā redakcija — 2008/0021 (COD)

(2008/C 204/12)

ES Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2008. gada 13. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par iekšējo ūdensceļu kuģu kuģošanas licenču savstarpēju atzīšanu” (kodificēta versija)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 121 balsīm par un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006”

COM(2007) 355 galīgā redakcija — 2007/0121 (COD)

(2008/C 204/13)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 13. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu, ar ko groza Direktīvu 67/548/EEK un Regulu (EK) Nr. 1907/2006”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 26. februārī. Ziņotājs — David Sears kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 124 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

arī atbalstītu ekonomiski mazāk attīstīto valstu centienus nodarbināto un patērētāju drošības un veselības aizsardzības jomā.

1.1 ANO, rīkojoties tās dalībvalstu uzdevumā, ir ierosinājusi “vispārēji saskaņotu sistēmu” (GHS), nosakot kritērijus un metodes, kas lietojamas “ķīmisko vielu klasificēšanā, iepakojšanā un marķēšanā”. Tas darīts, lai veicinātu globālo tirdzniecību, kā

1.2 EESK pilnībā atbalsta vispārēji saskaņotas sistēmas izveidošanu, Komisijas ierosināto īstenošanas tiesību aktu formu un

juridisko pamatu, kā arī grafiku, kādā ražotājiem un piegādātājiem minētā sistēma jāievieš un kurš sakrīt ar Regulā (EK) Nr. 1907/2006 (REACH) noteikto “vielu” reģistrēšanas termiņu.

1.3 EESK arī piekrīt Komisijas vērtējumam, ka izmaiņas sistēmā, kas ES veidota pēdējo 40 gadu laikā, ir nenovēršamas un tiek plaši atbalstītas, taču šķiet, ka īstermiņā ES ieguvumi būs nenozīmīgi un izmaksas varētu būt augstas. EESK tādēļ uzskata, ka sākotnējā ietekmes novērtējumā šiem visai neparastajiem apstākļiem vajadzēja pievērst lielāku uzmanību. Ja vispārējie ieguvumi nav būtiski, jebkādi papildinājumi vai izmaiņas spēkā esošajos tiesību aktos, kas nav katrā ziņā nepieciešami ANO priekšlikuma īstenošanai, ir attaisnojamas tikai ar īpašiem ekonomiskiem vai ar veselības aizsardzību un drošību saistītiem iemesliem. Visupirms, jāpieliek visas pūles, lai nodrošinātu, ka nenovēršami ilgajā pārejas periodā no vienas sistēmas uz otru, kas liela mērā ir līdzvērtīgas, pašreiz spēkā esošie standarti netiek apdraudēti. Noteikti jāpanāk, ka iegādes vietā tiek sniegta informācija.

1.4 EESK arī uzskata, ka, ņemot vērā saspringto grafiku un vajadzību ierobežot sākotnējās izmaksas, priekšlikumā un tā tūlītējā piemērošanā ir jāpieļauj zināma elastība. Bija vajadzīgi daudzi gadi, lai izveidotu pašreizējo sistēmu, kas nodrošina pienācīgu nodarbināto un patērētāju veselības aizsardzību un garantē drošību visā ES, un šķiet, ka to pašu varam teikt arī par vispārēji saskaņoto sistēmu. Tomēr būtiskākais, lai ANO un arī Komisija ilgtermiņā piešķirtu pietiekamus līdzekļus saskaņošanas procesa turpināšanai, proti, jāsaskaņo ir ne tikai kritēriji, kas ir klasificēšanas pamatā, bet vēlāk arī pati plaši tirgotu preču klasificēšana un marķēšana.

1.5 EESK ar bažām vērs uzmanību uz faktu, ka priekšlikums ir ļoti apjomīgs — gan pats par sevi, gan arī kopā ar citiem nesenajiem priekšlikumiem, piemēram, REACH regulu, un daudziem citiem ES tiesību aktiem, ar kuriem abi minētie dokumenti ir saistīti, kā arī vadlīnijām, kas it kā esot vajadzīgas un tādēļ tiek izstrādātas arvien lielākā skaitā. Pieeja ir jāmaina, lai Eiropas rūpniecību (pat neminot tiesību aktu uzraudzības vai grozīšanas procesu) pasargātu no neatgriezeniska kaitējuma. Nevaram taču prasīt, lai ikviens, sākot ar vismazākā MVU īpašnieku un beidzot ar lielākām atbildīgu ierēdņu grupām valstu kompetentās iestādēs, pārzinātu vairāk nekā 20 000 lapu aptverošo un savstarpēji saistīto dokumentāciju tikai par minētajiem jautājumiem vien. Ir jāatrod labāks risinājums.

1.6 Tādēļ arī EESK pauž nožēlu par to, ka dokumentā nav iekļautas svarīgākās definīcijas, sevišķi to, ka vārda “preparāti” vietā, kam ir īpaša toksikoloģiska nozīme, tiek lietots vārds “maisījumi”, kuram šādas nozīmes nav. Tas, ka ES līmenī joprojām nav definēts jēdziens “chemical” ne lietvārda, ne īpašības vārda nozīmē, turpina radīt neskaidrības nodarbināto, patērētāju, vadītāju un arī likumdevēju vidū. Paredzēts, ka minētais priekšlikums satura ziņā būs neitrāls un neraisīs strīdus, tādēļ paveras vienreizēja iespēja izlabot kļūdas detalizētā līmenī. Tas jau tiek darīts tehniskajos pielikumos. Nekavējoties jānodrošina vienotu

definīciju kopums, ko varētu izmantot visos tiesību aktos attiecīgajā jomā. Tādējādi būs pieejams svarīgāko terminu glosārijs visās valodās, kurā norādīti vienādas nozīmes termini (tādi varētu būt “ķīmiska viela” — “chemical” un “chemical substance” — un “viela”) un termini, kuriem ir atšķirīgas nozīmes vai kuri nav saistīti (piemēram, “izstrādājums” un “produkts”). Jāapzina un jānovērš kulturāla rakstura pārpratumi, kas rodas tādēļ, ka dažās valodās atšķirīgi tiek lietoti jēdzieni “vielas” (“substances”) (ar to saprot narkotikas, alkoholu vai tabaku) un “chemicals” (tas norāda uz teroristiskām vai citām nelikumīgām darbībām).

1.7 EESK atzīmē arī, ka pārlicie klasificēšana un marķēšana ir saistīta ar divējādu risku, proti, tā galu galā varētu mazināt brīdinājumu, kas ir ļoti svarīgi, iedarbību un nodarbinātie patērētāji etiķetes varētu izmantot par vienīgo informācijas avotu. Uz tām noteikti ir jāsniedz pamatinformācija. Svarīgi ir norādīt arī citus pieejamos informācijas avotus. Aizvien pieaugošais pirkumu skaits tīmeklī, kā arī tīmeklī veiktā izpēte par atsevišķu produktu priekšrocībām un radīto risku liecina, ka darbs šajā jomā ir jāturpina. Gari saraksti ar sarežģītu maisījumu sastāvdaļu standartizētiem un nepazīstamiem nosaukumiem nebūt nenozīmē labāko atbalstu neatliekamās palīdzības sniedzējiem un toksikoloģijas centriem. Vislabāko aizsardzību visām iesaistītajām personām nodrošinās norādes par vispārējo apdraudējumu un drošības pasākumiem, kā arī informācija par iespējām saņemt konsultācijas 24 stundas diennaktī. Īpašos gadījumos, kad tiek izmantota patentēta preparātu pagatavošanas tehnoloģija, šāda pašlaik spēkā esošos tiesību aktos paredzēta pieeja aizsargā arī ražotāju.

1.8 EESK atzīmē, ka priekšlikumā nav paredzēts marķēt vielas, kuras bieži vien ļoti nelielā daudzumā viena laboratorija nodod citai akadēmisku pētījumu vai uzņēmumos veiktās pētniecības un izstrādes vajadzībām. Minēto vielu marķēšanu nebūtu grūti apvienot ar daudzu citu vielu marķēšanu, ko ierosinājusi ANO, un šāds risinājums ir vērtējams augstāk nekā pašlaik ierosinātie ļoti ierobežojošie, neproporcionālie un ar augstām izmaksām saistītie izņēmuma noteikumi.

1.9 Visbeidzot, EESK uzsver, ka turpmāk arvien biežāk būs jāpārskata izmantoto datu un dažādās pasaules valstīs pieņemto lēmumu kvalitāte. Nav šaubu, ka pēc klasificēšanas kritēriju un metožu saskaņošanas nebūs iespējams izvairīties no tās rezultātu saskaņošanas. Nav grūti izprast ar to saistītās vispārējās vajadzības un priekšrocības.

2. Ievads

2.1 Minētais priekšlikums ir izstrādāts, lai spēkā esošos ES tiesību aktus pielāgotu ANO nesen “vispārēji saskaņotai sistēmai” tādu izejvielu, starpposma un gatavu izstrādājumu klasificēšanai, iepakojšanai un marķēšanai, kuri atzīti par “bīstamiem” vai “kaitīgiem” un kuri dažādos avotos tiek dēvēti par “ķīmiskām vielām”, “vielām”, “maisījumiem” vai “preparātiem”. Kopš 1967. gada

pieņemtie Eiropas tiesību akti tiks atcelti. Daudzas citas direktīvas un regulas, tai skaitā pašlaik ieviestā Regula (EK) Nr. 1907/2006 (REACH), būs jāgroza. Paredzams, ka ilgākā termiņā ES būs ieguvēja, ja vien izdosies ierobežot izmaksas un izmantot dažas mazāk nozīmīgas priekšrocības. Priekšlikums kopumā varētu veicināt tirdzniecību visā pasaulē, saglabājot augstu veselības un vides aizsardzības līmeni.

2.2 Aizstāt paredzēts 40 gadus veco Direktīvu par bīstamām vielām (67/548/EEK). Minētā direktīva bija pirmais Eiropas līmeņa tiesību akts, kurš attiecās uz “ķīmiskām vielām” un kura pieņemšanas galvenais iemesls bija darba ņēmēju aizsardzība. Direktīva par bīstamām vielām un daudzās direktīvas, ar kurām tā tika grozīta un pielāgota tehnikas attīstībai, pašlaik veido ražotājiem, tirgotājiem, nodarbinātajiem, izplatītājiem un patērētājiem ES un ārpus tās paredzētu saskaņotu sistēmu “*bīstamu vielu*” klasificēšanai, kas tiek veikta ar noteiktu pārbauci palīdzību, pamatojoties uz vispāratzītiem beigu punktiem un kaitīguma kritērijiem. Minētā sistēma kalpo šo vielu *marķēšanai*, lietojot ierobežotu skaitu piktogrammu un standartizētu frāzi, lai norādītu uz iespējamo risku un ieteiktu, kā droši ar tām apieties, kā arī to *iepakošanai*, lai aizsargātu regulārus lietotājus un mazāk aizsargātas grupas, īpaši mazus bērnus.

2.3 Divdesmit vienu gadu pēc Direktīvas 67/548/EEK pieņemšanas spēkā stājās Direktīva par bīstamiem preparātiem (88/379/EEK), kurā minētā kārtība vairs netika attiecināta uz “vielām” (salīdzinoši ierobežots “elementu un to savienojumu” uzskaitījums), bet uz “preparātiem” (“divu vai vairāku vielu maisījumi”), kuru skaits teorētiski ir neierobežots. Atzīstot, ka izmēģinājumi ar dzīvniekiem ir nevēlami vai tik lielā apmērā neiespējami, minētā direktīva bija pirmais Eiropas tiesību akts, kurā noteikts, ka pastāv teorētiska saistība starp atsevišķu sastāvdaļu izraisītu zināmu vai nosakāmu apdraudējumu un to maisījuma iespējamo apdraudējumu. Šo secinājumu varēja izmantot preparātu klasificēšanā, marķēšanā un iepakojšanā, un papildu pārbaudes nebija vajadzīgas.

2.4 Nemot vērā, ka lielākā daļa patērētājiem pārdoto produktu tik tiešām ir “preparāti” (vai pat “izstrādājumi”), tas bija nozīmīgs solis, lai nodrošinātu patērētāju drošību saskarē ar tiem produktiem, kas nav iekļauti īpašās direktīvās ar šaurāku darbības jomu, piemēram, direktīvās, kas regulē pesticīdu, mazgāšanas līdzekļu un kosmētikas tirdzniecību. Ar 1999. gadā pieņemto Direktīvu 1999/45/EK būtiski grozīja 1988. gadā pieņemto direktīvu.

2.5 Iepriekš minētās direktīvas kopā ar Direktīvu par drošības datu lapām (91/155/EEK), kura arī vēlāk tika grozīta, daudzus gadus veidoja pamatu nodarbināto un patērētāju aizsardzībai visā ES. Tās papildina un mijiedarbojas ar gandrīz visiem pārējiem ES tiesību aktiem veselības aizsardzības, drošības un vides aizsardzības jomā. Tās nepārtraukti jāatjaunina, ņemot vērā gan izmaiņas, kas skārušas darbības jomu, ražošanas un pārbaudes metodes, produktu piedāvājumu un izmantošanas iespējas, gan

arī jaunākās zinātnes atziņas par minētās attīstības ietekmi un iespējām mazināt nevēlamās sekas.

2.6 Tikpat svarīgi, ka minēto direktīvu nolūks ir “sasniegt iekšējā tirgus mērķus”, proti, ES izveidot vienotu visu attiecīgo produktu tirgu. Visa veida produktus — izejvielas, dabiskus vai sintētiskus produktus, starpproduktus vai atkritumus, gatavus produktus vai izstrādājumus — var droši pārdot vietējā tirgū un vai importēt uz citām dalībvalstīm, ja tiek ievēroti iepriekš minētie vai citi attiecīgie ES tiesību akti.

2.7 Eiropas Komisija 2001. gadā publicēja Balto grāmatu “Stratēģija turpmākajai ES politikai ķīmisko vielu jomā”. Pēdējais svarīgais pasākums bija pagājušajā gadā pieņemtā Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas pazīstama arī kā REACH Regula (“ķīmisko vielu reģistrācija, novērtējums, apstiprināšana un ierobežošana”). Vienlaikus tika pieņemta un publicēta Direktīva 2006/121/EK, ar ko ieviesa papildu grozījumus Direktīvā 67/548/EEK, lai abas minētās direktīvas būtu saskaņotas. Visdrīzāk, ka šis process turpināsies, kad palielināsies pieejamo datu apjoms vai arī radīsies vajadzība veikt izmaiņas tiesību aktos.

2.8 Visi iepriekš minētie secinājumi ietekmē un attiecas uz atsevišķu produktu ražošanu, izplatīšanu un realizāciju ES, kā arī uz tirdzniecību starp ES un tās importa un eksporta partneriem. Līdzīgas, tomēr ne identiskas sistēmas tajā pašā laikā posmā ir attīstītas arī vairākos citos pasaules ekonomikas reģionos, ar kuriem ES vieno pastāvīga tirdzniecība, kurā iesaistīti daudzi lielie, vidējie un mazie uzņēmumi, kas darbojas ES teritorijā un arī ārpus tās.

2.9 Vairākas citas valstis, tās galvenokārt ir ekonomiski un tiesiski mazāk attīstītas valstis, atzīst, ka šāda sistēma “bīstamu vielu” klasificēšanai, iepakojšanai un marķēšanai ir vajadzīga, tomēr tās vēlas sagaidīt vienošanos par globāli atzītu modeli un ieviest to vietējā līmenī.

2.10 Apvienoto Nāciju Organizācija divdesmitā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā secināja, ka šīs vietējā līmenī attīstītās valstu vai reģionālās sistēmas, lai arī ļoti svarīgas cilvēku veselības, drošības un vides aizsardzībai, var radīt šķēršļus globālajai tirdzniecībai, un tādēļ pēc tās lūguma tā tika pilnvarota izstrādāt priekšlikumu par vispārēji saskaņotu sistēmu (GHS) “ķīmisko vielu klasificēšanai, iepakojšanai un marķēšanai, kā arī drošības datu lapu ieviešanai”. Transporta nozarē jau pastāvēja modeļi šādai saskaņošanai, īpaši attiecībā uz fizisku bīstamību un akūtu toksiskumu.

2.11 Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides un attīstības konferencē (UNCED) 1992. gadā pieņemtās programmas Agenda 21 19. nodaļā organizācija tika pilnvarota izstrādāt šo visaptverošo sistēmu. Tika paredzēts, ka tehnisku atbalstu sniegs Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), Starptautiskā Darba organizācija (ILO) un Apvienoto Nāciju bīstamu preču pārvadājumu ekspertu apakškomiteja (UNSCETDG).

2.12 Pēc gandrīz desmit gadus ilguša darba — 2002. gada decembrī — aptuveni 160 iesaistīto ANO dalībvalstu pārstāvji panāca vienošanos par jaunās GHS tehnisko saturu. Tā paša gada septembrī Johannesburgā notikušajā Pasaules augstākā līmeņa sanāksmē par ilgtspējīgu attīstību (WSSD) dokumentu parakstījušās valstis tika mudinātas “ievieš GHS pēc iespējas ātrāk, lai 2008. gadā sistēma jau pilnvērtīgi darbotos”. ANO Ekonomikas un sociālā padome 2003. gada jūlijā pieņēma ANO ierosināto GHS, kuras ieviešanas termiņš bija 2008. gads. Minētos nolīgumus parakstīja visu 27 tobrīd paplašinātās ES dalībvalstu pārstāvji.

2.13 ANO sākotnējā priekšlikumā 2004. gadā tika veikti vairāki grozījumi, kurus iekļāva ANO 2005. gadā publicētajos ieteikumos par “vispārēji saskaņotu sistēmu ķīmisko vielu klasificēšanai un marķēšanai (GHS)”. Minētais 540 lappušu dokuments un tā vēlākās izmaiņas kļuva vispārpazīstamas ar nosaukumu “Purpura grāmata” (“Purple Book”), jo šādā krāsā bija dokumenta iesējumam. ANO tīmekļa vietnē ir pieejama informācija par 65 valstu, tai skaitā 27 ES dalībvalstu, veikumu sistēmas ieviešanā līdz 2008. gadam.

2.14 ANO 2006. gadā vienojās par papildu tehniskiem grozījumiem, kurus iekļāva Purpura grāmatas pārskatītajā un 2007. gadā publicētajā versijā. Tā kā pastāvošo sistēmu vispārēja saskaņošana ir apjomīgs un sarežģīts process, priekšlikumos iekļauti gan līdzšinējie, gan jauni pārbaudes kritēriji, kā arī beigu punkti, piktogrammas, apstiprinātās frāzes un etiķešu noformējumi. Piemērotais “unificētu elementu” princips pieļauj uzskatu dažādību un ļauj panākt visu iesaistīto valstu vienošanos (pārāk plašas minētā principa piemērošanas dēļ, protams, varētu zaudēt daudzas no iecerētajām priekšrocībām).

2.15 ANO ierosinātajai sistēmai tomēr nav likuma spēka, un tādēļ valstīm, kuras vēlas to ieviest, ir jāpieņem atbilstoši tiesību akti. Lai sistēmu ieviestu ES dalībvalstī, Komisijai jānāk klajā ar atbilstošu priekšlikumu.

2.16 Komisija 2004. gadā sāka izstrādāt šādu priekšlikumu, 2006. gadā publicējot pirmo projektu GHS atbilstošas sistēmas ieviešanai ES. Vienlaicīgi tika veikts un vēlāk publicēts ietekmes novērtējums. Pēc 2006. gada trešajā kvartālā internetā notikušajām apspriedēm ar ieinteresētajām pusēm un pēc Komisijas juridiskā dienesta vairākkārt paustajām bažām sākotnējais priekšlikums tika būtiski pārstrādāts. Komisijai izdevās panākt vienošanos par pārstrādāto priekšlikumu, ko Komisija publicēja 2007. gada jūnijā. Atbilstošajā Padomes darba grupā jau ir uzsākts tehnisku detaļu pārskatīšanas darbs. Kā jau ierasts, šobrīd gaidāmi Eiropas Parlamenta, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) un Reģionu komitejas atzinumi.

2.17 Vērojama vispārēja vēlme panākt, lai pašlaik notiekošajā pārskatīšanas procesā priekšlikumi netiktu ne aizkavēti, ne arī būtiski grozīti. Par visvairāk izplatītajām uzskatītās priekšrocības visupirms ir saistītas ar globālo tirdzniecību, un to ietekme mazināsies, ja neizdosies panākt saskaņošanu. Strauji palielinā-

sies izmaksas ES (vai tiem, kas iesaistīti tirdzniecībā ar ES), ja ieviešanas grafiks atšķirsies no REACH regulas ieviešanas grafika. Ieguvumus veselības, drošības vai vides jomā izjutīs lielākoties ārpus ES — valstīs, kurām pašām šobrīd nav efektīvu sistēmu.

2.18 GHS ieviešanai būs nozīmīga ietekme uz ES tiesību aktiem transporta jomā un daudziem pakārtotiem ES tiesību aktiem, kas attiecas uz patēriņa precēm, darbībām ar īpaša pielietojuma ķīmiskajām vielām, bīstamu un kaitīgi ķīmisko vielu kontroli, arodveselību un drošību, atkritumiem un nolieto tiem produktiem. Turpmākajos gados vajadzības gadījumā tiks iesniegti papildu priekšlikumi, kas skars minētās jomas. Komisijas dienesti 2006. gada augustā publicēja to tiesību aktu pilnu sarakstu, kuros, visdrīzāk, tiks veikti grozījumi. Priekšlikumā, kas tiek aplūkots šajā atzinumā, ir iekļauti grozījumi Regulā (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Priekšlikumam ir 3 sējumi un 7 pielikumi. Angļu valodas versijas kopējais apjoms ir vairāk nekā 2100 lappušu. Lai arī priekšlikuma galvenās sastāvdaļas ir apkopotas salīdzinoši īsajā I sējumā (64 lappuses), jauna informācija vai arī vecās informācijas jauns vai pārskatīts izskaidrojums atrodams visā dokumentā. Priekšlikums tādēļ jāaplūko kā vienots veselums un ES primāro tiesību aktu svarīga daļa, kas ietekmē regulatorus, ražotājus, piegādātājus, izplatītājus, tirgotājus, nodarbinātos kā ES, tā arī ārpus tās.

3.2 II sējumā, kurā ietilpst I pielikums, ietverti sīki izstrādāti noteikumi bīstamu vielu un maisījumu klasificēšanai un marķēšanai (154 lappuses).

3.3 III sējumā, kurā ietilpst II–VII pielikums, ietverta virkne īpašu noteikumu par atsevišķām vielām un maisījumiem, jaunu risku uzskaitījums un paziņojumi par bīstamību, jaunas bīstamības piktogrammas, atsevišķu bīstamu vielu detalizētas un saskaņotas klasificēšanas un marķēšanas noteikumi un “tulkošanas” tabula, lai lietotājiem parādītu, kādas ir atšķirības starp Direktīvā 67/548/EEK iekļautajiem klasificēšanas un marķēšanas noteikumiem un jaunās regulas noteikumiem un jaunajiem paziņojumiem par bīstamību (430 lappuses). Priekšlikuma kopējais “Tiesību akta finanšu pārskats”, kas vajadzīgs priekšlikuma pienācīgam novērtējumam, bet kam kā primārajam tiesību aktam nav paliekoša vērtība un kas nav intereses vērts, ir iekļauts vai varbūt jāsaka — paslēpts minētā sējuma beigās.

3.4 III a un III b sējumos kā VI pielikuma sastāvdaļas iekļauta 3.1. un 3.2. tabula, kā minēts III sējumā. Minētās priekšlikuma daļas kopā veido jauno tiesisko regulējumu, kas aizstāj spēkā esošās Direktīvas 67/548/EEK 1. pielikumu, kurš ir gandrīz 1 500 lappušu garš un kurā apkopoti 40 gadu laikā produktu novērtēšanas jomā pieņemtie ES lēmumi par īpaši bīstamu vielu klasifikāciju un marķēšanu.

3.5 Komisijas ietekmes novērtējums, kas jāvērtē, ņemot vērā iepriekš minētos secinājumus, ir sagatavots, pamatojoties uz konsultāciju firmu *RPA* un *London Economics* sagatavotajiem ziņojumiem, un ir salīdzinoši īss (34 lappuses).

3.6 Saskaņā ar EK Līguma 95. pantu Komisija ierosina pieņemt regulu, kuras mērķis "ir nodrošināt līdzvērtīgus konkurēnces noteikumus visiem vielu un maisījumu piegādātājiem starptautiskajā tirgū, kā arī augstu veselības, vides un patērētāju aizsardzības līmeni".

3.7 Priekšlikumā atzīts, ka spēkā esošo ES tiesību aktu darbības joma un *GHS* darbības joma nav pilnībā vienāda. Abos gadījumos vērojamas atšķirības salīdzinājumā ar jau lielākoties saskaņotiem klasificēšanas un marķēšanas noteikumiem tiesību aktos, kas attiecas uz transporta nozari. Komisija, cik vien tas bijis iespējams, mēģinājusi priekšlikumā neparedzēt pārāk lielas izmaiņas. Atsevišķos gadījumos būs vajadzīgi papildu priekšlikumi, īpaši *REACH* regulas ieviešanas gaitā.

3.8 Priekšlikumā pārņemti daži jauni termini un definīcijas no ANO ierosinātās *GHS*, piemēram, termina "preparāts" vietā tiek lietots termins "maisījums".

3.9 Priekšlikumā atzīts, ka jaunas klasifikācijas sistēmas ieviešana varētu izraisīt plašāku dzīvnieku izmantošanu eksperimentiem. Pēc iespējas vairāk būtu jālieto alternatīvas metodes. Izmēģinājumi ar cilvēkiem un primātiem šādas klasificēšanas mērķiem Komisijas priekšlikumā ir stingri aizliegti (ja neņemam vērā tiesiskās un lingvistiskās neskaidrības "nedrīkstētu" un "nedrīkst" lietojumā dažādās ES oficiālajās valodās) (šādi izmēģinājumi gan ir atļauti ANO ierosinātajā *GHS*).

3.10 Ir apzinātas ar "maisījumu" klasificēšanu saistītās problēmas. Ir ietverti "paralēlas izmantošanas" principi, lai tādējādi veicinātu noteikumu attiecināšanu uz produktiem, kam, iespējams, ir līdzīga ietekme.

3.11 Priekšlikumā nodrošināta iespēja izmantot īsākus vispārpieņemtos nosaukumus atsevišķām vielām vai maisījumu sastāvā ietilpstošām vielām, kuru oficiālie nosaukumi, ko noteikusi Starptautiskā teorētiskās un lietišķās ķīmijas savienība (*IUPAC*), sastāv no vairāk nekā 100 simboliem. Arī turpmāk tiks izmantoti produktu identifikatori (numuri un nosaukumi), ko piedāvā Amerikas ķīmiku sabiedrības ķīmiskais informatīvais dienests (*CAS*). No šobrīd spēkā esošajiem tiesību aktiem tiks pārņemts vispārējo nosaukumu kontrolēts lietojums, kas precīzi norāda uz iespējamajiem riskiem, neapdraudot jebkāda veida ar maisījuma precīzu sastāvu saistīto intelektuālo īpašumu.

3.12 Priekšlikumā detalizēti apspriests nepieciešamais pārejas periods vienas sistēmas aizstāšanai ar otru. Nepārprotami atzīts, ka jāpiemēro jauni kritēriji vispirms "vielām", bet vēlāk arī "maisījumiem". Lai neradītu nevajadzīgu slogu uzņēmumiem,

tiem nebūs pienākuma atsaukt vai pārmarķēt produktus ("vielas" vai "maisījumus"), kas jau atrodas piegādes ķēdē brīdī, kad stājas spēkā atbilstošie tiesību akti.

3.13 Dalībvalstīm būs jāpilnvaro iestādes regulas piemērošanai un īstenošanai, kā arī jānosaka "piemērotas sankcijas par neatbilstību". Ir uzsvērts, ka "ļoti liela nozīme ir labai kompetento iestāžu sadarbībai".

3.14 Regula visumā būs piemērojama visām vielām un maisījumiem, izņemot gadījumus, kad citi Kopienas tiesību akti nosaka konkrētākus noteikumus. Apskatāmā regula nav attiecināma uz kosmētiku, aromātiskām vielām, dzīvnieku pārtiku un veterinārijas produktiem, atsevišķiem ārstnieciskiem līdzekļiem, tāpat uz produktiem, kurus reglamentē civilās aviācijas, sauszemes vai dzelzceļa transporta noteikumi, un uz munīciju (izņemot "dekoratīviem mērķiem pārdotas sprāgstvielas", piemēram, ugunšaušanas ierīces).

3.15 Atkritumi, kā tie definēti Direktīvā 2006/12/EK, saskaņā ar priekšlikumu nav klasificējami ne kā "vielas", ne "maisījumi", ne arī "izstrādājumi" apskatāmās regulas izpratnē un tādēļ neietilpst tās darbības jomā.

3.16 Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1907/2006 (*REACH*) 3. panta 41. punktu sakausējumi ir definēti kā "maisījumi", un tādēļ tiem piemērojama minētā regula, jo pieņemams, ka tie ir dabā sastopamu vielu, piemēram, metāla rūdu, minerālu un augu ekstraktu "maisījumi" (bet ne "preparāti").

3.17 ES spēkā esošajā sistēmā ir mainītas prasības gan marķējuma noformējumam, gan arī saturam. Dažas piktogrammas ir aizvietotas, citas pievienotas pirmo reizi. Iepriekš atļautās standartizētās frāzes par "riskiem" un "drošību" ir aizstātas ar jauniem "signālvārdiem", "paziņojumiem par bīstamību" un "paziņojumiem par piesardzības pasākumiem".

3.18 Visi minētie apstiprinātie vārdi un paziņojumi ir definēti visās oficiālajās ES valodās, un tie vajadzības gadījumā jālieto uz visām etiķetēm atkarībā no tā, kādā valstī produktu iecerēts pārdot. Atļauts lietot vairākas valodas, tomēr uz etiķetēm pieejamais laukums kļūst aizvien ierobežotāks. (Dažos atsevišķos gadījumos, protams, var būt vajadzīgs etiķešu un papilddokumentācijas papildu tulkojums tiesiskā izpratnē nepieciešamās, bet ne "oficiālās" valodās, piemēram, velsiešu, kā arī citās valodās, piemēram, krievu, turku, arābu un hindi, lai tādējādi apmierinātu īpašu vietējo iedzīvotāju grupu vai imigrantu vajadzības).

3.19 Priekšlikumā atzīts, ka klasificēšana un līdz ar to arī marķēšana un iepakošana ir nepārtraukts aktualizācijas process ES katrreiz, kad kļūst pieejama jauna informācija vai izpratne un līdz ko mainās pārbaudes metodes vai tiesiskās prasības. Tekstā norādīts, kādas tieši procedūras jāveic, un uzskaitītas izmaiņas, kuru dēļ vajadzīga rīcība.

3.20 Iecerēts, ka regula stāties spēkā divdesmitajā dienā pēc tās iespējamās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī. Vielu klasificēšanai, marķēšanai un iepakojšanai saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem jānotiek ne ilgāk kā līdz 2010. gada 1. decembrim (atbilstoši REACH noteiktajiem reģistrācijas termiņiem). Maisījumu klasificēšanai, marķēšanai un iepakojšanai saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem jānotiek ne ilgāk kā līdz 2015. gada 1. jūnijam. Pēc šī termiņa piemērojami tikai jaunie tiesību akti.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 ANO, rīkojoties tās dalībvalstu uzdevumā, ir ierosinājusi "vispārēji saskaņotu sistēmu", nosakot kritērijus un metodes, kas lietojamas "ķīmisko vielu klasificēšanā, iepakojšanā un marķēšanā". ES dalībvalstis ir vienojušās, ka šī sistēma būtu jāievieš, vēlams, līdz 2008. gadam. Kā īstenošanas tiesību aktu Komisija ir ierosinājusi šobrīd apspriežamo regulu.

4.2 EESK pilnībā atbalsta šo vispārējās saskaņošanas mērķi, tam ierosināto tiesību aktu formu un juridisko pamatu, kā arī piedāvāto īstenošanas grafiku, lai nodrošinātu atbilstību Regulā (EK) Nr. 1907/2006 (REACH) noteiktajam galvenajam termiņam.

4.3 EESK arī atzīmē, ka jābūt elastīgai iespējai izmantot vienlaicīgi divas sistēmas, īpaši attiecībā uz tiem "maisījumiem", kas daudzos gadījumos ir "maisījumu maisījumi" un no kuriem katram ir nosakāms un reizēm ilgs — mēnešos vai pat gados mērāms — glabāšanas laiks. Maz ticams, ka pāreju pilnībā varēs pabeigt ierosinātajā termiņā, tomēr, par laimi, tas nenozīmē, ka process nebūs efektīvs. Nenodrošinot šādu elastīgumu, palielināsies sākotnējās izmaksas un var neizdoties īstenot iecerētos ilgtermiņa ieguvumus.

4.4 EESK arī atzīmē Komisijas veiktā ietekmes novērtējuma ievada piezīmes un piekrīt tajā teiktajam, ka "...ilgtermiņā GHS ieviešana šķiet lietderīga, jo .. izmaksu ietaupījumi galu galā pārsniedz ieviešanas vienreizējās izmaksas", ... tomēr ... "īstenošanas izmaksas jākontrolē tā, lai sasniegtu neto ieguvumus arī pārskatāmā nākotnē un izvairītos no nevajadzīgiem izdevumiem un administratīvā sloga MVU".

4.5 EESK arī norāda uz Komisijas tiesību akta finanšu pārskatā pausto viedokli, ka "šīs tiesību akta priekšlikums attiecas uz starptautiska nolīguma īstenošanu. Pat negatīva iepriekšēja novērtējuma gadījumā Komisija neatteiktos izvirzīt šādu tiesību akta priekšlikumu, jo nav citas politikas iespējas. Negatīvs retrospektīvs novērtējums nerisinātu Komisiju atteikties no savām saistībām īstenot starptautiski pieņemtu klasifikācijas un marķēšanas sistēmu".

4.6 Būtnībā Komisija uzskata, ka tai nav citas izvēles kā izvirzīt priekšlikumu, lai kāds arī būtu aprēķināto vai pašreizējo

izmaksu un iespējamo ieguvumu samērs. EESK piekrīt, ka noteiktos apstākļos tas ir iespējams, taču izsaka nožēlu, ka ietekmes novērtējumā, lai arī tas nav izšķiroši svarīgs lēmuma pieņemšanai, nebija padziļināti izpētītas ieviešanas iespējamās izmaksas, projekta izstrādes gaitā cenšoties mazināt šo ietekmi. Apstāklis, ka vieni un tie paši konsultanti (RPA) sagatavoja detalizētu (un pretrunīgu) analīzi tikai par vienu ietekmēto nozari (atsevišķas patēriņa preces), liek domāt, ka to varēja izdarīt arī plašāk un katrā ziņā efektīvāk, ja vien tam būtu atvēlēti vajadzīgie līdzekļi, laiks un griba. Kā jau visos saskaņošanas procesos, pastāv ļoti nopietni pieaugošu izmaksu un zūdošu ieguvumu draudi.

4.7 Piemēram, ir grūti saprast, kā pamatojams uzskats, ka jebkādos ieguvumus veselībai, drošībai un videi ES varētu nodrošināt šāda pāreja no vienas sen izveidotas un pilnībā darbaspējīgas sistēmas uz citu tikpat pamatotu, bet nepazīstamu sistēmu. Īstermiņā patērētāju aizsardzība pat varētu pasliktināties, jo spēkā būtu divas sistēmas, kurā iekļauti atšķirīgi vārdi, frāzes un piktogrammas. Viens no veidiem, kā samazināt minētos draudus, ir izglītības un apmācības koordinēta programma mazumtirdzniecības nozarē.

4.8 Tāpat ir konceptuālas grūtības izprast, kā būtu pilnībā izmantojami ieguvumi globālajā tirdzniecībā ar valstīm, kas ANO priekšlikumu ievieš dažādos laikos un atšķirīgi interpretē pamata prasības. Eiropā jau ir paustas bažas par priekšlikuma savlaicīgu ieviešanu Japānā un Jaunzēlandē. Vēl nebūt nav pabeigta ieviešana ASV, kur pašlaik vienlaicīgi ir spēkā četras vai piecas sistēmas. Protams, globālajā tirdzniecībā arī turpmāk būs jāizmanto dažādas valodas, tomēr prasītās etiķetes un drošības datu lapas ir saskaņotas.

4.9 Tāpat labākajā gadījumā var apgalvot, ka šis ir vispārējās saskaņošanas procesa sākums, kurš atspoguļo ES dalībvalstīs jau īstenotos pasākumus, un šī procesa turpināšanai globālā mērogā šobrīd ir vajadzīgi tikpat apjomīgi līdzekļi, atbalsta sistēmas un norises. Komisijai šis būs vēl nebijis uzdevums un svarīgi veltīt pietiekamus līdzekļus, lai darītu iespējamās nenovērsamās pārmaiņas, precizējumus un pielāgojumus tehniskajiem uzlabojumiem, kas savlaicīgi un efektīvi jāievieš pašreizējā priekšlikumā. Nav skaidrs, vai šajā izpratnē atbilstošs ir finanšu pārskats, kā arī priekšlikumi komitoloģijai un sekojošajām pārbaudēm.

4.10 Tādas pašas piezīmes jāvelta ANO, lai iespējami ātrāk varētu panākt ne tikai klasificēšanas kritēriju, bet arī jau noteiktās klasifikācijas, ko izmanto par pamatu globālajā tirdzniecībā lielos apjomos pārdotu "pamata ķīmisko vielu" (un iespējams, lielākās daļas globālajā tirdzniecībā lielos apjomos pārdotu patēriņa preču) tālākai marķēšanai un iepakojšanai, pilnīgu saskaņošanu. Abos gadījumos īpaši svarīga būs produktu ražotāju un attiecīgo regulējošo struktūru cieša un ilgstoša sadarbība.

4.11 Komisijai joprojām jāpievēršas divām saistītām problēmām ES, proti, jārisina jautājums par bieži vien tikai daļēji noteikto saikni ar pašas Komisijas “pakārtotajiem” tiesību aktiem, kā arī jāapzina un jāapmierina atsevišķu nozaru vajadzības, īpaši tas attiecināms uz patēriņa precēm. Ņemot vērā, ka abām sistēmām jābūt vienlīdz efektīvām, jābūt iespējamam arī zināmam elastīgumam, lai pēc iespējas ātrāk varētu vienoties par plašiem priekšlikuma pamatprincipiem.

4.12 Tāpat, protams, arī turpmāk labākā iespējamā aizsardzība jānodrošina “darbinieku” (darbavietā) un “patērētāju” (mazumtirdzniecības veikalā, iepērkoties tiešsaistē, vai atrodoties mājās) veselībai un drošībai. Tomēr dažādā vide, informatīvās vajadzības un atbalsta pakalpojumi, kas pieejami ietekmētajām personām, ir visai atšķirīgi. Priekšlikumā tas atzīts tikai daļēji. Nav vajadzīga tāda pieeja, kas būtu noderīga visiem. Jāņem vērā, ka pēdējā laikā mainījies veids, kā patērētāji veic iepirkumus, it īpaši ar tīmekļa starpniecību. Jāņem vērā arī neatliekamās palīdzības sniedzēju, svarīgāko veselības pakalpojumu nodrošinātāju un toksikoloģijas centru vajadzības saistībā ar etiķešu saturu un norādāmās informācijas svarīgumu.

4.13 Būtu jāatzīst ne tikai uz etiķetēm, bet arī no citiem informācijas avotiem iegūstamās informācijas vērtība un tās pieejamības nozīmīgums visupirms patērētājiem, kuri ir pietiekami informēti, lai izdarītu izvēli, izmantojot patērētāju organizāciju vai ražotāju un piegādātāju tiešsaistes konsultācijas. Tādēļ pārlietu vienkāršots ir Komisijas kategoriskais paziņojums, ka “etiķete ir vienīgā saziņas iespēja ar patērētājiem”. Tiem, kas palaužas tikai uz etiķeti, ļoti nozīmīga ir skaidri norādīta, saprotama un svarīga informācija, jo prece varbūt tiek izmantota jau ilgu laiku pēc pirkuma. Jebkuram, kurš vēlas uzzināt vairāk, viegli ir pieejama papildu informācija saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem vai labu uzņēmējdarbības praksi. Tam, ka daudzi pirkumus izvēlas, pamatojoties tikai uz savu uzticību noteiktam zīmolam, ir divkārtša ietekme — no vienas puses, var pieņemt, ka prece ir droša tikai tāpēc vien, ka to izgatavojis uzņēmums X, no otras puses, klienta uzticība uzņēmumam X nodrošina, ka šī prece patiešām ir droša, savukārt, ja tā nav droša, tad uzņēmums precī pārveidos, izgatavos atbilstoši vai izņems no tirdzniecības. (Pietiekami uzskatāmi šādu viedokli apliecina nesen notikušie un neapšaubāmi dārgie rotālietu un citu patēriņa preču brīvprātīgie atsaukumi iekšējās kvalitātes kontrolēs pieļauto kļūdu dēļ.)

4.14 Darbiniekiem un visiem, kas var piekļūt darba vietām, kurās noteiktu vielu ietekme ir kopumā lielāka un/vai laika ziņā ilgāka un kurās vajadzība uzturēt augstākos veselības aizsardzības un drošības standartus ir visu iesaistīto ikdienas prioritāte, paredzēto iepakojumu izmēri visumā ir lielāki un saturs apjomīgāks, tāpat arī etiķetes var būt detalizētākas. Vēlreiz jāuzsver, ka ir pietiekami daudz papildu informācijas, lai daļai no kuras saskaņā ar ES vai citiem tiesību aktiem jābūt pieejamai

izejvielu vai tālākai apstrādei vajadzīgo starpproduktu piegādes brīdī vai pirms tās. EESK agrākā (2005. gada februāra) informatīvā ziņojumā par REACH bija minēta kāda ASV tīmekļa vietne, kurā tolaik bija pieejami 1,4 miljoni materiālu drošības datu lapu. Pašlaik šis skaits jau pārsniedz 3,5 miljonus, katru dienu palielinoties vēl par 10 000. ES vajadzībām sagatavotas drošības datu lapas par vielām un preparātiem atbilstošās valstu valodās ir pieejamas pie vairuma ražotāju, piegādātāju un pie dažiem centralizētiem avotiem, un, protams, ar tām jānodrošina Eiropas patērētāji pirms var uzsākt preču piegādi. Tā kā lapas visās attiecīgajās valodās jāpiedāvā visiem ražotājiem un piegādātājiem par visām viņu precēm, ir vajadzīgs ļoti liels skaits atsevišķu datu lapu, turklāt tās jāaktualizē pastāvīgi vai katru reizi, kad tas prasīts jaunos tiesību aktos, līdzīgi kā šeit apskatītajā.

4.15 Līdzās iepriekšminētajām iespējām, arī izmantojot ESAO nesen (2007. gada jūnijā) izveidoto *eChemPortal*, var viegli piekļūt daudzām datu bāzēm, ko uztur ESAO dalībvalstu valdības un aģentūras, tai skaitā ES un Eiropas Ķīmijas biroja uzdevumā. Šajās datu bāzēs apkopoti dati par vairākiem desmitiem tūkstošiem atsevišķu vielu, kas ražotas un tiek pārdotas ES, un tajās izmantots liels skaits ar akronīmiem apzīmētu informācijas sistēmu, ieskaitot ESIS (ES), CHRIP (Japāna), OECD HPV (ESAO), SIDS HVPC (ANO Vides programma), HPVIS (ASV Vides aizsardzības aģentūra), INCHEM (Starptautiskā ķīmisko vielu drošības programma), kā arī labāk zināmi un ES regulāri izmantoti resursi, piemēram, IUCLID, ORATS, HPVCS, LPVCS, ELINCS un EINECS kopā ar nozarei raksturīgiem informācijas avotiem, piemēram, SEED, EUROPHYT, PHYSAN un CAT. Globāli koordinētas atbalsta programmas, piemēram, *pharmacovigilance* un *cosmetovigilance* palīdz nodrošināt to, ka atsevišķu produktu jebkāda kaitīga ietekme tiek ātri un centralizēti reģistrēta. Būtu jāveicina šo rūpniecības un regulatoru kopīgo agrās brīdināšanas programmu attiecināšana arī uz citām precēm, ko plaši izmanto patērētāji.

4.16 Neapšaubāmi labi ir tas, ka pastāv šie datu avoti un ka tie ir viegli pieejami, taču vēl labāk ir tas, ka tie — katra datu lapa un katrs ieraksts par produktiem — ir patiešām aktualizējami, lai atspoguļotu detalizētas izmaiņas, kas vajadzīgas GHS ieviešanai saskaņā ar dažādām valstu un reģionālām prasībām, neradot nepieņemamas izmaksas visiem iesaistītajiem, lai gan arī šajā gadījumā nav skaidrs, vai tas pietiekami ņemts vērā ietekmes novērtējumā.

4.17 Šī bagātīgā tiešsaistes informācija kopā ar apjomīgajiem īstenošanas tiesību aktiem tomēr kļūst apgrūtināša un prasa tiesisku un intelektuālu piepūli kā no regulatoriem, tā no lietotājiem. Galīgajā, angļu valodā publicētajā redakcijā Regulas (EK) Nr. 1907/2006 (REACH) garums sasniedza 850 lapas. Pareizs, ka REACH īstenošanas projektu (RIP) un vēl nepabeigto norādījumu piezīmju apjoms pārsniegs 10 000 lappuses. To galīgā forma un iespējama tiesiskais statuss vēl nav zināms.

Pašlaik apspriestā GHS priekšlikuma apjoms pārsniedz 2000 lappuses. Norādījumu piezīmes būs vajadzīgas arī apskatāmajai regulai un aptuveni 20 tās ietekmēto nozīmīgāko pakārtoto tiesību aktu, ieskaitot Direktīvu 1996/82/EK (*Seveso II*), īstenošanai. ES atbildīgās iestādes un struktūras drīzumā būs izstrādājušas vai pārskatījušas tiesību aktus vai atbalsta materiālus gandrīz 20 000 lappušu apjomā tikai šajā vienā nozarē. Grūti iedomāties, ka tas varētu būt labāka regulējuma modelis, vislabākā iespēja Lisabonas mērķu atbalstam vai veids, lai vairotu Eiropas iedzīvotāju ticību ES kā uzklausošai un atbalstošai centrāli pārvaldītai struktūrai.

4.18 Tomēr, ja šīs būtiskās saziņas problēmas var savlaicīgi pārvarēt (varbūt sadalot tiesību aktus, atsevišķi izdalot skaidri aprakstītas un nozīmīgas definīciju grupas, par ko panākta vienošanās; pārbaudu metodes; beigu punktus; rezultātus; prasītās norises un procedūras u.c.; visas daļas publicējot un aktualizējot atsevišķi saskaņā ar piemērotiem, bet atšķirīgiem grafikiem, nepieprasot vienlaicīgu publicēšanu kā primārajiem tiesību aktiem), tad patiešām izdosies panākt lielus ieguvumus. Uz datiem pamatotai un vispārēji piemērojamai GHS būtu jāietekmē un jāsniedz norādījumi visiem tiem, kuri pauž savu nostāju par veidiem, kā vislabāk aizsargāt cilvēku veselību, drošību un vidi, un šajā ziņā ieguvumi var būt daudz lielāki par mazāk svarīgām un pakārtotām globālās tirdzniecības vai vietējā mēroga nodarbinātības interesēm, ko pašreiz izmanto par priekšlikuma ekonomisko pamatojumu.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK atzīmē, ka ierosinātai regulai noteikts saspringts pieņemšanas grafiks, lai to varētu īstenot vienlaikus ar REACH regulu, tādējādi ierobežojot vienreizējās izmaksas, kas rodas sākotnējā posmā. EESK arī norāda, ka sācies ir globāls process, kura gaitā visām iesaistītajām uzraudzības iestādēm, kā arī visiem uzņēmumiem un citām iesaistītām pusēm nepārtraukti būs jāveic pārmaiņas. Tādēļ svarīgi ir izprast un novērst pēc iespējas vairāk apzināto problēmu, kā arī pēc iespējas elastīgāk ieviest priekšlikuma pamatnoteikumus. Ņemot vērā, ka vienu labi pārbaudītu sistēmu aizstāj cita, cerams, tikpat laba sistēma, īpašu izņēmuma noteikumu pieņemšana, lai tādējādi iegūtu laiku problēmu novēršanai, nav saistīta ar lielu risku.

5.2 Piemēram, Komisijas darbinieki un valstu eksperti, sagatavojot un regulā iekļaujot "tulkošanas tabulu" spēkā esošās direktīvas I pielikuma pārveidošanai jaunās regulas VI pielikumā, kura sniedz lietderīgus norādījumus, kā līdz šim spēkā esošie normatīvi aizstājami ar jaunajiem normatīviem, tomēr nav ievērojuši visus vajadzīgās pārskatīšanas un apstiprināšanas procedūras, kuras bija visu (vairāk nekā 1000 lappušu garo) lēmumu pamatā. Ja minētais dokuments nekavējoties stātos spēkā, būtu jāpiešķir līdzekļi detalizētām pārbaudēm laikā, kad lielākā daļa uzņēmumu ir pilnībā noslogoti, pildot REACH regulā noteiktās reģistrācijas prasības. Tā kā ES tiesību akti bieži vien tiek

pieņemti pirms ir izstrādāti daži vai visi to pielikumi, arī šajā gadījumā varētu rīkoties līdzīgi, lai būtu iespējams ievērot kopējo grafiku. Tas novērstu arī problēmas saistībā ar atbildību par nepareizu normatīvu "pārveidošanu" vai "transponēšanu", kas šobrīd būtu jāuzņemas Komisijas dienestiem, kas būtu nepieļaujami. Vājš mierinājums ir fakts, ka minētajā procesā tiek atklātas daudzas kļūdas pašreiz spēkā esošajos tiesību aktos, jo īpaši tādēļ, ka tiek lietotas daudzas jaunas valodas, kurās "tulkošanai" lingvistiskā izpratnē ir īpaša nozīme. Ņemot vērā datu apjomu, varam uzskatīt, ka vienlaikus tiek pieļautas jaunas kļūdas, kuras laika gaitā atklās attiecīgo produktu ražotāji vai piegādātāji.

5.3 Tas pats sakāms par visiem gadījumiem, kad līdz ar jaunās GHS ieviešanu, pietiekami neizvērtējot situāciju, stingrāki kļūs pašreizējie klasificēšanas un līdz ar to arī marķēšanas un iepakojšanas noteikumi, kā arī, iespējams, grozījumi tiks veikti ar to saistītos transporta vai pakārtotajos tiesību aktos. Tas varētu attiekties uz dažām plaša patēriņa precēm, piemēram, māsasaimniecības mazgāšanas līdzekļiem, kuriem GHS, šķiet, noteiktas pārmērīgas un visai bezjēdzīgas marķēšanas prasības. Bieži citētais piemērs, ka "izšļakstot vispārēji lietotu mazgāšanas līdzekli, lietotajam jānovelk visas drēbes un jāizmazgā tajā pašā mazgāšanas līdzeklī" tikai grautu sistēmas un tās piemērotāju autoritāti. Tādā veidā noteikti nevar nodrošināt augstāku veselības un vides aizsardzības, kā arī drošības līmeni. Tādēļ ir svarīgi, lai apdomīgi tiktu piemērots 30. panta 1. punktā noteiktais izņēmums, kas paredz, ka "neskaitamus vai nevajadzīgus paziņojumus uz etiķetes nenorāda".

5.4 Problēmas rada arī pārāk sāka klasificēšana, kas dažās valstīs tiek veikta, lai ierobežotu ražotāju atbildību, bet kas nebūt nesekmē darbinieku un patērētāju pienācīgu aizsardzību. Jānorāda, ka Komisijas priekšlikumā nav izdevies pietiekami precīzi nodalīt produktus, kas var būt "kairinoši" (noteiktos gadījumos tie var izraisīt īslaicīgu un pārejošu ādas apsārtumu vai pampumu), un tādus produktus, kas ir "kodīgi" (tie var izraisīt iespējami neatgriezenisku ādas noiešanu, iedarbojoties, piemēram, stiprai skābei, sārnam vai skābeklim). "Ācu bojājumi", protams, ir iespējami biežāk un dažos gadījumos tie var būt smagāki, un izraisīt pat aklumu, tādēļ šādu draudu gadījumos uz tiem ir jānorāda ar piemērotu un viegli atpazīstamu simbola palīdzību. Minēto procesu apgrūtinā obligāti noteikti vai brīvprātīgi ierobežojumi dzīvnieku izmantošanai tādu produktu pārbaudēs, kuru izstrāde ir tuvu noslēguma posmam un kad marķēšana un iepakojšana pirms nonākšanas tirdzniecībā ir atkarīga no pieņemtās klasifikācijas. Tā kā šādu produktu skaits drīzāk būs neliels, tādēļ īstermiņa izņēmuma noteikumi ļautu bez aizkavēšanās ieviest visu priekšlikumu kopumā.

5.5 Pārspīlētām marķēšanas prasībām ir arī nevēlama ietekme uz iepakojšanu, kad bērniem neatverami iepakojumi izrādās tikpat nepieciešami arī vecākiem cilvēkiem vai nespēcīgiem lietotājiem. Ieteikumi produktus uzglabāt un lietot rūpīgi ikdienas

dzīvē visumā ir lietderīgāki nekā ierīces, kas šos produktus padara lietotājiem nepieejamus, kuru dēļ iepakojums tiek atstāts neaizvērts vai saturs pārvietots mazāk drošā iepakojumā. Patērētāji, pateicoties skaidram marķējumam, veselam saprātam un ikdienā veiktiem novērojumiem, labi saprot, ka tādi produkti kā krāšņu un cauruļu tīrīšanas līdzekļi jālieto ļoti uzmanīgi, viņi gandrīz vienmēr arī spēj lietot veļas pulveri vai trauku mazgājamām mašīnām paredzētās tabletes, nenodarot kaitējumu savai veselībai. Norādes, ka visi minētie ražojumi ir “kodīgi”, izmantojot atslēgvārdu “BĪSTAMS”, nav labākais risinājums mērķa sasniegšanai un apdraud visu procesu kopumā.

5.6 Minētie piemēri liek uzdot jautājumu, cik precīzi ir pārbaudīts, kā dažādas iedzīvotāju grupas visā pasaulē uztver dažādas jaunas (un vecas) piktogrammas, atslēgvārdus un frāzes. Mainīt pašreizējos ANO priekšlikumus par GHS jau ir par vēlu, tomēr daži papildu vārdi vai ierosināti grozījumi varētu būt lietderīgi, lai uzlabotu to skaidrību. Īpaša nozēla jāizsaka par atteikšanos izmantot plaši atzīto “Svētā Andreja krusta” simbolu, kas attēlots melnā krāsā uz oranža fona. Paies ilgs laiks, līdz jaunie simboli kļūs pietiekami atpazīstami, un patērētāji būs pakļauti lielākam riskam līdz brīdim, kad jaunie simboli būs visiem pazīstami. Tādēļ pēc iespējas ātrāk jāiesteno informatīvi (centralizēti finansēti) pasākumi tirdzniecības vietās, lai palīdzētu cilvēkiem, kuri mazumtirdzniecības vietās veic savus ikdienas iepirkumus. Jāveic papildu pētījumi par to cilvēku vajadzībām, kuri patērē precies iegādājās tiešsaistē, kur etiķete ir redzama reti.

5.7 Priekšlikumā saprotamu iemeslu dēļ noteikts, ka preparātu vai maisījumu sastāvdaļu noteikšanai jālieto CAS numuri (tie pašlaik aptver vairāk nekā 32 miljonus organisku un neorganisku vielu, no kurām aptuveni 13 miljoni apzīmē vielas, kas bieži ļoti nelielā daudzumā, ir pieejamas tirdzniecībā), kā arī identifikācija pēc IUPAC nomenklatūras, CAS numura vai citiem nosaukumiem. Jānorāda tomēr, ka minētie nosaukumi ir ieviesti, lai varētu noteikt sastāvdaļas, bet tie neinformē par draudiem vai risku. Tos reti var izmantot neatliekamās palīdzības sniedzēji vai toksikoloģijas centri, jo īpašas pretindes vispār nav pieejamas. Sniedzot pirmo palīdzību cietušam lietotājam, ļoti svarīgi tomēr ir zināt, kā rīkoties — izraisīt vemšanu vai attiecīgo vielu neitralizēt kuņģī. Izšķiroša nozīmē būs arī iespējām vēlāk sazināties ar ražotāju jebkurā diennakts laikā un septiņas dienas nedēļā, lai saņemtu konkrētākus ieteikumus. Tieši šāda ārkārtas situācijās noderīga informācija ir jānorāda uz etiķetēm, neaprobežojoties tikai ar formālo ķīmisko nosaukumu un komplicēta maisījuma vienas vai vairāku sastāvdaļu molekulāro struktūru.

5.8 Tas nozīmē, ka gadījumos, kad konkrētu sastāvdaļu norādīšana ļauj pilnībā noteikt ķīmisko uzbūvi un sniedz labumu tikai konkurentiem, tādējādi pārkāpjot sākotnējā ražotāja intelektuālā īpašuma tiesības, jāaglabā pašreiz spēkā esošie aizsardzības pasākumi, kas noteikti Vispārējā direktīvā par preparātiem. Šādas problēmas galvenokārt rodas saistībā ar “*performance fluids*”, piemēram, smērellām un citiem augstas tehnoloģijas

pakāpes preparātiem, kuru ietekme uz patērētāju kopumā ir neliela un kuru bīstamība (neatkarīgi no to sastāva) ir vispārzināma.

5.9 Ar iepriekš minēto ir saistītas arī problēmas, ko rada ierosinātais termina “maisījums” lietojums, proti, tas apzīmē vienīgi vairāku vielu salikumus, kurus iespējams sadalīt ar fizikāliem līdzekļiem — atšķirībā no “savienojumiem” vai “vielām” (kurus šādi nav iespējams sadalīt). Šāda definīcija, šķiet, attiecas gan uz diezgan atšķirīgiem materiāliem salikumiem (dabā sastopamās rūdas, minerāli, koncentrāti un augu ekstrakti), gan uz “preparātiem”, kas ir apzināti radīti maisījumi, kuru sastāvdaļas ir zināmas, un tādēļ galaprodukta bīstamība ir precīzi nosakāma. Sakausējumi (un stikls) nepieder nevienai no minētajām kategorijām, un tādēļ tiem jāizstrādā īpašs regulējums gan minētajā priekšlikumā, gan REACH regulā. Jājautā arī, kāpēc atkritumu plūsmas vairs nav īpaša kategorija, neraugoties uz faktu, ka EINECS sarakstā atkritumi kā “vielas” minēti kategorijā “sārņi” un “dūņas”. Tādēļ rodas iespaids, ka rūdu maisījums tā nemainītajā stāvoklī ir jāklasificē (kas nebūtu jādara, jo šādi maisījumi nenonāks saskarē ar patērētājiem un to aizstāšana nav iespējama), bet tas netiek darīts ar melno metālu metāllūžņiem vai jauktiem papīra atkritumiem, kas nepārtraukti tiek apstrādāti un pārstrādāti “tādi, kādi tie ir”. Darba vietās gan ir jānodrošina droša apiešanās ar visiem minētajiem maisījumiem un atkritumiem, taču tas nav klasifikācijas svarīgākais mērķis, un jāņem vērā, ka minētie produkti reti kad tiek marķēti vai iepakoti. Labāku aizsardzību nodrošina tiesību akti, kas attiecas uz konkrētām nozarēm vai darba vietām.

5.10 Visa veida definīcijas pilnībā ir jāiekļauj minētajā priekšlikumā, atsakoties no automātiskas VSS (Vispārējā saskaņotā ķīmisko vielu klasifikācijas un apzīmēšanas sistēma) definīciju pārņemšanas vai norādēm uz citiem dokumentiem. Būtu jāizmanto iespēja pirmo reizi definēt jēdzienu “*chemical*” gan kā lietvārdu, gan kā īpašības vārdu. Ja minētais jēdziens nozīmē “viela”, kas ir iespējams, tad tas ir precīzi jānorāda. Tādējādi izdotos precizēt piemērošanas jomu minētajai regulai, kā arī citām regulām un direktīvām, kuras neattiecas vienīgi uz precīzi definētās “ķīmiskās” rūpniecības produktiem, bet gan uz plašāku produktu klāstu. Tad arī kļūtu skaidrs, ka jēdziena “*chemical*” (kā lietvārda) tulkojums “ķīmiska viela” valodās, kurās to nevar iztulkot ar vienu vārdu, nenozīmē, ka pastāv arī citas (iespējams, netoksiskas) “neķīmiskas vielas”. Cerams, ka tādējādi izdosies izskaut tādus labi domātus, bet bezjēdzīgi lietotus izteicienus kā “gandrīz visu izstrādājumu sastāvā ir ķīmiskās vielas” ⁽¹⁾ (kas tad ir pārējo izstrādājumu sastāvā?) vai “gandrīz katrā darba vietā tiek izmantotas ķīmiskas vielas” ⁽²⁾ (ko tad izmanto pārējās darba vietās?). EESK, protams, neiebilst pret to, ka ir jāievēro konsekvence definīciju lietojumā visos tiesību aktos. EESK tomēr neatbalsta viedokli, ka daži tiesību akti ir “būtiskāki” nekā citi (ja tas tā tomēr ir, tad minētais priekšlikums pieskaitāms šai grupai),

⁽¹⁾ No Komisijas atbildēm uz bieži uzdotiem jautājumiem par REACH regulu.

⁽²⁾ No metodiskajām norādēm, kuras minētā priekšlikuma sakarā Eiropas Parlamenta locekļiem sagatavoja Apvienotās Karalistes DEFRA (Vides, pārtikas un lauku attīstības departaments).

un noteikti iebilst pret to, ka iesaistītajām personām ir jāiepažīstas ar visiem tiesību aktiem, lai saprastu, ko attiecīgais termins nozīmē vai nenozīmē. Tas ir svarīgi, jo, tulkojot dokumentu dažādās valodās, rodas atšķirības no oriģināldokumenta vai pazūd nianšes, kam bija būtiska nozīme. Piemēram, Komisijas priekšlikumā termins "produkts" lietots tieši izpratnē, apzīmējot preces ("goods"), ko iegādājušās un izmanto darba vietas vai patērētāji. Taču tas noteikti nav sinonīms terminam "izstrādājums" ("article"), kam ES un citos tiesību aktos ir īpaša nozīme. Minētās atšķirības ir saprotamas angļu valodā, bet tā var būt mazāk saprotamas citās valodās. Neraugoties uz visu iepriekš teikto, minētie jēdzieni arī turpmāk ir jānodala. Jāapzina un jācenšas novērst arī citi lingvistiska un kultūras rakstura pārpratumi. Piemēram, Eiropā ar terminu "ķīmisku vielu neskarta vide" (*substance-free environment*), iespējams, apzīmētu visuma telpu. ASV tas apzīmē skolu, kurā alkohola lietošana un smēķēšana ir aizliegta. Daudzu valstu populāros preses izdevumos par teroristu tiek dēvēts ikviens cilvēks, uz kura rokām vai apģērba atrastas "ķīmisku vielu" (*chemicals*) pēdas.

5.11 Jebkurā gadījumā ikvienam, tajā skaitā plašai sabiedrībai, ir jāsaprot, kāda ir dažādo lietoto terminu nozīme. Aizliegums lietot terminu "bīstamība" (*"danger"*) saistībā ar terminu "brīdinājums" (*"warning"*) varētu būt interesants profesionāliem marķēšanas jomā, taču citos paziņojumos par iespējamo risku tie bieži tiek lietoti kopā. Ja vārdam "*dangerous*" ir cita nozīme nekā vārdam "*hazardous*", tad visās ES (un tās tirdzniecības partneru) valodās minētajai atšķirībai jābūt skaidrai. Angļu valodā šo nozīmes atšķirību ir grūti noteikt. Būtu jāizvairās no tādu saīsinājumu kā "m koeficients" lietošanas, jo tam ir jēga tikai tad, ja attiecīgajā valodā "*multiplying*" tulkojums arī sākas ar burtu "m". (Fakts, ka pašlaik spēkā esošajos tiesību aktos bieži tiek lietoti saīsinājumi, kas sākas ar "r" (*risk*) un "s" (*safety*), liecina tikai par to, ka dokumenti izstrādāti angļu valodā, daudz nedomājot par to lietošanu citās valodās.)

5.12 Ņemot vērā Komisijas priekšlikuma darbības jomu, un, lai nepieļautu, ka darbību kavē milzīga datu plūsma par miljoniem vielu, kuras ir apgrozībā mazā vai pat ļoti niecīgā daudzumā, būtu jānosaka robežvērtība, pamatojoties uz gada apgrozījumu, iepakojuma lielumu, iepakojuma svaru vai zināmo toksicitāti. Līdztekus jau pastāvošajiem marķējumiem būtu lietderīgi ieviest vēl vienu marķējumu, kas tiktu lietots gadījumos, kad vielas ļoti mazos daudzumos kā paraugi tiek nodoti no vienas laboratorijas otrai pētījumu un izstrādes veikšanai, un kas norādītu, ka "produkts nav pārbaudīts vai klasificēts" un "izmantojams vienīgi profesionālām vajadzībām". (Nav atbalstāms un

būtu svītrojams jaunais priekšlikums neattiecināt regulu uz "vielām un maisījumiem zinātniskai izpētei un izstrādei" tikai tādā gadījumā, ja tās ir "kancerogēnas, cilmes šūnu mutācijas izraisošas vai reproduktīvajai sistēmai toksiskas". Nekas neliecina par to, ka bīstamībai laboratorijās būtu jāpievērš lielāka uzmanība un laboratorijās strādājoši, pretēji gaidītam, būtu apdraudēti nepietiekamas informētības dēļ. Ja šāda apgalvojuma patiesība tiks pierādīta, labāks risinājums būtu ES noteikumi par labu laboratoriju praksi.)

5.13 Jānodrošina arī, lai ierosinātā klasificēšanas un marķēšanas kārtība arī turpmāk (līdzīgi kā pašlaik) pilnībā atspoguļotu bīstamās īpašības, kas raksturīgas atsevišķām vielām, preparātiem vai maisījumiem, kas nonāk tirgū. Jāatsakās no minētās kārtības paplašināšanas, pieļaujot, ka ražotāji vai piegādātāji veic neformālu un neregulētu riska minimālu izvērtēšanu, jo tā būtu pretrunā spēkā esošajiem ES tiesību aktiem un ANO ierosinātai Vispārējai saskaņotai ķīmisko vielu klasifikācijas un apzīmēšanas sistēmai.

5.14 Priekšlikumā saprotamu iemeslu dēļ paredzēts, ka dalībvalstis ir atbildīgas par izpildi, pārskatu sniegšanu un sankcijām pārkāpumu gadījumos, nosakot, ka sodiem jābūt "efektīviem, proporcionāliem un atturošiem no attiecīgās darbības" un par minētajiem noteikumiem jāpaziņo Komisijai ne vēlāk kā astoņpadsmit mēnešus pēc regulas spēkā stāšanās dienas. EESK tomēr norāda, ka minētais priekšlikums, kā arī spēkā esošie tiesību akti nav izstrādāti, lai saskaņotu klasificēšanas rezultātus, bet gan klasificēšanas kritērijus un procedūras. Salīdzinājumā ar ražotāju vēlmi visaptveroši un pienācīgi aizsargāt darba ņēmējus un patērētājus, bez kuriem viņu darbība nav iespējama, paredzams, ka paredzētie sodi to lieluma, ietekmes un piemērotības ziņā būs nenozīmīgi. Tādēļ vissvarīgākais uzdevums ir nodrošināt, lai minētais priekšlikums kopumā darbotos efektīvi saistībā ar citiem tiesību aktiem, piemēram, REACH regulu.

5.15 Nobeigumā jānorāda, ka būs jānovērtē dažādās valstīs iegūto datu kvalitāte, lai tie būtu salīdzināmi un ļautu noteikt apdraudējumu, ko rada jaunas un kompleksa, tajā skaitā "nezināma vai mainīga sastāva" vielas. Šim nolūkam paredzētas klasifikācijas sistēmas jau ir izstrādātas, piemēram, *Society of Chemical Hazard Communications* izstrādātā sistēma. Speciālistu novērtēti dati ir pieejami *Toxic Effects of Chemical Substances* reģistrā. Rodas iespaids, ka vēl nav pilnīgi skaidrs, kādai jābūt pareizai procedūrai šajā ziņā (iespējams, jāiesaista ANO), vai nav piešķirti resursi un finanšu līdzekļi.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un cilmes vietas nosaukumi”

(2008/C 204/14)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 27. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un cilmes vietas nosaukumi” (pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 26. februārī. Ziņotājs — CAMPLI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. martā (12. marta sēdē), ar 124 balsīm par, 1 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka stratēģiski svarīgi ir atjaunot un padziļināt debates par kopējo ES kvalitātes politiku, lai saskaņotu normatīvās prasības pārtikas nekaitīguma, vides un sociālajā jomā, tajā skaitā par iespējamo ES kvalitātes marķējuma ieviešanu, un noteikumus, kas veicina augstākiem standartiem atbilstošus dažādiem ES reģioniem raksturīgus specializētus izstrādājumus un pārtikas produktus.

1.1.1. Attiecībā uz ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietas nosaukumu sistēmas efektivitāti EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt šādus pasākumus:

— jāprecizē un jāvienkāršo pieteikumu iesniegšanas procedūras;

— pārbaudes jāveic tikai neatkarīgām un akreditētām publiskajām un/vai privātajām iestādēm (saskaņā ar ISO/EN ⁽¹⁾ noteiktajiem standartiem par sertificēšanas iestāžu akreditēšanu);

— jāveic papildu grozījumi tiesību aktos par strīdu izšķiršanu, lai novērstu un/vai risinātu problēmas un izvairītos no gariem un nogurdinošiem tiesu procesiem, kā arī paredzētu, piemēram, ka dalībvalstis veic pasākumus Kopienas standartu neievērošanas gadījumā ⁽²⁾ un izveido iestādi strīdu izšķiršanai ārpustiesas kārtībā u.c.

EESK uzskata, ka minētie problemātiskie jautājumi ir tikai daļēji ņemti vērā, pārskatot Regulu (EK) Nr. 510/06, un tagad tie būtu jāatrisina, jo, sistēmā iekļaujot trešās valstis, varētu rasties vēl nopietnāki sarežģījumi.

⁽¹⁾ Starptautiskā standartizācijas organizācija (angļu val. *International Organisation for Standardization*).

⁽²⁾ Eiropas Kopienas Tiesas 2008. gada 26. februāra spriedums (*Parmesan lieta*).

1.1.2. Attiecībā uz efektivitāti EESK ierosina paredzēt pasākumus, lai nodrošinātu nepieciešamo produkta reputāciju tirgū, nostiprinot par ĢN piešķiršanu atbildīgās iestādes, un ieviestu labi definētas un uzticamas specifikācijas, ko sekmētu patiesi neatkarīga un efektīva kontrole.

1.1.3. Tādēļ EESK iesaka nodrošināt, lai specifikāciju saturs būtu attiecīgi saskaņots, piemērojot pārstāvības kritērijus, kad tiek izskatīts pieprasītājas apvienības iesniegtais reģistrācijas pieteikums, lai tādējādi varētu garantēt, ka arī sarežģīti un pret-runīgi aspekti tiek pienācīgi saskaņoti.

1.1.4. Attiecībā uz efektivitāti EESK uzsver arī, ka ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (ĢN) dalībvalstīs aizvien lielākā mērā jāierindo starp svarīgākajiem instrumentiem lauku attīstības jomā un ka jādara viss iespējamais, lai ĢN ieviešanu veiktu vienlaicīgi ar otrā pilāra ietvaros paredzētajiem pasākumiem, jo īpaši jaunajās dalībvalstīs un mazāk attīstītos reģionos.

1.1.5. Visbeidzot, attiecībā uz efektivitāti EESK uzskata, ka ĢN sistēma kā lauku attīstības iespēja jāpielāgo aizvien augstākām patērētāju prasībām (arī ētiskām, sociālām un ekoloģiskām). Ja šāda pieeja ļautu veidot partnerību ar pārējiem pasaules reģioniem, citastarp, pamatojoties uz labi regulētu un uzraudzītu liberalizāciju attiecībā uz ĢN produktu importu no jaunattīstības valstīm, varētu panākt lielāku vienprātību par izcelsmes nosaukumiem un veicināt daudzpusējās sarunas.

1.1.6. Ja runa ir par ĢN produktu izmantošanu, EESK uzskata, ka lielāks atbalsts jāsniedz Kopienas tirgu veicināšanas pasākumiem, lai uzņēmējiem sniegtu plašāku informāciju un labāk informētu patērētājus, jo īpaši tajās valstīs, kur šādi produkti ir mazāk pazīstami, lai tādējādi veicinātu ĢN produktu pieejamību, nodrošinot šādu produktu vienmērīgu izplatību visā ES un palielinātu to pieprasījumu tirgū.

1.1.7. Attiecībā uz pētniecību un dalīšanos zināšanās par sistēmas ietekmi uz ES reģioniem un tirgiem EESK iesaka pienācīgi un saskaņoti informēt visas dalībvalstis un visas ieinteresētās personas par dažādu Komisijas dienestu veikto veiksmīgo pētījumu rezultātiem.

1.1.8. EESK iesaka starptautiskās tirdzniecības sarunas par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm un cilmes vietas nosaukumiem iekļaut starptautiskās sadarbības politikā. Šajā sakarā tā uzskata par nepieciešamu atsākt uzstājīgākas un pārliecinošākas daudzpusējās sarunas (attiecināt Noliģuma par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem (TRIPS) 23. pantu arī uz visiem ĢN produktiem, starptautiskais reģistrs, tehniskais atbalsts jaunattīstības valstīm), un tajā pašā laikā jāturpina arī efektīvas divpusējās sarunas.

1.2. Runa ir galvenokārt par tematiem, kas minēti Komisijas paziņojumā par turpmākās politikas pārskatīšanu (sal. ar ES Padomes 2720. sanākumi 2006. gada 20. martā).

1.2.1. Pirmais temats ir "Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietas nosaukumu atpazīšana produktu sastāvdaļu gadījumā". EESK uzskata, ka, vienojoties ar visiem pieprasītāju apvienību pārstāvjiem (uzraudzības konsorcijs u.c.), jāizstrādā kritēriji un rādītāji attiecībā uz ĢN sastāvdaļu saturu, lai galaprodukta marķējumā varētu iekļaut aizsargātu cilmes vietas nosaukumu (ACN) un aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi (AĢN).

1.2.2. Otrais temats ir "Alternatīvu instrumentu kā preču zīmju izmantošana, lai aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un cilmes vietas nosaukumus". EESK uzskata, ka reģistrētu preču zīmju izmantošana, lai aizsargātu ĢN ārpus ES, ir noteikti interesants risinājums, tomēr šāda pieeja neļauj atrisināt problēmu, proti, nosaukumu aizsardzību pasaules tirgū, jo tā ir visaptveroša (ņemot vērā iespējamo ieinteresēto valstu skaitu), dārga (tātad to var īstenot tikai lieli komercuzņēmumi, kuru rīcībā ir nepieciešamie finanšu līdzekļi) un nenodrošina pilnīgu aizsardzību.

1.2.3. Trešais temats ir "Produkti, uz ko attiecas regula, īpašu uzmanību pievēršot sālim, garšaugu maisījumiem, pinumu izstrādājumiem un garšvielām". EESK atzinīgi vērtē to, ka

Kopienas tiesiskais regulējums ļauj veikt izcelsmes sertificēšanu arī tādu produktu gadījumā, kas nav īsti lauksaimniecības produkti (sāls, garšaugu maisījumi, pinumu izstrādājumi, garšvielas u.c.), tādējādi veicinot lauku kultūras attīstību attiecīgajā teritorijā. Vienlaikus tā iesaka šajā sistēmā iekļaut visus tos lauksaimniecības produktus, kuri līdz šim nav iekļauti.

1.2.4. Ceturtais temats ir "Izejvielu izcelsmes noteikšana". Ņemot vērā dažādu profesiju pārstāvju brīvprātīgās vienošanās, kas noslēgtas starp visām pašreizējā nosaukumu sertificēšanas procedūrā iesaistītajām pusēm, aizsargātu cilmes vietas nosaukumu (ACN) gadījumā EESK iesaka uzmanīgāk izvērtēt ar izejvielu izmantošanu saistītus aspektus, kā arī ņemt vērā prasību, ka to izcelsmei jābūt no attiecīgās teritorijas.

1.2.5. Piektais temats ir "Kritēriji, lai novērtētu, vai nosaukums ir kļuvis par sugasvārdu". Ņemot vērā līdz šim notikušos strīdus, EESK iesaka izstrādāt precīzākus instrumentus, kas ļauj vieglāk identificēt ilgi pastāvošu un/vai populāru nosaukumu, piemēram, jānodibina iestāde (kompetenta komisija), kura atbildētu un/vai uzraudzītu iespējamās, dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs pastāvošos izcelsmes nosaukumus, vai jāizveido citas iestādes, kuras paredzētas strīdu izšķiršanai ārpusīstas kārtībā.

1.2.6. Sestais temats ir "Kopienas simbolu koncepcija, kas ļauj atpazīt ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un aizsargātus cilmes vietas nosaukumus". EESK uzskata, ka aizsargāta cilmes vietas nosaukuma (ACN) un aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (AĢN) apvienošana vienā preču zīmē var radīt risku, ka netiek vienlīdz ņemti vērā visi apstākļi divās līdzvērtīgās, jau pastāvošās un dažādās teritorijās izveidojušās situācijās. Tomēr, ņemot vērā, ka labāk jāinformē patērētāji, būtu jārada izteiktākas grafiskas atšķirības starp ACN un AĢN (piemēram, dažādas krāsas) un pārējiem Eiropā izplatītajām preču zīmēm (garantētas tradicionālās īpatnības un bioloģiskā lauksaimniecība) tā, lai atšķirības būtu vēl uzskatāmākas (citastarp, ar atšķirīgu simbolu palīdzību).

1.3. Tādēļ EESK cer, ka laikā, kad tiks atsāktas sarunas par kopējo lauksaimniecības politiku (aptuveni 2013. gadā), ES ar visaptverošas stratēģijas palīdzību plaši un strukturēti risinās Eiropas lauksaimniecības un pārtikas nozares problēmas: kopīga tirgus politika, kas jāvirza uz to, lai novērstu finansiālos riskus, kas rodas aizvien atvērtāku un globalizētāku lauksaimniecības tirgu mainīguma dēļ, ietekmīgāka un efektīvāka lauku attīstības politika, kvalitātes politika, kas uzskatāma par Eiropas lauksaimniecības nākotnes pilāru, kā arī pārdomāta dabas resursu apsaimniekošana un enerģētikas politika ilgtermiņā.

1.4. Visbeidzot, EESK aicina dalībvalstis tālāk attīstīt šo iniciatīvu, lai pilnībā izmantotu Eiropas aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi (AĢN) un aizsargātu cilmes vietas nosaukumu (ACN) sistēmu, ar mērķi efektīvāk veicināt gan pašām savus lauksaimniecības produktus, gan Eiropas lauksaimniecības modeli kopumā.

2. Ievads: Eiropas ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietas nosaukumu sistēmas rašanās un attīstība

2.1. Jau labu laiku Eiropas sabiedrībā pakāpeniski palielinās patērētāju apziņa par lauksaimniecības pārtikas produktu īpašībām, tādēļ paaugstinās pieprasījums pēc kvalitatīviem produktiem. ES atbilde uz šo pieprasījumu ir tiesiskais regulējums un kvalitatīvu lauksaimniecības pārtikas produktu izmantošana, tajā skaita politika attiecībā uz pārtikas nekaitīguma aspektiem ("higiēnas pakete", izsekojamība u.c.) un dažādu ražošanas metožu atšķirībām (kvalitātes marķējumi: bioloģiskā lauksaimniecība, ĢN). Šajā atzinumā tieši tā tiek saprasts jēdziens "kvalitāte".

2.2. Šajā sakarā ES politikas ietvaros ir izstrādāts īpašs tiesiskais regulējums par konkrētu vietējo produktu atpazīstamību saistībā ar to izcelsmes vietu, piemēram, vietējie produkti, kuru kvalitāte vai reputācija ir saistīta ar īpašu ražošanas vietu reģionā vai apgabalā vai ražošanas metodēm, kas ir izplatītas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā.

2.3. Eiropas valstīs, kas atrodas Vidusjūras reģionā, ar izcelsmi saistītu nosaukumu (kā produktu atpazīstamības pazīmes) aizsardzība aizsākta divdesmitā gadsimta sākumā, un pirmsākumos to nodrošināja vīna jomā, bet pēc tam arī attiecībā uz pārējiem pārtikas produktiem.

2.4. Eiropas Komisija 1992. gadā pirmoreiz izstrādāja kopīgu tiesisko regulējumu par lauksaimniecības pārtikas produktu nosaukumiem, kas izmantojami visās ES dalībvalstīs. Minētajā jaunajā tiesiskajā regulējumā bija iekļautas definīcijas, prasības un procedūras, kas jau tika izmantotas dalībvalstīs, un tas atspoguļojas ciešā Eiropas jēdzienu "aizsargāts cilmes vietas nosaukums" atbilstmē: franciski — *appellation d'origine contrôlée*, spāniski — *denominación de origen* un itāļiski — *denominazione di origine controllata*.

2.5. Runa ir par Regulu (EKK) Nr. 2081/92 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību un par Regulu

(EKK) Nr. 2082/92 par īpaša rakstura sertifikātiem lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem. Minētās regulas ir nesen pārskatītas, proti, attiecīgi ar 2006. gada marta Regulu (EK) Nr. 510/2006 un 509/2006.

2.6. Regulā (EK) Nr. 510/2006 runa ir par tādu produktu nosaukumu aizsardzību, kuru īpašības nosaka to ģeogrāfiskā izcelsme, proti, runa ir par aizsargātiem cilmes vietas nosaukumiem (ACN) un aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm (AĢN).

2.6.1. Produktiem ar ACN marķējumu ir īpašības, kas radušās, pateicoties tikai un vienīgi dabiskiem apstākļiem un ražotāju prasmēm produktu izcelsmes reģionā. Tādēļ ACN gadījumā ir svarīgi, lai visi ražošanas procesi, t.i., izejvielu iegūšana, pārstrāde un izgatavošana, notiktu attiecīgajā reģionā un pastāvētu cieša saikne starp produkta īpašībām un tā ģeogrāfisko izcelsmi. ACN piemēri ir *huile d'olive de Nyons*, *parmigiano reggiano* un *Shetland lamb*.

2.6.2. Arī produktiem ar AĢN marķējumu ir sevišķas īpašības, kas saistītas ar konkrētu reģionu, tomēr šajā gadījumā pietiek ar to, ka tikai viens ražošanas posms notiek attiecīgajā reģionā, bet, piemēram, izmantotās izejvielas var nākt no cita reģiona. AĢN piemēri ir *Clare Island salmon*, *arancia rossa di Sicilia* un *Dortmund bier*.

2.7. Regulā (EK) Nr. 509/2006 runa ir par garantētām tradicionālām īpatnībām (GTĪ); šo logotipu izmanto tādu produktu marķējumā, kuru īpašās pazīmes rodas, pateicoties sastāvdaļām vai tradicionālām ražošanas metodēm, nevis ģeogrāfiskajai izcelsmei. GTĪ piemēri ir *jamón serrano*, *kriek* (alus) un *kalakukko* (maize).

2.8. Regulas (EK) Nr. 509/2006 un 510/2006 Padome pieņēma 2006. gada 20. martā. Tās pašas sanāksmes laikā Komisija paziņoja, ka tā pārskatīs Regulas (EK) Nr. 510/2006 darbības jomu un tās turpmāko īstenošanu. ⁽³⁾

2.9. Jaunais tiesiskais regulējums par kvalitātes apzīmējumiem ļāva būtiski vienkāršot sistēmu. Agrāk, piemēram, reģistrācijas pieprasījuma iesniedzējiem bija jāgriežas savā valstī pie atbildīgās iestādes, kas, izskatījusi pieprasījumu, visus dokumentus nosūtīja Eiropas Komisijai, kura vēlreiz veica pilnīgu pārbaudi. Turpretī tagad dalībvalstis veic pieprasījumu izskatīšanu, pamatojoties uz Kopienas līmenī pieņemtām regulām un

⁽³⁾ Skat. ES Padomes dokumentu Nr. 7702/06 ADD 1 (protokola projekta papildinājums); ES Padomes (Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padome) 2720. sanāksme, kas notika 2006. gada 20. martā Briselē.

pamatnostādnēm. Komisija pārbauda tikai galvenos datus, kas ir apkopoti vienā dokumentā, kuru pēc tam publicē Oficiālajā Vēstnesī (OV). Vēl viens jauninājums ir tas, ka ražotāji no trešām valstīm var iesniegt reģistrācijas pieprasījumu uzreiz Komisijai. Savukārt agrāk pieprasījumus bija jāiesniedz savas valsts iestādē, kas ne vienmēr bija spējīga vai gatava tos izskatīt.

2.10. Komisija 2007. gada 5. februārī organizēja konferenci par pārtikas produktu sertificēšanu, būtiski paplašinot izskatāmo tematu spektru (sertificēšanas sistēmas, preču zīmju sistēmas) un iekļaujot pārtikas nekaitīguma pamatjautājumu, t.i., kvalitāte kā Eiropas Savienības pārtikas produktu drošības sistēma. Nav nejaušība, ka konferences pirmais secinājums bija šāds: "Visiem (Eiropas) pārtikas produktiem neatkarīgi no tā, vai tie ražoti ES vai importēti, jāatbilst augstiem drošības un higiēnas standartiem." ⁽⁴⁾

2.10.1. Tomēr jāuzsver, ka Pastāvīgā pārtikas aprites un dzīvnieku veselības komiteja, kurā darbojas Eiropas Komisijas un dalībvalstu pārstāvji, 2004. gada 20. decembrī nonāca pie secinājuma, ka izsekojamības prasība neattiecas uz importētajiem pārtikas produktiem. EESK nepiekrīt šādam viedoklim.

2.11. Ņemot vērā 2007. gadā notikušās konferences laikā sasniegtos rezultātus un veiktos secinājumus, Komisija ir izlēmusi sagatavot Zaļo grāmatu par kvalitātes politiku Eiropas lauksaimnieciskās ražošanas nozarē; Zaļo grāmatu paredzēts publicēt 2008. gada oktobrī, un tajā liela uzmanība būs pievērsta tematam par ĢN. Pēc Zaļā grāmatas izskatīšanas varētu tikt pieņemti tiesību akti.

2.12. Pašlaik Komisija (precīzāk, Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts) ar iekšējo dienestu palīdzību izvērtē pašreizējo ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības sistēmu, un paredzēts, ka minētās analīzes rezultāti būs zināmi 2008. gada jūlijā.

2.13. Šajā sakarā EESK ir sagatavojusi šo pašiniciatīvas atzinumu, kurā tiks ne tikai plaši analizēti dažādi iepriekšējos punktos minētie kvalitātes politikas aspekti un problēmas, bet sevišķu uzmanību paredzēts pievērst arī ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietas nosaukumu sistēmas efektivitātes un ietekmes aspektiem, kā arī ar daudzpusējām un divpusējām tirdzniecības sarunām saistītiem jautājumiem.

⁽⁴⁾ Skat. tīmekļa vietni (http://ec.europa.eu/agriculture/events/qualityconference/conclusions_en.pdf).

2.14. Līdz šim EESK savu nostāju minētajā jautājumā ir pādusi pašiniciatīvas atzinumā par tematu "Tipisko lauksaimniecības kvalitātes produktu kā attīstības instrumenta izmantošana jaunajā kopējā lauksaimniecības politikā" (ziņotāja: *Santiago* dzde) ⁽⁵⁾. Savukārt atzinumā par tematu "Kopējās lauksaimniecības nākotne" (ziņotājs: *Ribbe* kgs) ⁽⁶⁾ EESK uzsver, ka Eiropas lauksaimniecība jāvirza uz drošu un kvalitatīvu ražošanu.

3. Vispārējās piezīmes

3.1. Sistēmas izmantošana un rezultāti: efektivitāte un ietekme.

3.1.1. Ar Regulu (EEK) Nr. 2081/92 izveidotā sistēma ir izrādījusies kopumā efektīva. Tomēr saistībā ar tās darbību EESK vēlas vērēt Komisijas uzmanību uz dažiem trūkumiem, kas atklājušies laika gaitā, jo īpaši šādās trīs jomās:

- specifikāciju apstiprināšanas procedūra bieži vien ir pārāk lēna un neatbilst pieprasījumu vajadzībām (jo tā apgrūtina tirdzniecības plānošanu, saziņas stratēģiju u.c.), tādēļ tā ir sevišķi neizdevīga gadījumā, ja runa ir par cilmes vietas nosaukumiem, kas, iespējams, būtu varējušas kļūt izplatītākas un atpazīstamākas tirgū;
- pārbaudes, ko dažreiz veic iestādes, kuras var nonākt interešu konfliktā vai nav pietiekami objektīvas, lai veiktu pietiekami neatkarīgu pārbaudi;
- nosaukumu izvērtēšanas kritēriji, pamatojoties uz nosaukuma ilgo pastāvēšanu, reputāciju, izplatību, un nosaukuma iespējamā kļūšana par sugasvārdu bieži vien rada problēmas, kurām seko sūdzības vai vērsšanās tiesā vai nu Eiropas Savienībā, vai nu trešās valstīs.

3.1.2. Kopumā sistēma ir efektīva. Attiecīgie produkti nāk gandrīz no visām produktu grupām — augu un dzīvnieku izcelsmes produkti, svaigi un pārstrādāti produkti, dzērieni, zivju produkti, garšvielas u.c., kas minēti turpmākajā tabulā (2007. gada decembrī atjaunināti dati), kurā ACN un AĢN kopējais skaits ir 772. Ja analizē reģistrēto produktu skaitu, piemēram, no 2000. gada līdz 2006. gadam, redzams, ka ACN skaits ir palielinājies par 22 % un AĢN — par 40 %, t.i., tikai piecu gadu laikā vidējais pieaugums ir bijis 29 %.

⁽⁵⁾ OVC 284, 14.9.1998., 62. lpp.

⁽⁶⁾ OVC 125, 27.5.2002., 87. lpp.

I TABULA: Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorātā līdz 15.12.2007. reģistrētās ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un cilmes vietas nosaukumi (http://ec.europa.eu/agriculture/qual/en/1bbaa_en.htm)

	DE	AT	BE	CY	DK	ES	FI	FR	EL	HU	IE	IT	LU	NL	PL	PT	CZ	UK	SK	SI	SE	CO	Kopā
Augļi, dārzeņi un graudaugi	3	3	0	0	1	34	1	27	32	0	0	53	0	2	0	22	0	1	0	0	0	0	179
Siers	4	6	1	0	2	19	0	45	20	0	1	33	0	4	1	12	0	12	0	0	1	0	161
Svaiga gaļa (un subprodukti)	3	0	0	0	0	13	0	50	0	0	1	2	1	0	0	27	0	7	0	0	0	0	104
Eļļa un tauki/Olīveļļa	1	1	1	0	0	20	0	9	26	0	0	38	1	0	0	6	0	0	0	1	0	0	104
Gaļas produkti	8	2	2	0	0	10	0	4	0	1	1	29	1	0	0	28	0	0	0	0	0	0	86
Minerālūdens	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31
Maizes izstrādājumi, konditorejas izstrādājumi	4	0	1	1	0	7	0	3	1	0	0	3	0	0	0	0	4	0	1	0	1	0	26
Pārējie dzīvnieku izcelsmes produktu (olas, medus, piena produkti, izņemot sviestu u.c.)	0	0	0	0	0	3	0	6	1	0	0	2	1	0	0	10	0	1	0	0	0	0	24
Pārējie 1. pielikumā minētie produkti (garšvielas u.c.)	0	0	0	0	0	4	0	7	1	0	0	4	0	0	0	0	1	3	0	0	0	1 (*)	21
Alus	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	17
Zivis, moluski un vēžveidīgie	3	0	0	0	0	1	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	13
Ēteriskās eļļas	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Dabīgā gumija un sveķi	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Siens	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
KOPĀ	69	12	5	1	3	111	1	155	85	1	4	165	4	6	1	105	10	29	1	1	2	1	772

(*) Caffè di Colombia.

9.8.2008.

LV

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 204/61

3.1.3. ĢN sistēma ir īpaši pētīta un analizēta (sk. Pētniecības ģenerāldirektorāta finansēti projekti *DOLPHINS* (1999–2003) un *SINER-GI* (2004–2008) (⁷) no dažādiem aspektiem. Minētie projekti, kas īstenoti viens pēc otra, atklāja svarīgus aspektus saistībā ar Kopienas ĢN efektivitāti.

3.1.3.1. Šajā sakarā EESK uzsver pirmām kārtām jautājumu, kas saistīts ar ĢN organizēšanu un “pārvaldīšanu” (attiecīgus pētījumus un zinātnisko izpēti, sadarbojoties ar Eiropas Komisiju, koordinēja profesors *Bertil Sylvander* no Parīzē esošā Francijas Lauksaimniecības pētniecības institūta (*INRA — Institut national de la recherche agronomique*) un profesors *Filippo Arfini* no Parmas Universitātes); var izšķirt trīs pārvaldības veidus:

- teritoriāla pārvaldība, kas ļauj iesaistīt visus attiecīgā reģiona ieinteresētos dalībniekus (iestādes, uzņēmumi, apvienības u. c.);
- sektorāla pārvaldība, kas ļauj iesaistīt vienīgi attiecīgās nozares dalībniekus (reģions kalpo tikai kā ietvars);
- korporatīva pārvaldība, kas ļauj iesaistīt tikai dažus nozares dalībniekus, kuri var piedalīties arī vienīgi savtīgos nolūkos.

Tomēr, ja runa ir par efektivitāti, izšķir efektīvu un neefektīvu pārvaldību; efektīva pārvaldība ir tad, ja tā nodrošina produkta reputācija lietotāju, jo īpaši patērētāju, vidū.

3.1.3.2. EESK norāda arī, ka ĢN komerciālie panākumi ir vēl nenozīmīgi un tie ir sasniegti tur, kur ir labas struktūras, kas ļauj piedāvāt vērtīgus produktus un ko pārvalda organizācijas, kuras ir spējīgas radīt uzņēmumu tīklus un efektīvas tirdzniecības stratēģijas. Informēšana par ĢN produkta saturu un kvalitāti, kā arī, iespējams, teritoriālajām īpatnībām, ir ļoti svarīgs cilmes vietas nosaukuma veiksmes faktors. Protams, šajā sakarā ir nepieciešams, ka kāda ģeogrāfiska norāde jau ilgi pastāv, tomēr tā neaizstāj nepieciešamību veikt efektīvākus pasākumus, lai atbalstītu organizācijas un komunikācijas stratēģijas.

3.1.3.3. EESK tomēr uzsver, ka ĢN sistēmas ietekmi, kā arī saimniecisko un sociālo nozīmi nevar noteikt, izmantojot vienīgi skaitļus un statistikas datus par šādas produkcijas īpatsvaru no kopējā tirdzniecības apjoma, jo sekas un ietekme, kas skar gan reģionus, gan arī dalībvalstu un ES tirdzniecības bilanci, aptver virkni sociāli ekonomisko jautājumu, nevis tikai atsevišķu lauksaimniecības nozari.

3.1.4. EESK uzskata, ka ļoti svarīgs aspekts saistībā ar ĢN ir šādu nosaukumu nozīme lauku attīstībā. Izcelsmes marķējums, kas sākotnēji kalpoja produktu aizsardzībai, bieži vien ir kļuvis par labu un piemērotu iespēju popularizēt visa reģiona kultūras īpatnības. Līdz ar to kļūst skaidrs, kādas iespējas varētu rasties, paplašinot ĢN sistēmu, tajā skaitā tādu produktu vidū, kas nav lauksaimniecības produkti, un cik ļoti tas atbilst sen izstrādā-

tajām Kopienas pamatnostādnēm par lauku attīstību (Zaļā grāmata 1985. gadā, paziņojums “Lauku reģionu nākotne” 1988. gadā, Korkas deklarācija 1995. gadā).

3.1.4.1. Tipisku produktu kā kultūras īpatnību popularizētāju var izmantot (un tas būtu jāizmanto), lai atjaunotu lauku rajonu tautsaimniecību, jo īpaši vismazāk attīstītos reģionos. Minēto aspektu būtu jāatspoguļo ne tikai no Kopienas viedokļa. EESK uzsver, ka, ņemot vērā pašreizējo Eiropas sistēmu un trešo valstu iespējas izmantot ES tirgu, ĢN koncepcijas piemērošana lauku attīstības veicināšanā un tās praktiskā īstenošana interesē pirmām kārtām jaunattīstības valstis. Arī nozīmīgas un autoritatīvas starptautiskās organizācijas (FAO, Pasaules Banka) uzskata, ka loģiskas paralēles pastāv starp ĢN koncepciju un jaunattīstības valstīs sauktajām “vietējām zināšanām” jeb, vienkāršāk, tradīcijām. Šāda pieeja ir izklāstīta pamatnostādnēs par ĢN izmantošanu (atbilstīgi ES tiesiskajam regulējumam un procedūrām), kuras FAO un Pasaules Banka pašlaik sagatavo un popularizē jaunattīstības valstīs.

3.1.5. Komiteja uzskata, ka vēl viens svarīgs aspekts, kam jāpievērš uzmanība, ir ĢN sistēmas pozitīvā ietekme uz vidi reģionos, no kuriem cēlušies attiecīgie produkti. Īstenībā tipisko produktu ražošanā izmanto ražošanas un/vai pārstrādes metodes, kas lielā mērā balstītas uz tradīcijām atbilstīgām procedūrām, kurās maz lieto vai pat nelieto videi kaitīgus tehniskos līdzekļus, un/vai lauksaimniecības sistēmām, kas nav intensīvas un turklāt ļauj veicināt bioloģisko daudzveidību un aizsargāt lauku ainavas un vidi.

3.1.6. Attiecībā uz efektivitāti jāņem vērā arī nākotnē iespējamās apstākļu izmaiņas. EESK uzskata, ka ir pazīmes, kas liecina par līdz šim nemainīgo situāciju iespējamajām pārmaiņām mainīšanos. Daudzi starptautiskie pārtikas ražošanas un piegādes ķēžu uzņēmumi veic, piemēram, pasākumus, lai piedāvājuma klāstā iekļautu ĢN produktus, un savā darbībā daļēji ir tālejošāki par starptautisko preču zīmju politiku un pasaules tirgu stratēģijām, kurās līdz šim ir bijusi runa par cilmes vietas nosaukumu nepieciešamību un pamatotību. Šim precedentam ir pievērsta liela uzmanība, un tā atrisinājums varētu būtiski ietekmēt tālāko ĢN sistēmas attīstību.

3.1.7. Šajā sakarā daži pētījumi liecina, ka Amerikas Savienotās Valstis, kas (tādēļ, ka tajās ir ļoti atšķirīgi lauksaimniecības pārtikas ražošanas apstākļi un bieži vien pretēja tirdzniecības stratēģija) neatbalstīja ES ierosināto ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu modeli, pašlaik piekāpjas, jo valstī ir mainījusies ražošanas struktūra. Arī Amerikas Savienotajās Valstīs parādās pirmie ražošanas uzņēmumi, kuru panākumi ir saistīti ar to produktu cilmes vietu un kuri sūdzas par pienācīgas aizsardzības trūkumu šajā jomā. Pazīstams ir, piemēram, *Napa Valley* vīns

(⁷) Skat. tīmekļa vietni (www.origin-food.org).

Kalifornijā. Turklāt nesen ir nākuši klāt jauni ASV un Kanādā ražoti produkti (*Florida Orange*, *Bleuet du Lac Saint-Jean*), kuru ražotājiem jācinās pret nosaukumu atdarinātājiem, kā arī iekšējā un kaimiņvalstu tirgus konkurences izkropļojumiem.

3.1.8. EESK norāda uz vispārēju tendenci, ka patērētāji piešķir lielu nozīmi produktu izcelsmei — īpaši, kas ietekmē viņu pirkuma izvēli (skat., piemēram, Eiropas projektu *TYPIC-2005* un *DOLPHINS-2002* secinājumus). Tajā pašā laikā patērētāji ir gatavi maksāt vairāk par produktu, kam ir izcelsmes apliecinājums un kas tādēļ kopumā tiek uzskatīts par kvalitatīvāku un nekaitīgāku produktu. Šajā sakarā var izskatīt arī jaunus jautājumus, kas saistīti ar izejvielu izcelsmes apliecināšanu un ĢN produktu kā sastāvdaļu izmantošanu pārtikas izstrādājumos.

3.1.8.1. EESK konstatē, ka ES sertificēšanas sistēmas, preču zīmju un etiķešu atpazīstamības līmenis ir vēl joprojām zems un ļoti atšķirīgs. Starptautiskā Vidusjūras reģiona lauksaimniecības pētniecības centra (CIHEAM — *Centro Internazionale degli Alti Studi Agronomici Mediterranei*) pētījums par Vidusjūras reģiona pārtikas produktu identitāti un kvalitāti (Parīze, 2007. gads) liecina, ka 80 % Eiropas iedzīvotāju nekad nav dzirdējuši par ACN un 86 % — par AĢN. Savukārt, ja tajā pašā jautājumā tika minēti attiecīgie nacionālie nosaukumi (piemēram, “*denominación de origen*” Spānijā vai “*appellation d’origine contrôlée*” Francijā), atpazīstamības līmenis bija ievērojami augstāks. Tas liecina par to, ka Kopiena nepietiekami informē patērētājus un popularizē attiecīgos produktus.

3.2. Eiropas sistēma un daudzpusējās un divpusējās tirdzniecības sarunas.

3.2.1. Stratēģiskā interese.

3.2.1.1. Kankūnā 2003. gada septembrī notikušās ministru konferences gaita un negatīvais rezultāts apliecināja, ka tagad tirdzniecības sarunās runa nav tikai par precēm un tarifiem, lai savstarpēji atvieglotu piekļuvi attiecīgajiem tirgiem, bet arī par atšķirīgiem ražošanas modeļiem, t.i., par ražošanas un uztura lietošanas vēsturi, tradīcijām un veidiem. Attiecīgo ražošanas un uztura lietošanas tradīciju savstarpēja atzīšana un apzināšanās ir arī nepieciešams veiksmīgu tirdzniecības sarunu priekšnoteikums.

3.2.1.2. Tātad, ja Eiropas Kopiena iesaistās tirdzniecības sarunās, tai jāsalīdzina savs sociālais un tautsaimniecības modelis ar pārējiem leģitīmiem modeļiem. Tādēļ EESK uzskata, ka Eiropas Kopienas iniciatīvas, kas izvirzītas sarunu ietvaros, var kļūt efektīvas un ticamas tad, ja tās iekļauj ārpolitikā, kuras aptver arī sarunas par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību un tirdzniecību. Šajā sakarā arī kvalitātes politiku varētu izmantot kā noteikumu sistēmu, kas atbilst plašākai un vispārējai pieejai attiecībā uz starptautiskās sadarbības politiku, kura mūsdienās ir ļoti svarīgs pasaules stabilitātes faktors.

3.2.2. Likumdošanas process.

3.2.2.1. Kā zināms, viens no Kopienas tiesību pamatprincipiem ir preču brīva aprīte ES vienotajā tirgū (EK līguma 23. pants). Minētā principa piemērošana sākumā bija sarežģīta, jo dalībvalstīs bija ļoti dažādi tiesību akti. Atšķirības ir izskaidrojamas ar to, ka laika gaitā ir pieņemti sarežģīti, pretrunīgi un nesaskaņoti starptautiskie nolīgumi un standarti, un globalizētā tirgus apstākļi vēl vairāk sarežģī šo situāciju. Nepieciešamība garantēt godīgu konkurenci starp tautsaimniecības dalībniekiem aizvien liberālākā tirgū kļūst stratēģiski nozīmīga, tādēļ pozitīvu ieguldījumu var dot arī saskaņots tiesiskais regulējums par ĢN.

3.2.2.2. ES līmenī nozīmīgs progress panākts, veicot pakāpenisku saskaņošanu ar tiesas prakses palīdzību, pateicoties ES Tiesas lēmumiem, kuru pamatā sākotnēji bija savstarpējās atzīšanas princips.

3.2.2.3. Starptautiskajā līmenī kopēja pieeja attiecībā uz ģeogrāfiskajām norādēm ir daļa no sarunām un nolīgumiem par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību un vēlāk arī intelektuālā īpašuma aizsardzību. Ar Parīzes konvenciju (1883 — 169 dalībvalstis), Madrides vienošanos (1891 — 34 dalībvalstis), Lisabonas vienošanos (1958 — 23 dalībvalstis) ir atzīts princips, ka starp produktu un tā izcelsmes reģionu pastāv saikne, tomēr regulējums vēl joprojām ir nepietiekams, lai nodrošinātu tiesisko palāvību un pārbaudes un novērstu ļaunprātīgas atdarināšanas iespējas.

3.2.3. TRIPS: sasniegumi un problēmas.

3.2.3.1. *TRIPS* līguma, kas noslēgts 1994. gadā, īpašā nodaļā par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem runa ir par ģeogrāfiskajām norādēm:

a) ĢN definīcija (22. pants);

b) vispārīgi visu produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības standarti (22. panta 2. un 4. punkts);

c) vīnu un citu alkoholisko dzērienu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu papild aizsardzība (23. pants);

d) nākamās sarunas un izņēmumi (24. pants).

3.2.3.2. Starptautiskajos nolīgumos izmantotā terminoloģija atspoguļo aizvien ciešāku saikni starp “vietu” un “produktu”: **izcelsmes norāde** (Madride, 1891), **ģeogrāfiskā norāde** (*TRIPS*, 1994), **cilmes vietas nosaukums** (Lisabona, 1958). Kopumā var teikt, ka visi cilmes vietas nosaukumi ir ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, tomēr ne visas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes ir cilmes vietas nosaukumi. No attiecīgajiem reģioniem cēlušos dažādu produktu kategorijas atbilstīgi dažādiem starptautiskajiem nolīgumiem ir minētas *Sabrina Cernicchiaro* (Parmas Universitātē) doktora darbā “*Ģeogrāfisko norāžu starptautiskās atzīšanas politikas analīze*” (*Analisi della politica di riconoscimento internazionale delle indicazioni geografiche*).

3.2.3.3. TRIPS līgums bija svarīgs vēsturisks solis saistībā ar nolīgumiem par intelektuālā īpašuma aizsardzību starptautiskajā tirdzniecībā izmantoto produktu gadījumā, tomēr tajā pašā laikā tajā nav atrisināti daudzi svarīgi jautājumi. Ar minēto līgumu ieviesa vienotu ĢN definīciju, kas pašlaik ir spēkā 151 valstī, un noteica vienotu sistēmu, lai risinātu strīdus. Tajā pašā laikā būtu jāmin vismaz trīs būtiski trūkumi:

- a) “negatīvās” aizsardzības principa ieviešana (dalībvalstu rīcībā ir instrumenti, lai novērstu nepareizu ĢN lietošanu);
- b) vilcināšanās un nenoteiktība starptautiskās pieteikšanas un reģistrēšanas sistēmas ieviešanā (vēl joprojām pastāv divas atšķirīgas un pat pretējas tiesību aktu interpretācijas — saskaņā ar vienu priekšraksti ir obligāti un saistoši, bet saskaņā ar otru sistēmas ieviešana ir brīvprātīga);
- c) atšķirīgu procedūru rašanās praksē (kaut arī tiesiskais regulējums ir tas pats!) saistībā ar vispārējo lauksaimniecības produktu aizsardzību un to papildu aizsardzību.

3.2.3.4. Pastāv arī citas reģionālās vienošanās, kurās runa ir par ĢN aizsardzību, piemēram, Āfrikas Intelektuālā īpašuma organizācijas (OAPI) 1977. gada marta vienošanās, 1997. gada martā noslēgtais Āfrikas Reģionālā intelektuālā īpašuma organizācijas (ARIPO) Bandžulas protokols par marķējumu.

3.2.4. Eiropas ražotāju problēmas un godīgas starptautiskās konkurences pamatnosacījumi.

3.2.4.1. EESK uzsver, ka starptautisko priekšrakstu nepiemērotība rada nopietnas problēmas ĢN produktu ražotājiem Eiropā. Tas, ka ĢN marķējums tiek aizvien vairāk neatbilstīgi izmantots un tiesiskais regulējums par ĢN aizsardzību ļoti atšķiras dažādās valstīs, būtiski kropļo konkurenci un tirdzniecību starp Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) dalībvalstīm.

3.2.4.2. Bieži vien sākotnējā problēma ir saistīta ar iekšējo noteikumu pareizu interpretēšanu attiecīgajā tirgū. Dažiem ĢN produktu ražotājiem no Eiropas ir izdevies aizsargāt savu nosaukumu ārpus ES, taču arī šādos gadījumos sastopami ļaunprātīgas izmantošanas un viltojumu piemēri, kā arī nopietni administratīvie šķēršļi tirdzniecībai. Ļaunprātīga izmantošana ir tieši proporcionāla ĢN produkta popularitātes līmenim. Ekonomikas negatīvā ietekme ir liela, un neviena Eiropas uzņēmumu tirgvedības stratēģija nevar radīt patērētāju uzticēšanos produktam. Vispārīgi runājot, tā ir patērētāju krāpšana trešās valstīs un nodara kaitējumu ES lauksaimniecības un pārtikas produktu ražošanas modeļa vispārējai slava.

3.2.4.3. Valstīs, kurās ir sava ĢN reģistrēšanas sistēma, Eiropas ražotāji saskaras ar mazākām grūtībām, lai gan nopietnas problēmas rodas saliktu nosaukumu aizsardzības gadī-

jumā, kad līdzās apzīmējumam lietots termins, piemēram, “veids”, “stils” u.c. Vispārīgi runājot, Eiropas ražotājiem bieži vien rodas lieli izdevumi un būtiskas problēmas, lai juridiski pierādītu, ka attiecīgais ĢN nav sugasvārds.

3.2.4.4. Tā kā nav precīzu un atzītu starptautisko tiesību aktu, Eiropas ražotāji turpina ienākt tirgū, izmantojot zīmju aizsardzības sistēmu (uzņēmuma privāta zīme, kolektīva zīme un sertificēta zīme). Arī šāda stratēģija ir grūti īstenojama. Bieži vien starptautiskajos tirgos parādās produkti, kuru marķējumā jau ir iekļauts ĢN, ko Eiropas ražotāji vēlas reģistrēt (šajā gadījumā jāveic grūts uzdevums, proti, tiesiski pasākumi, lai vērstos pret preču zīmes lietojumu). Turklāt, pat ja preču zīme ir reģistrēta, tā var zaudēt aizsardzību, ja attiecīgais tirgus nav pieejams veselības aizsardzības pasākumu dēļ un preču zīmi nevar pastāvīgi izmantot.

3.2.5. Divpusējās sarunas un vienošanās.

3.2.5.1. Tā kā daudzpusējās sarunas ir nonākušas strupceļā jeb krīzē, kas noteikti jāatrisina, divpusējās vienošanās kļūst aizvien nozīmīgākas starptautiskajās tirdzniecības sarunās. Pasaulē ir aptuveni 300 divpusējo vienošanos, un līdz 2010. gadam to skaits varētu sasniegt 400. Minētā tendence rada satraukumu, jo divpusējie nolīgumi var tikai papildināt PTO pieņemtos daudzpusējos nolīgumus, jo katrās sarunās ir savs izskatāmo jautājumu loks: daudzpusējās sarunas paredzētas, lai risinātu ļoti sarežģītus jautājumus, piemēram, dotācijas, antidempings un intelektuālā īpašuma aizsardzības noteikumi, savukārt divpusējās sarunās risina vienkāršākus jautājumus un pieņem atvieglojumu kritērijus attiecībā uz tirdzniecību starp valstīm.

3.2.5.2. EESK uzskata, ka ES tomēr nedrīkst būt pasīva dalībniece, kamēr lielie pasaules tirgus dalībnieki diskutē un pieņem svarīgus noteikumus un nosaka divpusējās attiecības. Runājot par pārtikas produktiem, var konstatēt, ka elastīgas divpusējās attiecības ir labs pamats, lai uzsāktu sarunas un panāktu pieņemamus un pārbaudāmus risinājumus. Turklāt pieredze liecina, ka minētie rezultāti ir sasniegti arī tāpēc, ka divpusējos nolīgumos bija paredzēta tehniskais atbalsts nepieciešamo tiesību aktu izstrādē tām nolīgumu parakstītājām valstīm, kurās vēl joprojām ir neatbilstīga administratīvā sistēma. Šāda prasība, starp citu, ir izvirzīta arī daudzpusējās sarunās.

3.2.5.3. Kopš ilgāka laika ES ir sākusi iesaistīties sarunās un parakstījusi divpusējos nolīgumus par lauksaimniecības produktiem ar ĢN marķējumu, un minētie nolīgumi pašlaik ir noslēgti gandrīz ar visiem tirdzniecības partneriem ārpus ES. Tie attiecas uz visām pārtikas produktu kategorijām, un tajos ir vienmēr iekļauts ĢN aizsardzības jautājums.

3.2.6. ĢN jautājums Dohas sarunās: pienācīga aizsardzība — visiem svarīgs mērķis.

3.2.6.1. Dohas deklarācijas (2001. gada novembris) 18. punktā ir minēta divējāda un atšķirīga sarunu stratēģija:

- a) ja runa ir par to, ka jāievieš starptautiska sistēmu attiecībā uz ziņošanu par ĢN vīniem un citiem alkoholiskajiem dzērieniem un to reģistrēšanu, ir paredzēts ("mēs vienojamies to izskatīt līdz piektajai ministru konferencei...") šo jautājumu iekļaut *TRIPS* sarunu darba kārtībā;
- b) savukārt, ja runa ir par to, ka ĢN jāaizsargā ne tikai vīnu, bet arī citu produktu gadījumā, deklarācijā ir teikts tikai tas, ka šis jautājums tiks izskatīts *TRIPS* Padomē ("mēs atzīmējam, ka ar aizsardzības paplašināšanu saistītie jautājumi ... tiks izskatīti *TRIPS* Padomē").

3.2.6.2. Neraugoties uz ES Komisijas centieniem, Dohas pieņemtās saistības attiecībā uz pirmo punktu neguva nekādus panākumus. Vēl joprojām pastāv divi pretēji deklarācijas skaidrojumi, no vienas puses, ES, Šveice, Indija, Turcija u.c. valstis uzskata, ka nolīguma mērķis ir **obligāti** ieviest reģistru visās PTO valstīs, taču, no otras puses, ASV, Austrālija, Jaunzēlande u.c. valstis uzskata, ka sarunu un vienošanās rezultāts ir šāda instrumenta **brīvprātīga** ieviešana un turklāt īstenojama tikai tajās valstīs, kurās ar likumu ir izveidota ģeogrāfisko nosaukumu aizsardzības sistēma — sava veida datubāze.

3.2.6.3. Attiecībā uz otro punktu (ne tikai vīnu, bet arī citu produktu aizsardzība) vēl nav uzsāktas konkrētas sarunas.

3.2.6.4. Tā kā *TRIPS* sarunās nebija reālu virzības perspektīvu, Eiropas Savienība īsi pirms 2003. gadā Kankūnā paredzētās pirmās konferences veltīgi mēģināja lauksaimniecības sarunu darba kārtībā iekļaut jautājumu saistībā ar 41 cilmes vietas nosaukuma starptautisko aizsardzību; tās mērķis bija atjaunot juridisku aizsardzību, tirgū laižot apgrozībā tādus pārtikas

produktus, kuru nosaukumus bieži vien ļaunprātīgi izmanto starptautiskajā tirgū. Kankūnā notikušās ministru konferences neveiksmes dēļ tika izbeigtas sarunas par minēto jautājumu.

3.2.6.5. Pēdējos oficiālos mēģinājumus izveidot starptautisku reģistru un nodrošināt ne tikai vīnu un citu alkoholisko dzērienu, bet arī pārējo produktu lielāku aizsardzību PTO veica 2005. gadā⁽⁸⁾. Vēl joprojām turpinās debates par tehniskiem jautājumiem, pamatojoties uz neoficiāliem dokumentiem, ko iesniegusi ES; tajās galvenā uzmanība ir veltīta priekšlikumam, ka gadījumā, ja nosaukumu iekļauj starptautiskā reģistrā, ĢN var uzskatīt par aizsargātu visās valstīs un 18 mēnešu laikā ir iespēja celt iebildumus pret šādu pasākumu. Tad iebilduma iesniedzējs ir tas, kas pierāda pretējo. Ja runa ir par reģistru, jāmin divi šķēršļi: Amerikas Savienotās Valstis un citas anglosakšu valstis uzskata, ka tā juridiskais spēks neatbilst teritoriālajam principam, savukārt jaunattīstības valstīs pastāv administratīvās problēmas saistībā ar termiņa ievērošanu, kas paredzēts iebilduma celšanai pret iekļaušanu reģistrā, jo tās uzskata, ka termiņš ir pārāk īss. Eiropas Savienības Komisija 2007. gada decembrī ir oficiāli pieprasījusi dokumentu, kas būtu starptautiskā reģistra izveides pamats.

3.2.6.6. EESK uzskata, ka jāuzsāk sarunas par vairākiem tematiem (*TRIPS* 23. panta attiecināšana uz visiem ĢN produktiem, starptautiskais reģistrs, tehniskais atbalsts jaunattīstības valstīm) un jāatjauno interese par produktiem, kam ir izcelsmes sertifikāts un kas tiek laisti apgrozībā trešo valstu un jaunattīstības valstu iekšējā tirgū; turklāt jāpiebilst, ka sarunas ir pavirzījušās uz priekšu, jo Šveice izvirzīja priekšlikumu spontāni izveidot valstu grupu *GI Friends* ("ĢN draugi"), kas intensīvi mēģina atrast risinājumu.

3.2.6.7. EESK uzsver, ka ģeogrāfiskās izcelsmes norādīšana ir vienīgais intelektuālā īpašuma veids, kas apliecina piederību konkrētai vietējai kopienai pasaulē. Tādēļ PTO sadalīšana ziemeļu un dienvidu reģionos nav saprotama.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ PTO dokuments TN/IP/W/11, 14.6.2005.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Kopienas civilās aizsardzības mehānisma pilnveidošana, reaģējot uz dabas katastrofām”

(2008/C 204/15)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 25. septembrī saskaņā ar Reglamenta 29.A pantu nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

“Kopienas civilās aizsardzības mehānisma pilnveidošana, reaģējot uz dabas katastrofām”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 26. februārī. Ziņotāja — *Sánchez Miguel* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (13. marta sēdē), ar 108 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 EESK kā pilsoniskās sabiedrības pārstāve uzskata, ka jāsniedz ieguldījums ES debatēs par risinājumiem saistībā ar dabas katastrofām, pievēršot galveno uzmanību preventīviem pasākumiem, palīdzībai un atbildībai gadījumos, kad katastrofas izraisījuši cilvēku darbība vai tās trūkums.

1.2 Šajā sakarā jāņem vērā tas, ka spēkā esošie Eiropas tiesību akti ietver pietiekami daudz noteikumu attiecībā uz dabas katastrofu novēršanu vai iespējamo seku mīkstināšanu. Tādēļ būtu jāpieprasa, lai kompetentās iestādes visā ES teritorijā uzraudzītu minēto tiesību aktu piemērošanu. Šajā sakarā Komiteja uzskata, ka Ūdens pamatdirektīvas un ar to saistīto tiesību aktu īstenošana, jo īpaši direktīva par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību mīkstinātu negatīvo ietekmi, kas, lai gan ir nenovēršama, tomēr to iespējams mazināt, iekļaujot upju baseinu plānos plūdu pārvaldības plānus. Noteikumu piemērošanai attiecībā uz mežu ugunsgrēku novēršanu būtu līdzīga ietekme.

1.3 Saikne starp katastrofu novēršanu un apmācību un izglītību ir būtisks jautājums; turklāt jāizveido atbilstoša informācijas sistēma, kas dotu iespēju profesionāliem un iedzīvotājiem iegūt informāciju par rīcības metodēm, pirms attiecīgajā teritorijā notiek kāda katastrofa. Šajā sakarā EESK ļoti atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas izveidotos starpteritoriālos civilās aizsardzības apmācības centrus.

1.4 Attiecībā uz civilo aizsardzību EESK vēlas izteikt atzinību Komisijai par īsā laika posmā izveidoto Eiropas solidaritātes sistēmu ne tikai reģionālā, bet arī starptautiskā mērogā, tai piešķirot savus resursus, kas dod iespēju efektīvi rīkoties ne tikai katastrofas brīdī, bet arī katastrofas skarto teritoriju atjaunošanā. Šajā sakarā Lisabonas līguma jaunajā 176.C pantā nostiprināti mērķi, ko saistībā ar minēto jautājumu izvirzījis Eiropas Parlaments un Padome.

1.5 Visbeidzot, EESK uzskata, ka nepieciešams piemērot vides atbildības sistēmu atbilstoši direktīvas par atbildību vides jomā noteikumiem par vides postījumu novēršanu un mazinā-

šanu, lai skaidri noteiktu atsevišķu katastrofu izraisītāju atbildību, piemēram, saistībā ar ļaunprātīgu dedzināšanu. EESK uzskata, ka valstu tiesību aktu labāka piemērošana, kā arī informācija par sekām, kas rodas, gan neievērojot tiesību aktus preventīvo pasākumu jomā, gan veicot kaitnieciskās darbības no iedzīvotāju vai kompetentu iestāžu puses, varētu palīdzēt dabas katastrofu izraisīto seku mazināšanā.

2. Ievads

2.1 Gan ES teritorijā, gan visā pasaulē aizvien biežāk notiek katastrofas; dažas no tām izraisa tādas dabas parādības kā plūdi, zemestrīces, ugunsgrēki u.t.t., savukārt citas notiek terora aktu rezultātā, izplatot bailes iedzīvotājos. Abos gadījumos zināmā mērā tieši vai netieši tās ir izraisījuši cilvēku darbība, pat ja apzināta nodarījuma pakāpes nav salīdzināmas.

2.2 ES, reaģējot uz klimata pārmaiņām, ir apņēmies īstenot preventīvus pasākumus, ne tikai īstenojot Kioto protokola saistības, bet arī, pieņemot vairākus lēmumus, kuru mērķis ir aizsargāt zemes, ūdens un gaisa kvalitāti. Šīs iniciatīvas mērķis ir katastrofu novēršana, kas varētu palīdzēt ne tikai saglabāt un reģenerēt mūsu zemi, jūras un atmosfēru, bet arī veicināt attiecīgu rīcību citās valstīs. Turklāt Komisija veic sagatavošanas darbu, lai līdz 2008. gada beigām izstrādātu integrētu Eiropas pieeju dabas katastrofu novēršanai.

2.3 Papildus minētajiem preventīvajiem pasākumiem ES ir izveidota Kopienas sistēma palīdzības sniegšanai jebkāda veida katastrofas gadījumā ES teritorijā. Tā ir savstarpējās palīdzības sistēma, kas paredzēta ne vien ES valstīm, kur tā izmantota jau vairākkārt, bet arī, notiekot katastrofām Indijas okeānā, Dienvidamerikā u.c.

2.4 Svarīgi ir precizēt palīdzības katastrofu gadījumos un humānās palīdzības savstarpējo papildināmību. Abu instrumentu pamatmērķis ir ļoti līdzīgs — atvieglot dabas katastrofu un citu notikumu ietekmi uz iedzīvotājiem. Pasākumi katastrofu

gadījumos attiecas uz civilās aizsardzības jomu, palīdzot arī samazināt katastrofu ietekmi uz vidi un īpašumu ES valstīs vai ārpus ES, izmantojot resursus un palīdzības vienības no ES dalībvalstīm. Humānā palīdzība savukārt aktīvi tiek sniegta atsevišķās trešās valstīs, iesaistot NVO un citas humānās palīdzības organizācijas. Abos gadījumos ir paredzēta sadarbība ar ANO aģentūrām.

2.5 Jāatzīmē, ka katastrofu fonds, kas tika izveidots pēc liela-jiem plūdiem Elbas baseinā, palīdzējis uzlabot ES veikto palīdzības pasākumus. Civilās aizsardzības mehānisms ⁽¹⁾, kas izveidots 2001. gadā un pēc tam pārstrādāts ⁽²⁾, ir vienlīdz nozīmīgs, lai ātri reaģētu uz iespējamām katastrofām ES dalībvalstīs vai trešās valstīs.

3. Preventīvie pasākumi

3.1 Preventīviem pasākumiem ir būtiska nozīme vides aizsardzībā un saglabāšanā, kā arī, lai novērstu kaitējumu civiliedzīvotājiem. To mērķis ir izmantot dabas resursus ilgtspējīgā veidā. Prognozes par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un zudumu plašā mērogā ir piepildījušās tādā apjomā, kas pārsniedz pat vispesimistiskākos paredzējumus. Tam pievienojot cilvēka bieži vien tišo iekļaušanos šajā līdzsvarā, mēs šobrīd pieredzam katastrofu atkārtošanos, kuras, lai gan ir dabiskas, tomēr nav parastas, ņemot vērā to biežumu un ietekmes apjomu.

3.2 Šajā atzinumā minētie preventīvie pasākumi ir tie, uz kuriem attiecas spēkā esošie tiesību akti, proti, tiem būtu jābūt ieviestiem un tie būtu jākontrolē kompetentām iestādēm katrā dalībvalstī. Var uzskatīt, ka no dažām katastrofām iespējams izvairīties vai mazināt to sekas, un tādējādi var secināt, ka visā ES būtu jābūt līdzīgiem vides aizsardzības nosacījumiem, ko var panākt, piemērojot spēkā esošos tiesību aktus.

3.2.1 Viens no tiesiskajiem pasākumiem, kam ir bijusi liela ietekme dabas katastrofu novēršanā, attiecas uz jūru un okeānu piesārņojumu ar ogļūdeņražiem. Rezultāti ir panākti, ne tikai ieviešot noteiktas prasības transportētājiem (kuģus ar dubultu korpusu), bet arī jūrniecības pasākumus, kas paredzēti tiesību aktu paketēs "Erika I" un "Erika II" un kas ir palīdzējuši mazināt šā piesārņojuma ietekmi.

3.3 Vides pētījumi un novēršana ir saistīti jautājumi, un EESK jau aicinājis labāk un plašāk saskaņot pētniecības un vides programmas ⁽³⁾, lai praktiskiem vides pētījumiem varētu novirzīt daļu no pētniecībai paredzētajiem līdzekļiem.

⁽¹⁾ Padomes Lēmums 2001/792/EK, Euratom.

⁽²⁾ Iepriekš bija rīcības programma civilās aizsardzības jomā, kas tika noteikta ar Padomes 1999. gada 9. decembra Lēmumu 1999/847/EK un pēc tam grozīta ar Padomes 2005. gada 6. aprīļa Regulu 2005/52. Padomes lēmums, ar ko izveido Kopienas civilās aizsardzības mehānismu (pārstrādāts), tika pieņemts 2007. gada 8. novembrī.

⁽³⁾ EESK atzinums CESE 578/2003, OV C 208, 3.9.2003., 16.–22. lpp.

3.4 Novēršana ir saistīta ne tikai ar civilās aizsardzības komandu locekļu apmācību un informēšanu, bet gan ar visas sabiedrības apmācību un informēšanu, lai dabas katastrofas gadījumā palīdzība būtu efektīvāka. Informācija par vides rīcībpolitikām un to sekmēšana jāpastiprina visās dalībvalstīs, un šīs rīcībpolitikas jāmāca arī skolās, ne tikai augstskolās.

3.5 Plūdu novēršanas pasākumi.

3.5.1 Vispirms izskatīsim jautājumu loku saistībā ar ūdeni. Dabas katastrofas bieži vien ir saistītas ar ūdeni, un tās nozīmē ne tikai plūdus, cunami vai citas līdzīgas parādības, bet arī ūdens trūkumu ⁽⁴⁾, kas var izraisīt ievērojamas pārmaiņas, piemēram, plašu Dienvideiropas apgabalu pārtuksnešošanos.

3.5.2 Ūdens pamatdirektīva ⁽⁵⁾ vienmēr bijusi nepilnīga, jo tajā nav noteikts plūdu novēršanas, ar tiem saistītas aizsardzības un sagatavošanās mērķis. Ņemot vērā daudzās katastrofas, kas notikušas pēdējo desmit gadu laikā, un lielo upuru skaitu, Komisija izstrādāja paziņojumu un direktīvas ⁽⁶⁾ priekšlikumu ar mērķi regulēt plūdu apdraudējuma novērtējumu un pārraudzību, sniedzot situācijas un turpmāko apdraudējumu analīzi un ierosinot ES mēroga saskaņotu rīcības un novēršanas pasākumu plānu.

3.5.3 ES plūdi palielinās galvenokārt divu iemeslu dēļ: pirmkārt, pašreiz tiek vispārēji uzskatīts, ka klimata pārmaiņas ietekmē plūdu intensitāti un biežumu visā Eiropā ⁽⁷⁾, un daļēji tos izraisa neregulārās lietusgāzes un iespējama augstākais jūras līmenis; otrkārt, cilvēka darbība, piemēram, būvniecības darbi upēs un upju tecējuma virziena maiņas projekti un citi darbi, kas aizblīvē augsni, tādējādi samazinot tās dabisko spēju uzkrāt pārāk lielu ūdens daudzumu plūdu gadījumā, kā arī tādu pasākumu trūkums, kas paredzēti, lai novērtētu un uzlabotu to ietekmi uz vidi. Apdraudējumu palielina arī tas, ka plūdi rada aizvien lielākus zaudējumus, jo paplašinās to teritoriju apbūve, kurās ir augsts plūdu apdraudējuma līmenis.

3.5.4 Atbilstoši savai agrāk paustajai nostājai ⁽⁸⁾, EESK uzskata, ka jāveic direktīvā noteiktie pasākumi attiecībā uz plūdu apdraudējuma novērtējumu un pārvaldību. Tas, ka Komisija ir

⁽⁴⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Meklējot risinājumu sausuma un ūdens trūkuma problēmai Eiropas Savienībā" (COM(2007) 414 galīgā redakcija).

⁽⁵⁾ OV L 327, 22.12.2000., 72. lpp.

⁽⁶⁾ Paziņojums par plūdu riska pārvaldību — plūdu novēršana, aizsardzība pret plūdiem un to mazināšana. COM(2004) 472 galīgā redakcija, EESK atzinums OV C 221, 8.9.2005., 35. lpp.

Priekšlikums direktīvai par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību, COM(2006) 15 galīgā redakcija, 18.1.2006.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 23. oktobra Direktīva 2007/60/EK par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību, EESK atzinums OV C 195, 18.8.2006., 37. lpp.

⁽⁷⁾ Starpvaldību apspriede par klimata pārmaiņām (IPCC) — II darba grupa, ziņojums "Ietekme, pielāgošanās un neaizsargātība".

⁽⁸⁾ Skat. 6. atsauci.

akceptējusi EESK priekšlikumu (EESK atzinumā par 2004. gada paziņojumu) Ūdens pamatdirektīvas īstenošanā iekļaut pasākumus plūdu gadījumā, palīdz veicināt plūdu pārvaldības plānu iekļaušanu upju baseinu pārvaldības plānos, tādējādi nodrošinot nepieciešamo pasākumu plānošanu visā baseinā un visu kompetento iestāžu efektīvu rīcību (vietējā, valsts un starptautiskā līmenī).

3.5.5 EESK arī atkārtoti uzsver, ka sākotnējs plūdu apdraudējuma novērtējums jāveic par katru baseinu, novērtējot, kuras daļas varētu applūst, lai būtu iespējams izstrādāt intervences karti preventīvo pasākumu atvieglošanai, jo īpaši attiecībā uz mežu atjaunošanu un kalnu rajonu apmežošanu, mitrāju un attiecīgo ekosistēmu aizsardzību. Šajā sakarā ir būtiski informēt un iesaistīt pilsonisko sabiedrību, jo tas palīdzēs atvieglot drošības pasākumus.

3.6 Ugunsgrēku novēršanas pasākumi.

3.6.1 Jāuzlabo preventīvās politikas. Lai gan par aizsargpasākumiem galvenokārt ir atbildīgas dalībvalstis, Kopiena var tām palīdzēt novērst dabas katastrofas, tostarp mežu ugunsgrēkus, un samazināt to ietekmi.

3.6.2 Kopienai būtu jāturpina apsvērt pasākumus gan saistībā ar sabiedrības informētības līmeņa paaugstināšanu, gan zemes apsaimniekošanu. Šādiem pasākumiem var būt arī cita veida pozitīva ietekme, piemēram, tiem palīdzot piemēroties klimata pārmaiņām.

3.6.3 Būtu vajadzīga integrēta pieeja, ņemot vērā dažādu nozaru mijiedarbību. Pilsētu attīstība, ietekmējot apgabalus, kuros galvenā nozare bija mežsaimniecība, ne tikai palielina ugunsgrēku apdraudējumu un līdz ar to arī vides postījumus, bet var nozīmēt arī to, ka iedzīvotāju evakuācijai būtu jāpievērš vairāk uzmanības nekā mežu zaudējumam.

3.6.4 Jāpārskata un jāmodernizē dažādie ES finanšu instrumenti, kas pieejami preventīvo pasākumu atbalstam dalībvalstīs, lai tie būtu ne vien atbilstoši pašreizējai situācijai, bet arī tādēļ, lai atrastu sinerģijas starp dažādajiem instrumentiem ar mērķi efektīvāk aizsargāt cilvēku dzīvības, vidi un kultūras mantojumu. Gadījumos, kad tiek piešķirti Kopienas līdzekļi meža ugunsgrēku seku likvidēšanai, apmežošanai un mežu atjaunošanai, dalībvalstīm jāpieprasa apliecināt, ka tiks īstenoti stabili pasākumi ugunsgrēku novēršanai.

3.6.5 Tāpat Komisijai jāturpina dalībvalstu informācijas un pieredzes apmaiņas veicināšana, lai nodrošinātu, ka notiek plaša paraugprakses apmaiņa. Jāņem vērā atšķirīgie apstākļi dažādās valstīs un jāveicina pasākumi, ko veic reģionālajās grupās.

3.6.6 Preventīvajos pasākumos jāiekļauj arī tiesību normas saistībā ar civiltiesisko un kriminālatbildību tiem, kuri tīšām vai nejauši izraisa ugunsgrēkus.

4. Civilā aizsardzība

4.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Lisabonas līgumā ⁽⁹⁾ iekļauts jauns 176.C pants, kurā civilā aizsardzība definēta kā "sadarbības sistēma starp dalībvalstīm ar mērķi uzlabot brīdinājuma sistēmu darbību, lai novērstu dabas vai cilvēku izraisītas katastrofas un nodrošinātu aizsardzību pret to radītajām sekām". Jāuzsver, ka minētā pasākuma mērķis ir ne vien atbalstīt dalībvalstis, bet arī veicināt pasākumu saskaņošanu, ko ES īsteno starptautiskā līmenī.

4.2 Civilo aizsardzību regulējošo sistēmu pašreiz veido divi instrumenti: Kopienas civilās aizsardzības mehānisms un Civilās aizsardzības finanšu instruments ⁽¹⁰⁾. Civilās aizsardzības mehānisma uzraudzības un informācijas centrs atrodas Eiropas Komisijā un darbojas visu diennakti. Tas satur datu bāzi par civilās aizsardzības dienestiem katrā dalībvalstī, iekļaujot datus no militārajām datu bāzēm, kas ir ļoti lietderīgi. Minētais centrs pārvalda arī Kopienas programmas sagatavošanas jomā, ieskaitot apmācības programmas un vingrinājumus.

4.3 Pēdējo gadu pieredze rāda, cik svarīgs ir centra veiktais koordinēšanas darbs, piemēram, neseno Grieķijas ugunsgrēku gadījumā. Tomēr vēl aizvien nepieciešami uzlabojumi, un tādēļ EESK aicināja palielināt tā budžetu, lai centra darbībai būtu vairāk un labāki resursi. Uzraudzības un informācijas centram jāklūst par īstu darbības centru, palielinot darbinieku skaitu, lai proaktīvi prognozētu krīžu veidošanos, uzraudzītu to attīstību, organizētu sagatavošanas pasākumus, atvieglotu un koordinētu ES civilās aizsardzības atbalstu ES un ārpus tās.

4.4 Lai sasniegtu labāku sagatavotību lielu katastrofu gadījumos, nepieciešams palielināt ES centienus civilās aizsardzības apmācību un vingrinājumu jomā. Vislabāk to varētu panākt, izveidojot Eiropas Civilās aizsardzības apmācību institūtu, kas varētu apvienot valstu speciālistu centrus. Eiropas iestādēm būtu steidzīgi jāizskata priekšlikumi šāda strukturēta tīkla izveidei.

4.5 Eiropā ir agrās brīdināšanas sistēmas gandrīz visu dabas apdraudējumu gadījumiem, bet šādu sistēmu neesamība cunami paredzēšanai ir nopietns trūkums. Kopīgu brīdināšanas sistēmu un protokolu neesamība arī rada nopietnas bažas, ņemot vērā iedzīvotāju pieaugošo mobilitāti Eiropā un trešās valstīs.

⁽⁹⁾ OVC 306, 17.12.2007.

⁽¹⁰⁾ Turklāt dažās dalībvalstīs ir izveidoti institūti, lai pētītu un sniegtu informāciju par dabas katastrofām. Tiem ir nozīmīga loma šo katastrofu novēršanā.

4.6 Komisijas izstrādātie uzlabojumi 2005. gadā palīdzējuši palielināt Civilās aizsardzības mehānisma darbības efektivitāti ES, sniedzot iespēju tam darboties kā starpreģionu un starptautiskās solidaritātes līdzeklim. Tādēļ nevajadzētu taupīt nekādus centienus, lai nodrošinātu visātrāko un visefektīvāko reakciju uz visa veida katastrofām. Šim nolūkam ir jāizstrādā procedūras vai palīdzības plāni, kas visos gadījumos tiek pārbaudīti vingrinājumos un uzlaboti, pamatojoties uz tajos gūto pieredzi.

4.7 Šajos plānos jāiekļauj satelītsakari, aktualizētas kartes un piemēroti resursi apmierinoša līmeņa koordinācijas nodrošināšanai. Visiem minētajiem resursiem ir jābūt ES īpašumam. Ar šādiem plāniem būtu jānosaka standarts, kas veicinātu pozitīvu priekšstatu par solidaritāti un efektivitāti starptautiskā līmenī.

4.8 Kopienas civilās aizsardzības mehānisma pārstrādātajā variantā paredzēts dalībvalstīs izveidot civilās aizsardzības palīdzības moduļus, ko finansē no valstu līdzekļiem. Tas veicinātu lielu katastrofu gadījumiem paredzētu ES ātrās reaģēšanas spēku izveidi. Dalībvalstīs steidzami jānosaka un jāapmāca šādi moduļi, jo īpaši ugunsgrēku dzēšanas jomā. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šos moduļus var ātri izvietot gadījumos, kad tiek aktīvi zēts Kopienas mehānisms.

4.9 Nesenās katastrofas parādījušas, ka, neraugoties uz ES solidaritāti, mobilizētie resursi ne vienmēr ir pietiekami. Pamatojoties uz katastrofu scenārijiem, šobrīd steidzami jāuzsāk analīze, lai noteiktu esošās nepilnības. Gadījumos, kad šāds novērtējums parāda, ka atsevišķi resursi ES nav pietiekami pieejami vai Eiropas civilās aizsardzības rezerves resursu izveidei efektivitātes un rentabilitātes ziņā būtu priekšrocības, ES jāizstrādā Eiropas rezerves resursi.

4.10 Turklāt ar ES novērtēšanas komandām un koordinatoriem jākonsultējas par katastrofas skartā apgabala atjaunošanas darbiem, jo viņu pieredze izrādīsies noderīga tā atjaunošanā. Tas palīdzēs novērst spekulatīvas darbības, kas, diemžēl, tiek veiktas pēc dažiem ugunsgrēkiem.

4.11 Attiecībā uz pasākumiem valstīs, kas nav ES sastāvā, palīdzība, izmantojot minēto mehānismu, ir jāuzskata par ES ārējās politikas un humānās palīdzības neatņemamu sastāvdaļu, kā arī par ES solidaritātes apliecinājumu katastrofu skartajām valstīm.

4.12 Visbeidzot, ir svarīgi noteikt humānās palīdzības organizāciju sadarbības funkciju civilajā aizsardzībā. Pasākumi ārpus ES jākoordinē ar humānās palīdzības organizāciju partneriem, kas darbojas uz īpašu pilnvaru pamata, kā, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizāciju, Sarkanā Krusta/Sarkanā Pusmēness organizāciju, starptautiskajām organizācijām un NVO.

5. Atbildība vides jomā

5.1 Būtiski ir atzīmēt to, ka tiesību aktiem preventīvo pasākumu jomā nav bijusi vēlāmā ietekme uz dabas katastrofu radītajiem postījumiem. Tiesību sistēmas izveide attiecībā uz

atbildību vides jomā ir ļoti aizkavējusies⁽¹⁾, un attiecībā uz krimināltiesību aktiem vides jomā⁽²⁾ vēl notiek tikai otrā projekta apspriešana.

5.2 Valstu tiesību akti šajā jomā ir ļoti atšķirīgi, un tas var negatīvi ietekmēt attiecīgo likumdošanu. Vides garantiju jomā tiesību akti ES praktiski nav saskaņoti un nav vispārēju noteikumu attiecībā uz dabas katastrofu skarto reģionu sakopšanu, jo tas ES tiesības uz to neattiecas. Turklāt principu "piesārņotājs maksā" daudzos ES reģionos nepiemēro.

5.3 Var parādīties arī citi faktori, piemēram, noteikti postījumu veidi var ietekmēt vairākas valstis, kas nozīmē atšķirīgu likumdošanas sistēmu piemērošanu. Kompetentu iestāžu piederība dažādiem pārvaldes līmeņiem — no vietējā līdz valsts līmenim — arī ir nopietna problēma, jo izraisa konfliktus, kad tiek piemērota atbildība, ņemot vērā to, ka minētās iestādes var būt iesaistītas arī seku likvidēšanā.

5.4 Saskaņā ar direktīvu noteikumos par atbildību galvenā uzmanība pievērsta vides postījumu novēršanai vai seku likvidēšanai, pamatojoties uz ES spēkā esošajiem tiesību aktiem par bioloģisko daudzveidību, ūdens un augsnes piesārņojumu, ko lielā mērā, bet ne pilnībā, nosaka, atsaucoties uz spēkā esošajiem Kopienas tiesību aktiem. Tādēļ jāuzsver, ka vienīgi spēkā esošo un direktīvas III pielikumā norādīto tiesību aktu neievērošanas gadījumā saistību prasības būtu jāvērs pret postījumu izraisītājiem.

5.5 Pirmā atbildības shēma attiecināma uz bīstamu vai potenciāli bīstamu profesionālu darbību, kuras veidi norādīti direktīvas III pielikumā. Tā ir galvenokārt lauksaimnieciska vai rūpnieciska darbība, kuras veikšanai atbilstoši "Direktīvas par integrēta piesārņojuma novēršanu un kontroli" noteikumiem nepieciešama atļauja, darbība, kuras rezultātā ūdenī vai gaisā nokļūst smagie metāli, iekārtas, kas ražo bīstamas ķīmiskas vielas, atkritumu apsaimniekošana (ieskaitot atkritumu poligonos un sadedzināšanas iekārtas) un darbība saistībā ar ģenētiski modificētiem organismiem un mikroorganismiem. Saskaņā ar pirmo shēmu ražotāju var saukt pie atbildības pat gadījumā, ja viņš nav vainīgs. Otrā atbildības shēma attiecināma uz visām pārējām profesionālajām darbībām, izņemot direktīvas III pielikumā minētās, bet tikai gadījumos, kad radies zaudējums, nenovēršams apdraudējums vai kaitējums sugām vai dabiskajiem biotopiem, ko aizsargā Kopienas tiesību akti. Šajā gadījumā ražotājs tiks saukts pie atbildības tikai tad, ja viņš ir vainīgs vai pieļāvis nolaidību. Direktīvā arī noteikti gadījumi, kad paredzēts atbrīvojums no atbildības vides jomā.

⁽¹⁾ Direktīva par atbildību vides jomā saistībā ar vides postījumu novēršanu un seku mīkstināšanu.

⁽²⁾ Pirmais priekšlikums regulai, ko Padome atsauc, tika izstrādāts 2001. gadā. Vēlāk pieprasīja EESK atzinumu par jaunu priekšlikumu (COM(2007) 51 galīgā redakcija — 2007/0022 (COD)), kurā atbalstīts Eiropas Kopienas Tiesas 2005. gada 13. septembra lēmums par Komisijas pilnvarām pieņemt tiesību aktus vides noziegumu jomā, ko apstiprināja arī 2007. gada 27. oktobra EK Tiesas spriedums.

5.6 Kaitējumu var labot divējādi: ražotājs var veikt nepieciešamos atjaunošanas pasākumus, šādā gadījumā tos tieši finansējot, vai arī kompetenta iestāde var īstenot pasākumus ar trešās puses starpniecību un atgūt izmaksas no kaitējuma radītāja. Iespējama arī abu pieeju apvienošana, lai panāktu lielāku efektivitāti.

5.7 Ja par kaitējumu atbildīgas vairākas puses, saskaņā ar direktīvas noteikumiem izmaksu sadalījums ir dalībvalstu ziņā; solidāra un nedalīta vai dalīta atbildība ir divas galvenās iespējas.

Lai gan šī dubulta sistēma ir paredzēta, lai atvieglotu pielāgošanos dalībvalstu tiesību sistēmām, tomēr jānorāda, ka noteikt vides kaitējuma līmeni ir ļoti sarežģīti, kas apgrūtina minētās sistēmas praktisku īstenošanu.

5.8 Visbeidzot, jāuzsver, ka finansiālā nodrošinājuma prasības ražotājiem saskaņā ar tiesību aktiem ūdens, augsnes un bioloģiskās daudzveidības jomā veicina efektīvāku atjaunošanu, vienlaikus izvairoties no maksātnespējas negatīvajām sekām.

Briselē, 2008. gada 13. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli” (pašiniciatīvas atzinums)

(2008/C 204/16)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 27. septembrī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī. Ziņotāja — Roksandić kdze, līdzziņotājs — Almeida Freire kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 118 balsīm par, 56 pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Atzinuma kopsavilkums.

1.1. EESK pauž nožēlu, ka, neskatoties uz direktīvas ievadā minēto, tā nav saņēmusi pieprasījumu izstrādāt atzinumu par ierosināto direktīvu “Sankcijas pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli”. Lai arī direktīvā analizētā joma nepieder tām jomām, par kurām obligāti jākonsultējas ar EESK, tā uzskata, ka tamlīdzīgos gadījumos nepieciešams konsultēties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ko pārstāv tāda iestāde kā EESK, jo šādi jautājumi attiecas uz tādu nozīmīgu jomu regulēšanu, kuras ir saistītas ne tikai ar brīvības, drošības un tiesiskuma aspektiem, bet ietekmē arī nodarbinātību un sociālo politiku.

1.2. EESK nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par minēto direktīvas priekšlikumu. Komiteja uzskata, ka organizētai pilsoniskajai sabiedrībai — it īpaši sociālajiem partneriem — ir ļoti nozīmīga loma Eiropas Komisijas ierosinātās direktīvas, ar

ko nosaka sankcijas darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli, izstrādāšanā un īstenošanā.

1.3. Komiteja savos līdzšinējos atzinumos ⁽¹⁾ ir uzsvērusi nepieciešamību īstenot saskaņotus pasākumus, lai radītu labvēlīgus apstākļus legālajai imigrācijai, kā arī novērstu “nelikumīgās” imigrācijas cēloņus.

⁽¹⁾ Skat. EESK 2004. gada 15. decembra atzinumu par tematu “Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — pētījums par saikni starp legālo un nelegālo migrāciju”, ziņotājs — Pariza Castaños kgs (OV C 157, 28.6.2005.).

EESK 2005. gada 9. jūnija atzinums par tematu “Zaļā grāmata par ES pieeju ekonomiskās migrācijas pārvaldībai”, ziņotājs — Pariza Castaños kgs (OV C 286, 17.11.2005.).

EESK 2005. gada 15. decembra atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem — partnerība Eiropas atjaunošanai brīvības, drošības un tiesiskuma jomā” (ziņotājs — Pariza Castaños kgs (OV C 65, 17.3.2006.)).

1.4. Komiteja atzinīgi vērtē direktīvas priekšlikumu, jo praktiski tā veicinās cilvēktiesību ievērošanu. Tomēr Komiteja izsaka bažas par ierosinātās direktīvas saturu, laika posmu, kurā priekšlikums tika izstrādāts un kārtību, kādā iesniegti tiesību aktu priekšlikumi. Imigrantu nodarbinātība ir jautājums, kas ir cieši saistīts ar darba tirgus funkcionēšanu un nelegālo nodarbinātību kopumā, ko nevar novērst vienīgi, uzliekot sodu darba devējiem.

1.5. Attiecībā uz divām dažādām ar imigrāciju saistītām Komisijas darba jomām ES līmenī — brīvības, drošības un tiesiskuma telpu no vienas puses un nodarbinātību un sociālo drošību no otras puses, Komiteja uzsver to, ka ir svarīgi saskaņot Eiropas Savienības spēkā esošos tiesību aktus ar tiesību aktiem likumīgās un nelikumīgās imigrācijas jomā, kuri patlaban tiek izstrādāti. Komiteja uzskata, ka nelegālās imigrācijas problēmu nevar risināt, vienkārši slēdzot robežas un piemērojot piespiedu pasākumus.

1.6. Likumīgā migrācija un imigrācija Eiropas Savienībā un uz to ir steidzami jāregulē, kā arī ir jāregulē nedeklarēta darba apkarošanas pasākumi. Komiteja iesaka Komisijai rūpīgi izskatīt iespēju veikt turpmākus pasākumus nelegālā darba apkarošanas jomā.

1.7. Starptautiskā pieredze rāda, ka visefektīvākā metode, kā cīnīties pret nedeklarētu darbu, ir vienlaicīga un paralēla rīcība vairākās jomās. Tāpēc papildus tam, lai ieviestu legālās imigrācijas iespējas cilvēkiem, kuri vēlas strādāt ekonomikas nozarēs, ko visplašāk skārusi nelegālo imigrantu nodarbinātība, ir nepieciešamas informatīvas un izglītojošas kampaņas, kurās tiktu atspoguļota nedeklarēta darba radītā ietekme. Turklāt sankciju politikai pret darba devējiem vajadzētu būt vienotai neatkarīgi no nedeklarēto darbinieku valstspiederības. Tādēļ ierosinātajai direktīvai vajadzētu būt plašākas pasākumu paketes sastāvdaļai, ar mērķi apkarot nedeklarētu darbu, tostarp nelegālu imigrantu darbu, nevis politikas pamatinstrumentam, kā to ierosina Komisija.

1.8. Komiteja uzsver, ka liela nozīme ir direktīvas efektīvai īstenošanai dalībvalstīs, un atzīmē, ka kas tas nebūs vienkāršs uzdevums, jo i) uzraudzības iestādēs trūkst kvalificētu darbinieku, ii) ir sarežģīti sadalīt atbildību starp atsevišķām iesaistītajām struktūrām un iii) ir jāuzrauga daudzi uzņēmumi.

1.9. Komiteja uzskata, ka direktīvā iekļautie priekšlikumi, kas praksē varētu būt lietderīgi, būtu jākonsolidē. Komitejas ierosinātie grozījumi un papildinājumi ir apkopoti nodaļā "Īpašas piezīmes", un to mērķis ir nodrošināt atbilstošāku atbildības sadali, kā arī uzlabot tādu darba ņēmēju stāvokli, kuriem nav attiecīgo dokumentu. Gadījumā, ja minētos priekšlikumus neņem vērā, šādu darbinieku ekspluatācija varētu palielināties.

2. Ievads.

2.1. Ierosinātā direktīva ir viens no Eiropas Komisijas tiesību aktu priekšlikumiem, ko tā izstrādājusi saskaņā ar savu

paziņojumu "Legālās migrācijas politikas plāns" (2005) ⁽²⁾ un paziņojumu "Trešo valstu pilsoņu nelegālās imigrācijas apkarošanas politikas prioritātes" (2006. gada jūlijs) ⁽³⁾. Minētajos dokumentos Komisija ierosināja ierobežot tos faktorus, kas ir nelikumīgās imigrācijas uz Eiropas Savienību pamatā — visnozīmīgākais no tiem ir iespēja atrast darbu. Dalībvalstīm būtu jāievieš un efektīvi jāpiemēro vienotas sankcijas pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu iedzīvotājus, kuri ES uzturas nelikumīgi. Eiropadome atbalstīja Komisijas priekšlikumu ⁽⁴⁾ 2006. gada decembrī.

2.2. Pēc direktīvas priekšlikuma Komisija 2007. gadā publicēja šādus citus dokumentus:

— Komisijas paziņojums par tematu "Cirkulārā migrācija un mobilitātes partnerības starp Eiropas Savienību un trešām valstīm" ⁽⁵⁾;

— Priekšlikums Padomes direktīvai par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu un uzturēšanos augsti kvalificētas nodarbinātības nolūkos ⁽⁶⁾;

— Priekšlikums Padomes direktīvai par apvienotu pieteikšanās procedūru, lai trešo valstu valstspiederīgajiem izsniegtu apvienotu uzturēšanās un darba atļauju dalībvalsts teritorijā, kā arī par vienotu tiesību kopumu trešo valstu darba ņēmējiem, kuri likumīgi uzturas dalībvalstī ⁽⁷⁾;

— Komisijas paziņojums par tematu "Pastiprināta cīņa pret nelikumīgu nodarbinātību" ⁽⁸⁾.

3. Direktīvas kopsavilkums.

3.1. Direktīvas mērķis ir samazināt darba devēju piedāvātā darba pievilcību no to migrantu viedokļa, kuriem nav attiecīgas uzturēšanās atļaujas (ierobežot veicinošo faktoru). Papildus dalībvalstīs jau pastāvošajiem pasākumiem direktīvas mērķis ir panākt, lai i) visas dalībvalstis ieviestu vienotas sankcijas pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu iedzīvotājus, kuriem nav attiecīgas uzturēšanās atļaujas, kā arī ii) nodrošināt šādu sankciju efektīvu izpildi.

3.2. Direktīvas priekšlikums attiecas uz imigrācijas politiku, nevis nodarbinātības vai sociālo politiku. Tās juridiskais pamats ir Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 63. panta 3. punkta b) apakšpunkts, un direktīvas mērķis ir samazināt nelikumīgo imigrāciju ES.

3.3. Priekšlikums neattiecas uz tādām jomām kā likumīgā imigrācija un nodarbinātība, kas ir pretrunā piešķirtajam uzturēšanās statusam (piem., studentiem vai tūristiem), ne arī uz trešo valstu iedzīvotāju nedeklarētu darbu.

⁽²⁾ COM(2005) 669 galīgā redakcija.

⁽³⁾ COM(2006) 402 galīgā redakcija.

⁽⁴⁾ Komisijas paziņojums par politikas prioritātēm cīņā ar trešo valstu iedzīvotāju nelegālo imigrāciju — COM(2006) 402 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ COM(2007) 248 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ COM(2007) 637 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ COM(2007) 638 galīgā redakcija.

⁽⁸⁾ COM(2007) 628 galīgā redakcija.

4. Priekšlikuma kopsavilkums.

4.1. Saskaņā ar direktīvu dalībvalstīm ir aizliegts nodarbināt trešo valstu iedzīvotājus, kas ES uzturas nelikumīgi. Par šo noteikumu pārkāpšanu ir paredzētas sankcijas (tās var būt administratīvas), proti, naudas sodi, savukārt komercdarbības gadījumā var paredzēt arī citas sankcijas, piemēram, atteikumu piešķirt valsts subsīdijas, pienākumu atmaksāt jau piešķirtās subsīdijas, kā arī aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma līgumu slēgšanā. Nopietnos gadījumos ir iespējami arī kriminālsodi.

4.2. Direktīvas 2. pantā ir iekļauta nodarbinātības definīcija. Darba devēji ir fiziskas un juridiskas personas, kuru labā trešās valsts iedzīvotājs veic algotu darbu.

4.3. Darba devēju pienākums ir i) pirms pieņemšanas darbā pieprasīt, lai trešās valsts iedzīvotāji uzrāda uzturēšanās atļauju, kas ir derīga visu nodarbināšanas laiku, kā arī ii) saglabāt uzturēšanās atļaujas kopiju, ko varētu uzrādīt iespējamās pārbaudes laikā. Var uzskatīt, ka darba devēji savu pienākumu ir izpildījuši, ja vien uzrādītie dokumenti nav nepārprotami kļūdaini. Tikai uzņēmumiem un juridiskām personām ir jāuzliek pienākums vismaz vienu nedēļu iepriekš informēt kompetentās iestādes par trešās valsts piederīgā pieņemšanu darbā, kā arī par saistību pārtraukšanu.

4.4. Darba devējiem, kas neievēro aizliegumu nodarbināt trešo valstu iedzīvotājus, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli, piemēro efektīvus, samērīgus un preventīvus sodus. Par katru pārkāpumu darba devējiem tiek piespiestas soda naudas un viņu pienākums ir segt trešo valstu iedzīvotāju atgriešanās izdevumus (darba devēju pienākums ir samaksāt visu viņiem pienākošos atlīdzību par vēl nepaveikto darbu, kā arī visus ar to saistītos nodokļus un sociālās apdrošināšanas iemaksas). Saskaņā ar 10. pantu pārkāpumi, kas izdarīti noteiktos apstākļos un ar nodomu, ir kvalificējami kā noziedzīgi nodarījumi.

4.5. Arī dalībvalstu pienākums ir ieviest finansiālas sankcijas (naudas sodus un ar trešo valstu iedzīvotāju atgriešanos saistītās izmaksas), kā arī citas sankcijas (uz laiku atņemt tiesības saņemt publisko finansējumu un piedalīties valsts iepirkuma procedūrās, noteikt pienākumu atmaksāt jau piešķirto ES finansējumu, uz laiku vai ilgtermiņā pārtraukt uzņēmuma darbību). Turklāt ir paredzēta arī juridisku personu atbildība un iespējamās sankcijas pret tām. Dalībvalstīs var turpināt piemērot savus spēkā esošos tiesību aktus par juridisku personu atbildību.

4.6. Gadījumos, kad darba devējs ir apakšuzņēmējs, dalībvalstu pienākums ir nodrošināt, ka galvenais uzņēmējs un apakšuzņēmējs kopīgi atbild par visu attiecīgo naudas sodu maksāšanu, kā arī citu summu atmaksāšanu.

4.7. Darba devēja pienākums ir attiecīgajam trešās valsts iedzīvotājam samaksāt visas atlikušās sociālās apdrošināšanas iemaksas, kā arī nodokļus. Bez tam dalībvalstīm ir jāizstrādā mehānismi, lai nodrošinātu atlīdzības pieprasīšanas procedūru automatisku uzsākšanu tā, ka attiecīgajam trešās valsts iedzīvotājam nav jāiesniedz sūdzība. Ja darba devējam nav citu pierādījumu, tiek pieņemts, ka darba attiecības ilgst vismaz 6 mēnešus.

Dalībvalstīm ir jānodrošina, lai trešo valstu iedzīvotāji, kas tiek nodarbināti nelegāli, saņemtu visas atmaksājamās summas, tostarp gadījumos, kad viņi ir atgriezušies mītnes zemē vai ir repatriēti. Noziedzīga nodarījuma gadījumā trešās valsts iedzīvotāju nevar repatriēt, kamēr viņš nav saņēmis visas attiecīgās atmaksājamās summas.

4.8. Dalībvalstis nodrošina, lai katru gadu vismaz 10 % no teritorijā reģistrētajām uzņēmumiem notiktu pārbaudes ar mērķi konstatēt, vai tie nenodarbina trešo valstu iedzīvotājus, kas attiecīgajā dalībvalstī uzturas nelikumīgi. Uzņēmumi, kuros jāveic pārbaudes, jāizvēlas, pamatojoties uz riska novērtējumu, proti, ņemot vērā tādus faktorus kā iesaistītā nozare un iepriekšēji pārkāpumi.

4.9. Dalībvalstīm minētā direktīva jātransponē savos tiesību aktos divos gados pēc tās publicēšanas ES Oficiālajā Vēstnesī.

5. Vispārīgas piezīmes.

5.1. Direktīvas priekšlikums attiecas uz divām dažādām Komisijas darbības jomām, kas, risinot imigrācijas politikas jautājumus, ir savstarpēji cieši saistītas, proti, brīvības, drošības un tiesiskuma telpa, kā arī nodarbinātība un sociālā politika. Komiteja neiebilst pret priekšlikumā izteikto ideju izdarīt spiedienu gan uz negodīgiem uzņēmējiem, gan arī uz nelegālām organizācijām, kas nodarbojas ar tādu personu tirdzniecību, kurām nav attiecīgu dokumentu. Tā atzinīgi vērtē direktīvas priekšlikumu, jo tas veicina cilvēktiesību ievērošanu.

5.2. Komiteja uzskata, ka jāņem vērā lēmumu pieņemšanas process ES iestādēs, kā arī:

— jānodrošina tiesību aktu likumīgās un nelikumīgās imigrācijas jomā, kas pašreiz tiek izstrādāti, saskaņošana ar spēkā esošajiem ES tiesību aktiem;

— jānoskaidro, kā šādi pasākumi ietekmēs personas, kas migrē ES iekšienē, kā arī personas, kas imigrē uz ES no trešām valstīm.

Par šiem delikātajiem jautājumiem jāpanāk skaidrība, jo tie attiecas ne tikai uz drošību, tiesiskumu un konkurences politiku, bet arī uz cilvēktiesībām, kas savukārt ietekmē tirgus attīstību, četras brīvības, darba tirgu gan no kolektīvā, gan arī individuālā aspekta, kā arī tādēļ, ka Eiropas Savienībai imigrācija ir nepieciešama. Komiteja savos līdzšinējos atzinumos ir uzsvērusi nepieciešamību īstenot saskaņotus pasākumus, lai radītu labvēlīgus apstākļus leģālajai imigrācijai, kā arī novērstu "nelikumīgas" imigrācijas cēloņus.

5.3. Likumīgā migrācija un imigrācija Eiropas Savienībā un uz to ir steidzami ir jāregulē. Dalībvalstu noteiktie migrācijas ierobežojumi ir izraisījuši daudzas problēmas, aizkavējuši darba ņēmēju brīvu kustību starp atsevišķām dalībvalstīm, kā arī ir bijis cēlonis dažu trešo valstu, kā arī ES valstu iedzīvotāju nelegālam darbam ekspluatējošos darba apstākļos. Īstenojot pasākumus ar mērķi apkarot nedeklarētu darbu ES un atsevišķās dalībvalstīs, jānodrošina vienlīdzīga attieksme pret ikvienu šādā

veidā nodarbinātu personu, neatkarīgi no tā, vai tie ir ES iedzīvotāji vai trešo valstu pilsoņi. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju sīki izskatīt iespēju paplašināt ierosinātās direktīvas juridisko pamatu, lai pasākumus nelegālā darba apkarošanas jomā varētu attiecināt uz ikvienu personu, kam nav nepieciešamās uzturēšanās atļaujas vai dokumentu.

5.4. Komiteja uzskata, ka direktīvā minētais migrāciju veicinošais faktors (direktīvas mērķis ir tā ierobežošana) ir nevis nelegāla darba iespēja, bet gan iespēja atrast darbu citā valstī. Tādēļ pasākumi ar mērķi vienkāršot procedūras, lai saņemtu vienotu uzturēšanās un darba atļauju, bez šaubām, sekmēs veicinošā faktora ierobežošanu. Tomēr arī dalībvalstīm jāsniedz ieguldījums minēto procedūru vienkāršošanā.

5.5. Darba devēji uzsver nepieciešamību apkarot nelegālu darbu un negodīgu konkurenci, jo darba devēji, kas nelegāli nodarbina strādājošos, paši rada nelegālu un negodīgu konkurenci, neizdevīgākā situācijā nostādot citus godīgus uzņēmējus.

5.6. Lai arī par direktīvas īstenošanu ir atbildīgas dalībvalstis, Komisijai ir jāapzinās, kas tas nebūs vienkāršs uzdevums, jo i) trūkst administratīvu uzraudzības iestāžu, ii) ir sarežģīti sadalīt atbildību starp atsevišķām iesaistītajām struktūrām un iii) ir jāuzrauga daudzi uzņēmumi. Direktīvas ietekmes spēks ir atkarīgs no tās faktiskās īstenošanas.

5.7. Eiropas iestādēm būtu jāizmanto starptautiski atzīti jēdzieni, ko izmanto starptautiskās un reģionālās organizācijas un kuri sastopami starptautiskajos tiesību aktos un līdz ar to ir starptautiski atzīti, piemēram, "nelikumīgs darba ņēmējs" (*irregular worker*) vai "emigrējis darba ņēmējs, kam nav attiecīgo dokumentu" (*undocumented migrant worker*) nevis "nelegāls darba ņēmējs" (*illegal worker*) un "nelegāls imigrants" (*illegal immigrant*). Jēdzienam "nelegāls imigrants" ir ļoti negatīva pieskaņa. Ierosinātā direktīva varētu šādu priekšstatu pastiprināt. Varētu palielināties diskriminācija un ksenofobija pret visiem emigrējušajiem darba ņēmējiem, un viņi varētu tikt pakļauti pārbaudēm jau vienīgi sava izskata dēļ.

5.8. Neskatoties uz šaubām attiecībā uz ierosināto direktīvu, Komiteja uzskata, ka direktīvā iekļautie priekšlikumi, kas praksē varētu būt lietderīgi, būtu jākonsolidē. Tie ir iekļauti nodaļā īpašas piezīmes.

6. Īpašas piezīmes.

6.1. **1. pants** — tām dalībvalstīm, kuras jau ir veikušas pasākumus, lai regulētu nelikumīgo migrāciju (*irregular immigration*), būtu jādod iespēja turpināt piemērot valsts līmeņa pasākumus, kas ir labvēlīgāki strādājošajiem.

6.2. **2. pants** — definīcijas būtu jāpapildina šādi:

— "nodarbināšana" (2. punkta b) apakšpunkts) — algota darba veikšana citas personas labā un tās vadībā, **vai darbs ekonomiskās atkarības apstākļos**;

— jēdzienu "darba devējs" (2. punkta e) apakšpunkts) un "apakšuzņēmējs" (2. punkta f) apakšpunkts) definīcijā būtu jāie-

klauj pagaidu nodarbinātības aģentūras, jo pašreizējā definīcija ir neskaidra. Daudzus darba ņēmējus no trešām valstīm nodarbina starpnieki, tostarp aģentūras.

6.3. **4. panta 1. punkta c) apakšpunkts** — darba devēja pienākums ir saglabāt uzturēšanās atļaujas kopiju arī pēc nodarbināšanas perioda beigām, jo dažās nozarēs darbinieki parasti tiek algoti uz īsu laiku un darba devējs bieži mainās.

6.4. **5. pants.**

— Gadījumos, kad darba devējs i) ir izpildījis savus pienākumus nelegālās nodarbinātības apkarošanas jomā, un ii) pārbaudījis trešās valsts iedzīvotāja uzturēšanās atļauju un saglabājis tās kopiju, kā paredzēts, un tomēr izrādās, ka atļauja nav derīga, darba devēja pienākums ir samaksāt atlikušo atalgojumu, kā arī izpildīt citas minētās direktīvas 7. pantā paredzētās saistības. Tādēļ šā panta beigās būtu jāiekļauj šāds teikums: "Tas tomēr neatbrīvo darba devēju no pienākuma samaksāt visu atlikušo atalgojumu un izpildīt 7. pantā minētās saistības".

— Papildus minētajam direktīvā būtu jāiekļauj noteikumi, kas paredz, ka darba devējiem jāievēro dalībvalstīs noteiktā nodarbinātības kārtība. Iespējams, ka darba devēji var pārbaudīt tikai uzturēšanās atļaujas un nepievērst uzmanību tam, vai attiecīgā persona var uzrādīt darba atļauju, kas ir nepieciešama daudzās dalībvalstīs. Tā rezultātā varētu palielināties tādas parādības izplatība kā trešo valstu iedzīvotāju nedeklarēts darbs, neskatoties uz to, ka darba devēji ievēro direktīvas noteikumus.

6.5. **6. pants.**

— 2. punkta c) apakšpunktā minētajās sankcijās būtu jāparedz, ka naudas sodiem jābūt pietiekami lieliem, lai nosegtu jebkādu peļņu, ko uzņēmējs guvis, nelikumīgi nodarbinot trešās valsts iedzīvotāju. Tādēļ vajadzētu norādīt naudas sodu par vienas personas nelikumīgu nodarbināšanu, un tas palielinātos, ņemot vērā nelikumīgi nodarbināto trešās valsts iedzīvotāju skaitu. Peļņa, ko gūst privāti darba devēji, kuri strādājošos nelikumīgi nodarbina kā palīgspēku mājās vai fermās, atšķiras no peļņas, ko gūst darba devēji, kuri nelikumīgi nodarbina trīs, četrus, piecus vai vairāk strādājošos tādos darbos, kuru mērķis ir gūt ienākumus.

— Būtu jāparedz noteikumi, lai palielinātu naudas sodu tiem darba devējiem, kas turpina nelikumīgi nodarbināt trešās valsts iedzīvotājus vai atkārtoti pārkāpj noteikumus. Katru reizi, kad darba ņēmējs atkārtoti nelikumīgi nodarbina strādājošos vai viņus turpina nodarbināt, sods būtu ievērojami jāpaaugstina, lai aizkavētu šādu rīcību.

— Nebūtu pamatoti noteikt, ka darba devējs sedz ar katra nelikumīgi nodarbinātā trešās valsts iedzīvotāja atgriešanos saistītās izmaksas, kā arī maksā naudas sodus. Šādā gadījumā valsts imigrācijas iestāžu atbildība tiktu novirzīta uz darba devējiem. Darba devējiem būtu jāmaksā šīs summas tikai tad, ja ir izdarīts noziedzīgs nodarījums saskaņā ar 10. pantu.

6.6. 7. pants.

- Būtu arī jāparedz, ka pienākums samaksāt attiecīgās summas ir spēkā no datuma, kad ir iesniegts maksāšanas prasījums, nevis no datuma, kad prasījums juridiski stājas spēkā.
- Jāturpina ievērot darba ņēmēju tiesības saskaņā ar darba līgumu, neskatoties uz to, vai viņiem ir uzturēšanās vai darba atļauja.
- Atlikušā atalgojuma maksāšana darba ņēmējam, kas jau ir atgriezies savā dzīvesvietā, praksē var izrādīties sarežģīta; tas būtu jāņem vērā. Turklāt ir jānodrošina, lai atalgojumu saņemtu attiecīgā persona.
- Bez tam būtu skaidri jānorāda, ka darba devējs aprēķina atlikušo atalgojumu saskaņā ar tiesību aktiem, noteikumiem, administratīviem lēmumiem un/vai koplīgumiem, kas parasti attiecas uz šādu nodarbinātību.

6.7. 8. pants attiecas uz citiem dalībvalstīs īstenojamajiem pasākumiem.

- Būtu lietderīgi pievienot obligātu pasākumu uzskaitījumu.
- Punkta d) apakšpunktā minētais pasākums, proti, pārkāpuma izdarīšanā iesaistītā uzņēmuma slēgšana uz laiku vai tā darbības pilnīga pārtraukšana, nav lietderīgs, it īpaši tādēļ, kā tā rezultātā var ciest likumīgi nodarbinātie darba ņēmēji. Īstenojot šādu pasākumu, jākonsultējas ar attiecīgā uzņēmuma darbiniekiem, kā arī viņu pārstāvjiem.

6.8. 9. pants nosaka galveno uzņēmēju un ikviena iesaistītā apakšuzņēmēja atbildību par sankciju un atlikušo maksājumu nomaksu. Šajā sakarā būtu lietderīgi precizēt, kādos apstākļos šie noteikumi ir piemērojami un kādos nav. Dažās nozarēs, kurām raksturīgas garas apakšuzņēmēju ķēdes, piemēram, automašīnu ražošanā, būtu problemātiski piemērot sankcijas ražotājiem un apakšuzņēmējiem, kas ražo dažādas komplektējošās daļas dažādās vietās un valstīs. Komiteja uzskata, ka galvenajiem uzņēmējiem, veicot saprātīgus piesardzības pasākumus, vajadzētu būt spējīgiem nodrošināties pret šādām tiesiskām sekām.

6.9. 10. pants.

- Saskaņā ar šo pantu 3. pantā minētie pārkāpumi — ja tie izdarīti ar nodomu — ir kvalificējami kā noziedzīgi nodarījumi. Tā kā to pierādīt ir sarežģīti, noziedzīga nodarījuma

definīcija būtu jāpilnveido, norādot, ka darba devējs “zināja” vai “varēja zināt”, ka izdara noziedzīgu nodarījumu.

- Attiecībā uz 1. punkta a) apakšpunktu jāparedz, ka 3. panta noteikumu ikviena atkārtota pārkāpšana būtu jāuzskata par noziedzīgu nodarījumu.
- Gadījumā, ja noteikumu pārkāpšana ir tīši izdarīts noziedzīgs nodarījums (kā minēts 1. punkta a) apakšpunktā), ir jāņem vērā, ka tiesvedība var būt laikietilpīgs process. Pastāv risks, ka minētie noteikumi vispār netiks piemēroti, ja dalībvalstis nolems, ka lēmumu par to, vai noteikumi ir pārkāpti, pieņem tiesa vai attiecīgā valsts iestāde divu gadu laikā. Tā kā tas var būt ilgs process un ir iespēja izmantot visus tiesiskos līdzekļus, lai iesniegtu pārsūdzību, pastāv risks, ka šie noteikumi praksē vispār netiks īstenoti.
- Minēto pantu īstenojot dalībvalstīs, skaidri jānosaka kompetenču sadale starp administratīvajām iestādēm, kas nosaka sankcijas, un atsevišķām kompetentām tiesām, lai tādējādi izvairītos no iespējamā kompetenču konflikta.

6.10. 14. pants.

- Dalībvalstīm jāuzliek pienākums izveidot efektīvus mehānismus, lai nodrošinātu procedūru ātru norisi bez lielām izmaksām.
- Turklāt dalībvalstu pienākums būtu garantēt, lai iestādes, kas nosaka sankcijas, attiecīgajiem pārstāvjiem nekavējoties sniegtu informāciju par procedūru uzsākšanu.
- Panta 3. punktā būtu lietderīgi piešķirt speciālu statusu ne tikai trešo valstu iedzīvotājiem, kuru darba apstākļi ir vai ir bijuši īpaši ekspluatējoši un kas sadarbojas ar iestādēm izmeklēšanas procesā pret darba devēju, bet arī lieciniekiem.

6.11. 15. pantā

Komiteja atzinīgi vērtē noteikumu, kas paredz, ka dalībvalstīm ik gadus jāveic pārbaudes 10 % uzņēmumu. Ierosinātās direktīvas efektivitāte būs atkarīga no tā, vai patiesi izdosies īstenot šo noteikumu. Lai to paveiktu, vairumā dalībvalstu būs nepieciešami papildu darbinieki un finanšu resursi. Ja tos neizdosies nodrošināt, šādi papildu pienākumi, bez šaubām, būs cēlonis nevienlīdzīgai attieksmei pret attiecīgajām pusēm.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmākie grozījumi ieguva vismaz ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti plenārsesijā (Reglamenta 54. panta 3. punkts).

1.7. punkts

Grozīt šādi

“Starptautiskā pieredze rāda, ka visefektīvākā metode, kā cīnīties pret nedeklarētu darbu, ir vienlaicīga un paralēla rīcība vairākās jomās. Tāpēc papildus tam, lai ieviestu legālas imigrācijas iespējas cilvēkiem, kuri vēlas strādāt ekonomikas nozarēs, ko visplašāk skārusi nelegālo imigrantu nodarbinātība, ir nepieciešamas informatīvas un izglītojošas kampaņas, kurās tiktu atspoguļota nedeklarētā darba radītā ietekme. Turklāt sankciju politikai pret darba devējiem vajadzētu būt vienotai neatkarīgi no nedeklarēto darbinieku valstspiederības. Tādēļ ierosinātājai direktīvai jākoordinē ar pasākumiem, kuru mērķis ir vajadzētu būt plašākas pasākumu paketes sastāvdaļai, ar mērķi apkarot nedeklarētu darbu, tostarp nelegālu imigrantu darbu, nevis politikas pamatinstrumentam, kā to ierosina Komisija.”

Balsojuma rezultāti

Par: 64 Pret: 101 Atturējās: 9

5.3. punkts

Grozīt šādi

“Likumīgā migrācija un imigrācija Eiropas Savienībā un uz to ir steidzami ir jāregulē. Dalībvalstu noteiktie migrācijas ierobežojumi ir izraisījuši daudzas problēmas, aizkavējuši darba ņēmēju brīvu kustību starp atsevišķām dalībvalstīm, kā arī ir bijis cēlonis dažu trešo valstu, kā arī ES valstu iedzīvotāju nelegālam darbam ekspluatējošos darba apstākļos. Istenojot pasākumus ar mērķi apkarot nedeklarētu darbu ES un atsevišķās dalībvalstīs, jānodrošina vienlīdzīga attieksme pret ikvienu šādā veidā nodarbinātu personu, neatkarīgi no tā, vai tie ir ES iedzīvotāji vai trešo valstu pilsoņi. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju sīki izskatīt iespēju paplašināt ierosinātās direktīvas juridisko pamatu, lai pasākumus nelegālā darba apkarošanas jomā varētu attiecināt uz ikvienu personu, kam nav nepieciešamās uzturēšanās atļaujas vai dokumentu. Pasākumi, kuru mērķis ir apkarot nedeklarētu darbu ES un atsevišķās dalībvalstīs, pašreiz ir Komisijas un sociālo partneru darba kārtībā, un tiek apspriests, kā cīnīties pret šo negatīvo parādību. Komiteja iesaka cieši koordinēt nelegālās migrācijas un nelegālā darba apkarošanas pasākumus.”

Balsojuma rezultāti

Par: 56 Pret: 102 Atturējās: 10

6.6. punkts

Papildināt šādi

“7. pants

- Būtu arī jāparedz, ka pienākums samaksāt attiecīgās summas ir spēkā no datuma, kad ir iesniegts maksāšanas prasījums, nevis no datuma, kad prasījums juridiski stājas spēkā.
- Jāturpina ievērot darba ņēmēju tiesības saskaņā ar darba līgumu, neskatoties uz to, vai viņiem ir uzturēšanās vai darba atļauja.
- Atlikušā atalgojuma maksāšana darba ņēmējam, kas jau ir atgriezies savā dzīvesvietā, praksē var izrādīties sarežģīta; tas būtu jāņem vērā. Turklāt ir jānodrošina, lai atalgojumu saņemtu attiecīgā persona.
- Bez tam būtu skaidri jānorāda, ka darba devējs aprēķina atlikušo atalgojumu saskaņā ar tiesību aktiem, noteikumiem, administratīviem lēmumiem un/vai koplīgumiem, kas parasti attiecas uz šādu nodarbinātību.
- Vairumā dalībvalstu darba ņēmējiem no ES dalībvalstīm jāiesniedz sūdzība attiecīgajām iestādēm, lai saņemtu pienākošās summas. 7. panta 2. punkta a) apakšpunkta noteikumi, kas paredz, ka nelegāli nodarbinātiem trešo valstu iedzīvotājiem nav nepieciešams iesniegt sūdzību, lai uzsāktu nepieciešamās procedūras attiecīgo summu saņemšanai, varētu radīt nepamatotas atšķirības starp šādiem trešo valstu darba ņēmējiem un citiem ES dalībvalstu un trešo valstu daba ņēmējiem, kas ir nodarbināti legāli.
- Komiteja tomēr piekrīt, ka dalībvalstis trešo valstu pilsoņiem, kas uzturas nelegāli, var sniegt visu nepieciešamo palīdzību, lai viņi varētu pieprasīt visu pienākošo atlīdzību, un minētajā pantā būtu jāiekļauj garantijas šajā ziņā.

- Komiteja uzskata, ka 7. panta 2. punkta b) apakšpunktā minētā prezumpcija par darba attiecībām (šajā gadījumā sešu mēnešu garumā) varētu būt jauns, iedarbīgs un, iespējams, izšķirīgs “veicinošs faktors”, kas izraisītu nelikumīgu migrāciju uz ES, jo šādā veidā nelikumīgo darba ņēmēju situācija kļūtu daudz izdevīgāka nekā citu strādājošo situācija. Turklāt tas, neapšaubāmi, ir nepiemērots risinājums īstermiņa un īpaši īsa termiņa darba attiecībām (piemēram, sezonālais darbs saimniecībās).”

Balsojuma rezultāti

Par: 59 Pret: 111 Atturējās: 11

6.8. punkts

Papildināt

“**9. pants** nosaka galveno uzņēmēju un ikviena iesaistītā apakšuzņēmēja atbildību par sankciju un atlikušo maksājumu nomaksu. Šajā sakarā būtu lietderīgi precizēt, kādos apstākļos šie noteikumi ir piemērojami un kādos nav. Attiecībā uz galveno uzņēmumu un apakšuzņēmumiem, kas netieši nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli, būtu kopīgi un katram atsevišķi jānosaka sankcijas, kas minētas 6. un 7. pantā, tikai tādā gadījumā, ja ir pierādīts, ka tie zināja par to, ka apakšuzņēmums nodarbina trešo valstu piederīgos, kuri dalībvalstī uzturas nelegāli. Dažās nozarēs, kurām raksturīgas garas apakšuzņēmēju ķēdes, piemēram, automašīnu ražošanā, būtu problemātiski piemērot sankcijas ražotājiem un apakšuzņēmējiem, kas ražo dažādas komplektējošās daļas dažādās vietās un valstīs. Tas pats attiecas arī uz celtniecības nozari. Komiteja uzskata, ka galvenajiem uzņēmējiem, veicot saprātīgus piesardzības pasākumus, vajadzētu būt spējīgiem nodrošināties pret šādām tiesiskām sekām.”

Balsojuma rezultāti

Par: 57 Pret: 106 Atturējās: 8

6.9. punkts

Grozīt šādi

“10. pants.

- Saskaņā ar šo pantu 3. pantā minētie pārkāpumi — ja tie izdarīti ar nodomu — ir kvalificējami kā noziedzīgi nodarījumi. Tā kā to pierādīt ir sarežģīti, noziedzīga nodarījuma definīcija būtu jāpilnveido, norādot, ka darba devējs “zināja vai” varēja zināt”, ka izdara noziedzīgu nodarījumu.
- Attiecībā uz 1. punkta a) apakšpunktu jāparedz, ka 3. panta noteikumu ikviena atkārtota pārkāpšana būtu jāuzskata par noziedzīgu nodarījumu.
- Gadījumā, ja noteikumu pārkāpšana ir tiši izdarīts noziedzīgs nodarījums (kā minēts 1. punkta a) apakšpunktā), ir jāņem vērā, ka tiesvedība var būt laikietilpīgs process. Pastāv risks, ka minētie noteikumi vispār netiks piemēroti, ja dalībvalstis nolems, ka lēmumu par to, vai noteikumi ir pārkāpti, pieņem tiesa vai attiecīgā valsts iestāde divu gadu laikā. Tā kā tas var būt ilgs process un ir iespēja izmantot visus tiesiskos līdzekļus, lai iesniegtu pārsūdzību, pastāv risks, ka šie noteikumi praksē vispār netiks īstenoti.
- Minēto pantu īstenojot dalībvalstīs, skaidri jānosaka kompetenču sadale starp administratīvajām iestādēm, kas nosaka sankcijas, un atsevišķām kompetentām tiesām, lai tādējādi izvairītos no iespējamā kompetenču konflikta.”

Balsojuma rezultāti

Par: 66 Pret: 100 Atturējās: 10

6.11. punkts

Grozīt šādi

“15. pants

~~15. pantā~~ Komiteja atzinīgi vērtē Ietekme, kāda būs ierosinātajam noteikumam ~~noteikumu~~, kas paredz, ka dalībvalstīm ik gadus jāveic pārbaudes 10 % uzņēmumu, ierosinātās direktīvas efektivitāte būs atkarīga no tā, vai patiesi izdosies īstenot šo noteikumu. Lai noteiktu, kuri uzņēmumi jāpārbauda, dalībvalstīm jāveic riska novērtējums, kurā līdzās citiem piemērotiem kritērijiem ir ņemti vērā arī tādi faktori kā tas, cik lielā mērā nozarē pastāv risks, ka tiks nodarbināti trešo valstu piederīgie, kuri dalībvalstīs uzturas nelegāli, un fakts, vai ir ziņas par agrākiem pārkāpumiem uzņēmumā. Pantā būtu jāiekļauj šie kvalitatīvie kritēriji un jāmin, ka būtu vēlams, lai dalībvalstis nodrošinātu, ka vismaz 3 % no izvēlētajiem uzņēmumiem tiek pārbaudīti katru gadu. Lai to paveiktu, vairumā dalībvalstu varētu būt nepieciešami papildu darbinieki un finanšu resursi. Ja tos neizdosies nodrošināt, šādi papildu pienākumi, bez šaubām, būs varētu būt cēlonis nevienlīdzīgai attieksmei pret attiecīgajām pusēm.”

Balsojuma rezultāti

Par: 65 Pret: 105 Atturējās: 8

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Zaļā grāmata par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu”

COM(2007) 301 galīgā redakcija

(2008/C 204/17)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 6. jūnijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī. Ziņotāja — LE NOUAIL-MARLIÈRE kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta. sēdē), ar 118 balsīm par, 1 pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Apspriešanās par tematu “Zaļā grāmata par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu” pamatojums

1.1. Topošās kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) juridiskā bāze ir Amsterdamas līguma (1999) IV sadaļa “Vīzu politika, patvēruma politika, imigrācijas politika un cita politika, kas saistīta ar personu brīvu pārvietošanos”, kā arī Tamperes sammitā (Somijā, 1999) un Hāgas sammitā pieņemtie lēmumi. KEPS “darbības” pamatā ir arī Dublinas I Regula (1997), Dublinas II Regula (2003), kas stājās spēkā 2006. gadā, un Šengenas I līgums (1985), kuram 2007. gadā pievienojās vairākas jaunās dalībvalstis. Jāņem arī vērā, ka galvenais mērķis bija panākt, lai visas ES dalībvalstis vienādi piemērotu un transponētu 1951. gada Ženēvas starptautisko konvenciju par bēgļu statusu, ko ratificējušas lielākā daļa dalībvalstu, nodrošinot tādējādi, ka personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, to arī saņem. KEPS izveide izriet no idejas Eiropas Savienībā veidot vienotu bēgļu aizsardzības telpu, pamatojoties uz Ženēvas konvencijas pilnīgu un visaptverošu piemērošanu un uz visām dalībvalstīm kopīgām cilvēciskām vērtībām. Hāgas programmas rīcības plānā paredzēts priekšlikumu par KEPS pieņemt līdz 2010. gada beigām.

1.2. Pirms otrā posma uzsākšanas un 2008. gada jūlijā paredzētās rīcības plāna publicēšanas Komisija, pamatojoties uz Zaļo grāmata, ir uzsākusi plašu apspriešanās procesu ar mērķi noskaidrot, kādi risinājumi saskaņā ar pašreizējo ES tiesisko regulējumu ir iespējami.

1.3. Tamperes programmu, kuru vēlāk apstiprināja Hāgas programma, īsumā var raksturot šādi: izveidot kopīgu patvēruma procedūru un vienotu statusu, līdzvērtīgus noteikumus un augsta līmeņa aizsardzību ar vienādiem nosacījumiem visās dalībvalstīs, nodrošinot Ženēvas konvencijas saskaņotu piemērošanu.

1.4. Pirmajā posmā no 1999. līdz 2006. gadam pieņemtie četri galvenie juridiskie instrumenti veido pašreizējo *acquis* un

Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas pamatu. Komisija nodrošinās, ka jau pieņemtie juridiskie instrumenti tiks savlaicīgi transponēti un īstenoti dalībvalstīs.

1.5. Pirmā posma instrumentu novērtēšanas process joprojām turpinās, tomēr, ņemot vērā nepieciešamību savlaicīgi nākt klajā ar priekšlikumiem otrajam posmam, lai tos varētu pieņemt 2010. gadā, Komisija uzskata, ka ir būtiski jau tagad uzsākt padziļinātu izskatīšanu un debates par patvēruma sistēmas turpmāko struktūru.

1.6. **Komisijas mērķis ir arī panākt lielāku solidaritāti starp dalībvalstīm, stiprināt visu dalībnieku rīcībspēju un uzlabot minētā procesa kvalitāti kopumā, novērst pastāvošos trūkumus,** kā arī saskaņot spēkā esošo praksi, īstenojot atbalsta pasākumus dalībvalstu praktiskās sadarbības jomā.

1.7. Komisijas apspriešanās sastāv no 4 sadaļām un 35 jautājumiem: juridiskie instrumenti, īstenošana, solidaritāte un atbildības sadale, ārēja dimensija.

2. Secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

2.1. **Komiteja, ņemot vērā (vairākus) iepriekš pieņemtos atziņumus par minēto tematu, kā arī bēgļu atbalsta jomā darbojošos NVO ieteikumus un UNHCR ⁽¹⁾ ES prezidentvalstij Portugālei un Slovēnijai iesniegtos secinājumus.**

2.2. un atgādinot, ka Padome patvēruma jautājumu izskatīšanai jau piemēro kvalificēta balsu vairākuma procedūru, bet migrācijas jautājumu izskatīšanai vēl joprojām piemēro vienprātīga lēmuma procedūru, ko saskaņā ar Lisabonas līgumu paredzēts nomainīt ar kvalificēta balsu vairākuma procedūru, iesaka Komisijai un Padomei, īstenojot kopējo procedūru, atteikties vai izskaust atsevišķu dalībvalstu bieži piemērotās nacionālās izņēmuma klauzulas (*opt-out*).

⁽¹⁾ ANO Augstais komisariāts bēgļu jautājumos.

2.3. Komiteja atbalsta taisnīgas patvēruma sistēmas izveidi, proti, ar humānu ievirzi, kurā patvēruma meklētāju aizsardzība ir viens no mērķiem, lai veidotu sociālu Eiropu. Komiteja norāda, ka šie sociālie mērķi nekonkurē ar uzņēmējas valsts iedzīvotāju, ne arī dalībvalstu ekonomiskajām un drošības interesēm un nav pretrunā tām.

2.4. Komiteja aicina radīt priekšnoteikumus, kas sekmētu starptautisko konvenciju, starptautiskajām tiesībām un cilvēktiesībām atbilstošu ES direktīvu, kā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ievērošanu; labāku atbildības sadali starp dalībvalstīm; bēgļu vai alternatīvās aizsardzības saņēmēju pārcelšanos un ātru integrāciju; efektīvu sadarbības politiku un attīstības sadarbības politiku, lai uzlabotu demokrātijas līmeni atsevišķās trešās valstīs un sekmētu starptautisko solidaritāti patvēruma jautājumu risināšanā.

2.5. Šajā sakarā Komiteja iesaka šādus savstarpēji neatdalāmus un papildinošus pasākumus.

2.5.1. Nodrošināt, lai personām, kam nepieciešama starptautiskā aizsardzība, nebūtu liegta iebraukšana ES teritorijā, lai cik stingri arī nebūtu kontroles pasākumi, tādējādi ievērojot ikvienas personas tiesības iesniegt patvēruma pieteikumu jebkurā formā un nodrošinot piekļuvi taisnīgai un efektīvai procedūrai.

2.5.2. Nodrošināt, lai lēmējinstāde izskatītu visus pieteikumus par bēgļa statusa piešķiršanu, tai skaitā pieprasījumus, kas iesniegti uz robežas, un sniegtu uz tiem rakstisku un pamatotu atbildi pirms jautājuma par alternatīvās aizsardzības piešķiršanu izskatīšanas.

2.5.3. Nodrošināt patvēruma meklētājiem tiesības brīvi izvēlēties valsti, kur iesniegt pieteikumu.

2.5.4. Nodrošināt īpašu aizsardzību nepilngadīgajiem bez pavadības, sievietēm un neaizsargātām personām⁽²⁾: patvēruma meklētājiem ar fiziskiem, psiholoģiskiem vai garīgiem traucējumiem, kuriem nepieciešama īpaša palīdzība — grūtniecēm, bērniem, gados vecākiem cilvēkiem, slimiem cilvēkiem, invalīdiem u.c.

2.5.5. Ņemt vērā specifiskus vajāšanas veidus attiecībā uz atsevišķām sieviešu grupām un uzskatīt tos par iemeslu individuālas aizsardzības piešķiršanai, neatkarīgi no personām, kas viņas pavada vai kuras viņa pavada (nepilngadīgi bērni, dzīvesbiedri, vecāki, citi...) ⁽³⁾.

2.5.6. Nodrošināt ikvienam patvēruma meklētājam viņa pieteikuma izskatīšanu individuālā kārtībā, tulka palīdzību,

bezmaksas juridisko palīdzību un pietiekamu termiņu pieprasījuma iesniegšanai.

2.5.7. Nodrošināt patvēruma procedūras pamatprincipu piemērošanu jebkuram, tai skaitā arī acīmredzami nepamatotam, patvēruma pieteikumam.

2.5.8. Panākt, lai bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības piešķiršanas atteikuma pārsūdzības gadījumā vienmēr tiktu apturēta izraidīšanas lēmuma izpilde, jo īpaši attiecībā uz personām, kuras izraidot uz citu valsti, tiek apdraudēta vai pakļauta briesmām viņu dzīvība vai brīvība.

2.5.9. Nodrošināt integrāciju un pārcelšanos pieņemamos un cieņu neaizsargājošos apstākļos, pamatojoties uz piekļuvi autonomijai, kuras nosacījumi ar ieinteresētās personas piekrišanu ir jāpiemēro pēc iespējas agrāk, jau no ierašanās brīža: piekļuve medicīniskajai aprūpei, vides iepazīšana un valodas apguve; kontakti ar bēgļu atbalsta apvienībām un vietējiem iedzīvotājiem; apmācība, kvalifikāciju novērtēšanu un atzīšanu ieskaitot; legālas darba iespējas utt.

2.6. Iesaka nodrošināt NVO un apvienību, kas sniedz juridisku, materiālu un humāno palīdzību bēgļiem, piekļuvi atvērtiem vai slēgtiem aizturēšanas centriem; saistībā ar peronu, kurām piešķirts bēgļa statuss, pārcelšanos atbilstoši atbildības sadalei starp dalībvalstīm, Komiteja atsaucas uz 2004. gada 15. decembrī pieņemtā atzinuma CESE 1643/2004 2.4. punktu, kurā noteikts: "Ir jāuzlabo bēgļu atbalsta jomā darbojošos NVO un apvienību piekļuves nosacījumi uzņemšanas centriem, slēdzot partnerības līgumus ar uzņēmējas valsts iestādēm vai precizējot minēto organizāciju tiesības."

2.6.1. Piemērot šos personas cieņu neaizsargājošus uzņemšanas standartus bez izņēmuma visiem patvēruma meklētājiem — gan tiem, kas atbilst bēgļu statusam, gan arī alternatīvās aizsardzības saņēmējiem.

2.6.2. Dot priekšroku alternatīviem risinājumiem (atvērti izmitināšanas centri), nevis sistemātiski ievietot patvēruma meklētājus slēgtos aizturēšanas centros, kas nav pieejami ne tikai NVO, bet dažkārt arī Sarkanajam Krustam.

2.7. Iebilst pret t.s. drošu valstu sarakstu izmantošanu (saskaņā ar Ženēvas konvenciju patvēruma meklētāju pieteikumi ir jāizskata individuālā kārtībā) un iesaka pārskatīt trešām izcelsmes vai tranzīta valstīm piemērojamo statusu "drošas trešās valstis", kas nenodrošina katra patvēruma meklētāja individuālā gadījuma izskatīšanu, ne arī ar to saistītās tiesības. ⁽⁴⁾

⁽⁴⁾ EESK 2004. gada 15. decembra atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei — Efektīvāka vienotā Eiropas patvēruma sistēma: vienota procedūra kā nākamais solis". Ziņotāja — Le Nouail Marliere kdze (OV C 157, 28.6.2005), 2.7. punkts.

⁽²⁾ UNHCR izpratnē (*Master Glossary of Terms*, 2006. gada jūnijs).

⁽³⁾ Izvarošana, izvarošana karadarbības apstākļos, fiziska, garīga vai sociāla rakstura vajāšana sakarā ar nepakļaušanos vīriešu iedibinātajai kārtībai. Skatīt EESK atzinuma par priekšlikumu Direktīvai par statusa noteikšanu 2.5.1. punktu (ziņotāja — *Le Nouail Marliere* kdze, OV C 221, 17.9.2002.): "Neskatoties uz to, ka 1951. gada Ženēvas konvencija neparedz dzimumvajāšanas specifiskas formas (piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošana, piespiedu laulības, apmētāšana ar akmeņiem aizdomu gadījumā par laulības pārkāpšanu, sieviešu un meiteņu sistemātiska izvarošana kā kaujas stratēģija), tās būtu jāuzskata par pamatotu iemeslu patvēruma pieteikuma iesniegšanai un likumīgu pamatojumu patvēruma piešķiršanai ES dalībvalstīs."

2.8. Tomēr gadījumā, ja par “drošām” uzskatīto valstu saraksti būtu jāsaglabā, Komiteja iesaka, lai tie būtu pieejami visām dalībvalstīm, apstiprināti valstu parlamentos un Eiropas Parlamentā, lai tajos tiktu ņemta vērā kompetento NVO sniegtā informācija un lai to izmantošana pagaidām tiktu apturēta.

2.9. Iesaka apmācīt patvēruma tiesību un cilvēktiesību jautājumos krasta apsardzes, valsts pārvaldes iestāžu darbiniekus, sabiedrisko vai privāto dienestu darbiniekus, kuru amata pienākumi sākotnējā vai turpmākajā patvēruma pieprasīšanas posmā saistīti ar patvēruma meklētājiem (policijas, muitas, veselības aprūpes, izglītības, nodarbinātības dienesti).

2.10. Atkārtoti iesaka ņemt vērā vietējo un reģionālo pašvaldību pasākumus sākotnējā atbalsta un turpmākās integrācijas jomā personām, kam piešķirts bēgļa statuss vai alternatīvā aizsardzība, un plašāk iesaistīt tās kopējās patvēruma politikas izstrādē; Komiteja iesaka arī turpmāk izmantot un precizēt Eiropas Bēgļu fonda līdzekļu izlietojumu un sadali, kā norādīts turpmāk.

2.11. Atzinīgi vērtē Eiropas biroja izveidi dalībvalstu atbalstam ar nosacījumu, ka tas papildinās UNHCR reģionālo un vietējo pārstāvniecību darbu un ka tā mērķis būs uzlabot lēmumu kvalitāti un saskaņotību, lai nodrošinātu starptautiskās aizsardzības piešķiršanu personām, kam tā nepieciešama, neatkarīgi no tā, kurā ES dalībvalstī iesniegts pieteikums, kā arī pastāvīgi novērtēt Eiropas likumu pilnīgu atbilstību starptautiskajām bēgļu tiesībām un cilvēktiesībām. Atbalsta birojs varētu organizēt mācības robežsargiem, kā atšķirt bēgļus no citiem imigrantiem, sadarībā ar UNHCR, kas šobrīd jau nodrošina un piedalās šādā apmācībā, tostarp, kopš Šengenas zonas paplašināšanas (Ungārija, Polija, Slovākija, Slovēnija) arī uz ES austrumu robežas.

2.12. Īstenojot imigrācijas kontroles pasākumus, iesaka nepieļaut, ka tiek pārkāptas pamattiesības, proti, tiesības pieprasīt un saņemt patvērumu sakarā ar vajāšanu.

2.13. Prasa noteikt obligātu prasību kuģu kapteiņiem, veicot aizturēšanas un glābšanas operācijas jūrā, sniegt palīdzību cietušajiem, kā arī sekmēt viņu atbildības atzīšanu par jūrā izglābtajām personām, pieteikumu tūlītējas izskatīšanas organizēšanu un, vajadzības gadījumā, starptautiskās aizsardzības piešķiršanu.

2.14. Saistībā ar debatēm par vienotas procedūras ieviešanu Eiropā, Komiteja atsaucas uz 2004. gada 15. decembrī pieņemto atzinumu CESE 1644/2004 un, jo īpaši uz tajā iekļautajiem ieteikumiem un brīdinājumiem par aizsardzības standartu iespējamo pazemināšanos no 2004. līdz 2008. gadam — laika

posmā no konsultācijām par vienoto procedūru līdz Zaļajai grāmatai par kopējo patvēruma politiku.

2.15. Atgādina dalībvalstīm, ka neatkarīgi no procedūras formas (administratīva, juridiska) visiem tās posmiem jāatbilst aizsardzības, nevis apsūdzības loģikai.

2.16. Iesaka Komisijai un Padomei vispārīgās programmas “Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” ietvaros ievērot skaidrību un pārskatāmību Eiropas bēgļu fonda līdzekļu piešķiršanā un izmantošanā no 2008. līdz 2013. gadam, kā norādīts Komitejas atzinumā⁽⁵⁾, proti, “pieņemot lēmumus par šo dažādo fondu izveidošanu, paredzēt konkrētus pasākumus, lai dalībvalstis un pati Komisija, pieņemot ikgadējās un daudzgadu pamatnostādnes, pēc iespējas agrākā stadijā iesaistītu nevalstiskās jomas dalībniekus”.

2.17. Iesaka, lai finansiāli atbalsta pasākumi atbilstoši atsevišķu dalībvalstu, piemēram, Zviedrijas, nozīmīgajam ieguldījumam vai dažu dalībvalstu, piemēram, Maltas un Kipras, ierobežotajai kapacitātei (platība un iedzīvotāju skaits) nesekmētu citu dalībvalstu daļēju atteikšanos no savas atbildības un pienākumiem attiecībā uz piekļuvi teritorijai, aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, bēgļu grupu pārcelšanos vienas dalībvalsts robežās (solidaritāte un sadale) vai pārcelšanos uz citu dalībvalsti (ārpus reģionālo pasākumu sekmēšana).

3. Vispārējās piezīmes

3.1. Komiteja atzinīgi vērtē topošās kopējās Eiropas patvēruma sistēmas izveides sabiedrisku apspriešanu, kuras pamatā ir Zaļā grāmata. Komiteja pauž gandarījumu par to, ka Komisija izmanto šo iespēju, lai noskaidrotu, kā novērst trūkumus Eiropas juridiskajā sistēmā un pārvarēt atšķirības starp Eiropas likumiem un dalībvalstu praksi.

3.2. Komiteja aicina Komisiju un Padomi nodrošināt, lai debatēs par robežu pārvaldību tiktu ievērotas pamattiesības prasīt patvērumu vai starptautisko aizsardzību, tai skaitā uz sauszemes, gaisa vai jūras robežas, aizturēšanas vai glābšanas operācijās uz jūras dalībvalstu teritoriālajos ūdeņos vai ārpus tiem.

3.3. Terorisma, noziedzības un cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā Komiteja prasa Komisijai un Padomei nodrošināt, lai nedrošība pasaulē neveidotu sabiedrības negatīvu attieksmi pret bēgļiem un patvēruma meklētājiem un lai tā nekaitētu patvēruma integritātei un būtībai.

⁽⁵⁾ EESK 2006. gada 14. februāra atzinums, ziņotāja *Le Nouail Marlière* kdze (OV C 88, 11.4.2006.), 2.4. punkts un secinājumu 4. ievilkums.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Juridiskie instrumenti; patvēruma pieteikumu izskatīšana; nacionālās izņēmuma klauzulas.

Komisija, atsaucoties uz vairākiem NVO un UNHCR ziņojumiem, direktīvā “par patvēruma procedūrām” noteica procesuālos standartus, kas balstās uz kopīgiem obligātajiem kritērijiem, ļaujot dalībvalstīm tos brīvi interpretēt un piemērot izņēmuma klauzulas. Šī iemesla dēļ personām, kas meklē patvērumu ES, ir atšķirīgas tiesības atkarībā no dalībvalsts un dažkārt pat atkarībā no vietas attiecīgajā dalībvalstī, kur iesniegts pieprasījums. Kā liecina dažas nacionālās tiesību reformas, šo atšķirību rezultātā patvēruma meklētāju tiesību ievērošanas līmenis ir pakāpeniski pazeminājies.

Komiteja atbalsta tādas kopējas Eiropas patvēruma sistēmas izveidi, kuras pamatmērķis ir nodrošināt katram patvēruma meklētājam piekļuvi taisnīgām un līdzvērtīgām procedūrām. Tādēļ **kopīgas procedūras ieviešana nav savienojama ar nacionālajām izņēmuma klauzulām, ko bieži piemēro dalībvalstis**. Komiteja īpašu uzmanību veltīs Komisijas “rīcības plānā” paredzētajām kopīgajām procedūrām un tam, lai kopīgās procesuālās normas un kritēriji netiktu noteikti, pamatojoties uz bēgļu aizsardzības zemāko līmeni.

4.2. Drošas izcelsmes valstis.

Komiteja pauž bažas par šķēršļiem, kas kavē atsevišķu patvēruma meklētāju piekļuvi taisnīgai procedūrai un kas ir pretrunā ar Ženēvas konvencijas nediskriminācijas principu (3. pants).

Līdz ar to personu, kas ierodas no “drošām” vai “drošām trešām” valstīm, pieteikumus uzskata par “nepamatotiem” steidzamas izskatīšanas kārtībā vai arī izskata “steidzamā” vai “prioritārā” kārtībā, negarantējot pārsūdzību un lēmuma izpildes atlikšanu. Tā kā dalībvalstis nav panākušas vienošanos par kopīgu sarakstu, ir novērojamas atšķirības, jo īpaši Dublīnas II Regulas piemērošanā: “atbildīgā valsts” var noraidīt pieteikumu, pamatojoties uz attiecīgajā valstī spēkā esošo drošu valstu sarakstu, kaut gan minētā valsts nav iekļauta tās valsts sarakstā, kas ir veikusi repatriāciju.

Komiteja iesaka dalībvalstīm ātri izveidot vienotu sarakstu.

Norādot, ka “dalībvalstīm ir jācenšas panākt, lai tiktu ievērotas pamattiesības — brīva un neierobežota piekļuve teritorijai un patvēruma procedūrai”⁽⁶⁾, Komiteja uzskata, ka atsaucē uz “drošu”

valsti “nedrīkst būt par vienīgo iemeslu pieteikuma noraidīšanai”⁽⁷⁾, jo saskaņā ar Ženēvas konvenciju pieteikumi ir jāizskata paredzētajā kārtībā. Prasība par jebkura aizsardzības vai bēgļu statusa pieteikuma izskatīšanu individuālā kārtībā paredz, ka vienu valsti nevar uzskatīt par drošu visām personām un ka personu var vajāt arī individuāli (piederība kādai sociālajai grupai, vajāšana no nevalstiskas iestādes darbinieka(-u) puses, kā arī citu iemeslu dēļ).

Turklāt jāatzīmē, ka paredzētie noteikumi nenodrošina patvēruma meklētājam efektīvu un ilglaicīgu aizsardzību valstī, uz kuru viņš tiek repatriēts.

4.3. Pārsūdzība un lēmuma izpildes atlikšana.

Saskaņā ar efektivitātes un taisnīguma principiem pieņemtie lēmumi nedrīkst nonākt pretrunā ar tiesībām iesniegt pārsūdzību neitrālā un neatkarīgā iestādē vai tiesā. Secinot, ka atsevišķas dalībvalstis bieži vien šīs tiesības piemēro nepilnīgi vai mākslīgi, Komiteja uzsver, ka **pārsūdzības laikā vienmēr ir jāatliek lēmuma izpilde**, un prasa Komisijai un Padomei to nodrošināt.

4.4. Informācija par izcelsmes valsti.

Komiteja uzskata, ka patvēruma pieteikumi jāizskata, ņemot vērā pārbaudītus datus par izcelsmes valstī pastāvošo reālo risku. Komiteja 2001. gada 26. aprīļa atzinumā ierosina, lai “informāciju par patvēruma meklētāja izcelsmes valsti un valstīm, kuras viņš šķērsojis, varētu sniegt arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijas, kas darbojas dalībvalstī, kurā izskata patvēruma pieteikumu”⁽⁸⁾.

Lai izveidotu visām dalībvalstīm kopēju sistēmu, Komiteja uzskata, ka pirmās instances lēmumu kvalitāti un konsekvenci būtiski ietekmēs par izcelsmes valsti pieejamās informācijas, uz kuru balstīsies dalībvalstu iestādes vai tiesas, kvalitāte un konsekvence.

4.5. Patvēruma pieteikuma iesniegšana uz robežas.

Komiteja pieņem zināšanai, ka dalībvalstis ir aicinātas uzlabot piekļuvi procedūrām, bet pauž bažas par patvēruma meklētāju nepietiekamu informēšanu par viņu tiesībām un viņiem nodrošinātajām garantijām.

⁽⁶⁾ EESK 2001. gada 26. aprīļa atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem bēgļu statusa piešķiršanai vai atsaukšanai ES dalībvalstīs”. Ziņotājs — Meliāns kgs (OV C 192, 10.7.2001.), 3.2.2. punkts.

⁽⁷⁾ Meliāns, 3.2.12.3. punkts.

⁽⁸⁾ EESK 2001. gada 26. aprīļa atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem bēgļu statusa piešķiršanai vai atsaukšanai ES dalībvalstīs”. Ziņotājs — Meliāns kgs (OV C 192, 10.7.2001.), 2.3. punkts.

Tā kā patvēruma pieteikumu skaits ES pastāvīgi samazinās ⁽⁹⁾, bet plašsaziņas līdzekļi apgalvo pretējo, Komiteja vēlas uzsvērt, ka katram patvēruma meklētājam **neatkarīgi no situācijas un atrašanās vietas** ir jānodrošina viņa pieteikuma efektīva izskatīšana, kā arī **tulka palīdzība, bezmaksas juridiskā palīdzība un pietiekams termiņš pieteikuma iesniegšanai**. Komiteja norāda uz priekšlikumu, kas paredz “katram patvēruma meklētājam tiesības sazināties ar kompetentajām nevalstiskajām organizācijām (NVO), kuru uzdevums ir patvēruma tiesību aizsardzība un veicināšana” ⁽¹⁰⁾.

Šajā sakarā Komiteja atkārtoti norāda arī uz savām iebildēm attiecībā uz to, ka dalībvalstis pārāk bieži novērtē pieteikumu kā “*acīmredzami nepamatotu*”. Komiteja secina, ka šāda novērtējuma piemērošana dažādām situācijām ir iespējama “procedūru” direktīvas 23.4. panta neskaidrās redakcijas dēļ, un tādēļ uzskata, ka minētā koncepcija ir jāpārskata. Šajā jautājumā Komiteja piekrīt UNHCR nostājai un **atkārtoti uzsver, ka “patvēruma procedūras pamatprincipi jāpiemēro visiem, tai skaitā arī acīmredzami nepamatotiem patvēruma pieteikumiem”** ⁽¹¹⁾.

Šajā sakarā Komiteja ar interesi uzņem Komisijas priekšlikumu, kas paredz “stiprināt tiesiskās garantijas, kas saistās ar būtisko robežprocedūru sākumposmu un jo īpaši ar reģistrācijas un pārbaudes procesu”.

4.6. Vienota procedūra.

Komisija uzskata, ka “ievērojamu virzību (..) var panākt, kā obligātu KEPS elementu iekļaujot vienotu procedūru alternatīvas aizsardzības un bēgļa statusa pieteikumu novērtēšanai” ⁽¹²⁾. Valstis, kur jau izmanto “vienotu procedūru”, ir ievērojami samazinājušies lēmuma pieņemšanas termiņi, un līdz ar to katra patvēruma meklētāja neziņas periods.

Šāda procedūra paredz, ka patvēruma meklētājs griežas pie viena vienīga “lodziņa” un ka lēmējinstāde vispirms pieņem lēmumu par bēgļa statusu saskaņā ar Ženēvas konvenciju, bet pēc tam — lēmumu par alternatīvas aizsardzības piešķiršanu. **Lai šo mērķi sasniegtu, minētā procedūra būtu jāpiemēro visos gadījumos, tai skaitā attiecībā uz pieteikumiem, kas saņemti uz robežas.** ⁽¹³⁾

⁽⁹⁾ ES 27 dalībvalstis 2006. gadā ir saņēmušas 192 300 patvēruma pieteikumus, t.i., uz pusi mazāk nekā 2001. gadā un par 70 % mazāk nekā 1992. gadā (ES 15 dalībvalstis), Eurostat izdevums “Statistika īsumā” 110/2007.

⁽¹⁰⁾ Melicias, 3.2.4.4. punkts.

⁽¹¹⁾ Melicias, 3.2.15.2. punkts; UNHCR preses konference 2007. gada 15. jūnijā un ieteikumi ES prezidentvalstij Portugālei un nākamajai prezidentvalstij 2007. gada 11. decembrī.

⁽¹²⁾ Zaļā grāmata, 4. lpp.

⁽¹³⁾ “Asylum in the European Union, A study of the implementation of the Qualification Directive”, UNHCR, 2007. gada novembrī.

Tāpat kā 2002. gada 29. maija atzinumā, Komiteja vēlreiz vēlas uzsvērt, ka “alternatīvā aizsardzība nedrīkst būt līdzeklis, lai mazinātu bēgļa statusā paredzēto aizsardzības līmeni” ⁽¹⁴⁾ un piekrīt UNHCR secinājumam ⁽¹⁵⁾, ka dalībvalstis plaši piemēro alternatīvo aizsardzību, kaut gan nav pamata saistīt šo faktu ar situācijas attīstību izcelsmes valstī; lai arī patvēruma meklētājam ir tiesības iepazīties ar pamatojumu, lēmums par alternatīvās aizsardzības piešķiršanu ne vienmēr ir pietiekami pamatots.

4.7. Patvēruma meklētāju uzņemšanas nosacījumi; standarti.

Komiteja secina, ka patvēruma meklētāju uzņemšanas nosacījumi visās dalībvalstīs nav vienādi. Piemēram, atsevišķas dalībvalstis vēlas ar saskaņošanu panākt tiesības ierobežojošus standartus — ieviest “*ģeogrāfiskus ierobežojumus (..) attiecībā uz pieteikuma iesniegšanas un uzturēšanās vietu*” ⁽¹⁶⁾, vēloties tādējādi padarīt atsevišķas valstis mazāk pievilcīgas salīdzinājumā ar citām.

Komiteja apzinās, ka nesaskaņoti valstu standarti rada migrācijas plūsmas ES robežās; bet tas nenozīmē, ka ir jāsamazina patvēruma meklētāju tiesību līmenis. Atšķirības var mazināt, nepaaugstinot aizsardzības līmeni vairāk kā tas nepieciešams, ar nosacījumu, ka visām dalībvalstīm ir kopīgi standarti, kurus tās piemēro vienādi.

4.8. Piekļuve izglītībai un darba tirgum.

Atsevišķas dalībvalstis pret patvēruma meklētāju piekļuvi darba tirgum ieilst galvenokārt divu iemeslu dēļ: dalībvalsts vēlas nodrošināt saviem iedzīvotājiem plašākas nodarbinātības iespējas; sakarā ar patvēruma pieteikumu noraidījumu ievērojamo skaitu un paātrinātām izskatīšanas procedūrām patvēruma meklētāju iesaistīšanās darba tirgū būs īslaicīga.

Lai arī mērķis ir paātrināt patvēruma pieteikumu izskatīšanu, Komiteja uzskata, ka saņemto pieteikumu skaits un to specifika var pagarināt izskatīšanas termiņus dažās dalībvalstīs. Neskatoties uz to, ka “uzņemšanas” direktīva paredz, ka dalībvalstis īsteno pasākumus, “lai nodrošinātu patvēruma prasītajiem veselības

⁽¹⁴⁾ EESK 2002. gada 29. maija atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu”. Ziņotāja — Le Nouail-Marlière kdze (OV C 221, 17.9.2002.), 2.3.5. punkts.

⁽¹⁵⁾ **Jau minētais UNHCR pētījums.** Komiteja atsaucas arī uz grozījumu priekšlikumiem direktīvai par “statusa noteikšanu” (8.3. un 8.1. pants; 15.c panta 26. apsvērums; **12. un 14. pants** (atbilstība 1951. gada Ženēvas konvencijai); 17. un 19. pants; un uz šādiem ieteikumiem: Eiropas Komisijai — lūgt Kopienų tiesai interpretāciju un lēmumus; Lēmumu izpildes nodrošināšana un kvalitātes pārbaude visās ES dalībvalstīs; Izglītība; Vadlīniju pieņemšana; ES dalībvalstīm — piemērot UNHCR izstrādātās vadlīnijas; Dalībvalstu tiesas iestāžu prejudiciāli nolēmumi Eiropas Kopienų tiesā; Lēmumu publiskošana rakstiski; Dalībvalstu pieņemto lēmumu kvalitātes pārbaude; Aizsardzības jomā iesaistīto dalībnieku potenciāla analīze; Aizsardzība uz vietas; Piekļuve un tiesības uz aizsardzību; Nopietns risks; Pamatojumi un izpēumi, **UNHCR, 2007. gada novembris.**

⁽¹⁶⁾ Francija: “Nacionālās Asamblejas ES delegācijas informatīvs ziņojums”, iesniedzis Lequiller kgs, Nr. 105, 2007. gada 25. jūlijā.

standartiem atbilstošu dzīves līmeni un iztiku" (13. pants), Komiteja secina, ka **bēgļu integrācija uzņēmējā valstī ir atkarīga no viņu piekļuves autonomijai un ka tā būs efektīvāka tad, ja priekšnoteikumi tiks īstenoti tūlīt pēc ierašanās.**

Komitejas 2001. gada 28. novembra atzinumā norādīts, ka "patvēruma meklētājiem dotā iespēja piekļūt darba tirgum neapšaubāmi sniedz materiālas un morālas priekšrocības kā uzņēmējai valstij, tā arī pašiem patvēruma meklētājiem" ⁽¹⁷⁾; Komiteja atkārtoti pauž šādu viedokli un uzsver, ka ir jānodrošina patvēruma meklētāju apmācība, valodu kursi un piekļuve medicīniskās aprūpes pakalpojumiem.

Fakts, ka daži patvēruma meklētāji nevarēs palikt dalībvalstī, jo viņu pieteikums ir noraidīts, nav pietiekams iemesls, lai atteiktos no pasākumu īstenošanas nolūkā veicināt patvēruma meklētāju autonomiju; minētie pasākumi ir "labākais veids, kā nodrošināt veiksmīgu integrāciju vai pamatotu atgriešanos izcelsmes valstī" ⁽¹⁸⁾. Savukārt viss liecina par to, ka, liedzot viņiem piekļuvi darba tirgum, tiks veicināts nelegālais darbs.

Komiteja piekrīt Komisijai, ka **personas cieņu neaizskaroši uzņemšanas standarti būtu jāpiemēro visiem patvēruma meklētājiem bez izņēmuma un neatkarīgi no tā, vai viņi atbilst bēgļu statusam vai alternatīvās aizsardzības saņēmēja statusam.**

4.9. Aizturēšana.

Komiteja pauž bažas par vairāku dalībvalstu praksi ievietot patvēruma meklētājus "slēgtos centros", kas vairāk atbilst aizturēšanas nekā uzņemšanas idejai.

Saskaņā ar Eiropas Padomes ieteikumiem EESK jau ir paudusi savu nostāju attiecībā uz to, ka **patvēruma meklētājus var aizturēt tikai izņēmuma gadījumā un tikai uz nepieciešamo laiku** ⁽¹⁹⁾. Priekšroka jādod alternatīviem risinājumiem ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁷⁾ EESK 2001. gada 28. novembra atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem patvēruma meklētāju uzņemšanai ES dalībvalstīs". Ziņotāji — Mengozzi kgs un Pariza Castaños kgs (OV C 48, 21.2.2002.), 4.3. punkts.

⁽¹⁸⁾ *Idem*, 3.1. punkts.

⁽¹⁹⁾ EESK 2001. gada 26. aprīļa atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem bēgļu statusa piešķiršanai vai atsaukšanai ES dalībvalstīs". Ziņotājs — Melicás kgs, (OV C 192, 10.7.2001.), 3.2.11. punkts.

⁽²⁰⁾ Starptautiskās izpētes grupas ziņojums "Apcietināt ārvalstniekus, atturēt patvēruma meklētājus no patvēruma pieteikuma iesniegšanas: migrācijas plūsmu kontrole Maltā", Cilvēktiesību līgas starptautiskā federācija, Catherine TEULE, 4.1.1. punkts. Skatīt arī atzinumu CESE 1643 un 1644/2004 sagatavošanas ietvaros Rumānijas pievienošanās ES procesa laikā rīkotās misijas secinājumus par kontrolētu, bet atvērtu izmitināšanas centru modernizāciju.

Jebkurā gadījumā prasītājs, kas nonācis šādā situācijā, nav jāuzskata par "likumpārkāpēju" un viņam, tāpat kā citiem patvēruma meklētājiem, jānodrošina bezmaksas, neatkarīga un kvalificēta juridiskā palīdzība; jānodrošina NVO piekļuve minētajiem centriem, lai tās varētu sniegt padomu un atbalstu patvēruma meklētājiem. Īpaši aizsardzības pasākumi jāpiemēro attiecībā uz "neaizsargātām" personām ⁽²¹⁾, tai skaitā jauniešiem un jo īpaši jauniešiem bez pavadības.

Ir jāņem vērā specifiski vajāšanas veidi, kas skar sievietes, un jāuzskata tie par iemeslu individuālas aizsardzības piešķiršanai neatkarīgi no personām, kas viņas pavada vai kuras viņa pavada (nepilngadīgi bērni, dzīvesbiedri, vecāki, citi...).

Turklāt Komiteja uzskata, ka Eiropas Komitejai spīdzināšanas novēršanai regulāri jāveic pārbaudes slēgtajos centros.

4.10. Aizsardzības piešķiršana.

Neaizsargātas un neizraidāmas personas

Komisija paredz saskaņot to personu statusu, kuras kaut kādu iemeslu dēļ nedrīkst izraidīt no dalībvalsts, kaut arī tām atteikts patvērums. Tas saistīts ar bēgļu tiesību un cilvēktiesību starptautiskajos instrumentos paredzēto principu piemērošanu, uz kuriem balstās Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse.

Tā kā dalībvalstu prakse šajā jomā ir atšķirīga, Komiteja uzskata, ka **ir jānosaka visām dalībvalstīm kopīgi minētā statusa pamatprincipi**. Komiteja īpaši iebilst pret situāciju, kad dažās valstīs personas ir "bez statusa" — bez uzturēšanās atļaujas, bet nav arī izraidāmas — un pakļautas juridiskai, sociālai un ekonomiskai nenoteiktībai, kas ir pretrunā ar personas cieņas ievērošanu, un saskaras ar nelegālo imigrantu izraidīšanas politikas problēmām. Komiteja apzinās, ka šis ir sarežģīts jautājums, tomēr uzskata, ka **minētajām personām ir jāpiešķir pagaidu uzturēšanās un darba atļauja.**

4.11. Solidaritāte un pienākumu sadale.

Atbildības sadale — Dublinas sistēma

Komiteja 2001. gada 12. jūlija atzinumā par "kopēju patvēruma procedūru un vienotu statusu" ⁽²²⁾ puda atbalstu Dublinas konvencijas piemērošanai. Komiteja secināja, ka minētā sistēma

⁽²¹⁾ UNHCR izpratnē (*Master Glossary of Terms*, 2006. gada jūnijā): personas ar fiziskiem, psiholoģiskiem un garīgiem traucējumiem, kam nepieciešama īpaša palīdzība — sievietes, grūtnieces, bērni, gados vecāki cilvēki, slimi cilvēki, invalīdi u.c.

⁽²²⁾ EESK 2001. gada 12. jūlija atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei — Ceļā uz kopēju Eiropas Savienības patvēruma procedūru un vienotu statusu personām, kam piešķirts patvērums". Ziņotāji — Mengozzi kgs un Pariza Castaños kgs (OV C 260, 17.9.2001.).

ir nevis sekmējusi problēmu risināšanu, bet gan ir radījusi jaunas problēmas; rezultāti nav attaisnojuši ievērojamās izmaksas un nav novērsta patvēruma meklētāju izzušana pirms viņu pārvietošanas uz pirmo ES dalībvalsti, kurā viņi ieradās.

Atsaucoties uz šīm piezīmēm, Komiteja uzskata, ka Dublinas sistēmas (EURODAC Regula) pozitīvais faktors bija pacelt patvēruma pieteikumu izskatīšanas jautājumu Kopienas līmenī. Vienlaikus Komiteja secina, ka minētā sistēma, kuras pamatmērķis bija "visāsākajā laikā noteikt, kura dalībvalsts ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu", nav ļāvusi sasniegt blakusmērķi t.i. "novērst tālāku pārvietošanos starp dalībvalstīm" ⁽²³⁾, kā arī ir radījusi dažām dalībvalstīm, jo īpaši tām, kas atrodas uz ES ārējām robežām, ievērojamus papildizdevumus.

Turklāt no Komisijas novērtējuma ziņojuma ⁽²⁴⁾ izriet, ka nodrošināšanas tiek vienmērīgi sadalītas starp atsevišķām dalībvalstīm un, šķiet, būtu pat iespējams "ļaut dalībvalstīm slēgt divpusējus līgumus par patvēruma meklētāju vienādā skaitā apmaiņas atcelšanu dažos konkrētos gadījumos" ⁽²⁵⁾. Patvēruma meklētāju pirkstu nospiedumu reģistrēšanai EURODAC sistēmā būtu jāsekmē tādas parādības kā izdevīgāko patvēruma noteikumu meklēšana (*asylum shopping*) un vairāku pieteikumu iesniegšanas prakses izskaušana.

Komiteja secina, ka Dublinas sistēmas piemērošanas izmaksas cilvēkresursu izteiksmē ir neproporcionālas tās tehniskajiem mērķiem. Komiteja uzskata, ka kopējo standartu pieņemšanas rezultātā mazināsies pieteikumu izskatīšanas atšķirības starp dalībvalstīm, kā arī šā kritērija nozīme citu kritēriju vidū, kas pamato patvēruma meklētāja izvēli iesniegt pieteikumu kādā konkrētā dalībvalstī, savukārt kultūras un sociālajiem faktoriem būs būtiska nozīme bēgļa integrācijai uzņēmējā valstī.

Tādēļ Komiteja, atsaucoties uz iepriekšējiem atzinumiem ⁽²⁶⁾, iesaka **nodrošināt patvēruma meklētājam tiesības brīvi izvēlēties valsti, kurā iesniegt patvēruma pieteikumu, un jau tagad aicināt dalībvalstis piemērot Regulas 15.1. pantā paredzēto humāno klauzulu.** Tā kā personas, kam piešķirts bēgļa statuss, ir tiesīgas brīvi pārcelties no valsts, kas tai piešķirusi bēgļa statusu, uz citu valsti, iepriekš minēto noteikumu piemērošana būs pirmais solis šādu tiesību īstenošanā.

Komiteja uzskata, ka šo Regulu nekādā gadījumā nedrīkst piemērot attiecībā uz nepilngadīgajiem bez pavadības, izņemot gadījumus, kad tas ir labākais risinājums bērna interešu aizstāvībai.

⁽²³⁾ Zaļā grāmata, 12. punkts.

⁽²⁴⁾ "Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Dublinas sistēmas novērtēšanu", COM(2007) 299 galīgā redakcija, 2007. gada 6. jūnijā.

⁽²⁵⁾ COM(2007) 299, 8. lpp.

⁽²⁶⁾ EESK 2001. gada 12. jūlija atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei — Ceļā uz kopēju Eiropas patvēruma procedūru un vienotu statusu personām, kam piešķirts patvērums", ziņotāji — Mengozzi kgs un Pariza Castaños kgs (OV C 260, 17.9.2001.) un 2002. gada 29. maija atzinums "Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezpavalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu", ziņotāja — Le Nouail-Marlière kdze (OV C 221, 17.9.2002.).

4.12. Solidaritāte finanšu jomā.

Dublinas sistēmas reformai būtu ievērojami jāatvieglo to dalībvalstu situācija, kurās pašreiz ierodas visvairāk patvēruma meklētāju. Reģistrēto patvēruma pieteikumu skaita ziņā starp dalībvalstīm nenoliedzami pastāv lielas atšķirības. Tādēļ būtu vaja dzīgs efektīvs pienākumu sadales mehānisms, lai palīdzētu dalībvalstīm, kurās ir vislielākais patvēruma pieteikumu skaits.

"Iekšējā" pārcelšanās (ES robežās) varētu būt viens no risinājumiem, bet tā nevar būt vienīgais noteikums vai risinājums, vēl jo vairāk tādēļ, ka **pārcelšanās var notikt tikai ar bēgļa nepārrēķināšanu, nodrošinot pārcelšanās nosacījumu atbilstību augstam bēgļa integrācijas līmenim jaunajā uzņēmējā valstī.**

4.13. Patvēruma ārējā dimensija.

Sniegt atbalstu trešām valstīm aizsardzības stiprināšanā — Reģionālās aizsardzības programmas

Atsaucoties uz reģionālo aizsardzības programmu ietvaros veiktajiem izmēģinājuma pasākumiem ar mērķi nodrošināt bēgļu aizsardzību viņu izcelsmes reģionos vai tranzīta valstīs, Komisija paredz pilnveidot un stiprināt minētos pasākumus. Šis mērķis ir viens no Hāgas programmas galvenajiem mērķiem.

Komiteja atbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot patvēruma meklētāju uzņemšanas nosacījumus trešās valstīs, bet vienlaikus arī pauž bažas par uzņemšanas centru izveides sekām atsevišķās valstīs, piemēram, nesen neatkarību ieguvušās valstīs (Ukrainā, Moldovā, Baltkrievijā), kas nebūt nenodrošina patvēruma meklētāju uzņemšanas nosacījumiem atbilstošas garantijas. Komiteja atzīmē, ka minētās programmās, šķiet, vairāk paredzētas nevis bēgļu aizsardzības uzlabošanai, bet gan lai ierobežotu viņu mēģinājumus ierasties uz Eiropas Savienības robežām.

Eiropas Padomes parlamentārā asambleja ⁽²⁷⁾ norādīja, ka, turpinot šādu centru izveidi, "tie vispirms jāveido Eiropas Savienībā un tikai pēc tam šādu praksi var piemērot arī ārpus ES vai Eiropas robežām". Komiteja uzsver, ka valstis, kas nav ratificējušas Starptautisko Bēgļu aizsardzības konvenciju (Ženēvas 1951. gada konvencija), nedrīkst piedalīties šajās programmās. Komiteja atzinīgi vērtē ES solidaritāti attiecībā uz dažām trešām valstīm, kas lielākā vai mazākā mērā saskaras ar migrācijas plūsmām.

⁽²⁷⁾ Eiropas Padomes parlamentārās asamblejas dokuments Nr. 11304 "Tranzīta un kontroles centru izveides novērtējums saistībā ar jauktām imigrantu un patvēruma meklētāju plūsmām", 2007. gada 15. jūnijā.

4.14. Jauktās migrācijas plūsmas uz robežām.

Komiteja atgādina, ka atzinumā par *Frontex* tā uzsvēra, ka robežkontroles efektivitāte nedrīkst būt pretrunā patvēruma tiesībām. “Aģentūras uzdevumos jāiekļauj arī koordinācijas pasākumi ar glābšanas dienestiem (tostarp jūras), lai rīkotos preventīvi un palīdzētu personām, kas nonākušas nelaimē tādēļ, ka nelegālai imigrācijai izmantojušas bīstamus līdzekļus” ⁽²⁸⁾ un prasa **apmācīt cilvēktiesību jautājumos krasta apsardzes darbiniekus.**

Komiteja norāda, ka gadījumos, kad aizturēšana notiek jūrā, nav paredzēta ne patvēruma pieteikuma, ne piekļuves teritorijai pieteikuma izskatīšanas procedūra. Komiteja prasa ieviest minētās procedūras, tostarp lai nodrošinātu patvēruma pieteikumu reģistrēšanu iespējami tuvāk aizturēšanas vietai.

4.15. ES kā globālā procesa dalībnieces loma bēgļu jautājumu risināšanā.

Komiteja uzskata, ka kopējās patvēruma sistēmas izveides ietvaros ES ir jācenšas veidot tādu sistēmu, kas būtu par paraugu citām pasaules valstīm, veiksmīgi iekļautos starptautiskajā bēgļu aizsardzības sistēmā, nodrošinātu Eiropas likumu pilnīgu atbil-

stību starptautiskajām bēgļu tiesībām un cilvēktiesībām, kā arī darbotos saskaņā ar tās mērķi.

4.16. Kontroles instrumenti.

Komiteja atzīme, ka Komisija ir pieprasījusi atzinumu par topošo kopējo Eiropas patvēruma sistēmu laikā, kad pirmā posma instrumentu un iniciatīvu novērtēšana vēl nav pabeigta un visas dalībvalstis vēl nav transponējušas direktīvas. Lai ievērotu 2010. gada termiņu, Komiteja iesaka paredzēt mehānismus, lai pielāgotos novērtējumam, un ierosina, lai jauno instrumentu ieviešanu un/vai esošo instrumentu pārskatīšanu papildinātu analīzes un kontroles pasākumi saistībā ar kopējās patvēruma sistēmas sekām un tās ietekmi uz bēgļu stāvokli; to varētu veikt Zaļajā grāmatā paredzētais atbalsta birojs sadarbībā ar UNHCR, šajā jomā aktīvajām NVO, ES pamattiesību aģentūru, izstrādājot ikgadēju ziņojumu, ko iesniedz ES iestādēm un dalībvalstīm.

Komiteja prasa, lai Komisija turpmāk katru gadus izstrādātu ziņojumu par kopējās patvēruma sistēmas īstenošanu un iesniegtu to konsultatīvajām iestādēm (EESK un RK) un Eiropas Parlamentam.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁸⁾ EESK 2004. gada 29. janvāra atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Aģentūru operatīvās sadarbības vadībai pie Eiropas Savienības dalībvalstu ārējām robežām”. Ziņotājs — Pariza Castaños kgs (OV C 108, 30.4.2004.), 3.2. punkts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas Parlamenta un Padomes lēmums, ar ko ievieš rīcības programmu, kas vajadzīga, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti un veicinātu starpkultūru izpratni, sadarbojoties ar trešām valstīm (Erasmus Mundus) (2009.–2013. gads)"

COM(2007) 395 galīgā redakcija

(2008/C 204/18)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 10. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko ievieš rīcības programmu, kas vajadzīga, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti un veicinātu starpkultūru izpratni, sadarbojoties ar trešām valstīm (Erasmus Mundus) (2009.–2013. gads)".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī. Ziņotājs — Soares kungs, līdzziņotājs — Rodríguez García-Caro kungs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 125 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir gandarīta par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko ievieš rīcības programmu, kas vajadzīga, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti un veicinātu starpkultūru izpratni, sadarbojoties ar trešām valstīm (*Erasmus Mundus*) (2009.–2013. gads), ar kuru paplašina un uzlabo EESK iepriekš atzinīgi vērtēto pašreizējo rīcības programmu *Erasmus Mundus*.

1.2 Komiteja uzskata, ka mērķis padarīt Eiropas augstskolas par izcilības centriem, kas piesaista studentus no visas pasaules, ir ārkārtīgi svarīgs, un tam vajadzētu palīdzēt apliecināt izglītības un pētniecības augsto kvalitāti Eiropā. EESK tomēr uzskata, ka minētā programma nedrīkstētu veicināt intelektuālā darbaspēka emigrāciju no trešām valstīm. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju sadarbībā ar trešo valstu iestādēm un augstskolām pētīt stratēģijas, kas sekmē to, lai studenti un pasniedzēji, izmantojot *Erasmus Mundus* priekšrocības, pēc mācību beigšanas atgrieztos savās izcelsmes valstīs un sniegtu ieguldījumu to ilgtspējīgā attīstībā. Komiteja vēlas uzsvērt: lai sasniegtu šo mērķi, ES attīstības sadarbības rīcībpolitikas būtu cieši jāsaista ar tādām programmām kā *Erasmus Mundus*.

1.3 EESK atzīmē, ka jaunā rīcības programma sekmēs pasniedzēju mobilitāti, mācību spēkiem atvēlot 40 % plānoto stipendiju salīdzinājumā ar 16,6 % pašreizējā programmā, kas vēl ir spēkā. Tāda apmaiņa būtu jāuzskata ne tikai par zinātnes, bet arī kultūras un izglītības bagātināšanu. Tādēļ Komiteja vēlas uzsvērt, ka pasniedzēju un studentu mobilitātei turpmāk nevajadzētu būt individuālās atbildības jomai — kā tas daudzos gadījumos ir šodien —, un tai arvien vairāk jānonāk iestāžu kompetencē.

1.4 Komiteja mudina dalībvalstis un Komisiju nodrošināt, lai šķēršļi, kas izriet no valstu tiesību aktiem, kuri ietekmē pasnie-

dzēju un studentu mobilitāti gan attiecībā uz dažādu dalībvalstu pieejamību, gan arī saistībā ar kvalifikāciju atzīšanu un apstiprināšanu, tiktu novērsti pēc iespējas ātrāk un efektīvāk, un nevienam, kurš vēlas piedalīties programmā, netiktu liegta iespēja vai radīti šķēršļi studijām vai pasniedzēja darbam ārzemēs.

1.5 EESK uzskata, ka, nosakot atlases procedūras, būtu jāparedz ES līmeņa kompensācijas mehānisms, lai novērstu vērā ņemamu nelīdzsvarotību attiecībā uz studentu un akadēmiskā personāla studiju jomām, izcelsmes reģioniem un mērķa dalībvalstīm. Tādēļ Komiteja piekrīt Lēmuma Nr. 2317/2003, ar kuru izveido programmu *Erasmus Mundus*, pielikuma tekstam un iesaka Eiropas Parlamentam un Padomei to iekļaut arī skatāmajā priekšlikumā.

2. Lēmuma priekšlikums

2.1 Lēmuma vispārējais mērķis ir sekmēt augstākās izglītības kvalitāti Eiropā, veicināt dažādu valstu un kultūru dialogu un savstarpēju izpratni, izmantojot sadarbību ar trešām valstīm, kā arī sekmēt ES ārējā politikas mērķus un sniegt ieguldījumu trešo valstu augstākās izglītības jomas ilgtspējīgā attīstībā. Programma attiecas uz laika posmu no 2009. līdz 2013. gadam.

2.2 Lēmuma priekšlikuma konkrētie mērķi ir šādi:

- a) veicināt strukturētu sadarbību augstāko mācību iestāžu un augstskolu mācību spēku starpā Eiropā un trešās valstīs [...];
- b) veicināt sabiedrību savstarpējo bagātināšanos, [...], veicinot trešo valstu talantīgāko studentu un augstskolu mācību spēku mobilitāti kvalifikācijas un/vai pieredzes gūšanai Eiropas Savienībā un Eiropas valstu talantīgāko studentu un augstskolu mācību spēku virzību uz trešām valstīm;

- c) sekmēt cilvēkresursu un augstāko mācību iestāžu starptautiskās sadarbības spēju attīstību trešās valstīs [...];
- d) uzlabot Eiropas augstākās izglītības pieejamību un veicināt tās profilu un atpazīstamību pasaulē, kā arī tās pievilcību trešo valstu pilsoņiem”.

2.3 Iniciatīvu paredzēts īstenot, izmantojot šādus pasākumus:

- “*Erasmus Mundus* maģistra studiju kopīgās programmas un akadēmiskās kvalitātes kopīgās doktora grāda programmas [...]”;
- partnerības starp Eiropas un trešo valstu augstākajām mācību iestādēm [...]”;
- pasākumi, kas veicinātu Eiropas kā izglītības ieguves vietas pievilcību [...]”;
- atbalsts tādu kopīgu izglītības programmu un sadarbības tīklu attīstīšanai, kas veicina pieredzes apmaiņu un labu praksi;
- pastiprināts atbalsts augstākās izglītības jomai piederīgu cilvēku mobilitātei starp Kopienas un trešām valstīm;
- valodu prasmes veicināšana, vēlams, piedāvājot studentiem iespēju apgūt vismaz divas no valodām, kurās runā valstīs, kur atrodas *Erasmus Mundus* maģistra studiju programmā iesaistījušās augstākās mācību iestādes [...]”;
- atbalsts eksperimentāliem projektiem, kuru pamatā ir partnerības ar ārēju dimensiju un kuri paredzēti, lai ieviestu jauninājumus augstākajā izglītībā un uzlabotu tās kvalitāti;
- atbalsts augstākās izglītības virzienu un attīstības analizēšanai un paveiktā darba pārraudzīšanai starptautiskā perspektīvā”.

2.4 Programmas mērķis ir turpināt pasākumus, kas uzsākti pirmajā posmā (2004.–2008. gads) ⁽¹⁾, bet tā ir tālejošāka, tiešāk izmantojot ārējās sadarbības ietvaru, paplašinot darbības jomu un to attiecinot uz visiem augstākās izglītības līmeņiem, uzlabojot finansējuma iespējas attiecībā uz Eiropas studentiem un piedāvājot labākas iespējas sadarbībai ar augstākās izglītības iestādēm trešās valstīs.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Atbilstīgi atzinumā par *Erasmus Mundus* programmu (2004.–2008. gads) ⁽²⁾ paustajam, Komiteja Parlamenta un Padomes lēmuma priekšlikumu un iniciatīvas, kas jau ir vai tiek pieņemtas, lai saskaņā ar EK Līguma 140. pantu palīdzētu sekmēt izglītības kvalitāti Eiropas Savienībā un veicinātu sadarbību ar trešām valstīm, vērtē atzinīgi.

3.2 Minētajā atzinumā Komiteja norādīja, ka tā “atbalsta īpašas iniciatīvas, kas palīdzēs veidot kvalitatīvu augstāko izglītību, kuras pamatā cita starpā ir sadarbība ar trešām valstīm, darbojoties partnerībā ar vislabākajām universitātēm un

piesaistot pazīstamus mācību spēkus un vislabākos studentus no attiecīgajām valstīm. Šī savstarpēji izdevīgā sinerģija palīdzēs izveidot ciešākas saites starp Eiropas Savienību un iesaistītajām valstīm un likt pamatu labākai izpratnei un sadarbībai nākotnē” ⁽³⁾.

3.3 Ņemot vērā to ka, ierosinātā programma ir līdzīga, EESK vēlas atkārtoti uzsvērt iepriekš izteiktās piezīmes, papildinot tās ar šādām nelielām, bet svarīgām izmaiņām:

3.3.1 Programma *Erasmus Mundus* pašlaik atbilst pasākumiem, kas virzīti uz to, lai sasniegtu galveno Boloņas procesa mērķi — līdz 2010. gadam izveidotu Eiropas augstākās izglītības un pētniecības telpu, izmantojot reformas nolūkā saskaņot augstākās izglītības sistēmas.

3.3.2 Tā tomēr atbilst arī vēl vienam tālejošam mērķim, proti, pasaulē popularizēt Eiropu kā kvalitatīvas augstākās izglītības un pētniecības telpu. Tādēļ ir būtiski, lai Boloņas process būtu sekmīgs un jauniešus — studentus no trešām valstīm piesaistītu ne tikai dažas Eiropas augstskolas, kā tas ir šodien.

3.3.3 Komisijas to ir atzinusi, pieņemot Boloņas procesu par tās izglītības un apmācību programmas neatņemamu daļu un piešķirot tam Eiropas Savienībā tādu pašu statusu kā pētniecībai.

3.3.4 Šis mērķis, proti, izveidot “Eiropas augstākās izglītības telpu” ietver tālāku mērķi — piesaistīt studentus un pasniedzējus no trešām valstīm. Tā kā tas ir svarīgs, pat būtisks mērķis, lai apliecinātu Eiropas nozīmi pasaulē, EESK vēlreiz vēlas brīdināt iesaistītos dalībniekus par nepieciešamību mazināt intelektuālā darbaspēka emigrāciju no trešām valstīm.

3.3.5 Šajā ziņā labs piemērs ir *Erasmus Mundus* partnerības (2. pasākums), tādēļ, kas tās ne tikai ļauj ņemt vērā trešās valsts vai trešo valstu attīstības vajadzības, bet arī paredz ierobežotu, īslaicīgu uzturēšanos. Komiteja uzskata, ka ierosinātajiem pasākumiem jābūt tādiem, kas ļauj trešo valstu pasniedzējiem un studentiem izmantot iespēju kādā laika posmā gūt vērtīgu pieredzi, pasniedzot vai studējot Eiropas augstskolās, bet tiem jāsekmē attiecīgo personu vēlēšanās atgriezties izcelsmes valstī, kur viņas var sniegt ieguldījumu savas zemes ilgspējīgā attīstībā un sociālās kohēzijas veicināšanā, vienlaikus valstīs ārpus Eiropas Savienības sabiedrībai darot zināmu to, ka ES ir augstas kvalitātes augstskolas.

3.3.6 Intelektuālā darbaspēka emigrācijas risku, kas palielinās tieši valstīs, kur intelektuālā atdeve ir visvairāk nepieciešama — jo īpaši tirgus iespēju trūkuma dēļ vai tādēļ, ka trūkst atbilstīgu apstākļu, lai turpinātu zinātnisku darbu —, var novērst arī, trešās valstīs izstrādājot tādas maģistra programmas un doktora studiju programmas, kas nav tik garas, lai studenti justos atrauti no savas izcelsmes valsts.

⁽¹⁾ Skat. 3003. gada 26. februāra Pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko ievieš programmu, kas vajadzīga, lai uzlabotu augstākās izglītības kvalitāti un veicinātu starpkultūru izpratni, sadarbojoties ar trešām valstīm ar (*Erasmus Mundus*) (2004.–2008. gads)”, ziņotājs — J.I. Rodríguez García-Caro (OV C 95, 23.4.2003.).

⁽²⁾ *Idem*.

⁽³⁾ Skat.: EESK Pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Migrācija un attīstība — iespējas un problēmas”, ziņotājs — Sukhdev Sharma (CESE 1713/2007 — REX/236).

3.3.7 Minēto risku var arī mazināt, izmantojot pasākumus, kuros iesaistās pašas augstskolas, un parakstītajos līgumos paredzot atgriešanās stratēģijas vai pat kompensācijas pasākumus.

3.3.8 Programmā *Erasmus Mundus*, kas ir Eiropas Savienības vispārējās politiskās pieejas daļa un ir saistīta ar Lisabonas stratēģiju, proti, mērķi ES izveidot par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zinātnes atziņām balstīto ekonomiku pasaulē, būtu jāpievēršas arī intelektuālā darbaspēka emigrācijai kā svarīgai problēmai attiecībā uz līdzsvarotu attīstību valstīs, kur programma darbojas ⁽⁴⁾. Tas attiecas gan uz sadarbību ar valstīm, ar kurām ES jau ir nolīgumi, gan uz plašāku pieeju stratēģiskai sadarbībai ar trešām valstīm.

3.3.9 Tāpat ir svarīgi uzsvērt, ka programmai ir vēl viens mērķis, proti, sekmēt starpkultūru apmaiņu, izmantojot labākas kvalitātes izglītību un zinātnisko stingrību. ⁽⁵⁾ Tādēļ programmai nevajadzētu kalpot par iemeslu, lai augstākajai izglītībai izvirzītu komerciālus mērķus, bet gan tai vajadzētu sekmēt augstas kvalitātes izglītību, neatkarīgus pētījumus, akadēmiskās brīvības ieviešanu un, kā paredzēts priekšlikumā, palīdzēt pastiprināt visu veidu sociālās atstumtības apkarošanu.

3.4 Visbeidzot atbilstīgi Boloņas procesā paredzētajam, iekšējā un ārējā augstskolu novērtējuma sistēmas pamatā jābūt kritērijiem, kuros ņemts vērā pašreizējais akadēmiskais stāvoklis un kuri ir stimulē, lai sasniegtu augstu izcilību. Tas ir obligāts nosacījums, lai augstskolas piesaistītu trešo valstu studentus un pasniedzējus, vienlaikus saglabājot savu īpašo identitāti.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Viens no programmas *Erasmus Mundus* galvenajiem aspektiem ir saistīts ar studentu un pasniedzēju mobilitāti. Boloņas pieredze ir apliecinājusi, ka studentu mobilitātei tiek pievērsts vairāk uzmanības, nekā pasniedzēju mobilitātei, lai gan vairākās deklarācijās ir uzsvērtas pasniedzēju mobilitātes nozīme Boloņas stratēģijas sekmīguma nodrošināšanā. To 2006. gadā uzsvēra arī Eiropas Padome, norādot, ka minētā stratēģija ir nepilnīga un nekonsekventa.

4.1.1 Ņemot vērā iepriekš minētā nozīmi, ir svarīgi, lai *Erasmus Mundus* būtu pasniedzēju mobilitāti veicinošs faktors un, kā formulēts vienā no sešiem Boloņas procesa mērķiem attiecībā uz pasniedzējiem un pētniekiem, ir svarīgi arī pārvarēt šķēršļus, kas traucē efektīvu pasniedzēju mobilitāti, īpašu uzmanību pievēršot pētniecībā, pasniedzēja darbā un praktiskajā apmācībā iegūto prasmju un ekspertīzes, kas iegūta, pasniedzējam strādājot ārpus savas parastās darba vietas, atzīšanai un attīstīšanai.

4.1.2 Būtiski ir ņemt vērā jautājuma dažādos aspektus, ko nedrīkst uzskatīt par mazsvarīgiem:

⁽⁴⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Kopienas imigrācijas un sadarbības ar izcelsmes valstīm politika attīstības veicināšanai", ziņotājs — L.M. Pariza Castaños (CESE 1461/2007).

⁽⁵⁾ Skatīt EESK 2006. gada 20. aprīļa atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas starpkultūru dialoga gadu (2008)", ziņotāja Agnes Cser (OV C 185, 8.8.2006.).

— izglītības sistēmu, kas uzņem vai nosūta pasniedzējus, atšķirības;

— vajadzība atzīt un izmantot attiecīgo personu mācību darbā, apmācībā un pētniecības darbā iegūto pieredzi;

— ne tikai zinātniskā ieguldījuma, bet arī sabiedrisko un kultūras vērtību atzīšana;

— pasniedzēju un pētnieku apmaiņu uzskatīt par apmaiņu kultūras un izglītības jomā un ne tikai par veidu, kā atlasīt viskvalificētākos pasniedzējus, studentus un pētniekus no trešām valstīm it kā viņi būtu "kvalificēti" migranti.

4.1.3 Minētā sakarā īpaši jātiecas nodrošināt, lai pasniedzēju apmaiņa labvēlīgi ietekmētu gan valstis, kas uzņem un nosūta pasniedzējus, gan studentus un arī pašas augstskolas. Iespēja cilvēkiem no trešām valstīm iegūt kvalifikāciju un zināšanas, studējot Eiropā, var būt viens no līdzekļiem, kā sekmēt intelektuālo apmaiņu, kas nes labumu gan valstīm, kuras nosūta mācību spēkus un studentus, gan tām, kuras viņus uzņem. Vispazīstamākie apmaiņas veidi ir apmeklējumi un īsas mācību programmas, mācību atvaļinājumi un īpašas pētniecības programmas, bet šajā jomā pastāv arī daudzas citas iespējas.

4.2 Paziņojumā minēti daži aspekti, kurus EESK pilnībā atbalsta un kuri ir jāuzsver to nozīmības dēļ.

4.2.1 Valodu daudzveidība Eiropā ir mērķis, kas saistīts ar aplūkojamo jautājumu kopumā, un tā būtu jāuzskata par papildu iespēju tiem, kas izvēlējušies doties un Eiropu. Atzīstot, ka kāda noteikta valoda pakāpeniski kļūst par "zinātnes valodu", nedrīkst ignorēt nozīmi, kāda izglītībā un pētniecībā globalizētā pasaulē ir citu valodu apguvei. Valodu apguve nodrošina valodu bagātību un vairāk iespēju viesiem, tostarp tiem Eiropas Savienības pilsoņiem un iedzīvotājiem, kuri runā tikai savā dzimtajā valodā.

4.2.2 Sarežģītie migrācijas noteikumi, kas pastāvīgi tiek grozīti (un kļūst arvien elastīgāki), ir vēl viena problēma, par kuru nedrīkst aizmirst saistībā ar mācību spēkiem un studentiem no trešām valstīm. Minētā problēma nekādā gadījumā nedrīkstētu kavēt vai tai nevajadzētu būt par pamatu tam, lai kavētu pasniedzēju, pētnieku un studentu mobilitāti. Jo īpaši jāisteno Eiropadomes rezolūcija par vīzu izsniegšanu šāda veida programmās iesaistītiem studentiem un pasniedzējiem.

4.2.3 Programmai *Erasmus Mundus* pilnībā jāatbilst arī vēl vienam ierosinātajam mērķim: tai būtu jābūt instrumentam, lai apkarotu visu veidu atstumtību, tostarp rasismu un ksenofobiju, un tai būtu jāpalīdz izlīdzināt nevienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm.

4.3 Pēc Komisijas pasūtījuma Akadēmiskās sadarbības apvienības 2004. un 2005. gadā veiktā pētījuma rezultāti norāda uz vajadzību formulēt Eiropas augstākās izglītības telpas izveides

stratēģiju, lai atspēkotu uzskatu, ka tikai visattīstītāko valstu augstskolās vai tikai visattīstītākajās augstskolās var iegūt kvalitatīvu izglītību.

4.3.1 Stratēģijas pamatā bija prasība (kas jau ir formāli ietverta pašreizējā *Erasmus Mundus* programmā), ar kuru nosaka: tiesīgas pieprasīt dalību programmā ir tikai partnerības, kas izveidotas, ietverot vismaz 3 universitātes no vismaz 3 valstīm. Programmā 2009.–2013. gadam minētā prasība ir paturēta, un EESK to pilnībā atbalsta. ⁽⁶⁾

4.3.2 Tomēr pastāv citi elementi, kas ir būtiski, lai uzlabotu Eiropas augstskolu spēju piesaistīt studentus. Tie ir saistīti ar augstskolu starptautisko prestižu, mācību personāla kvalitāti, mācību maksu, piešķirto stipendiju vērtību, zinātnisko grādu vērtību, darba iespējām pēc augstskolas beigšanas, zināšanām, kas cilvēkiem trešās valstīs ir par dažādām augstskolām ES valstīs, kā arī dzīves dārdzību un to, cik viegli vai grūti ir saņemt iecelšanas vīzu. Lemjot par stipendiju piešķiršanu, izšķirošiem būtu jābūt visiem minētajiem faktoriem, jo īpaši ņemot vērā dzīves dārdzību un mācību maksu.

4.3.3 Tādēļ šim jaunajam programmas *Erasmus Mundus* posmam būtu jāsniedz iespēja diskusijām ar augstskolu pārstāvjiem, pasniedzējiem un studentiem par pasākumiem, kas varētu palīdzēt popularizēt citu ES dalībvalstu un citu augstskolu stiprās puses, lai mudinātu trešo valstu studentus un pasniedzējus, piesakoties uz šādām augstskolām, apsvērt plašāku to loku.

4.3.4 Viens no veidiem, kā to panākt ir, sekojot Boloņas procesa labajam piemēram, kopumā palielināt Eiropas kā augstskolu telpas nozīmi informācijas avotos, kurus pašreiz izmanto tie, kuri vēlas studēt ārpus savas izcelsmes valsts (internetā, mājas lapās, ES pārstāvniecībās).

4.3.5 Tas varētu būt iespējams, cieši sadarbojoties dalībvalstu iestādēm, Komisijai un augstskolām, lai, pirmkārt, izveidotu labi izstrādātu un regulāri aktualizētu Eiropas augstskolu portālu, kas ir viegli pieejams, kura saturs ir pievilcīgs, kurš tiek plaši popularizēts un piedāvā saites uz dažādām Eiropas augstskolām un, otrkārt, ES pārstāvniecībās izveidotu nodaļas, kas īpaši spēj nodrošināt informāciju par Eiropas augstskolām.

4.4 Viens no būtiskiem elementiem, lai Eiropas augstskolu telpa varētu piesaistīt studentus un pasniedzējus, ir augsti kvalificēts, labi apmaksāts un profesionāli atzīts mācību personāls.

4.5 EESK atkārtoti uzsver stingro pārliecību, ka programma *Erasmus Mundus* ir izcila iespēja atrast tos daudzsoļošākos studentus, pasniedzējus un pētniekus no trešām valstīm, kas noteikti būs ļoti vērtīgi pašas Eiropas attīstībai. Komiteja tomēr uzskata par savu pienākumu uzsvērt faktu, ka daudziem augstskolas diplomu ieguvušiem Eiropas jauniešiem ir nopietnas grūtības atrast pienācīgu darbu savā valstī. Minētā piezīme nebūtu jāattiecinā uz *Erasmus* programmu, bet gan vairāk jāuzskata par aicinājumu uzsākt debates par šo jautājumu.

4.6 Svarīgi uzsvērt, ka daudzās attīstības valstīs tikai publiskās augstskolas spēj demokratizēt augstāko izglītību, izskaužot diskrimināciju un nevienlīdzību (kas ir viens no programmas *Erasmus Mundus* deklarētajiem mērķiem). Tādēļ un neatkarīgi no tā, ka programmā nedrīkstētu nošķirt publisko un privāto sektoru, tai šādos gadījumos jāpalīdz nostiprināt un atbalstīt publiskās augstskolas trešās valstīs, tām palīdzot sasniegt savus mērķus, proti, nodrošināt augstas kvalitātes izglītību un pētniecību, un akadēmisko brīvību.

4.7 Priekšlikuma 5. panta f) apakšpunktā vajadzētu iekļaut atsauci uz sociālā dialoga partneriem (darba ņēmēju un darba devēju pārstāvjiem), jo sociālie partneri labi pārzina to, kas notiek uz vietas, un darba tirgus patiesās prasības attiecībā uz prasmēm un kvalifikāciju. Paredzot maģistra programmu un doktora grāda programmu saturu, būtu jāņem vērā arī trešo valstu ekonomiskās un sociālās attīstības vajadzības.

4.8 Lēmuma 2317/2003, ar ko izveido pašreizējo programmu *Erasmus Mundus*, pielikuma b) ievilkumā noteikts, ka "atlases procedūrās paredz Eiropas līmeņa līdzsvara mehānismu, lai novērstu būtisku nelīdzsvarotību dažādu studiju jomu un studentu un zinātnieku izcelsmes vietu, un galamērķa dalībvalstu ziņā". Šī atsaucē jaunās programmas *Erasmus Mundus* priekšlikuma pielikumā nav iekļauta. Ja viena no programmas prioritātēm ir palielināt Eiropas augstskolu nozīmi un nodrošināt to dalību programmā, Komiteja uzskata, ka minētā principa īstenošana programmas dalībnieku atlasē ir prioritāte, lai novērstu situāciju, kad programmas atbalstu saņem vienas un tās pašas augstskolas dalībvalstis un vienas un tās pašas augstskolas.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Komisijas publicētie dati apliecina, ka vairāk kā 350 augstskolas no gandrīz visām ES dalībvalstīm šobrīd ir iesaistītas programmā *Erasmus Mundus*, un 12 dalībvalstu (no 27 dalībvalstīm) augstskolas ir uzņēmušas atbildību par programmu saskaņošanu. Minētie dati arī norāda, ka vairumā programmu ir iesaistītas partnerības ar vairāk kā 4 augstskolām no dažādām valstīm.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Rīcības plāns pieaugušo izglītībai “Mūžu dzīvo — mūžu mācies””

COM(2007) 558 galīgā redakcija

(2008/C 204/19)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2007. gada 27. septembrī nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju sniegt atzinumu par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Rīcības plāns pieaugušo izglītībai “Mūžu dzīvo — mūžu mācies””.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī. Ziņotāja — HEINISCH kdze, līdzziņotāja — LE NOUAIL MARLIÈRE kdze, līdzziņotājs — RODRIGUEZ GARCÍA-CARO kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (13. marta sēdē), ar 117 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Eiropas Komisija ar Rīcības plānu pieaugušo izglītībai “Mūžu dzīvo — mūžu mācies”, kas paredzēts laika posmam no 2007. gada līdz 2010. gadam, ir pievērsusies līdz šim neskartam “laukam” savā izglītības politikas darba programmā, un Komiteja atbalsta minēto plānu ar nosacījumu, ka tiek ņemtas vērā šajā atzinumā iekļautās piezīmes.

1.2. Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka pirmo reizi izveidots patstāvīgs politiskais pamats Eiropas pieaugušo izglītības veicināšanas programmām, kuru ieviešana sākās pirms trīspadsmit gadiem. Pirms attiecīgā rīcības plāna izstrādes publicētajā Komisijas paziņojumā⁽¹⁾ par pieaugušo izglītību norādīts, ka tam ir divi mērķi: pirmkārt, sagatavot veicināšanas programmu *Grundtvig*⁽²⁾ un, otrkārt, sagatavot atbilstīgu politiskas rīcības plānu pieaugušo izglītības jomā.

1.3. EESK pauž nožēlu, ka Komisijas pirmajā plānā nav paredzēts paplašināt pieaugušo neprofesionālo izglītību, uz personas attīstību un pilsoniskuma veicināšanu vērstu neformālo izglītību un pašizglītību, kas vienādā mērā ir vajadzīga gan strādājošajiem, gan citām iedzīvotāju grupām. Komiteja secina, ka rīcības plānā ievērojama vieta ir atvēlēta jau zināmajiem un arī Komitejas atbalstītajiem mērķiem veicināt Eiropas sadarbību arodisglītības jomā.

1.4. EESK uzskata, ka jānodrošina piemēroti pamatnosacījumi, kas atbilstu arī nestrādājošu sieviešu un vīriešu īpašajām izglītības interesēm, lai veicinātu viņu aktīvu iesaisti mūžizglītības procesā.

⁽¹⁾ “Pieaugušo izglītība. Mūžu dzīvo — mūžu mācies” (COM(2006) 614 galīgā redakcija).

⁽²⁾ Pieaugušo izglītības darbinieks dānis N.F.S. Grundtvigs (*Grundtvig*) 19. gadsimtā pāuda demokrātiskas un sociālas idejas, kas kļuva par tautas augstskolu kustības pamatu. Eiropas Komisija 2001. gadā jaunās Socrates programmas (2001–2006) otro veicināšanas programmu pieaugušo izglītības jomā nosauca viņa vārdā.

1.5. Komiteja uzskata, ka demogrāfisko pārmaiņu apstākļos jāveic būtiskas pārmaiņas pieaugušo izglītības organizācijā un tematikā.

1.6. EESK rosina veikt visas izglītības jomas aptverošu analīzi, lai izpētītu, kādēļ joprojām dažādi izglītības politikas līmeņi, sadalot uzdevumus un daļēji savstarpēji pārklājoties, galveno uzmanību velta gados jauniem pieaugušajiem, un rosina izveidot īpašas pieaugušo izglītības struktūras visās dalībvalstīs un Eiropas līmenī.

1.7. Komiteja aicina nepieļaut, ka pieaugušo izglītības jomā neliela mēroga iniciatīvas un izglītības iestādes vēl vairāk tiek atstātas novārtā vai pat pilnībā aizmirstas. Jārīkojas ir gluži pretēji — tās ir jāatbalsta.

1.8. Komiteja norāda, ka pieaugušo izglītības un apmācības galvenais uzdevums nevar būt to trūkumu novēršana, kas radušies nepietiekami efektīvas formālās izglītības sistēmas dēļ. EESK pauž bažas par to, ka cilvēku skaits, kas pāragri pametuši skolu, ir palielinājies un pašlaik ir lielāks nekā 15 %. Tā rosina dalībvalstīs un Komisijā izglītības sistēmā ātrāk veikt sociāli orientētas reformas, kuru pamatā būtu daudzie paraugprakses piemēri Eiropā un ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) valstīs.

1.9. EESK aicina Eiropas Komisiju izstrādāt arī plānu dzimumu līdztiesības nodrošināšanai.

1.10. Paziņojumā nav iekļautas skaidras norādes uz nepieciešamajiem ieguldījumiem.

1.11. EESK iesaka vairāk uzmanības veltīt pieaugušo izglītības teritoriālajai dimensijai un ieguldījumam sociālās kohēzijas veicināšanā tajos reģionos, kur ir pazemināta ekonomiskā aktivitāte.

1.12. Komiteja pauž nožēlu par to, ka bez ievēšanas ir atstātas īpašas pieaugušo izglītības un apmācības formas tautas augstskolās (*“Heimvolkshochschulen”*), kas darbojas starpreģionālā un Eiropas līmenī.

1.13. Tā iesaka atbalstīt jauna veida, daudzfunkcionālus vietējos pieaugušo izglītības centrus, kuros tiek izmantotas jaunās tehnoloģijas un piedāvātas e-mācību iespējas.

1.14. EESK piekrīt viedoklim, ka mācībspēkiem un administratīvajam personālam pieaugušo izglītības jomā jānodrošina pienācīgi darba apstākļi (*decent work*), savukārt visiem pieaugušajiem — atbilstoši un labvēlīgi mācību apstākļi.

1.15. Komiteja ierosina izstrādāt tehnisku un saimniecisku pamatojumu, lai rīcības plāna īstenošanas gaitā Eiropas pieaugušo izglītības jomā izveidotu specializētu Eiropas pētniecības, kā arī tālākās izglītības un apmācības infrastruktūru. Komiteja uzsver, ka pūles ir jāvelta arī pieaugušo izglītības metožu izstrādei un izplatīšanai.

1.16. EESK rosina atbalstīt Eiropas izglītības festivālus, kas ir daļa no starptautiskās izglītības festivālu kustības, un iesaka rīkot Eiropas informācijas un motivācijas kampaņas, lai vairotu pieaugušo interesi par izglītību.

1.17. Komiteja aicina Eiropas Komisiju nākotnē lielāku uzmanību pievērst pieaugušo izglītības starptautiskajai dimensijai un iesaistīt to šajās norisēs. EESK pauž vēlmi iesaistīties pasākumos, kurus Eiropā veic, gatavojoties nākamajai pieaugušo izglītības jautājumiem veltītajai starptautiskajai konferencei (*CONFINTEA VI*), ko Apvienoto Nāciju Organizācija 2009. gadā rīkos Brazīlijā.

1.18. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus sekmēt Eiropas pamatdatu apkopošanu un vienotu terminoloģiju, tomēr atzīmē, ka plānotie rādītāji skaidri neatspoguļo prioritātes pieaugušo izglītības jomā.

2. Ievads

2.1. Pieaugušo izglītībai un apmācībai daudzās Eiropas valstīs ir ilglaiņas tradīcijas. Būdam cieši saistīta ar sociālajām kustībām, tostarp strādnieku kustību, kustību cīņai par sieviešu tiesībām, nacionālajām kustībām un kustībām par vēlēšanu tiesībām, tā ilgu laiku centās īstenot pati savus sociālus un uz emancipāciju vērstus izglītības mērķus. Daudzās Eiropas valstīs izveidojās tautas izglītības centri un tautas augstskolas, kuras vienlaicīgi ir gan kultūras, gan izglītības iestādes un kurās tiek veicināta plašu sabiedrības slāņu personības attīstība un pilsoniskā aktivitāte. Laika gaitā tās papildināja arī “otrās izglītības” centri, profesionālās izglītības iespējas un tādas augstskolas, kas apzināti vēlējas piesaistīt arī nelabvēlīgākā stāvoklī esošas iedzīvotāju grupas.

2.2. Eiropas līmenī ilgu laiku galvenā uzmanība bija pievērsta profesionālajai izglītībai, izveidojot komitejas un specializētas institūcijas, piemēram, CEDEFOP (Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs) un ETF (Eiropas Apmācības fonds). Jau kopš 70. gadiem tika izstrādātas un īstenotas Eiropas programmas, lai veicinātu izglītību cilvēkiem ar invaliditāti, migrantiem, jauniešiem, kas nav beiguši skolu vai profesionālās izglītības iestādi, kā arī vienlīdzīgas iespējas sievietēm darba tirgū. CEDEFOP šajā nolūkā tika veikta paraugprakses piemēru apmaiņa un izvērtēšana.

2.3. Tikai sākot īstenot mūžizglītības politiku, Eiropas Komisija pievērsās tādām novārtā atstātām jomām kā pieaugušo izglītība, kas līdz tam bija izglītības politikas pabērna lomā. Īpašu veicināšanas programmu ieviešana, lai uzlabotu kvalitāti un inovāciju arī pieaugušo izglītības jomā (pēc 1995. gada), Eiropas mūžizglītības gads (1996) un mūžizglītības stratēģijas pamatnostādnes Padomes secinājumos (20.12.1996.) iezīmēja jaunu daudzveidīgas politiskās darbības posmu. Eiropas Komisija 2000. gada 30 oktobrī publicēja Mūžizglītības memorandu, kurā tā formulēja mūžizglītības attīstības stratēģiju un rosināja apspriest sešas svarīgākās tēzes par pamatvirzieniem mūžizglītības sistēmas attīstībā ⁽³⁾.

2.4. Saistībā ar Lisabonas stratēģiju tika pieņemti Padomes lēmumi par mūžizglītību ⁽⁴⁾ un darba programma “Vispārējā un profesionālā izglītība 2010” ⁽⁵⁾, kuras pirmajā posmā pieaugušo izglītībai vēl netika veltīta īpaša uzmanība. Eiropas kopīgās izglītības politikas stiprināšanai darba programmā “Vispārējā un profesionālā izglītība 2010” tika ierosināts “Kopenhāgenas process”, kura pirmie rezultāti ir atspoguļoti 2006. gada beigās pieņemtajā Helsinku komunikē ⁽⁶⁾.

2.5. Darba programmā ietilpa arī augstskolu politika, kas, sākoties Boloņas procesam, pēc 1999. gada visu uzmanību veltīja būtiskai pārstrukturēšanai, lai izveidotu “Eiropas augstākās izglītības telpu”, atstājot novārtā tādus uzdevumus kā augstskolu atvēršana nelabvēlīgām mērķgrupām un universitātes līmeņa tālākizglītības veicināšanu.

2.6. Ārpus darba programmā “Vispārējā un profesionālā izglītība 2010” ietilpstošajiem pasākumiem pēdējo gadu laikā Eiropas līmenī tika izveidota integrēta programma “Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā” ⁽⁷⁾, kādas joprojām trūkst attiecībā uz pieaugušajiem dažādās vecuma grupās.

2.7. Eiropas Komisijas “Jaunā daudzvalodības pamatstratēģija” ⁽⁸⁾ un paziņojums par “Eiropas darba kārtību kultūrai augošās globalizācijas apstākļos” ⁽⁹⁾ netieši pavēra jaunas iespējas arī pieaugušo izglītības jomā.

⁽³⁾ SEK(2000) 1832, 30.10.2000.

⁽⁴⁾ Padomes rezolūcija (27.6.2002.) par mūžizglītību (OV C 163, 9.7.2002.).

⁽⁵⁾ Detalizēts Padomes darba plāns (14.6.2002.), lai sasniegtu Eiropas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas mērķus (OV C 142, 14.6.2002.).

⁽⁶⁾ Komunikē “Kopenhāgenas procesa prioritāšu un stratēģiju pārskatīšana”, Helsinki, 5.12.2006., www.minedu.fi/export/sites/default/vet2006/pdf/Helsinki_Communique_de.pdf

⁽⁷⁾ COM(2007) 498 galīgā redakcija.

⁽⁸⁾ COM(2005) 596 galīgā redakcija. Skatīt arī EESK atzinumu par šo tematu (OV C 324, 30.12.2006., ziņotāja — Le Nouail kdze).

⁽⁹⁾ SEC(2007) 570 galīgā redakcija.

2.8. EESK kopumā atbalstījusi Komisijas pēdējo gadu iniciatīvas mūžizglītības jomā un pieņēmusi tām veltītus atzinumus.

3. Rīcības plāna kopsavilkums

3.1. Rīcības plāns pieaugušo izglītībai "Mūžu dzīvo — mūžu mācīs" ir turpinājums Komisijas paziņojumam par pieaugušo izglītību "Mācīties nekad nav par vēlu" ⁽¹⁰⁾. Rīcības plāns paredz īstenot piecus pamatuzdevumus Eiropas līmenī, proti, uzlabot pārvaldību, nodrošinot pieaugušo izglītības un apmācības sistēmas kvalitāti, efektivitāti un minētā sektora iestāžu kompetenču sadali, kā arī atbalstu mācībām un to rezultātu atzīšanu.

3.2. Rīcības plānam jāveicina to mērķu īstenošana, kas tika izvirzīti Komisijas iepriekšējā paziņojumā ⁽¹¹⁾, kurā bija paredzēts "mazināt šķēršļus, kas traucē piedalīties; nodrošināt pieaugušo izglītības sektora kvalitāti un efektivitāti; paātrināt mācību sasniegumu atzīšanu un novērtēšanu; nodrošināt pietiekošus ieguldījumus un veikt šā sektora pārraudzību".

3.3. Rīcības plāna uzmanības centrā ir tie, kuri nelabvēlīgā situācijā atrodas tādu iemeslu dēļ kā zemāks izglītības līmenis, nepietiekama darba prasme un/vai nepietiekama prasme veiksmīgai integrācijai sabiedrībā.

4. Vispārīgās piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Eiropas Komisija ir nākusi klajā ar pirmo rīcības plānu pieaugušo izglītības jomā 2007.–2010. gadam. Komiteja pilnībā atbalsta minēto plānu ar nosacījumu, ka tiek ņemtas vērā šajā atzinumā iekļautās piezīmes. Rīcības plānā tiek vēlreiz norādīts, ka politiskā darba programma "Vispārējā un profesionālā izglītība 2010" kā vienu no mērķiem paredz, ka pieaugušo izglītība ir līdzeklis sociālās integrācijas, aktīva pilsoniskuma, pilnvērtīgas privātās un darba dzīves, kā arī pielāgošanās spēju un nodarbinātības iespēju veicināšanai.

4.2. Komiteja brīdina no mazefektīvas pārklāšanās ar profesionālās izglītības mērķiem un pasākumiem, kuros paredzēts īstenot "Kopenhāgenas procesā", Eiropas nodarbinātības politikas pamatnostādnes 2005.–2008. gadam, Eiropas Sociālā fonda programmās un profesionālās izglītības veicināšanas programmā *Leonardo*. Tādēļ jau tagad īpaša uzmanība tiek veltīta informatīvo un konsultatīvo dienestu izveidei, neformāli iegūto zināšanu atzīšanai, Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidei un ieviešanai, kā arī profesionālās izglītības iestāžu pārvaldībai.

4.3. EESK joprojām uzskata, ka mūsdienīga pieaugušo izglītības sistēma jābūt pieejama visiem Eiropas iedzīvotājiem visa mūža garumā. Ikvienam jānodrošina iespēja savas dzīves laikā apgūt jaunas prasmes, kā arī uzlabot un papildināt jau apgūtās. Arī demogrāfiskās pārmaiņas, klimata pārmaiņas, jaunās informācijas un komunikācijas tehnoloģijas un globalizācijas radītās

problēmas un iespējas ievieš izmaiņas mūsu profesionālajā darbībā un ikdienas dzīvē. Šīs pārmaiņas prasa arī pavisam jaunas zināšanas un prasmes, ko dažāda vecuma pieaugušajiem vēl nebija iespējams apgūt skolas, apmācību vai studiju gados.

4.4. Tādēļ Komiteja pauž nožēlu, ka nav izstrādāta integrēta un nākotnes prasībām atbilstoša pamatkonceptcija, kurā ņemtas vērā visu pieaugušo izglītības iespējas un vajadzības. Komiteja ir vienmēr iestājusies par visiem pieejamām izglītības iespējām, arī cilvēkiem ar invaliditāti. Tādējādi rodas dažāda veida sinerģija, kas sniedz labumu visiem iesaistītajiem. Tiek atvieglota arī starppaaudžu, starpkultūru un daudzvalodīga izglītība.

4.5. Līdztekus minētajam rīcības plānam EESK aicina Eiropas Komisiju piesaistīt ekspertus pieaugušo izglītības jomā, lai izstrādātu plānu dzimumu līdztiesības nodrošināšanai, kas paredzētu pozitīvu darbību un izglītību visa mūža garumā.

4.6. EESK norāda uz Eiropas pamatprincipu kopumu attiecībā uz pamatprasmēm ⁽¹²⁾, kuras būtu jāapgūst ikvienam pieaugušajam. Šajā sakarā Komiteja atkārtoti norāda uz virkni ļoti būtisku principu, kuru piemērošana ļautu arī pieaugušo izglītības jomā ieviest jaunus organizācijas veidus un inovatīvas mācību metodes. Minētie principi ir šādi: kritiska domāšana, jaunrade, iniciatīva, problēmu risināšana, riska novērtēšana, lemtspēja un konstruktīva emocionālā pieeja.

4.7. Komiteja iesaka Komisijai izvērtēt, vai rīcības plānu pieaugušo izglītības jomā nebagātināt ar atraktīvu ikgadēju Eiropas izglītības festivālu un informācijas un motivācijas kampaņām par pieaugušo izglītību presē, radio un televīzijā. Komiteja rosina arī Komisiju ņemt vērā aktīva sociālā darba nozīmi, lai par tālākizglītības nepieciešamību pārliecinātu cilvēkus, kuriem pieeja izglītībai ir apgrūtināta. EESK uzskata, ka personīgiem kontaktiem ar sociāli nelabvēlīgākā stāvoklī esošām personām ir svarīga nozīme, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, proti, paaugstinātu izglītības līmeni, uzlabotu visu iedzīvotāju spēju pielāgoties mainīgajiem apstākļiem un veicinātu līdztiesīgu piekļuvi mūžizglītības pasākumiem.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka rīcības plāna ievadā (paziņojuma 1. punkts) ne tikai izvirzīts konkurētspējīgas un uz zināšanām balstītas ekonomikas mērķis, bet tā pieeja pamatota arī ar zināšanu sabiedrības redzējums, kas orientēts uz sociālo integrāciju un sociālo kohēziju. Tādēļ Komiteja uzskata, ka, analizējot tālākās izglītības un apmācības vajadzības, kā arī mūžizglītības nozīmi integrācijas procesā, jāiesaista arī vietējā līmenī aktīvie sociālie partneri, uzņēmumi, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un tie cilvēki, kuri izglītības ziņā atrodas neizdevīgākā stāvoklī, kā arī viņu ģimenes.

⁽¹²⁾ COM(2005) 548 galīgā redakcija. Skatīt arī EESK atzinumu par pamatprasmēm (OV C 195, 18.8.2006., ziņotāja — *Herzog* kdze). Līdztekus prasmei sazināties dzimtajā valodā un svešvalodās, matemātikas prasmei un pamatprasmēm dabaszinībās un tehnoloģijās, datorprasmei un prasmei mācīties ne mazāk svarīgas ir arī sociālās un pilsoniskās prasmes, pašiniciatīva un uzņēmējdarbības prasme, kā arī kultūras izpratne un izpausmes spējas.

⁽¹⁰⁾ COM(2006) 614 galīgā redakcija.

⁽¹¹⁾ *Idem*.

5.1.1. Pēc Komitejas domām, lai paaugstinātu Komisijas dokumentā minēto "cilvēku ar zemu kvalifikāciju" izglītības līmeni, ir jāmainās ne tikai viņiem pašiem, bet arī jānovērš joprojām pastāvošie šķēršļi, kas traucē iegūt izglītību. EESK uzskata, ka, nosakot mērķa grupas, rīcības plānā pārāk maz uzmanības pievērsts šķēršļiem, kas kavē piekļuvi izglītībai cilvēkiem, kuri atrodas nelabvēlīgā stāvoklī vairākās jomās, cilvēkiem, kuri dzīvo nabadzībā, cilvēkiem, kuri dzīvo reģionos un apvidos ar zemu ekonomisko aktivitāti, cilvēkiem pansionātos, patversmēs un slēgtās iestādēs.

5.1.2. EESK brīdina, ka "tirdzniecība" ar šiem pieaugušajiem paredzētajiem pakalpojumiem vietējā un starpreģionālajā līmenī (piemēram, nodarbinātības un sociālo iestāžu konkursi par īpašu izglītības un apmācības pasākumu īstenošanu) var palielināt segregācijas risku. Komiteja uzskata, ka pieaugušo attieksme pret apmācības iespējām būtu vēl pozitīvāka, ja izglītības procesa gaitā tiem tiktu atbildīgā veidā sniegta informācija par stāvokli vietējā un reģionālajā darba tirgū un darba meklējumos tiem nebūtu jāsasopas ar *de jure* vai *de facto* ierobežojumiem vecuma dēļ.

5.1.3. Komiteja uzsver, ka viena no Eiropas lielākajām vērtībām ir valodu un kultūras bagātība, kas gūta, pateicoties iecerotajiem no Eiropas un no valstīm, kas neatrodas Eiropā. Jāturpina pūliņi, kas vērsti uz to diplomu un sertifikātu atzīšanu, kas izsniegti citās Eiropas valstīs vai valstīs, kas neatrodas Eiropā. Komiteja norāda, ka migrantu tiesiskais statuss (piemēram, patvēruma meklētāji, atzītie bēgļi, migrējošie darba ņēmēji Eiropā, trešo valstu pilsoņi utt.), kas var būt ļoti atšķirīgs, bieži ierobežo minēto cilvēku tālākās izglītības un apmācības iespējas. Tomēr jāatzīmē arī, ka minētais statuss nodrošina šiem cilvēkiem piekļuvi izglītības pasākumiem, piemēram, valodu kursiem, kas jāapmeklē obligāti.

5.1.4. Pēc EESK domām, nav izdarīti skaidri secinājumi par demogrāfisko pārmaiņu ietekmi uz vecākās paaudzes cilvēku, kuri vairs nestrādā algotu darbu, mūžizglītības iespējām. Šajā sakarā Komiteja norāda uz daudzpusīgajiem ieteikumiem, kas iekļauti tās atzinumā par demogrāfiskajām pārmaiņām⁽¹³⁾. Minētajā atzinumā skaidri norādīts, ka jebkura vecuma cilvēkiem jāpaplašina savas zināšanas gan privātajā, gan profesionālajā sfērā, lai viņi spētu ietekmēt šo attīstības procesu, kā arī uzņemties atbildību par citiem un iespējami ilgi dzīvot patstāvīgi. Daudzās profesionālajās jomās ir vajadzīgas papildu prasmes, savukārt citās veidojas pilnīgi jauni pakalpojumu sniegšanas modeļi, kuru apgūšanai savlaicīgi jānodrošina sākotnējā un tālākā apmācība.

5.1.5. Arī aplūkojamā rīcības plāna skarā Komiteja iesaka "ņemt vērā apmācāmos ar īpašām vajadzībām un aktīvi pievērsties cilvēku ar invaliditāti īpašajām vajadzībām, sevišķi, veicot

atbalsta pasākumus viņu integrācijai regulārajā vispārējās un profesionālās apmācības procesā"⁽¹⁴⁾ un sekmējot piekļuvi tālmācībai (e-mācībām).

5.1.6. EESK kritiski vērtē faktu, ka pārāk maza uzmanība veltīta to pieaugušo vajadzībām izglītības jomā, kuri nav ekonomiski aktīvi, bet piedalās vietējās kopienas un sabiedrības dzīvē. Šādiem cilvēkiem bieži nepietiek līdzekļu, lai turpinātu izglītošanos.

5.1.7. EESK uzskata, ka visai formālās izglītības sistēmai jāklūst atvērtāka pret pieaugušo vajadzībām izglītības jomā. Tādēļ Komiteja vēlreiz norāda, ka ir pienācis laiks "atcelt vecuma ierobežojumus izglītības jomā, kuras Eiropas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas līdz šim bija noteikušas Eiropas pilsoņiem"⁽¹⁵⁾. Kādā agrākā dzīves posmā pietiekami apgūtas prasmes būtu jāatzīst, šim nolūkam formālās izglītības sistēmā izveidojot pārredzamas un elastīgas struktūras. Vispārēja piekļuve izglītības iestāžu datoru aprīkojumam varētu veicināt mūžizglītību un e-mācības.

5.1.8. Augstskolu politikā netika ņemts vērā, ka augstskolām ir arī tālākizglītības funkcija. Arī augstākās izglītības nozarei ir jāuzņemas atbildība par mūžizglītību. Komiteja uzsver, ka pieaugušo izglītība augstskolās un augstskolu absolvējušo tālākā izglītošana ir cieši jāsaista ar pieaugušo izglītības sistēmas veidošanu un jāiekļauj mūžizglītības sistēmā.

5.2. Komiteja norāda, ka visu piecu Komisijas paziņojumā "Mūžu dzīvo — mūžu mācies" izvirzīto pamatuzdevumu īstenošanai jābūt rīcības plāna pieaugušo izglītībai galvenajam mērķim. EESK kritiski vērtē faktu, ka ceturrtā pamatuzdevuma ("nodrošināt pietiekamus ieguldījumus") īstenošanai nav paredzēta konkrēta rīcība, un uzskata, ka rīcības plānā noteikti būtu jāparedz pasākumi ceturrtā pamatuzdevuma īstenošanai.

5.2.1. Komiteja rosina arī uzņēmumus un valdības paredzēt stimulus, kas mudinātu cilvēkus piedalīties tālākizglītības pasākumos. Cerības uz "atdevi", kāda būs ieguldījumiem tālākizglītībā (paziņojuma 2.2. punkts), nevar būt vienīgais motivs, kādēļ būtu jāpanāk lielāka iespēju vienlīdzība mūžizglītības jomā.

5.2.2. EESK uzskata, ka līdz šim vēl nav veikti precīzi aprēķini par ikdienišķās izglītošanās ceļā iegūtu prasmju atzīšanas izmaksām. Komiteja jau iepriekš norāda, ka tas nekādā gadījumā nevar būt par iemeslu, lai atsacītos no pieaugušo izglītības tālākas paplašināšanas. Rīcības plāna īstenošanas laikā (no 2007. gada līdz 2010. gadam) Eiropas Kvalifikācijas ietvars (EQF)⁽¹⁶⁾ un valstu kvalifikācijas sistēmas, uz ko pamatojas prasmju atzīšana, vairākās dalībvalstīs vēl būs tikai izstrādes sākotnējā stadijā.

⁽¹³⁾ Skatīt EESK atzinumu (15.9.2004.) par tematu "Uz 7. pētījumu pamatprogrammu: izpētes nepieciešamība demogrāfisko izmaiņu ietvaros — dzīves kvalitāte vecumdienās un vajadzīgās tehnoloģijas", ziņotāja — HEINISCH kdze (OV C 74, 23.3.2005.).

⁽¹⁴⁾ Skatīt EESK atzinumu (10.2.2005.) par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par integrētas rīcības programmas izveidi mūžizglītības jomā", ziņotājs — KORYFIDIS kgs (OV C 221, 8.9.2005.).

⁽¹⁵⁾ *Idem*.

⁽¹⁶⁾ COM(2006) 479 galīgā redakcija. Skatīt arī EESK atzinumu (30.5.2007.) par tematu "Mūžizglītība", ziņotājs — Rodriguez Garcia-Caro kgs (OV C 175, 27.7.2007.).

5.2.3. EESK norāda arī uz izmaksām, kas sociālajai jomai un tautsaimniecībai radīsies ilgākā laikposmā tādēļ, ka tik lielām sabiedrības grupām ir zems vispārējās un profesionālās izglītības līmenis.

5.2.4. Komiteja vērš uzmanību uz to, ka norādes par iespējamo un vēlamu Eiropas Sociālā fonda (ESF) līdzekļu izmantošanu, kā arī Mūžizglītības programmu nozīmē, ka līdzekļi būs jāpārdala lielā mērā uz līdz šim noteikto prioritāšu rēķina un valdībām pieaugušo izglītībā būs jāiegulda valsts līdzekļi. Komiteja atzīmē, ka tikai nedaudzas Eiropas valstis un reģioni var neizlietot lielu daļu ESF līdzekļu vispārējai pieaugušo izglītības veicināšanai, bet novirzīt inovācijai. Pašlaik notiekošā ESF līdzekļu pārdale jaunajās dalībvalstīs nozīmē, ka ierobežojumi tiks noteikti arī citiem reģioniem.

5.3. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka Eiropas sociālie partneri un nevalstiskās organizācijas, kas plāna sagatavošanas posmā piedalījās konsultāciju procesā (rīcības plāna 1.1. punkts), varēs iesaistīties arī plāna īstenošanā un dalīties savā pieredzē. EESK uzskata, ka īpaši uzmanība jāpievērš tam, lai pakalpojumu sniedzējiem tiktu nodrošināti pienācīgi darba apstākļi, savukārt pieaugušajiem apmācāmajiem — atbilstoši un labvēlīgi mācību apstākļi, kā arī viņu patērētāju tiesības neatkarīgi no tā, vai viņi paši maksā par minētajiem pakalpojumiem.

5.4. Komiteja iesaka rīcības plāna īstenošanā iesaistīt vairākus Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātus un attiecīgās Eiropas iestādes. Šāda sadarbība veicinātu dažādo direktorātu politikas saskaņotību, izvirzot mērķus un īstenojot pasākumus.

5.5. EESK atzinīgi vērtē faktu, ka konsultāciju procesā tika iesaistītas arī starptautiskās organizācijas (paziņojuma 1.1. punkts). Komiteja rosina Eiropas Komisiju kopīgi ar attiecīgajiem ģenerāldirektorātiem spert nākamo soli un izstrādāt arī starptautisku rīcības plānu pieaugušo izglītības jomā.

5.6. EESK aicina labas pārvaldības noteikumus pieaugušo izglītības iestādēm ("Pārvaldība", paziņojuma 2.2. punkts) pieļaut pietiekamu dažādību un daudzveidību, lai arī nelielām bezpeļņas iestādēm, kurām ir liela pievienotā vērtība kultūras jomā un kas izmanto inovatīvas darba metodes, būtu iespēja saņemt atbalstu.

5.7. EESK uzskata, ka labas pārvaldības svarīgākais priekšnosacījums ir mūsdienīgi aprīkoti un daudzfunkcionāli vietējie mācību centri (paziņojuma 2.2. punkts).

5.7.1. Komiteja atzinīgi vērtē (paziņojuma 2. punkta) ievadā iekļauto norādi, ka vajadzīga pilsētu un reģionu partnerība, taču pauzē nozēli, ka nav sniegti konkrēti ieteikumi, kā koordinējama pieaugušo izglītības pastāvīga paplašināšana konkrētā teritorijā. Šajā sakarā Komiteja norāda uz Eiropā īstenotajiem projektiem "Mācību pilsētas" un "Mācību reģioni", kas uzskatāmi par paraugu ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ Piemēri meklējami Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāta publikācijā "European Networks to promote the local and regional dimension of lifelong learning" (*The "R3L Initiative"*), 2003. gada marts.

5.7.2. EESK iesaka rīcības plānā lielāku uzmanību veltīt arī jaunu, nākotnes prasībām atbilstošu, mūsdienīgu, apmācāmo dzīves vietai tuvu un visiem pieaugušajiem paredzētu mācību centru celtniecībai visos Eiropas reģionos. Pieaugušo apmācība joprojām notiek galvenokārt īrētās telpās, kas īstenībā paredzētas citiem mērķiem un pieejamas ierobežotu laiku.

5.7.3. Komiteja pauzē nozēli, ka rīcības plāna īstenošanā nav paredzēts iesaistīt vietējās tautas augstskolas ("*Heimvolkshochschulen*"), kuru pieaugušo apmācības metodes ir vienas no atzītākajām Eiropā. Minētajām augstskolām ir kopmītnes, tādēļ tās ir nozīmīgas vietas, kur, pateicoties savai mobilitātei, satiekas audzēkņi un pasniedzēji no visas Eiropas. Pēdējo 10 gadu laikā subsīdijas minētajām iestādēm ievērojami samazinājušās, vairākas — arī Eiropas nozīmes — iestādes pēdējos gados ir slēgtas.

5.8. EESK uzskata, ka rīcības plānā un tā īstenošanas gaitā lielāka uzmanība jāvelta problēmām, ko rada, un iespējām, ko paver, jaunās saziņas tehnoloģijas. Nepietiekama informācijas tehnoloģiju pieejamība ir viena no sociālās atstumtības dimensijām, kuras nozīme palielinās. Piemēram, 44 % Eiropas māsaimniecību ⁽¹⁸⁾ 2007. gada 1. ceturksnī nebija pieejams internets, un 40 % Eiropas iedzīvotāju atzinuši, ka viņiem nav nekādu prasmju darbā ar internetu ⁽¹⁹⁾. Tiesīsaistē joprojām nav pieejamas plašas visiem pieaugušajiem paredzētas bezmaksas mācību iespējas, kaut arī mācību plānu patenti tiek apspriesti un pieprasīti ⁽²⁰⁾.

5.9. EESK piekrīt viedoklim, ka darba devēji nodrošina lielāko daļu no pieaugušo apmācības (paziņojuma 2.2. punkts). Taču arī arodbiedrības, ar savu organizāciju starpniecību piedāvājot vietēja un starptautiska līmeņa kursus, kā arī sniedzot vērtīgus padomus un atbalstu darbiniekiem, kas interesējas par apmācības iespējām uzņēmumos, atbalsta pieaugušo apmācību gan pašu iestādēs, gan uzņēmumos. Svarīgi, lai rīcības plāns nodrošinātu līdzsvaru starp izglītības iespējām un visiem iedzīvotājiem vienādiem piekļuves nosacījumiem.

5.10. Komiteja atbalsta principu, ka valsts finansē tālākizglītības iestādes kopumā un to projektus, taču nav aizskarama šo iestāžu brīvība patstāvīgi veidot mācību plānus un programmas, kā arī izvēlēties personālu ar nosacījumu, ka tiek ievēroti zināmi kvalitātes un efektivitātes standarti.

⁽¹⁸⁾ Māsaimniecības, kurās ir vismaz viens loceklis vecumā no 16 līdz 74 gadiem, 27 valstu ES (Statistikas birojs, stāvoklis uz 8.2.2008.).

⁽¹⁹⁾ Personas vecumā no 16 līdz 74 gadiem, 27 valstu ES (Statistikas birojs, stāvoklis uz 8.2.2008.).

⁽²⁰⁾ Politiskā ziņā nozīmīga ir Padomes rezolūcija "Informācijas sabiedrība paver iespējas sociālajai integrācijai" (OV C 292, 18.10.2008., 6. lpp), taču pēc tam veiktie pasākumi rīcības plānā nav izvērtēti.

5.11. Pēc EESK domām, svarīga ir norāde, ka labas pārvaldības centrā ir jāatrodas audzēkņiem, kā arī ieteikums veidot “ciešus sakarus” ar apmācāmo “organizācijām”. Komiteja tomēr uzskata, ka pieaugušo izglītības un apmācības jomā ar to vien nepietiek.

5.11.1. Komiteja pauž nožēlu, ka paziņojumā nav skaidru norāžu par pieaugušo apmācāmo un viņu intereses pārstāvošo organizāciju demokrātisko līdzdalību pieaugušo izglītības un apmācības jomā. Vairumā Eiropas valstu gados jaunāko skolnieku un studentu demokrātiskās tiesības formālās izglītības sistēmā tiesiski ir daudz labāk nodrošinātas nekā apmācāmo tiesības pieaugušo izglītības jomā.

5.11.2. EESK rosina, veicot jebkāda veida novērtēšanu, vislielāko nozīmi piešķirt apmācāmo neatkarīgam vērtējumam. Īpaši nozīmīga ir pieredzes apmaiņa par kvalitātes novērtēšanas modeļiem, kas orientēti uz pieprasījumu un apmācāmo interesēm, un šādiem modeļiem dodama priekšroka salīdzinājumā ar jauniem valsts pasākumiem piegādātāju nodrošinātās kvalitātes “pārraudzībai” ⁽²¹⁾.

5.11.3. Komiteja ierosina īpašu vērību veltīt tam, lai tiktu nodrošinātas to pieaugušo (“patērētāju”) tiesības, kas izmanto izglītības un apmācības pakalpojumus, kas tiek sniegti par maksu. Viņu tiesības ir jāprecizē, piemēram, tādos gadījumos, kad viņi spiesti pārtraukt līdzdalību kursus, kad viņi pārtrauc apmeklēt kursus, jo tie viņiem nepatīk, kad tiek mainīts nodarbību grafiks vai atceltas nodarbības. Paraugam varētu kalpot ieteikumi par pasažieru tiesībām Eiropā.

5.12. EESK piekrīt viedoklim, ka dalībvalstīm un Komisijai lielāka uzmanība jāvelta pieaugušo izglītībā iesaistītā personāla apmācībai (sākotnējai izglītībai un tālākizglītībai), statusam un apmaksai (paziņojuma 3.2. punkts).

5.12.1. Tā kā apmācāmajiem jāatrodas uzmanības centrā, Komiteja piekrīt, ka pieaugušo izglītības un apmācības jomā strādājošam personālam jābūt ļoti elastīgam, taču rosina līdztekus augstām prasībām attiecībā uz personāla elastību nodrošināt arī augstu sociālās aizsardzības līmeni. Sociālie partneri varētu īstenot papildu pasākumus, lai uzlabotu šajā jomā strādājošo pasniedzēju nedrošo nodarbinātības situāciju un paplašinātu viņu līdzdalības tiesības.

5.12.2. EESK uzskata, ka, cenšoties paaugstināt minētajā jomā strādājošo profesionalitātes līmeni, īpaša uzmanība jāvelta ne tikai īpašām prasmēm, kas nepieciešamas, lai mācītu pieaugušos, bet arī pasniedzēju patiesajām zināšanām attiecīgajā priekšmetā, kas būtiski ietekmē mācību procesa rezultātus.

5.12.3. Komiteja iesaka arī veikt analīzi un sagatavot ieteikumus par pieaugušo izglītības un apmācības jomā brīvprātīgi strādājošo pilsoniskās sabiedrības pārstāvju statusu.

5.13. EESK atzīmē, ka viena no prioritātēm ir panākt, lai pēc iespējas vairāk pieaugušo paaugstinātu savu kvalifikāciju “pa vienu pakāpi” (paziņojuma 3.3. punkts). Pieaugušo izglītības un apmācības jomā cilvēku un viņu izglītības mērķu iedalījumam atkarībā no sasniegtā izglītības līmeņa ir ierobežota izziņas vērtība, kaut arī dažosursos neapšaubāmi ir jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai priekšzināšanu līmenis būtu līdzīgs. Jaunas formālās izglītības pakāpes sasniegšana cilvēkam vēl negarantē nedz augstāku sociālo novērtējumu, nedz arī darba vietu. Daudzu pieaugušo izglītības un apmācības kursu “lielākā vērtība” jeb, lietojot ekonomikas terminoloģiju, to radītais “sociālais kapitāls” ir ļoti dažādu apmācāmo satikšanās.

5.14. Jāprecizē, kādi ir paredzētie rādītāji, kas ņemtu vērā pieaugušo neprofesionālo izglītību un apmācību, teritoriālo nodrošinājumu un — lielākā mērā nekā līdz šim — visa vecuma nenodarbināto cilvēku izglītību.

Briselē, 2008. gada 13. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ Vācijā atbalsts tiek piešķirts neatkarīgam fondam *Bildungstest*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Sociālo partneru loma jauniešu nodarbinātības veicināšanā"

(2008/C 204/20)

Nākamā prezidentvalsts Slovēnija 2007. gada 19. septembrī lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt atzinumu par tematu

"Sociālo partneru loma jauniešu nodarbinātības veicināšanā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī (ziņotājs — Soares kgs, līdzziņotāja — Päärendson kdze).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 119 balsīm par, 1 pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. EESK priekšlikumu kopsavilkums

1.1. EESK atzinīgi vērtē Slovēnijas prezidentvalsts (2008. gada pirmais pusgads) lēmumu piešķirt prioritāti jauniešu integrēšanai darba tirgū, kas šobrīd ir viens no būtiskākajiem, Eiropas Savienībā risināmajiem jautājumiem.

1.2. Minētā prioritāte pilnībā atbilst pārskatītās Lisabonas stratēģijas izaugsmei un nodarbinātībai mērķiem, kura līdz ar nodarbinātības pamatnostādņu atjaunināšanu ir uzsākusi otro posmu. Lisabonas stratēģijā par stratēģisko mērķi nosakot pilnu nodarbinātību, tiek paredzēta iespēja savienot gan ekonomikas un uzņēmumu konkurētspēju, gan arī iedzīvotāju labklājību un darbā gūto gandarījumu, kvalitatīvu darbavietu un pienācīgu darba apstākļu nodrošināšanu. Šajā sakarā dalībvalstīm valsts reformu programmās regulārāk un uzskatāmāk jāatspoguļo jauniešu bezdarba cēloņi, ņemot vērā Eiropas Pakta jaunatnei.

1.3. EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka izaugsmes un labklājības nodrošināšana Eiropā, līdz ar sociālās kohēzijas un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanu, ir atkarīga no visu jauniešu ievērojama ieguldījuma projektā un viņu pilnīgas līdzdalības tajā. Jānodrošina jauniešiem pienācīgi apstākļi aktīva pilsoniskuma izpaušmei. Jo svarīgāk tas ir tāpēc, ka jauniešu skaits salīdzinājumā ar kopējo iedzīvotāju skaitu sarūk.

1.4. Jauniešu šā brīža situācija vērtējama kritiski no dažādiem aspektiem un jo īpaši saistībā ar viņu integrēšanu darba tirgū, jo saskaņā ar Eiropas statistikas datiem bezdarba līmenis vecuma grupā no 15 līdz 24 (¹) gadiem ir 2,4 reizes augstāks par bezdarba līmeni vecuma grupā no 25 līdz 54 gadiem, neraugoties uz nelieliem uzlabojumiem, kā liecina 2007. gada dati.

1.5. EESK uzskata, ka mūsdienās darbs ir ne tikai ražošanas faktors, kas ir nozīmīgs sabiedrības sociālajai un ekonomiskajai attīstībai, bet arī viens no cilvēka pašcieņas un vērtības avotiem, sniedzot arī socializācijas iespējas.

1.6. Nodarbinātības būtību 21. gadsimtā raksturo mācīšanās un pielāgošanās spēja visā darba dzīves laikā. EESK uzskata, ka ir divas iespējas uzlabot jauniešu situāciju darba tirgū, proti, piedāvāt jauniešiem plašākas un kvalitatīvākas izglītības iespējas, un atvieglot pārejas periodu no skolas absolvēšanas līdz darba dzīves sākumam.

1.7. EESK pilnībā apzinās šo grūto uzdevumu un rosina ikvienu sabiedrības locekli pielikt pūliņus, lai to paveiktu, jo tieši jaunā paaudze visvairāk varētu ciest no tirgus negatīvās attīstības izraisītajām sekām.

1.8. Papildus tam, ka jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem bezdarba līmenis divkārt pārsniedz pieaugušo darba ņēmēju bezdarba līmeni, viņi piedevām arī visvairāk cieš no darba vietas nestabilitātes (šis rādītājs atsevišķās valstīs pārsniedz 60 %), kas savukārt nopietni ietekmē jauniešu pastāvību un nerada labvēlīgus apstākļus ne ģimenes dibināšanai un bērnu plānošanai, ne arī sociālā nodrošinājuma sistēmu attīstībai un finansēšanai.

1.9. Sociālajiem partneriem kā svarīgākajiem darba tirgus dalībniekiem, kuri pārzina darba tirgus darbību un prasības, nenoliedzami ir noteicoša loma, lai rastu līdzekļus, kas sekmētu jauniešu integrēšanu darba tirgū. EESK uzskata, ka lieku reizi nepieciešams atzīmēt izglītības un profesionālas apmācības sistēmas izšķirīgo nozīmi nepieciešamo prasmju un iemaņu nodrošināšanā jauniešiem, ņemot vērā viņu dažādību, lai jaunieši spētu iekļauties nepārtraukti mainīgās pasaules norisēs.

1.10. Turklāt sociālo partneru pasākumiem, kas paredzēti efektīvākai jauniešu integrēšanai darba tirgū, būs nepieciešama sadarbība ar valsts, reģionālajām un vietējām pašvaldībām, dažādiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, un šajā sakarā īpaši jāuzsver jauniešu organizāciju un universitāšu kā pētniecības un zinātnes centru loma. Tāpat arī būs nepieciešams aktīvs atbalsts no ģimeņu puses un atbalsts, ko sniedz jauniešiem paredzēti sociāli tīkli, jo tiem ir plašākas iespējas.

(¹) Jāatzīmē, ka dažās dalībvalstīs jauniešu minimālais darbspējas vecums ir 15 gadi.

1.11. Ņemot vērā Eiropas sociālo partneru izstrādāto kopīgo dokumentu "Pamatpasākumi kompetenču un kvalifikāciju attīstīšanai mūža garumā" ⁽²⁾ un nesenos pētījumus par būtiskākajiem uzdevumiem darba tirgus jomā (minētie pētījumi stiprina Komisijas centienus padarīt darba tirgus pielāgotākus un integrētākus), EESK ir izraudzījusies vairākus īpašus mērķus un darbības jomas, kur sociālo partneru lomai jābūt nozīmīgākai.

1.12. Sociālo partneru pasākumi jāorientē uz šādu galveno mērķu sasniegšanu:

- rosināt valstu valdības īstenot attiecīgās reformas un valstu politikas, kas palīdz uzlabot jauniešu situāciju darba tirgū;
- izmantot visus pieejamos līdzekļus, īpaši Eiropas struktūrfondu atbalstītās programmas ⁽³⁾, lai sniegtu visiem jauniešiem personiskās izaugsmes iespējas ar stabila, kvalitatīva un pienācīgi atalgota darba starpniecību, izmantojot jaunus un progresīvākus darba un darba laika plānošanas, kā arī nodarbinātības drošības veidus. Šo pasākumu mērķis būtu nodrošināt vieglākus pārejas periodus, lielāku mobilitāti un labāku līdzsvaru starp darba un privāto dzīvi;
- saīsināt pārejas periodu no skolas absolvēšanas līdz darba dzīves sākumam, un šajā pārejas periodā piedāvāt jauniešiem drošas nākotnes perspektīvas;
- palīdzēt jauniešiem konstruktīvi izmantot neaktīvo periodu, kad viņi ir bezdarbnieka statusā, vai arī meklē pirmo darba vietu;
- atvieglot neaizsargātāko jauniešu grupu (jaunieši, kuriem ir sociālas problēmas, jaunieši ar invaliditāti, jaunieši, kuri priekšlaicīgi pametuši mācības skolā, gados jauni imigranti u. c.) integrēšanu;
- nodrošināt darba un ģimenes dzīves saskaņošanu;
- rast pareizo līdzsvaru starp elastīgumu un drošību, apzinoties atšķirības starp tiem strādājošajiem, kuri var izvēlēties elastīgumu, jo viņu situācija ir pietiekami droša, un tiem, kurus elastība ietekmē negatīvi, jo viņu situācija ir nedroša;
- nodrošināt labāku sadarbību starp uzņēmumiem, vidusskolām un universitātēm;
- sekmēt uzņēmējdarbību, radošu pieeju un inovāciju un palīdzēt jauniešiem izprast viņu atbildību par mācību turpināšanu; šajā sakarā publiskajām iestādēm jāuzņemas atbildība par efektīvas saiknes nodrošināšanu starp izglītības sistēmu un darba tirgu;

⁽²⁾ Sk. http://www.etuc.org/IMG/pdf/Fram_of_actions_LLL_evaluation_report_FINAL_2006.pdf (dokuments pieejams tikai angļu valodā). Sk. arī rubriku Eiropas sociālais dialogs:

http://ec.europa.eu/employment_social/dsw/dspMain.do?lang=en.
⁽³⁾ Sk. http://ec.europa.eu/employment_social/social_dialogue/docs/lf_070227_donnelly.pps; http://ec.europa.eu/employment_social/esf/fields/education_en.htm. Plašs informatīvs dokuments būs drīzumā tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/employment_social/esf/fields/partnership_en.htm.

— uzlabot darba prakšu kvalitāti un padarīt tās pievilcīgākas;

— sekmēt pasākumus ilgstoša bezdarba izskaušanai gados jaunāko iedzīvotāju grupu vidū;

— informēt jauniešus par viņu ekonomiskajām un sociālajām tiesībām un nodrošināt to ievērošanu, kā arī ievērot līdztiesības un nediskriminācijas principu.

1.13. Pasākumu jomas ir daudzas un dažādas, un tās var iedalīt sešos galvenajos virzienos:

— **izglītība:** valsts, vietējā un reģionālā līmeņa pasākumi, lai informētu skolas un mācībspēkus par to, ka ir svarīgi iedibināt ciešāku saikni ar darba pasauli, skolās atverot uzņēmumus un arodbiedrības (šā mērķa sasniegšanai skolās jāveicina iniciatīvas un jāpiedalās to īstenošanā), kā arī izveidojot partnerības ar skolām nolūkā piedāvāt jauniešiem iegūt mācību pieredzi uzņēmumos;

— **profesionālā apmācība:** piedalīties arodmācību sistēmu koncepcijas izstrādē un organizēšanā, veicināt personības attīstību un sociālo prasmju iegūšanu, īstenot uzņēmējdarbību veicinošas programmas, sekmēt un atbalstīt papildu apmācību, kas paredzēta tirgus vajadzību prognozēšanai attiecībā uz nepieciešamo kompetenci un kvalifikāciju, iepazīstināt jauniešus ar tehniskajām profesijām un to potenciālu darba tirgū;

— **prakses:** piedāvāt jauniešiem prakses iespējas kā skolas programmas sastāvdaļu, izstrādāt rīcības kodeksu par darba nosacījumiem un atalgojumu, lai novērstu konkurenci starp uzņēmumiem, kā arī definēt darbavietas meklēšanas konceptu attiecībā uz jauniešiem praktizantiem un labu praksi;

— **darba koplīgumi:** iekļaut jautājumu par jauniešu kā pilntiesīgu iedzīvotāju tiesībām sadarbības un sociālā dialoga procesā, pārspriest darba organizēšanas formas, kas piedāvātu jauniešiem drošas nākotnes perspektīvas pārejas periodā pirms darba dzīves sākšanas, atvieglot iespējas jauniešiem turpināt/pabeigt mācības;

— **sabiedriskā darbība:** sadarboties ar jauniešu organizācijām, popularizēt un iepazīstināt ar tīkliem, kas veicina jauniešu kontaktus ar darba pasauli, sekmēt brīvprātīga darba nozīmi gan gados jaunu uzņēmumu vadītāju, gan darba ņēmēju vidū viņu attiecīgajās struktūrās, atzīt darba ņēmēju zināšanas un iemaņas, kas iegūtas neformālas izglītības ceļā;

- **paraugprakse:** veicināt paraugprakses apmaiņu, it īpaši, izveidojot pieredzes, paraugprakses un informācijas apmaiņas forumus, lai analizētu projektus, ko īstenojuši uzņēmumi, universitātes, darba devēju apvienības un arodbiedrības;
- **mobilitāte:** (gan Eiropas Savienībā, gan uzņēmumos): rosināt jauniešus apgūt citas valodas ⁽⁴⁾, nodrošināt profesionālās pieredzes apmaiņu, garantējot darba ņēmēju tiesības. Sociālajiem partneriem īpaša uzmanība jāpievērš pārrobežu sadarbībai, jo tieši pierobežu reģionos ir vislielākā mobilitāte.

1.14. EESK kā Eiropas iestāde, kas pārstāv organizēto pilsonisko sabiedrību, atbilstīgi tās uzdevumiem ierosina rīkot konferenci, kurā piedalītos uzņēmumu, arodbiedrību, skolu un jauniešus pārstāvošo NVO pārstāvji, lai sekmētu labas prakses apmaiņu un tādējādi uzlabotu jauniešu integrēšanu darba tirgū.

2. Pašreizējā situācija

2.1. Ņemot vērā jauniešu pašreizējo situāciju darba tirgū, EESK atzinīgi vērtē ES Padomes prezidentvalsts Slovēnijas pieprasījumu izstrādāt izpētes atzinumu par tematu "Sociālo partneru loma jauniešu nodarbinātības veicināšanā".

2.2. Problēmas saistībā ar jauniešu bezdarbu un jo īpaši viņu integrēšanu sabiedrībā ir starptautiska mēroga problēmas. ⁽⁵⁾

2.3. Vēl viena globāla, industrializēto valstu sabiedrībās vērojama tendence ir sabiedrības novecošana, kas negatīvi ietekmē stabilitāti, konkurētspēju un ekonomikas izaugsmi. Tas rada papildu izmaksas veselības aprūpes un pensiju sistēmām ⁽⁶⁾, jo sarūk iedzīvotāju skaits, kuri piedalās šo sistēmu finansēšanā ⁽⁷⁾. Tādēļ ir nepieciešams īstenot ne tikai pasākumus, lai sekmētu iedzīvotāju "aktīvu novecošanu", bet jo īpaši pasākumus, lai atvieglotu jauniešu piekļuvi darba tirgiem, kā arī paredzēt

paaudžu nomainīgu sekmējošus pasākumus, kuros šobrīd jaunieši netiek iesaistīti, jo viņos izraisa bažas tāds faktors kā darba vietas nestabilitāte. Tas nozīmē īstenot kopīgus centienus Eiropas, valsts, reģionālajā un vietējā līmenī ar publiskā sektora un sociālo partneru līdzdalību, lai jauniešu problēmas noteiktu par ekonomikas, sociālās, izglītības un demogrāfijas politikas prioritāti.

2.4. Neskatoties uz to, ka laika posmā no 2005. līdz 2007. gadam ES izveidoto darba vietu skaits sasniedza 7 miljonus, ar Lisabonas programmas starpniecību vēl nav izdevies samazināt jauniešu bezdarba līmeni. Saskaņā ar Komisijas datiem vidējais bezdarba līmenis 2006. gadā vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem vidū bija 17,4 %. Respektīvi, aptuveni 4,7 miljonu jauniešu situācija sociālajā un profesionālajā jomā bija nestabila. Atsevišķās valstīs jauniešu bezdarba līmenis pārsniedza 25 % ⁽⁸⁾. Saskaņā ar pēdējā ceturkšņa pārskatu par ES darba tirgu (2007. gada rudens) 2007. gada trešajā ceturksnī jauniešu bezdarba līmenis samazinājās līdz 15,2 %, tomēr salīdzinājumā ar kopējo bezdarba līmeni ir divtik liels.

2.5. Turklāt tas, ka 4,7 miljoni bezdarbnieki jaunieši nevar atrast darbu bezdarba perioda pirmajos sešos mēnešos, liecina par to, ka, neskatoties uz 2005. gadā pieņemto Eiropas pakta jaunatnei, Lisabonas stratēģijai vēl nav izdevies uzlabot jauniešu situāciju darba tirgū. Tāpēc aizvien lielāka nozīme ir Eiropas pakta jaunatnei īstenošanai vietējā līmenī.

2.6. Tomēr tendences jauniešu nodarbinātības un bezdarba jomā dažādās dalībvalstīs atšķiras. ⁽⁹⁾ Piemēram, Nīderlandei, Īrijai un Dānijai ir izdevies samazināt jauniešu bezdarba līmeni zem 10 %, turpretim atšķirīga situācija vērojama Francijā, Itālijā, Spānijā, Grieķijā, Beļģijā, Polijā, Slovākijā un pat Zviedrijā, kur bezdarba līmenis saglabājas 20 % robežās. ⁽¹⁰⁾

2.7. Pastāv ļoti augsts risks, ka jauniešu bezdarbs var pārtapt ilgstošā bezdarbā vai pilnīgā bezdarbā (aptuveni vienā no trim ilgstošā bezdarba gadījumiem) ⁽¹¹⁾, kas īpaši skar sievietes, turklāt situācija pasliktinās, palielinoties vecumam.

2.7.1. Nešķiet pārsteidzoši, ka tiem jauniešiem, kuri priekšlaicīgi pamet skolu (viens no sešiem) vai kuri nebeidz vidusskolu

⁽⁴⁾ Skat. EESK 2006. gada 26. oktobra atzinumu par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Jauna daudzvalodības pamatstratēģija", ziņotājs — A. Le Nouail kgs, (OV C 324, 30.12.2006.), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:324:0068:0073:EN:PDF>.

⁽⁵⁾ Salīdzinot Eiropu ar citām rūpnieciski attīstītajām valstīm, piemēram, ASV, Kanādu vai Japānu, nodarbinātības līmenis iedzīvotāju vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem 2006. gadā Eiropā bija 35,9 %, savukārt ASV 54,2 %, Kanādā 58,7 % un Japānā 41,4 %.

⁽⁶⁾ Sociālo nodrošinājumu sistēmu finansēšana būs viens no galvenajiem nākamajos 25 gados risināmajiem jautājumiem, jo ES darba tirgu pametīs 20 miljoni iedzīvotāju.

⁽⁷⁾ Eiropā 2004. gadā darbaspējīgo iedzīvotāju attiecība pret pensijas vecuma iedzīvotājiem bija četri pret vienu, bet drīzumā būs divi pret vienu. Sākot no 2015. gada darbaspēka sarukums bremzēs ES potenciālo izaugsmi, jo pašreizējais rādītājs 2,6 % (euro zonā) un 2,9 % (ES 27) 2040. gadā būs tikai 1,25 %. Šo ietekmi vēl vairāk izjutīs jaunās dalībvalstis.

⁽⁸⁾ Eiropas Kopienų Statistika biroja pētījums par Eiropas darbaspēku "Employment in Europe 2007", Eiropas Komisija.

⁽⁹⁾ EESK apzinās, ka dati par jaunatnes bezdarba līmeni nav vienīgais kritērijs, kas pilnībā atspoguļo jauniešu situāciju darba tirgū. Ikvienā analizētajā jomā vērā arī jauniešu bezdarba koeficients, un jauniešu bezdarba līmenis attiecīgajā valstī jāsalīdzina ar vispārējo bezdarba līmeni. 2.6. punktā iekļautie dati ir minēti vienīgi ilustratīvos nolūkos; lai iegūtu detalizētu pārskatu par minēto problēmu, skatīt, piemēram, ziņojumu "Nodarbinātība Eiropā 2007" (Employment in Europe 2007).

⁽¹⁰⁾ Ekonomikas perspektīvas, 2007. gada rudens, BUSINESS EUROPE, 14. lpp.

⁽¹¹⁾ Eiropas Kopienų Statistika biroja pētījums par Eiropas darbaspēku, "Nodarbinātība Eiropā 2007", Eiropas Komisija.

(vien no četriem jauniešiem vecumā no 25 līdz 29 gadiem) ⁽¹²⁾, ir grūtāk atrast darbu nekā augstāku izglītību ieguvušiem jauniešiem.

2.7.2. Pārsteidz tas, ka grūtības atrast darbu ir arī jauniešiem, kuriem ir augsta kvalifikācija un prasmes. Atsevišķās dalībvalstīs bezdarba līmenis ir augstāks to jauniešu vidū, kuri ieguvuši augstāko izglītību, nekā zemāku vai vidējo izglītību ieguvušo jauniešu vidū. ⁽¹³⁾ Izglītības līmenis salīdzinājumā ar iepriekšējām paaudzēm ir augstāks, taču ir lielākas grūtības integrēties darba tirgū. Jāatzīmē, ka iegūtā kvalifikācija ir noderīgs ierocis bezdarba apkarošanā, tomēr mūsdienās to nevar uzskatīt par garantiju.

2.7.3. Liels ir to jauniešu īpatsvars, kuru kvalifikācija neatbilst darba pienākumiem (jauniešu vecumā līdz 35 gadiem īpatsvars, kuri strādā jomā, kas neatbilst viņu kvalifikācijai, dalībvalstīs ir no 29 % līdz 47 %). Situāciju vēl satraucošāku padara zems iegūtās kvalifikācijas līmenis.

2.8. Minētā situācija veicina daudzu jaunu cilvēku aizbraukšanu uz citām valstīm, kas piedāvā labākus darba apstākļus, četras līdz piecas reizes lielāku atalgojumu, pievilcīgākas karjeras un personiskās izaugsmes iespējas. ⁽¹⁴⁾

2.9. Daudzu darbu atradušo jauniešu situācija joprojām ir ļoti nestabila, kas skaidrojams ar nodarbinātības nestabilitāti. Īstermiņa līgumi ir 41 % jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem ⁽¹⁵⁾, turklāt atsevišķās valstīs šis rādītājs pārsniedz 60 % ⁽¹⁶⁾. Daudzos gadījumos tā ir apzināta izvēle, ko izdara jaunieši, kas meklē darba vietu uz īsu laiku, tomēr liels ir to jauniešu īpatsvars (viens no četriem), kuri šādu situāciju nav izvēlējušies brīvprātīgi. ⁽¹⁷⁾

2.10. Gados jaunu darba ņēmēju kategorijā ir arī vislielākais darba vietā gūto traumu un negadījumu skaits ⁽¹⁸⁾, tādēļ jauniešu nodarbinātības situācijas izpētē būtu jāņem vērā arī higiēnas un darba drošības apstākļi darba vietā.

2.11. Bezdarbs vairāk skar gados jaunas sievietes ⁽¹⁹⁾, un viņām arī ir lielāka iespējamība strādāt zemāka līmeņa, nestabilāku un sliktāk atalgotu darbu, neskatoties uz to, ka kopumā

⁽¹²⁾ Sk. "Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā" (COM(2007) 498 galīgā red.).

⁽¹³⁾ Komisijas darba dokuments, kas pievienots paziņojumam "Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā" (SEC(2007) 1093).

⁽¹⁴⁾ Piemēram, jāatzīmē, ka aptuveni 400 000 eiropiešu — zinātnieki un tehnoloģiju speciālisti — dzīvo ASV un gandrīz 10 % no 1,45 miljoniem doktora grādu ieguvušajiem, kas atrodas ASV, ir ES augstskolu absolventi.

⁽¹⁵⁾ Jāatzīmē, ka dažās dalībvalstīs jauniešu minimālais darbības vecums ir 15 gadi.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Kopienų Statistika biroja pētījums par darbaspēku Eiropā.

⁽¹⁷⁾ Turpat.

⁽¹⁸⁾ Sk. EESK atzinumu "Drošība un veselības aizsardzība darbā" (SOC/258), ziņotāja — Agnes Cser kdze.

⁽¹⁹⁾ Sieviešu nodarbinātības līmenis ir par 15 % zemāks nekā vīriešu nodarbinātības līmenis.

viņu izglītības līmenis salīdzinājumā ar gados jaunu vīriešu izglītības līmeni ir augstāks. Sievietes — īpaši reproduktīvajā vecumā — vairāk cieš arī no dzimumu diskriminācijas. Gados jaunas sievietes (līdz 30 gadu vecumam) ES vidēji pelna par 6 % mazāk nekā gados jauni vīrieši. ⁽²⁰⁾

2.12. Jaunieši joprojām pārāk bieži saskaras ar situāciju, kad zemu ienākumu dēļ viņi tiek sociāli atstumti un cieš trūkumu (40 % jauniešu saņem zemu atalgojumu) ⁽²¹⁾.

2.13. Daudzu gados jaunu cilvēku šā brīža situācija vērtējama kā solis atpakaļ attiecībā uz viņu sociālo iekļaušanu un jo īpaši viņu personisko un sociālo autonomiju. Minēto situāciju īsumā var raksturot šādi:

- pieaugoša finansiāla atkarība no ģimenēm un/vai valsts;
- ilgstošāks laika periods, kas pavadīts dzīvojot kopā ar vecākiem, vai līdz galam neatrisinātas situācijas (vecāku mājas kā otrā dzīvesvieta, atgriešanās pie vecākiem pēc aiziešanas, vai arī dzīvošana atsevišķi, vienlaikus uzturot ciešu saikni ar vecākiem);
- ģimenes veidošana tiek atlikta arvien uz vēlāku laiku (laulības vai dzīvošana kopā, lēmums par bērniem u.tml.);
- acīmredzami lielāks stress, ko izraisa bezspēcība (kā to apliecina pieaugošs pašnāvību un narkotiku lietotāju skaits).

3. Darbs kā cilvēka individuālās un kolektīvās cieņas faktors

3.1. Darbs nav vienīgi būtisks sabiedrības ekonomiskās attīstības faktors; tā pamatelementi sakņojas arī Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā. Tādējādi jauniešu tiesības uz darbu un nodarbinātības drošību būtu jāuzskata par vispārējām tiesībām un līdzekli viņu nākotnes nodrošināšanai.

3.2. Rodas nepieciešamība atkārtoti apliecināt darba būtisko nozīmi sabiedrībā, analizējot dažus no darbu pašreiz veidojošiem elementiem, proti:

- pienācīgs darbs, kā ienākumu avots šā brīža un nākotnes vajadzībām un kā paaudžu solidaritātes aspekts;
- darbs kā vispārējās tiesības, un kā cilvēka cieņas un vērtības apliecināšanas iespēja;

⁽²⁰⁾ Sk. pašreiz izstrādes stadijā esošo EESK atzinumu "Sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības" (SOC/284).

⁽²¹⁾ Komisijas darba dokuments, kas pievienots paziņojumam "Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā" (SEC(2007) 1093).

- darbs kā ražošanas faktors;
- darbs kā aktīva pilsoniskuma izpausme un sabiedriski lietderīga darbība;
- darbs kā būtisks socializācijas faktors;
- darbs kā kvalifikāciju un radošas pieejas atspoguļojums;
- darbs kā nosacījums patērētāja dažādu iespēju un dzīvesveida pieejamībai;
- darbs kā humāna darbība, ko pielāgo un novērtē sabiedrībā, kas arvien biežāk tiek aicināta rūpēties par dabu un aizstāvēt ekoloģiskas vērtības;
- darbs kā pašatklāsmes un personiskās izaugsmes iespēja.

3.3. Šodien mēs sastopamies ar jaunām darba formām, kas radušās darba pasaulē notikušo būtisko pārmaiņu rezultātā; šodienas darba pasaulē ne vienmēr tiek ņemti vērā nozīmīgi sociālie aspekti un ne vienmēr tiek piedāvātas nepieciešamās tiesiskās garantijas.

3.4. Darba nestabilitāte, kas vērojama jauniešu vidū, līdz ar nereglamentētām darba metodēm un nereglamentētu darba laiku, ir faktori, kuri apgrūtina darba, privātās un ģimenes dzīves saskaņošanu. Šajā sakarā jāatzīmē, ka īpaši cieš jaunas sievietes, jo viņām daudzos gadījumos nākas atteikties no daudzsoļas karjeras. Veidojot agrīnās bērnības posma atbalsta infrastruktūru, jo īpaši būtu jāuzklausā jauno vecāku viedoklis.

3.5. Jaunieši var sniegt būtisku ieguldījumu saliedētākas un demokrātiskākas zināšanu sabiedrības izveidē. Tomēr viņiem ir nepieciešamas perspektīvas, kas būtu tālājošākas par īstermiņa perspektīvām un balstītas uz individuālo, ģimenes un kolektīvo drošību.

4. Izglītība un apmācība: būtiski faktori integrācijai darba tirgū un sekmīgai integrācijai un līdzdalībai sabiedrībā

4.1. EESK atzinumā "Prioritāru iedzīvotāju grupu nodarbinātība" ⁽²²⁾ atkārtoti apliecināta izglītības un apmācības nozīme, īpaši uzsverot nepieciešamību:

- "nodrošināt [...] kvalitāti jau no sākotnējās izglītības līdz pat profesionālajai un tālākajai izglītībai, lai varētu iespējami

vienkārši un paliekoši iesaistīties darba tirgū, pie kam šajā ziņā saistības jāuzņemas ne tikai nozarēm, bet arī valdībai;

- nodrošināt savlaicīgas un aktīvas rūpes par mācekļa vai darba vietu meklējošiem jauniešiem (iespējams jau pēc 4 mēnešiem), īpašas programmas, individuālu atbalstu un apmācību tādu problemātisko grupu integrācijai kā, piemēram, ilgstoša bezdarbnieka statusā esoši jaunieši, vai tie, kas pametuši skolu vai pārtraukuši mācības, šim mērķim izmantojot sabiedriskus nodarbinātības projektus un apmācības veicināšanu;

- izvērst visaptverošus, informācijas ieguves un profesionālās orientācijas dienestus, kas viegli pieejami gados jaunām sievietēm un vīriešiem visos apmācības līmeņos; attiecīgi uzlabot nodarbinātības dienestu darbību un personāla resursu nodrošinājumu;

- mazināt kvalifikācijas piedāvājuma un pieprasījuma pašreizējo neatbilstību darba tirgū; paaugstināt pamatizglītības sistēmu efektivitāti (tai skaitā mācību pārtraukšanas gadījumu samazināšana ⁽²³⁾, cīņa ar analfabētismu) un sekmēt tālāku izglītību pēc sākotnējās profesionālās izglītības iegūšanas; mazināt dzimumu segregāciju profesijas izvēles posmā".

4.2. Skolām jāturpina izvirzīt par galveno uzdevumu brīvi domājošu, ar kritisku prātu apveltītu, patstāvīgu iedzīvotāju izglītošanu, jāmeklē jaunas darba metodes, īpaši attiecībā ar darba un uzņēmējdarbības vidi, kas kopumā ir attālināta. Šādas attiecības mūsdienās ir obligāts priekšnosacījums, lai pāreja no skolas uz darba tirgu būtu vieglāka.

4.3. Turklāt, lai nodrošinātu prasmes, kas nepieciešamas, lai pielāgotos pārmaiņām, jāapzinās, ka uzņēmējdarbībai un ierosei ir jābūt skolas uzdevumu neatņemamai sastāvdaļai ar mērķi ieaudzināt atbildības — arī individuālās atbildības — sajūtu, iemācot jauniešiem risināt problēmas, ar kurām viņi neizbēgami sastapsies pēc skolas absolvēšanas. Arī neformālā izglītība, protams, var palīdzēt sasniegt šo mērķi.

⁽²²⁾ EESK 12.7.2007. atzinums "Prioritāro grupu nodarbinātība" (Lisabonas stratēģija), ziņotājs — Greif kgs (OV C 256, 27.10.2007.), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:256:0093:0101:EN:PDF>.

⁽²³⁾ Eiropas Savienībā mācības skolā pārtraukuši aptuveni 16 % jauniešu, kas ievērojami pārsniedz 2000. gada rādītāju — 10 %. Minētais rādītājs dalībvalstīs atšķiras, īpaši augsts tas ir Vidusjūras valstīs, savukārt zemāks Skandināvijas un dažās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs.

4.4. Arī mūžizglītībai ir arvien pieaugoša nozīme jauniešu dzīvē, jo tā viņus var nodrošināt ar nepieciešamajiem līdzekļiem, lai pielāgotos jauniem apstākļiem, iegūtu jaunas prasmes un kvalifikāciju.

4.5. Profesionālās apmācības modeļus var padarīt mūsdienīgu prasībām atbilstīgākus, turklāt dažas valstis piedāvā iespēju integrēties darba tirgū, izmantojot prakses uzņēmumos. Šajā jomā arī ir svarīgi izveidot modeļus, kas piesaistītu jauniešus un kurus viņi un viņu ģimenes atzītu par lietderīgiem. ⁽²⁴⁾

4.6. Attiecībā uz individuālo darba apmācību jauniešiem, kas ilgstoši ir bezdarbnieka statusā, vērts minēt Austrijas projektu, kas palīdzēja samazināt ilgstošu bezdarbu jauniešu vidū par 43,5 % īpašā mērķa grupā ⁽²⁵⁾. No 2000 jaunu cilvēku, kas piedalījās šajā projektā, 820 atrada darbu un 293 jaunieši saņēma piedāvājumu praktizēties uzņēmumos, tādējādi projekta sekmīgas īstenošanas rādītājs ir 60 % ⁽²⁶⁾.

4.7. Turklāt, īstenojot Eiropas pētniecības politikas un programmas, būtu jāsaplāko darbs vietējā un Eiropas līmenī izglītības jomā — tas attiecas gan uz pamatizglītību, gan profesionālo/īpašo apmācību.

5. Sociālo partneru loma

5.1. Īstenojot dažādas jaunatnes politikas, ir nepieciešama visaptveroša pieeja. Šajā sakarā Eiropas Komisija ir izstrādājusi paziņojumu "Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā", ko EESK vērtēja atzinīgi. ⁽²⁷⁾ Arī Komisija atkārtoti apliecināja nepieciešamību izmantot Eiropas struktūrfondus, kuru noteikumi jo īpaši paredz pasākumu finansēšanu, lai veicinātu jauniešu integrēšanu darba tirgū. ⁽²⁸⁾

5.2. Mērķis sekmēt jauniešu integrēšanu darba tirgū jāuzskata par kolektīvu atbildību, kam nepieciešama visas sabiedrības līdzdalība, ieskaitot sociālos partnerus, kā arī citus dalībniekus, piemēram, valsts iestādes, valsts, reģionālās un vietējās pašvaldības, ģimenes un jauniešu organizācijas.

⁽²⁴⁾ Sk. Francijā īstenotos projektus, kuru mērķis ir sekmēt jauniešu pievienošanu zinātniskajām un tehniskajām jomām (<http://halde-prod.gaya.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/bonne-pratique-91/scientifiques-techniques-9109.html>), "Passport to employment" (http://halde-prod.gaya.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/initiatives-92/autres-95/emploi-pour-9154.html?var_recherche=d%E9favoris%E9s), "Teaching through action", ko īstenojusi Dijon uzņēmējdarbības koledža (lai sekmētu izglītības iestāžu atbildību par praktizētiem (<http://www.halde.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/bonne-pratique-91/action-ecole-9207.html>); nodarbinātības forumi, kuru mērķis ir uzlabot saikni starp uzņēmumiem un skolu beidzējiem no mazāk attīstītiem reģioniem (<http://halde-prod.gaya.fr/repertoire-bonnes-pratiques-initiatives-86/consulter-90/initiatives-92/autres-95/emploi-pour-9192.html>), kā arī Austrijā īstētie projekti, kuru mērķis ir iesaistīt darba tirgū jauniešus, kas jau ilgāku laiku ir bezdarbnieki (http://portal.wko.at/wk/format_detail.wk?AngID=1&StID=314163&DstID=0, vai http://portal.wko.at/wk/sn_detail.wk?AngID=1&DocID=729805&StID=345901).

⁽²⁵⁾ Sk. http://portal.wko.at/wk/format_detail.wk?AngID=1&StID=314163&DstID=0.

⁽²⁶⁾ Sk. http://portal.wko.at/wk/sn_detail.wk?AngID=1&DocID=729805&StID=345901.

⁽²⁷⁾ EESK 2008. gada 17. janvāra atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Sekmēt jaunatnes pilnīgu iesaistīšanos izglītībā, nodarbinātībā un sabiedrībā", ziņotājs — Trantina kgs.

⁽²⁸⁾ Skat. 3. zemsvītras piezīmi.

5.3. Risinot jautājumu par jauniešu integrēšanu darba tirgū, sociālajiem partneriem ir izšķirīga loma, jo viņiem ir zināšanas par tirgus darbību un vajadzībām; sociālie partneri pārzina ar pašreizējo darbaspēku saistītās problēmas, kas izriet no minētajām vajadzībām; sociālajiem partneriem ir zināšanas un zināma pieredze par problēmām, ko rada gan paša tirgus, gan jaunu darba metožu attīstīšana.

5.4. Sociālajiem partneriem būtu jāpastiprina centieni jauniešu nodarbinātības palielināšanā, proti, jāveicina un jāattīsta sadarbība ar jauniešus pārstāvošajām organizācijām un izglītības iestādēm, attiecīgā brīdī jāprecizē darba tirgū nepieciešamās kvalifikācijas, jāapzina dažādu darba pienākumu veikšanai nepieciešamās prasmes, un jāapvieno spēki, lai izveidotu jauniešiem paredzētas jaunas darba vietas, kur uzticas jauniešu spējām, kā kritēriju neizvirzot iepriekšēju pieredzi u.c.

5.5. Sociālajiem partneriem jāiesaistās, lai sasniegtu īpašus mērķus, it īpaši

— rosinātu valstu valdības īstenot attiecīgās reformas un valstu politikas, kas palīdz uzlabot jauniešu situāciju darba tirgū,

— nodrošinātu visiem jauniešiem personiskās izaugsmes iespējas ar stabila un kvalitatīva darba starpniecību,

— saīsinātu pārejas periodu no skolas absolvēšanas līdz darba dzīves sākumam,

— minētajā pārejas periodā jauniešiem piedāvātu drošas nākotnes perspektīvas,

— palīdzētu jauniešiem konstruktīvi izmantot neaktīvo periodu, kad viņi ir bezdarbnieka statusā vai arī meklē pirmo darba vietu,

— atvieglotu neaizsargātāko jauniešu grupu — īpaši to, kuras veido jaunieši, kas priekšlaicīgi pametuši mācības skolā — integrēšanu,

— nodrošinātu darba un ģimenes dzīves saskaņošanu,

— panāktu pareizo līdzsvaru starp elastību un drošību,

un viņu darbībai jāaptver vairākas jomas, piemēram:

5.5.1. Izglītība

— rosināt izglītības iestādes, skolas un mācībspēkus izveidot ciešāku saikni ar darba pasauli,

- vietējā līmenī veicināt skolu, uzņēmumu un arodbiedrību iniciatīvas, kas ļauj jauniem cilvēkiem iepazīt darba dzīves realitāti,
- iedibināt sadarbību ar skolām, lai piedāvātu jauniešiem iegūt darba pieredzi, strādājot uzņēmumos,
- sadarbībā ar attiecīgajām iesaistītajām pusēm (tostarp uzņēmumiem un arodbiedrībām) īstenot iniciatīvas, lai veicinātu radošu pieeju un uzņēmējdarbību, ⁽²⁹⁾
- informēt augstākās izglītības iestādes par vietējā darba tirgus prasībām un nepieciešamo apmācību un kvalifikāciju,
- iesaistīt attiecīgās iestādes un organizācijas, kas darbojas jaunatnes jomā, visu līmeņu dialogā par jauniešu integrēšanu darba tirgū,

5.5.2. Profesionālā apmācība

- aktīvi iesaistīties profesionālās apmācības sistēmu izstrādē un organizēšanā, lai apmierinātu pieprasījumu pēc jaunām prasmēm un zināšanām un tādējādi paredzētu prasības mūžizglītības jomā,
- iesaistīties starptautisku, reģionālu un vietēju profesionālās apmācības nolīgumu apspriešanā, ņemot vērā darba koplīgumus. Šajā sakarā jānodrošina, lai dalībvalstu nodokļu sistēma veicinātu investīcijas cilvēkkapitālā,
- informēt jauniešus par tehniskajām profesijām un to potenciālu darba tirgū,
- palīdzēt ieviest un novērtēt Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūru ⁽³⁰⁾, lai atvieglotu jauniešu kvalifikāciju atzīšanu un viņu mobilitāti ES,

5.5.3. Prakses

- nodrošināt prakses, iekļaujot tās skolas programmā, tādējādi jau agrīnā posmā iepazīstinot jauniešus ar uzņēmumiem un tajos strādājošajiem,
- izstrādāt rīcības kodeksus par darba kvalitāti, darba apstākļiem un atalgojumu praktikantiem, kā arī kolektīvos līgumus,

⁽²⁹⁾ Skat. EESK 2007. gada 25. oktobra atzinumu par tematu "Uzņēmēju domāšanas veids un Lisabonas stratēģija" (pašiniciatīvas atzinums), ziņotāja — Sharma kdze, līdzziņotājs — Olsson kgs (OV C 44, 16.2.2008, 84.–90. lpp., (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:044:0084:0090:PT:PDF>)).

⁽³⁰⁾ Skat. "Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai", COM(2006) 479 galīgā redakcija.

- izveidot darbaudzinātāju apvienības, kas pārraudzītu jauno praktikantu darbu, lai nodrošinātu izglītojošo prakšu sekmīgu norisi, kā arī palīdzētu izstrādāt labas pārraudzības kodeksu katrai nozarei,

5.5.4. Darba koplīgumi un jauniešu tiesības

- Eiropas, valstu, reģionālā, vietējā un uzņēmumu līmeņa sarunās par darba koplīgumiem uzsvērt nepieciešamību noteikt praktisku politiku, lai atbalstītu jauniešu iekļaušanu darba tirgū un viņus informētu par savām tiesībām,
- sarunās par darba organizāciju un noteikumiem, kas jāapspriež un jāiekļauj līgumos, īpašu uzmanību pievērst jaunajiem darba ņēmējiem, lai elastība būtu saskaņota ar apspriestajiem noteikumiem, kas jauniešiem garantētu nepieciešamo drošību. Darba koplīgumos var un būtu jāņem vērā arī jautājums par jauniešu drošām nākotnes perspektīvām pārejas periodā līdz profesionālās dzīves uzsākšanai,
- sarunu par koplīgumiem procesā rosināt apspriest jautājumu par studentu darba apstākļiem, paredzot elastīgu darba laiku, atbilstīgu atalgojumu (sevišķi mācību prakses laikā), kā arī mācību atvaļinājumus,
- arī šajā jomā jādod iespēja saskaņot darba un ģimenes dzīvi, īpaši darba apstākļu un darba laika ziņā,

5.5.5. Sabiedriskā darbība

- uzņemties galveno lomu sabiedrisko darbības jauniešu vidū veicināšanai, atbalstot jauno uzņēmēju apvienību izveidi vai integrējot darba ņēmējus attiecīgo nozari pārstāvošajās organizācijās,
- popularizēt, atbalstīt un iepazīstināt ar tīkliem, kas veicina komunikāciju starp jauniešiem un dažādiem sociālajiem partneriem, ⁽³¹⁾
- nodrošināt sadarbību ar jaunatnes organizācijām, lai izprastu jauniešu bažas un vēlmes un iesaistītu viņus risinājumu meklēšanā, īpaši attiecībā uz darba tirgu,

⁽³¹⁾ Skat., piemēram, Eiropas Jauno uzņēmēju konfederācija (*European Confederation of Junior Enterprises*) (<http://www.jadenet.org/>) un STARPRO iniciatīva, ko īsteno EUROCADRES (Eiropas Profesionāļu un vadošā personāla padome), kas paredzēta studentiem jaunajiem absolventiem (http://www.eurocadres.org/en/p_ms_in_europe/students_and_young_graduates).

- atzīt neformālās izglītības ceļā (jaunatnes organizācijās) iegūtās zināšanas un prasmes kā nozīmīgu kvalifikācijas sastāvdaļu, kas nepieciešama, lai iekļautos darba tirgū,

5.5.6. Paraugprakse

- nodrošināt informācijas par labu praksi apmaiņu ⁽³²⁾, izveidojot valsts un Eiropas līmeņa forumus par projektiem, ko

īsteno uzņēmumi, universitātes, skolas, vietējās un reģionālās pašvaldības, uzņēmumu apvienības un arodbiedrības.

5.5.7. Mobilitāte

- atbalstīt mobilitāti gan Eiropas Savienībā, gan uzņēmumos, kas atrodas dažādās Eiropas valstīs, informēt jauniešus par viņu tiesībām saistībā ar mobilitāti Eiropā un šajā sakarā rosināt cilvēkus apgūt svešvalodas, nodrošināt profesionālās pieredzes apmaiņu, vienlaikus atzīstot darba ņēmēju tiesību garantēšanas svarīgo nozīmi. ⁽³³⁾

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³²⁾ Viens no paraugprakses piemēriem ir *Businesseurope* un tās darba partneru īstenotais projekts — "laboratorija" ar vadmotīvu "Sekmēt uzņēmēju domāšanas veidu un veicināt uz uzņēmējdarbību orientētu izglītību". Minētā laboratorija ne tikai sniedz paraugprakses piemērus šajā jomā, bet arī palīdz sasniegt mērķus, kas izvirzīti Stratēģijā izaugsmei un nodarbinātībai, kā arī Eiropas Komisijas paziņojumā "Uzņēmēja domāšanas veida veicināšana, izmantojot izglītību un apmācību" un Oslo ieteikumus.

⁽³³⁾ Sociālie partneri vienmēr ir atbalstījuši *Erasmus* programmas un *Erasmus Mundus* programmas principus, kā arī Eiropas Komisijas iniciatīvu "ERASMUS jauniem uzņēmējiem".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Visiem pieejamas ilgtermiņa aprūpes nodrošināšana un finansiāli ilgtspējīgas sistēmas vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpei” (izpētes atzinums)

(2008/C 204/21)

Padomes nākamā prezidentvalsts Slovēnija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 19. septembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Visiem pieejamas ilgtermiņa aprūpes nodrošināšana un finansiāli ilgtspējīgas sistēmas vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpei”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī. Ziņotāja — Klasnic kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (13. marta sēdē), ar 99 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

izglītošanas un informēšanas darbu, kā arī politiskus pasākumus, atrisināsim sarežģītus jautājumus, kas skar taisnīgas un solidāras paaudžu attiecības. ⁽²⁾

1.1 Secinājumi.

1.1.5 Mums jācenšas nodrošināt gados veciem un ļoti veciem Eiropas iedzīvotājiem cilvēka cienīgas vecumdienas arī gadījumā, ja viņiem ir vajadzīga aprūpe, un vienlaikus jā rūpējas par to, lai saskaņā ar paaudžu solidaritātes principu šī mērķa īstenošana nākamajām paaudzēm neklūtu par nepanesamu slogu.

1.1.1 Vajadzība pēc aprūpes ir viens no riska faktoriem, ar kuriem cilvēki sastopas dzīves laikā un kura sekas katrs individuāli var pārvarēt tikai ar lielām grūtībām, tādēļ ir nepieciešama visu paaudžu solidāra līdzatbildība. ⁽¹⁾

1.2 Ieteikumi.

1.1.2 Minētās līdzatbildības forma ir jānosaka galvenokārt valstu un reģionālā līmenī, ņemot vērā pašreizējās ģimeņu struktūras un nodokļu sistēmas, situāciju nodarbinātības jomā, mobilitāti, mājokļu jautājumu, apdzīvotības blīvumu, izveidojušās tradīcijas un domāšanas veidu.

1.2.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja rosina Eiropadomi un Komisiju sadarbībā ar dalībvalstīm nekavējoties risināt ar sabiedrības novecošanu saistītās problēmas, lai nodrošinātu visiem vecāka gadagājuma cilvēkiem nepieciešamo atbalstu un aprūpes pakalpojumu kvalitāti.

1.1.3 Tā kā šajā jomā Eiropas Savienības dalībvalstīs saskaras ar līdzīgām problēmām un ir jārisina valstīm kopīgi jautājumi, minēto problēmu risināšana Eiropas Savienības iestāžu līmenī ir nepieciešama un lietderīga. Šajā procesā īpaša nozīme ir pieredzes apmaiņai, izmantojot atklātās koordinācijas metodi (OMC), bet dažos gadījumos jāveic arī likumdošanas pasākumi.

1.2.2 Lai risinātu ar ilgtermiņa aprūpi saistītās problēmas, jāveic virkne pasākumu. Šādiem aspektiem ir īpaša nozīme:

Finansējums un pieejamība

— praksē jānodrošina vispārēja piekļuve augstas kvalitātes aprūpes pakalpojumiem arī cilvēkiem, kuriem ir īpašas grūtības vai zemi ienākumi;

1.1.4 Tāpat kā veselības aprūpes sistēmā arī ilgtermiņa aprūpes jomā lielākā daļa izmaksu rodas cilvēka dzīves pēdējos gados. Kopš pašreizējo sociālās nodrošināšanas sistēmu (veselības aprūpes un pensiju sistēmas) izveidošanas vidējais mūža ilgums ir ievērojami palielinājies. Tādēļ rodas jaunas vajadzības, kuras iespējams apmierināt, ja, veicot attiecīgu skaidrošanas,

— jāizveido ilgtspējīgas finansēšanas sistēmas, kas ne tikai palīdz cilvēkiem, kuri dzīves laikā nonākuši kritiskā situācijā un kuriem nepieciešama aprūpe, bet arī atbilst sabiedrības finansiālajām iespējām un neklūst par pārmērīgu slogu nākamajām paaudzēm;

⁽¹⁾ Skatīt Komisijas un Padomes ziņojumu “Atbalsts valstu stratēģijām veselības aprūpes un vecu ļaužu aprūpes nodrošināšanai nākotnē”, CS 7166/03, 2003. gada marts.

⁽²⁾ Skatīt EESK 2003. gada 13. decembra atzinumu par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par imigrāciju, integrāciju un nodarbinātību”, ziņotājs — Jahier kgs (CĒSE 1711/2007 — SOC/277).

- jāveicina tālredzīgi sagatavošanās un preventīvie pasākumi, lai turpmāk pēc iespējas mazinātu pieprasījuma pieaugumu pēc šāda veida pakalpojumiem. Turklāt profilakse ir jāsaprot plašā nozīmē, proti, tā ir ne tikai veselības profilakse un finansiālu uzkrājumu veidošana, bet arī pasākumi sociālās nodrošināšanas jomā un ikdienā nepieciešamo iemaņu stiprināšana;
- jāapsver stimuli, piemēram, nodokļu atvieglojumi, kas veicinātu individuālus finanšu uzkrājumus vecumdienām, ja šādi atvieglojumi atbilst sabiedrības interesēm un palīdz nodrošināt tās veselības aizsardzību;

Aprūpe un pakalpojumu piedāvājums

- jānodrošina daudzveidīgi, pieprasījumam atbilstoši pakalpojumi arī reģionos, kuros pašlaik šajā ziņā ir izveidojusies nelabvēlīga situācija;
- sniegt atbalstu ģimenes locekļiem un nodrošinot viņu apmācību, jāattīsta un jānostiprina esošie ģimeņu un kaimiņu savstarpējās palīdzības tīkli, kas pašlaik veic lielāko daļu aprūpes darba;
- aprūpes darbā plašāk jāiesaista nevalstiskās organizācijas, sociālās ekonomikas organizācijas un kooperatīvas struktūras;
- īpaši jāveicina brīvprātīgo iesaistīšana nemedicīniskās aprūpes darbā, galveno uzmanību veltot brīvprātīgo apmācības nodrošināšanai;
- veselīga konkurence starp aprūpes pakalpojumu sniedzējiem sniegs ieinteresētajām personām lielāku izvēles brīvību un, izvirzot konkrētus mērķus, nosakot uzdevumus un sniedzamo pakalpojumu apjomu pastāvošajās sociālās nodrošināšanas sistēmās, kas atrodas dalībvalstu attiecīgo likumdevēju iestāžu kompetences jomā, ļaus paplašināt noteiktiem kvalitātes standartiem atbilstošu pakalpojumu piedāvājumu, jo šie pakalpojumi ir vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi; ⁽³⁾
- gados veci un aprūpējami cilvēki vairāk jāiesaista sociālo kontaktu tīklos, kas ļautu novērst arī ļaunprātīgu izmantošanu un sliktu izturēšanos;
- jāizstrādā paraugprakses modeļi paliatīvai aprūpei pansionātos un mājās;
- jāattīsta paliatīvā aprūpe;

Aprūpes personāls

- jānodrošina aprūpei nepieciešamais personāls, galvenokārt uzlabojot aprūpes darbinieku apmācību un darba apstākļus, kā arī palielinot aprūpes profesiju sabiedrisko nozīmību;
- jāatvieglo iegūto kvalifikāciju atzīšana visā ES;
- Komisijai jāpārskata noteikumi, kas attiecas uz aprūpes pārrobežu aspektiem, piemēram, uz aprūpes pakalpojumu izmantošanu ārzemēs vai aprūpes jomā strādājošo migrāciju;
- jāveic pasākumi, lai novērstu nelegālu darbu un lai līdz šim nelegāli sniegtie aprūpes pakalpojumi turpmāk tiktu juridiski noformēti, ņemot vērā mājāsaimniecībās veiktā darba īpatnības;

Aprūpe ģimenē

- vairāk jāstimulē nemedicīniskās aprūpes pakalpojumi, kas tiek sniegti gan ģimenē, gan uz brīvprātības pamatiem; ⁽⁴⁾
- jāizstrādā stratēģijas un jānodrošina pakalpojumi tādās jomās kā vecuma vājpātība un depresija, kas ģimenēm un aprūpes sistēmai pašlaik rada vislielākās problēmas;
- jāsekmē ģimenes un darba dzīves apvienošana strādājošiem, kas kopj ģimenes locekļus, veicot atbalsta un atslodzes pasākumus (piemēram, dienas aprūpes centri vecāka gadagājuma cilvēkiem lielos uzņēmumos);

Noteikumi, standarti un kvalitāte

- jāizstrādā kvalitātes standarti vecāka gadagājuma cilvēku aprūpes jomā un jānodrošina efektīva to ievērošanas uzraudzība, ko veiktu neatkarīgas organizācijas vai uzraudzības iestādes, kā arī atzītas cilvēktiesību aizsardzības iestādes;
- tādējādi jānodrošina cilvēktiesību un cilvēka cieņas aizsardzība privātajās un valsts aprūpes iestādēs, lai aprūpējamo cilvēku ierobežotā rīcības spēja un atkarība netiktu ļaunprātīgi izmantota;

Informācijas un saziņas tehnoloģiju izmantošana

- jāveicina informācijas un saziņas tehnoloģiju, telemātikas un tehnisko palīgīdzekļu izmantošana aprūpes un uzraudzības jomā, pienācīgu uzmanību veltot ētikas principu ievērošanai.

⁽³⁾ Skatīt EESK 2008. gada 14. februāra atzinumu par tematu "Vispārējās nozīmes pakalpojumi" (TEN/289), ziņotājs — Hencks kgs.

⁽⁴⁾ Par brīvprātīga darba veicināšanu skatīt EESK 2006. gada 13. decembra atzinumu par tematu "Brīvprātīga darbība: tās loma Eiropas sabiedrībā un tās ietekme", ziņotāja — Koller kdze (OV C 325, 30.12.2006.).

2. Vispārīga informācija

2.1 Padomes prezidentvalsts Slovēnija vēlas turpināt Eiropas mēroga debates par to, kā pārvarēt demogrāfisko pārmaiņu sekas, īpašu uzmanību veltot paaudžu solidaritātes jautājumam. Procentuālā attiecība starp jaunāko, vidējo un vecāko paaudzi mainās. Arvien pieaug vecāka gadagājuma cilvēku īpatsvars. Dažviet gados jauno cilvēku skaits ir divas reizes mazāks nekā to cilvēku skaits, kas dzimuši pēc Otrā pasaules kara. Minētajā situācijā ir jārisina jautājumi, kas skar paaudžu solidaritāti un to savstarpējās attiecības. Mūsdienu dzīvesveids un darba dalīšana (īpaši pilsētās) ietekmē paaudžu attiecības, vājinot un būtiski mainot paaudžu savstarpējo saikni. Dažādu paaudžu problēmas arvien biežāk tiek risinātas atsevišķi un atkarībā no tā, kādas tiesības tās sev ieguvušas. Tādēļ nepareiza rīcība var pat izraisīt paaudžu konfliktu.

2.2 Padomes prezidentvalsts Slovēnija iecerējusi sarīkot konferenci par paaudžu solidaritāti un to savstarpējām attiecībām (2008. gada 28. un 29. aprīlī), lai aplūkotu šādus jautājumus:

- 1) paaudžu solidaritāte veselības aprūpes, ģimenes dzīves un mājokļu jomā;
- 2) vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpe.

2.3 Tādēļ prezidentvalsts Slovēnija lūdz Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpēti atzinumu par tematu "Visiem pieejamas ilgtermiņa aprūpes nodrošināšana un finansiāli ilgtspējīgas sistēmas vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpei".

3. Ilgtermiņa aprūpe — Eiropas līmeņa problēma

3.1 Ilgtermiņa aprūpe ir viens no svarīgākajiem sociālajiem un sabiedriski politiskajiem jautājumiem, kas jārisina visās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Tādēļ tam ir jāvelta attiecīga uzmanība Eiropas iestāžu darba programmā.

3.2 Eiropas iestādes — neskarot dalībvalstu pilnvaras — minētajā jomā nākušas klajā ar vairākām iniciatīvām ⁽⁵⁾, kā arī veicinājušas savstarpēju pieredzes apmaiņu, galvenokārt izmantojot atklātās koordinācijas metodi (OMC) ⁽⁶⁾. Minētie pūliņi ir

⁽⁵⁾ Piemēram, Eiropas Savienības Padomes Kopējais ziņojums par sociālo aizsardzību un sociālo iekļaušanu (2007. gads), konference par ilgtermiņa aprūpi, kā arī transatlantijas domu un pieredzes apmaiņa, kas 2006. gadā notika Briselē, konference "Ilgtermiņa aprūpe gados veciem cilvēkiem", kas notika 2005. gadā, un daudzi citi pasākumi.

⁽⁶⁾ Skatīt Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tematu "Sociālās aizsardzības modernizēšana, lai izveidotu augstas kvalitātes, pieejamu un ilgtspējīgu veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi — atbalsts valstu stratēģijām, izmantojot atklāto koordinācijas metodi", 20.4.2004., COM(2004) 304, kā arī EESK 2004. gada 28. oktobra atzinumu par minēto tematu, ziņotājs — Braghin kgs (OV C 120, 20.5.2005.).

jāturpina vēl apņēmīgāk. EESK uzskata, ka būtiska nozīme ir sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai atklātās koordinācijas metodes ceļā īstenotajos pasākumos.

3.3 No dalībvalstu sagatavotajiem ziņojumiem izriet, ka daudzas problēmas — neraugoties uz sākotnējo nosacījumu un situācijas atšķirībām — vairākumā dalībvalstu ir līdzīgas. Tādēļ kopīga risinājumu meklēšana ir pareizākais ceļš.

3.4 Minētie ziņojumi liecina arī, ka Eiropas Savienībā kopīgi izvirzīti pareizi mērķi attiecībā uz vispārēju piekļuvi pakalpojumiem, kvalitatīvi augstvērtīgiem pakalpojumiem un sistēmu finansiālo ilgtspējību. Minētie mērķi ir arī šī atzinuma pamatā.

4. Demogrāfiskā un sociālā situācija

4.1 Arvien lielākās problēmas ilgtermiņa aprūpes jomā ir izskaidrojamas ar dažādām attīstības tendencēm, kas minētās problēmas vēl vairāk padziļina.

4.2 Pastāvīgi pieaugot dzīves ilgumam, sabiedrībā ievērojami palielinās gados ļoti vecu (80 gadus vecu un vecāku) cilvēku skaits: saskaņā ar prognozēm no 2005. līdz 2010. gadam minēto cilvēku skaits palielināsies par 17,1 % un laikā no 2010. līdz 2030. gadam — par 57 %. Līdz ar to Eiropā 2030. gadā gandrīz 34,7 miljoni iedzīvotāju būs vecāki par 80 gadiem salīdzinājumā ar 18,8 miljoniem pašlaik. Ja 1975. gadā Eiropas Savienības dalībvalstīs 2,0 % no iedzīvotāju kopskaita bija cilvēki, kuri vecāki par 80 gadiem, tad 2050. gadā minētais skaits būs 11,8 %. ⁽⁷⁾

4.3 Neraugoties uz kopējām tendencēm, dalībvalstīs un dalībvalstu vidū ir vērojamas būtiskas atšķirības. ES dalībvalstīs vīriešu vidējais dzīves ilgums ir no 65,4 līdz 77,9 gadiem un sieviešu vidējais dzīves ilgums no 75,4 līdz 83,8 gadiem.

4.4 Jāpiebilst, ka arvien vairāk vecāka gadagājuma cilvēku dzīvo vieni, jo ģimenes locekļi dzīvo atsevišķi vai arī viņu dzīvesbiedri ir miruši. Eiropas un valstu īstenotā politika dažādās jomās veicinājusi mobilitāti (arī pārrobežu mobilitāti), kas rada papildu problēmas aprūpes jomā.

4.5 Zemā dzimstības līmeņa dēļ (1960. gadā gandrīz visās ES dalībvalstīs dzimstības līmenis bija augstāks nekā vienkāršai paaudžu nomaiņai nepieciešamie 2,1 %, taču 2003. gadā visās ES dalībvalstīs bez izņēmuma tas bija zemāks par minēto rādītāju) samazināsies paaudžu savstarpējā atbalsta iespējas (attiecība

⁽⁷⁾ Komisijas paziņojums, Zaļā grāmata "Jauna solidaritāte paaudžu starpā saistībā ar demogrāfiskām izmaiņām", 16.3.2005., COM(2005) 94 galīgā redakcija.

starp aprūpējamiem un potenciālajiem aprūpētājiem) un līdz ar to aprūpes iespējas ģimenēs, savukārt darba tirgū arvien grūtāk būs atrast profesionālus aprūpes darbiniekus. Minētās attīstības tendences saasina arī jautājumu par ilgtermiņa aprūpes finansēšanu.

4.6 Ņemot vērā demogrāfiskās un sociālās pārmaiņas, proti, ģimenes struktūras izmaiņas un augstāku sieviešu nodarbinātību, daudzus aprūpes pakalpojumus, kurus agrāk sniedza ģimenes, galvenokārt sievietes, nākotnē vairs nebūs iespējams nodrošināt vai arī nevarēs nodrošināt līdzšinējā apjomā. ⁽⁸⁾

4.7 Sasniegumi medicīnas jomā ir būtisks faktors, kas ietekmē dzīves ilguma pieaugumu un dzīves kvalitātes uzlabošanu. Bieži vien ar medicīniskās ārstēšanas palīdzību var ievērojami pagarināt dzīves ilgumu, negarantējot izvēlēto. Līdz ar to pieaug intensīvi ārstējamu hronisku, t.i., ilgstošu, slimību skaits.

4.8 Būtiskas problēmas rada ne vien pieaugošais iegūtās vājprātības gadījumu skaits, kad slimniekiem ir nepieciešama ilgstoša aprūpe, kuras izmaksas ir augstas, bet arī saslimstība ar vecuma depresiju, kuras slimniekiem bieži vien ir arī vājprātības simptomi un kuras slimnieku aprūpe ir vienlīdz sarežģīta. Tādēļ ir jānodrošina īpašas aprūpes iespējas iestādēs, kurās minētās personas tiktu aprūpētas cilvēkam cienīgā veidā. Tas ir īpaši svarīgi, jo līdz ar dzīves ilguma pieaugumu palielinās iegūtās vājprātības risks. Satraukumu rada arī pašnāvību skaita pieaugums vecu cilvēku vidū.

4.9 Sociālie pamatnosacījumi mainās un, citām paaudzēm sasniedzot vecumu, kad nepieciešama aprūpe, arī aprūpējamo attieksme, prasības un spējas. Minētās attīstības tendences ir jāņem vērā, izstrādājot turpmākās stratēģijas aprūpēs jomā.

5. Piekļuves daudzveidīgiem aprūpes pakalpojumiem nodrošināšana

5.1 Ilgtermiņa aprūpe ir atbalsts cilvēkiem, kuri nav spējīgi dzīvot patstāvīgi un kuriem tādēļ ikdienā ir nepieciešama citu cilvēku palīdzība. Viņiem ir vajadzīga dažāda veida palīdzība: sākot ar viņu mobilitātes atvieglošanu, iepirkumu veikšanu, ēdiena sagatavošanu un citu mājas darbu veikšanu līdz pat barošanai un ķermeņa mazgāšanai. Lai veiktu šādu ilgtermiņa aprūpi, nav noteikti nepieciešama mediķa kvalifikācija. Turklāt daudzās dalībvalstīs bieži vien šādu aprūpi veic ģimenes locekļi, parasti dzīvesbiedrs un bērni, kuri vēl joprojām sniedz lielāko daļu ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu.

5.2 Jau minēto iemeslu dēļ ģimenes locekļi turpmāk vairs nevarēs veikt aprūpi līdzšinējā apjomā. Tādēļ arvien lielākam

skaitam gados vecu un vāju cilvēku būs nepieciešama palīdzība, ko viņu dzīvesvietā vai īpašās iestādēs sniegs īpaši sagatavoti aprūpētāji, kuri turpmāk ir attiecīgi jāapmāca.

5.3 Ilgtermiņa aprūpi var nodrošināt dažādos veidos. Ja neņem vērā aprūpi ģimenē, profesionālo aprūpi var sniegt mājās, dienas centros, pansionātos, īpašās aprūpes iestādēs vai slimnīcās. Kopjamiem cilvēkiem parasti ir nepieciešama dažāda veida medicīniskā un ar to nesaistīta aprūpe, kuras priekšnosacījums ir ģimeņu, profesionālo aprūpes personāla un medicīnas personāla cieša sadarbība. Tādēļ svarīga nozīme ir minēto pakalpojumu koordinēšanai (vadības koordinācija, sociālās palīdzības gadījumu vadība (*case management*)).

5.4 Runājot par ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem, jānorāda, ka nav vienas stratēģijas, kas būtu piemērota visiem gadījumiem. Lai apmierinātu personu, kurām nepieciešama aprūpe, dažādās vajadzības, ir nepieciešams daudzveidīgs aprūpes pakalpojumu piedāvājums. Tādēļ īpaši svarīgi ir izmantot citu valstu pieredzi, kas uzkrāta tādā jomā kā aprūpes pakalpojumu veidi, organizācija un ietekme.

5.5 Jācenšas nodrošināt pēc iespējas lielāku indivīda brīvību aprūpes veida un pakalpojumu sniedzēja izvēlē. Jānodrošina ne tikai plašs pakalpojumu klāsts, bet jārada arī labvēlīga vide daudzu privāto, bezpeļņas un publisko pakalpojumu sniedzēju darbībai un jāveicina minēto organizāciju konkurence ar mērķi pastāvīgi uzlabot piedāvājumu. Minētā konkurence nedrīkst kaitēt aprūpējamām personām, un tādēļ tā pieļaujama, ievērojot noteiktus kvalitātes standartus, savukārt uzdevumu noteikšana, mērķu izvirzīšana un rezultātu novērtēšana ir attiecīgās likumdevības iestādes kompetencē, jo runa ir par vispārējas nozīmes sociāliem pakalpojumiem.

5.6 Pašreizējie sociālās aizsardzības mehānismi dažās valstīs ietekmē to, kāda aprūpe tiks nodrošināta. Ja, piemēram, aprūpes iestādēm piešķir vairāk līdzekļu nekā aprūpei mājās, tas nozīmē, ka vairāk cilvēku dzīvos šādās iestādēs.

5.7 Daudzi argumenti runā par labu aprūpei mājās. Tā atbilst daudzu cilvēku vēlmei arī vecumā un slimības laikā palikt mājās. Aprūpei mājās, ja to veic ģimenes locekļi, ir zemākas izmaksas nekā stacionārai aprūpei. Tomēr nedrīkst pieļaut, ka ģimenes locekļi — jo īpaši sievietes — būtu spiesti uzņemties šo pienākumu vieni paši.

5.8 Katrā konkrētajā gadījumā, ievērojot visu iesaistīto pušu intereses, jācenšas atrast vislabāko aprūpes veidu. Tomēr dažos gadījumos vienīgais risinājums ir ievietošana stacionārās iestādēs.

⁽⁸⁾ Skatīt EESK 2007. gada 14. marta atzinums par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas", ziņotājs — Buffetaut kgs (OV C 161, 13.7.2007.).

6. Aprūpes sistēmu finansēšana

6.1 Pašlaik aprūpes sistēmu finansēšanas veidi dalībvalstīs un dažkārt pat vienas valsts robežās ievērojami atšķiras. Tas ir izskaidrojams ar vairākiem iemesliem: par ilgtermiņa aprūpi ir atbildīgas dažādas iestādes, to finansē no dažādiem budžetiem, tā bieži vien tiek nodrošināta vietējā līmenī, valstīs ir izveidotas atšķirīgas sociālās apdrošināšanas, nodokļu un privātās apdrošināšanas sistēmas.

6.2 Ilgtermiņa aprūpes finansēšanas sistēmas būtiski ietekmē apstākļi, kas izveidojušies attiecīgajā valstī un reģionā, kā arī politiskās stratēģijas, tādēļ arī tuvākajā nākotnē minētās sistēmas būs atšķirīgas. Patreiz daudzās valstīs šīs sistēmas tiek rūpīgi pārskatītas, tādēļ pieredzes apmaiņa saistībā ar finanšu instrumentu izveidi un to darbību (piemēram, apdrošināšanas sistēmas, nodokļu atvieglojumi), kā arī pabalstu sistēmām (piemēram, personiskais budžets aprūpei, naudas pabalsti, materiālie pabalsti) ir noderīga un svarīga.

6.3 Svarīgi ir atbildēt uz jautājumu, kā novērst ilgtermiņa aprūpes izmaksu pieaugumu. Apsverami ir šādi pasākumi un stratēģijas:

- aprūpes, ko nodrošina ģimenes, saglabāšana un veicināšana, īpašu vērību veltot stimuliem un atslogošanas pasākumiem (piemēram, īslaicīga aprūpe, aprūpe atvaļinājuma laikā, dienas aprūpes centri);
- aprūpes pakalpojumu pastāvīga uzlabošana un attīstīšana gan izvēles iespēju un izmaksu, gan kvalitātes un efektivitātes ziņā;
- konkurētspējīgu struktūru izveide (ja tas ir iespējams un lietderīgi), lai ar konkurences palīdzību veicinātu izmaksu apziņanos un attīstību;
- visaptverošas profilakses stratēģijas īstenošana aprūpes jomā. Stratēģijai jāaptver gan veselības profilakse un pasākumi nelaimes gadījumu novēršanai (preventīvi pasākumi kritienu novēršanai mājās), gan arī individuālu finanšu uzkrājumu veicināšana, tādu sociālo tīklu izveide, kas var sniegt atbalsta pakalpojumus gados veciem cilvēkiem, kā arī ikdienā nepieciešamo iemaņu nostiprināšana (piemēram, spēja vadīt mājsaimniecību);
- plašāka brīvprātīgo iesaistīšana aprūpes pakalpojumu sniegšanā (piemēram, palīdzība kaimiņiem, apmeklējumi un pavadoni pakalpojumi, palīdzība aprūpes pakalpojumu sniegšanā, paliatīvā aprūpe), apzinoties, ka paaudžu solidaritāti veicinās arī skolnieku un jauniešu iesaistīšana minētajā darbā;

- tehnisko palīg līdzekļu plašāka izmantošana aprūpes jomā, kā arī informācijas un saziņas tehnoloģiju izmantošana (piemēram, *Smart Housing*, "tālaprūpe", vecāka gadagājuma cilvēki apgūst elektroniskās saziņas iespējas).

7. Ilgtermiņa aprūpes kvalitāte

7.1 Cilvēkiem, kuriem nepieciešama palīdzība, ir tiesības saņemt kvalitatīvi augstvērtīgus pakalpojumus. Tādēļ Eiropas Savienība ir izvirzījusi mērķi nodrošināt piekļuvi kvalitatīvi augstvērtīgiem un ilgtspējīgiem aprūpes pakalpojumiem. ⁽⁹⁾

7.2 Dalībvalstu ziņojumi liecina, ka kvalitātes standarti aprūpes jomā pašlaik būtiski atšķiras, proti, tiem ir dažāds juridiskais spēks vai tie var būt spēkā gan valsts, gan reģionālā līmenī. Kopumā lielākā daļa dalībvalstu pauž nožēlu par šādu standartu un tiesiskā regulējuma nepietiekamību.

7.3 Tāpat kā finansēšanas, arī aprūpes jomā spēkā būs valsts un reģionālie noteikumi. Tieši šajā jomā pieredzes apmaiņa ES līmenī varētu sniegt vērtīgas ierosmes un kritērijus valstu un reģionālo noteikumu izstrādei. EESK tādēļ aicina kopīgi īstenot ES līmeņa projektu, lai, ņemot vērā aprūpējamo personu un aprūpes personāla arvien lielāko mobilitāti, izstrādātu kvalitātes standartus, kas kalpotu kā vadlīnijas dalībvalstīm, nosakot savus standartus ilgtermiņa aprūpes jomā.

8. Darba tirgus un ilgtermiņa aprūpe

8.1 Eiropas Savienībā veselības un ilgtermiņa aprūpes nozarē nodarbināto skaits ir ievērojams (2001. gadā 9,7 % no visiem nodarbinātajiem ES), un 15 valstu ES no 1997. līdz 2002. gadam šajā nozarē tika radīti 1,7 miljoni darbavietu. Aprūpes jomā Eiropā ir ievērojams darba tirgus — daļēji tas ir legāls, daļēji — nelegāls.

8.2 Aprūpes nozare paver darba iespējas iedzīvotāju grupām, kas bieži sastopas ar grūtībām darba tirgū (piemēram, personām, kas pēc ilga pārtraukuma vēlas atsākt profesionālo darbību,

⁽⁹⁾ Skatīt Kopienas rīcības programmu veselības aizsardzības jomā (2008–2013).

imigrantiem). EESK aicina ņemt vērā minēto apstākli gan valstu nodarbinātības aģentūru, gan arī Eiropas nodarbinātības programmās (pār kvalificēšanās, jaunu prasmju apguve).

8.3 Mājās sniegto individuālo pakalpojumu tirgus strauji aug. Sabiedrībā, kuras pamatā ir darba dalīšana, noteiktai cilvēku grupai tas atvieglo brīvu profesionālās darbības izvēli, kā arī ģimenes un darba dzīves apvienošanu. Darbs mājāsaimniecībā ir nodarbinātības veids, kurā pilnībā nedarbojas klasiskās darba devēju un darba ņēmēju attiecības. Tādēļ ir jānovērš nelegālais darbs un jārada atbilstīgi nosacījumi, lai tiktu ievērotas darba tiesiskās attiecības.

8.4 EESK atbalsta apmācības programmu finansēšanu no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, lai ilgtermiņā paaugstinātu darbvietu kvalitāti veselības aprūpes un ilgtermiņa aprūpes jomā, novērstu šajā nozarē strādājošo priekšlaicīgu aiziešanu no darba, kā arī uzlabotu pakalpojumu ķēdes kvalitāti, elastīgumu un līdz ar to arī tās efektivitāti. Minētajos izglītības pasākumos jāiesaista arī brīvprātīgie.

8.5 Eiropas darba tirgus interesēs jācenšas panākt pēc iespējas ātru un nebirokrātisku attiecīgās kvalifikācijas atzīšanu.

8.6 Gan medicīniskā, gan nemedicīniskā aprūpe ir fiziski un psiholoģiski grūts darbs, tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš arī aprūpes personāla atslogošanai un atbalstam, lai nodrošinātu aprūpes kvalitāti un vairāk darbinieku vēlētos turpināt dabu šajā nozarē. Pārslodzes risks aprūpes jomā ir ļoti liels. Aprūpe ir grūts darbs, par kuru ir tiesības saņemt taisnīgu atalgojumu un sabiedrības atzinību.

8.7 Aprūpes darbu veic pārsvarā sievietes, un tas ir jāņem vērā, ES īstenojot attiecīgos pasākumus sieviešu atbalstam un integrējot dzimumu līdztiesības principu visās darbības jomās.

9. Aprūpes, ģimenes un darba dzīves apvienošana

9.1 EESK atzinumā par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" ⁽¹⁰⁾ ir detalizēti izvērtējusi demogrāfiskās pārmaiņas

⁽¹⁰⁾ Skatīt EESK 2007. gada 14. marta atzinumu par tematu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas", ziņotājs — Buffetaut kgs (OV C 161, 13.7.2007.).

Eiropas Savienībā un to ietekmi uz ģimenēm. Demogrāfisko pārmaiņu dēļ arvien lielākam skaitam cilvēku turpmāk būs gan jāstrādā, gan jāaprūpē vecāka gadagājuma ģimenes locekļi. Attīstot pakalpojumus aprūpes jomā, būtu jādomā arī par to, kā atslogot cilvēkus, kuri kopj ģimenes locekļus, un pavērt plašākas iespējas darba un aprūpes pienākumu apvienošanai.

9.2 Sociālo partneru vidū jānotiek pieredzes apmaiņai par īstenotajiem pasākumiem, kas ļauj atslogot strādājošos, kuri kopj kādu no ģimenes locekļiem. ⁽¹¹⁾

10. Paliatīvā aprūpe un cilvēka cienīga nāve

10.1 Debatēs par sabiedrības novecošanu nebūtu jāvairās runāt arī par cilvēka dzīves pēdējām dienām. Saskaņā ar ANO pamatprincipiem attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem visiem cilvēkiem ir tiesības nomirt cilvēka cienīgos apstākļos, kad tiek respektēta attiecīgās kultūras vērtību sistēma.

10.2 EESK minēto jautājumu ir aplūkojusi atzinumā "Paliatīvā aprūpe kā brīvprātīgās darbības piemērs Eiropā" ⁽¹²⁾. EESK norāda uz minētajā atzinumā formulētajiem priekšlikumiem. ⁽¹³⁾

11. Vardarbība aprūpes jomā

11.1 EESK norāda, ka nesen pieņemtajā atzinumā par tematu "Nepieļaujama izturēšanās pret vecāka gadagājuma cilvēkiem" ⁽¹⁴⁾ Komiteja aplūkojusi jautājumus, kas skar vardarbību mājās un aprūpes iestādēs, un iekļāvusi vairākus ieteikumus minētās problēmas risināšanai.

12. Pieredzes apmaiņa, izmantojot atklātās koordinācijas metodi, pētījumu projektus un papildu pasākumus

12.1 Tā kā Kopienas politikas īstenošana ilgtermiņa aprūpes jomā nav juridiski iespējama, EESK uzsver, ka "atklātās koordinācijas metode" ir ārkārtīgi svarīgs līdzeklis tādu mērķu sasniegšanā kā kvalitatīvi augstvērtīgas, visiem pieejamas un ilgtspējīgas ilgtermiņa aprūpes modernizēšana un attīstība.

12.2 Nesen pieņemtajā atzinumā ⁽¹⁵⁾ EESK norādīja, kādiem jautājumiem analīzes un pieredzes apmaiņas procesā jāpievērš īpaša uzmanība.

⁽¹¹⁾ Skatīt EESK 2007. gada 11. jūlija izpētes atzinumu par tematu "Sociālo partneru loma darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošanā", ziņotājs — Clever kgs, (OV C 256, 27.10.2007.).

⁽¹²⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Paliatīvā aprūpe kā brīvprātīgās darbības piemērs Eiropā", 20.3.2002., ziņotāja — Eulenburg kdze (OV C 125, 27.5.2002.).

⁽¹³⁾ Skatīt Komisijas 2002. gada 18. marta paziņojumu "Eiropas atbilde uz pasaules iedzīvotāju novecošanu — ekonomiskā un sociālā progresa veicināšana pasaulē, kas noveco. Eiropas Komisijas ieguldījums, gatavojoties 2. Vispasaules konferencei par novecošanu", COM(2002) 143 galīgā redakcija.

⁽¹⁴⁾ Skatīt EESK izpētes atzinumu par tematu "Nepieļaujama izturēšanās pret vecāka gadagājuma cilvēkiem", 24.10.2007., ziņotāja — Heinisch kdze (SOC/279 — OV C 44, 16.2.2008.).

⁽¹⁵⁾ Skatīt 3. zemsviras piezīmi.

12.3 EESK atzinumā par tematu “Izpētes nepieciešamība demogrāfisko izmaiņu ietvaros — dzīves kvalitāte vecumdienās un vajadzīgās tehnoloģijas” ⁽¹⁶⁾ norādīja, ka jāveic pētījumi tādās jomās kā preventīvi pasākumi un ārstēšanas iespējas, aprūpes personāla kvalifikācija, aprūpes pakalpojumi, tehniskie risinājumi, kā arī atbalsts ģimenēm. Atzinumā minētie jautājumi, kas skar pētniecību, kā arī prasība Eiropas līmenī izstrādāt vienotas jēdzienu definīcijas aprūpes jomā vēl joprojām ir aktuāla.

12.4 Vienlaikus ir jāveido darba grupas, jāriko konferences un līdzīgi pasākumi, lai Eiropas līmenī veicinātu pieredzes apmaiņu un rīcības stratēģiju izstrādi.

12.5 Jāveicina arī starptautisku organizāciju, piemēram, ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) un PVO (Pasaules veselības organizācija) sadarbība.

13. Eiropas Savienības tiesību normas

13.1 Lai gan ilgtermiņa aprūpe nav pieskaitāma jomām, kurās Kopienai ir likumdošanas tiesības, citās jomās pieņemto Kopienas tiesību aktu ietekme uz aprūpi ir ievērojama. No

vienas puses, nav skaidrs, kāda ietekme — jo īpaši uz vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem — būs direktīvai par pakalpojumiem iekšējā tirgū un, no otras puses, Eiropas Kopienu Tiesa brīvas pakalpojumu aprites principu interpretē ļoti stingri. (*) Aprūpes pakalpojumu sniedzēji, to darbinieki un cilvēki, kuriem nepieciešama ilgtermiņa aprūpe, iespējams, saskarsies ar juridisku nenoteiktību laikā, kad visās Eiropas Savienības valstīs palielinās pieprasījums pēc ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem. Piedāvājums būs ļoti atšķirīgs atkarībā no dalībvalsts, kā arī cenas; tas varētu palielināt, vismaz pierobežas reģionos, medicīnas tūrisma, kas jau pastāv šobrīd un rada lielas problēmas attiecīgajām vietējām pašvaldībām. Tādēļ iepriekš minēto tiesību aktu izstrādē ir jāņem vērā to ietekme uz ilgtermiņa aprūpi.

13.2 Aprūpes jomu jo īpaši skar pretrunīgās prasības nodrošināt gan konkurenci, gan aprūpes pieejamību. Tādēļ minētajam faktam ir jāpievērš atbilstīga uzmanība debatēs par pārrobežu pakalpojumiem, darba tiesībām un vispārējās nozīmes pakalpojumiem.

Briselē, 2008. gada 13. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ Skatīt EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Uz 7. pētījumu pamatprogrammu: izpētes nepieciešamība demogrāfisko izmaiņu ietvaros — dzīves kvalitāte vecumdienās un vajadzīgās tehnoloģijas”, ziņotāja — Heinisch kdze (OV C 74, 23.3.2005.).

(*) Eiropas Kopienu Tiesas 2007. gada 18. decembra Spriedums C-341/05 (SIA “Laval un Partneri” pret Svenska Byggnadsarbetareförbundet et alii).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2004/40/EK par minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskam, ko rada fizikāli faktori (elektromagnētiskie lauki) (18. atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē)”

COM(2007) 669 galīgā redakcija — 2007/0230 (COD)

(2008/C 204/22)

ES Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 21. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar kuru groza Direktīvu 2004/40/EK par minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskam, ko rada fizikāli faktori (elektromagnētiskie lauki) (18. atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē)”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 21. februārī. Ziņotājs — Pater kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 66 balsīm par, 1 balsi pret un 11 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK uzskata, ka jautājums par aizsardzību no elektromagnētiskā lauka negatīvās tiešās un netiešās iedarbības uz darba ņēmēju veselību ir iespējami ātrāk jāiekļauj ES direktīvas prasībās. Tomēr, ņemot vērā argumentus, ko iesniedza Komisija un kas arī minēti šajā atzinumā, EESK pozitīvi vērtē Komisijas priekšlikumu.

1.2 Direktīvas 2004/40/EK transponēšanas atlikšana neatrisinās problēmas, kas saistītas ar tās prasību ieviešanu praksē. Tāpēc EESK atbalsta Komisijas pausto nepieciešamību uzsākt steidzamu darbu pie šīs direktīvas pilnveidošanas.

1.3 EESK uzsver, ka sakarā ar pašreizējās direktīvas ieviešanas termiņa atlikšanu uz 4 gadiem, paralēli piesakot tās saturs maiņu šajā laikā, darba ņēmēji un darba devēji saņems neviennozīmīgu signālu par Komisijas likumdošanas nodomiem. Šajā sakarā Komiteja cer, ka Komisija steidzami uzsāks darbības, kas ierobežotu negatīvās sekas, kuras ES tiesību sistēmā rada šī neskaidrā situācija.

1.4 Komiteja iesaka Komisijai tās turpmākajā darba gaitā ņemt vērā šajā atzinumā ietvertās izsmēlošās piezīmes un priekšlikumus.

2. Komisijas priekšlikuma būtība

2.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir uz četriem gadiem — līdz 2012. gada 30. aprīlim — atlikt Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/40/EK par

minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskam, ko rada fizikāli faktori (elektromagnētiskais lauks), transponēšanas termiņu.

2.2 Komisija pamato savu priekšlikumu galvenokārt ar bažām, ka direktīvā ietvertā robežvērtība pieļaujamai iedarbībai uz darba ņēmējiem apgrūtinās attīstību medicīniskās diagnostikas jomā, kurā izmanto magnētiskās rezonanses attēlveidošanas (MRA) metodi. Turklāt Komisija vēlas iegūt papildu laiku, lai detalizētāk novērtētu direktīvas ietekmi uz citu kategoriju darba ņēmēju drošību, kā arī uz attīstību citās ekonomikas nozarēs, kas izmanto elektromagnētisko lauku.

2.3 Vienlaicīgi Komisija paziņo par priekšlikuma izstrādi, lai veiktu izmaiņas Direktīvā 2004/40/EK sakarā ar 2008. un 2009. gadā gaidāmajiem jauniem zinātniskiem pētījumiem, tostarp ICNIRP ⁽¹⁾ un PVO ⁽²⁾ ieteikumiem, kas, kā to paredz Komisija, var noteikt iedarbības robežvērtības, kas atšķiras no pašlaik direktīvā noteiktajām.

2.4 Eiropas sociālie partneri nav izteikuši viedokli par izskatāmo Komisijas priekšlikumu.

2.5 Direktīva 2004/40/EK, kas ir Komisijas priekšlikuma temats, ir astoņpadsmitā atsevišķā direktīva, kas pieņemta saskaņā ar Padomes 1989. gada 12. jūnija Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punktu un attiecas uz visu kategoriju darba

⁽¹⁾ Starptautiskā komisija aizsardzībai pret nejonizējošo starojumu (ICNIRP — International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection).

⁽²⁾ Pasaules veselības organizācija (WHO — World Health Organization).

ņemēju aizsardzību no riska, ko var izraisīt elektromagnētiskā lauka iedarbība darba vietā³. Komisija nelūdza EESK sniegt atzinumu par šīs direktīvas projektu, jo uzskatīja, ka pietiek ar EESK 1993. gada atzinumu⁽³⁾ par direktīvas⁽⁴⁾ projektu attiecībā uz četriem fizikāliem faktoriem darba vietā⁽⁵⁾.

2.6 Pašlaik dalībvalstīs aizsardzība no pārmērīgas elektromagnētiskā lauka iedarbības ir ievērojami atšķirīga. Septiņas valstis (Austrija, Čehijas Republika, Slovākija, Lietuva, Latvija, Igaunija un Itālija⁽⁶⁾) jau paziņoja Komisijai par direktīvas prasību transponēšanu tiesību aktos, citās valstīs (Zviedrijā, Somijā, Polijā, Bulgārijā, Rumānijā, Lielbritānijā, Francijā) joprojām ir spēkā vecāki dažāda veida tiesību akti. Visbeidzot, ir dažas valstis, kurās vispār nav detalizētu noteikumu šajā jomā.⁽⁷⁾

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Ņemot vērā Pamatdirektīvas 89/391/EKK prasības, kā arī pieejamos, izsmeltošos zinātniskos datus, nav šaubu, ka ir nepieciešama pēc iespējas steidzamā šo jautājumu ietveršana ES direktīvas prasībās, lai darba ņēmējus, jo īpaši ņemot vērā iespējamās problēmas, aizsargātu no elektromagnētiskā lauka negatīvas tiešās un netiešās iedarbības uz viņu veselību un spēju veikt profesionālo darbību.

3.2 Tomēr, ņemot vērā argumentus, ko iesniedza Komisija un kas arī minēti šajā atzinumā, EESK pozitīvi vērtē Komisijas priekšlikumu.

3.3 EESK atbalsta Komisijas pausto nepieciešamību uzsākt steidzamu darbu pie šīs direktīvas pilnveidošanas, lai nodrošinātu direktīvas noteikumu praktisku īstenošanu. EESK uzskata,

⁽³⁾ Elektromagnētisko lauku, kas plaši izplatīti dažādās ekonomikas nozarēs, avoti, citastarp, ir šādi: rūpnieciskās elektrotermiskās iekārtas (indukcijas apkures iekārtas un krāsnis), dielektriskās un pretestības ierīces, metināšanas iekārtas, elektrolīzes iekārtas, enerģētiskās elektrības pārvades un sadales infrastruktūras, radio un televīzijas aparāti, bezvadu telekomunikācijas iekārtas, ieskaitot mobilo sakaru bāzes stacijas, radari, medicīniskās diagnosticēšanas un terapijas iekārtas, piemēram, elektroķirurģijā, fizioterapijas diatermijā, magnētiskās rezonanses tomogrāfijā, transkraniālajā magnētiskajā stimulācijā u.c.

⁽⁴⁾ Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskam, ko rada fizikāli faktori", OV C 249, 13.9.1993., 28. lpp.

⁽⁵⁾ Padomes direktīva par minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju pakļaušanu riskam, ko rada fizikāli faktori, OV C 77, 18.3.1993., 77. lpp.

⁽⁶⁾ Saskaņā ar Nodarbinātības, sociālo lietu un līdztiesīgu iespēju ģenerāldirektorāta informāciju.

⁽⁷⁾ Saskaņā ar informāciju PVO tīmekļa vietnē (<http://www.who.int/docstore/peh-emf/EMFstandards/who-0102/Worldmap5.htm>).

ka uzlabotās direktīvas prasībām jāatspoguļo padziļināta pieeja jautājumiem saistībā ar aizsardzību no elektromagnētiskā lauka iedarbības riska, ņemot vērā īpašas piezīmes, kas ietvertas turpmākajā šī atzinuma daļā.

3.4 Komiteja ar nožēlu konstatē, ka pirmo reizi tās vēsturē Eiropas Komisija uz tik ievērojamu laiku atliek direktīvas par minimālajām drošības prasībām attiecībā uz darba ņēmēju aizsardzību no profesionālajiem riskiem stāšanos spēkā.

3.5 Ņemot vērā Komisijas paziņojumu par nepieciešamību mainīt direktīvas saturu, kā arī aicinājumu dalībvalstīm apturēt Direktīvas 2004/40/EK prasību transponēšanu⁽⁸⁾, runa ir par reālu Direktīvas 2004/40/EK prasību anulēšanu tās pašreizējā formā. Tomēr no formāla viedokļa raugoties, notiks tikai direktīvas ieviešanas atlikšana. Līdz ar to šāda situācija izraisīs pret-runu tiesību sistēmā, jo ieinteresētās puses saņems pretrunīgu informāciju par tādu pasākumu apjomu, kas jāuzsāk, lai Eiropas darba tirgū ierobežotu pakļaušanu elektromagnētiskā lauka iedarbībai. Tādēļ EESK norāda, ka ir svarīgi pēc iespējas ātrāk ieviest vienotu regulējumu.

3.6 Direktīvas 2004/40/EK prasību analīze, kas tika veikta dažādās dalībvalstīs sakarā ar gatavošanos tās transponēšanai, atklāja vairākus trūkumus, kuri zināmā mērā apgrūtinā pilnīgu transponēšanu. EESK cer, ka uzlabotās direktīvas projekts, ko Komisija paredz sagatavot 2009. gadā, tiks iesniegts EESK, lai tā sagatavotu atzinumu, un ka iesniegtās iespējamās piezīmes tiks nopietni ņemtas vērā.

3.7 Komiteja konstatē, ka pašreiz darba ņēmēju aizsardzības līmenis no elektromagnētiskā lauka iedarbības ir atšķirīgs dažādās dalībvalstīs. Uzlabota direktīvas teksta steidzama izstrāde, lai nodrošinātu visiem darba ņēmējiem atbilstošu aizsardzību no elektromagnētiskā lauka iedarbības, jāuzskata par prioritāti.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komisijas pamatojums direktīvas transponēšanas atlikšanai ir visnotaļ pārāk vienpusīgs un paredzēts ļoti nelielai darba ņēmēju grupai (daži simti cilvēku Eiropas mērogā), kas ir pakļauta īpaši stiprai iedarbībai, piemēram, apkalpojot magnētiskās rezonanses attēlveidošanas (MRA) iekārtas. Tomēr pamatojumā nav minētas to pasākumu atlikšanas sekas, kas aizsargā

⁽⁸⁾ IP/07/1610, 26.10.2007.

skaitliski vairāk pārstāvētu darbaņēmēju grupu (Eiropā vismaz daži miljoni cilvēku), kas pakļauta dažādās ekonomikas nozarēs izmantoto iekārtu elektromagnētiskā lauka iedarbībai (metinot, strādājot ar elektrolītiskām iekārtām, raidošām antenām, energoapgādes iekārtām u.c.).

4.2 EESK uzsver, ka direktīvas transponēšanas termiņa atlikšana vien neatrisinās nesen atklātās problēmas, kas saistītas ar neprecīzām definīcijām. Būtu jāizstrādā visām ieinteresētajām pusēm vienlīdzīgi noteikumi.

4.3 EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai izklāstītie noteikumi būtu zinātniski pamatoti. Elektromagnētiskā lauka iedarbības seku zinātniskā pētniecība aizsākās 20. gadsimta vidū, sniedzot zinātniski pamatotas atziņas par minimālajiem veselības aizsardzības un drošības standartiem, kas jānodrošina saistībā ar elektromagnētiskā lauka iedarbību uz darbaņēmējiem. Šajā sakarā EESK uzskata, ka uzlabotā direktīva jāsteno ne vēlāk kā pēc četriem gadiem, kā to ierosinājusi Komisija.

4.4 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai jāizstrādā vairāk iniciatīvas un patstāvības, lai izstrādātu politiku attiecībā uz darbaņēmēju aizsardzību no elektromagnētiskā lauka iedarbības darba vietā (jo sevišķi tāpēc, ka pašlaik iedzīvotāju aizsardzība notiek saskaņā ar lēmumu Nr. 519/1999⁽⁹⁾); dažas valstis jau ir izstrādājušas tiesību sistēmas, lai darbaņēmējus aizsargātu no elektromagnētiskā lauka iedarbības⁽¹⁰⁾.

4.5 EESK uzskata, ka Eiropas mērogā organizējot apspriešanos ar zinātnes un tehnikas nozaru iestādēm un ekspertiem no visām 27 dalībvalstīm, Komisijai būs iespējams izmantot viņu praktisko pieredzi un ņemt vērā īpašus tiesiskos risinājumus, kas pieņemti dažādos reģionos, lai risinātu nesen atklātās problēmas, kuras pašlaik kavē Direktīvas 2004/40/EK transponēšanu un efektīvu piemērošanu.

4.6 Līdzīgi kā 1993. gada atzinumā⁽¹¹⁾ EESK aicina Komisiju veikt zinātniskus pētījumus, lai noteiktu, cik lielā mērā darbaņēmēja veselībai apdraud tādi apstākļi darba vietā kā statiskā

magnētiskā lauka vai vidējas frekvences elektromagnētiskā lauka iedarbība (tai skaitā ilggadīga iedarbība).

4.7 Ņemot vērā Komisijas paredzētos Direktīvas 2004/40/EK uzlabojumus, kā arī minēto aicinājumu dalībvalstīm apturēt direktīvas noteikumu oficiālo transponēšanu valstu tiesību aktos, līdz ir izstrādāts uzlabots direktīvas teksts, CELENEC⁽¹²⁾ standartos nav jāpublicē informācija par to "saskaņošanu ar Direktīvu 2004/40/EK". Tas ļaus saglabāt atbilstošu ES tiesību sistēmas konsekenci.

4.8 Ņemot vērā, ka dažādu faktoru iedarbības līmenis jāpieļāgo direktīvā noteiktajām robežvērtībām, dažos gadījumos var būt nepieciešami ievērojami tehniski pasākumi (tai skaitā iekārtu nomaiņa), tad, direktīvas noteikumus ieviešot uzņēmumos, zināmā mērā jāievēro ekonomiski apsvērumi. Šajā sakarā ir lietderīgi apsvērt pieredzi saistībā ar mašīnu direktīvas⁽¹³⁾ prasību ieviešanu, jo tajā bija paredzēts atbilstīgs periods darba vietu pielāgošanai direktīvas prasībām.

4.9 No darba devēju viedokļa raugoties, sevišķi svarīgi ir ieviest prasības attiecībā uz jaunām iekārtām, jo tad ražotāji var visefektīvāk un vislētāk īstenot tehniskos risinājumus, kas ļauj pilnīgi vai daļēji novērst riskus, kuriem pakļauti darbaņēmēji. EESK uzsver, ka šie pasākumi pasargā no iedarbības arī pašnodarbinātos, kas šāda veida iekārtas izmanto saimnieciskajās darbības, kuras oficiāli neaptver direktīva par darbaņēmēju aizsardzību (piemēram, metināšanas darbi amatnieku ģimenes uzņēmumos vai zemnieku saimniecībās).

4.10 Ja ražotājs vai piegādātājs dotu iespēju iepazīties ar atbilstīgu dokumentāciju par iekārtu radītā elektromagnētiskā lauka veidu un līmeni, nākotnē varētu radikāli samazināt izdevumus, kas rodas, novērtējot profesionālo risku, kas saistīts ar elektromagnētiskā lauka iedarbību. Pašlaik efektīvu Eiropas

⁽⁹⁾ Padomes lēmums 1999/519/EK (1999. gada 12. jūlijs) par elektromagnētiskā lauka (no 0 Hz līdz 300 GHz) iedarbības uz sabiedrību ierobežošanu, OV L 199, 30.07.1999., 59. lpp.

⁽¹⁰⁾ ICNIRP, kas jau daudzus gadus ieņem nozīmīgu vietu saistībā ar ES noteikumu izstrādi iepriekšminētajā jomā, savā darbībā izmanto galvenokārt pētījumus, kurus izstrādājuši vairāku zinātnieku grupa no 9 ES valstīm, tomēr minētajā grupā nepiedalās sociālie partneri un eksperti no valstīm, kas ES iestāšanās kopš 2004. gada.

⁽¹¹⁾ Skatīt EESK atzinumu par priekšlikumu Padomes direktīvai par minimālajām veselības aizsardzības un drošības prasībām attiecībā uz darbaņēmēju pakļaušanu riskiem, ko rada fizikālie faktori (OV C 249, 13.9.1993.), 28. lpp.

⁽¹²⁾ Eiropas Elektrotehniskās standartizācijas komiteja (CENELEC — Comité Européen de la Normalisation Electrotechnique).

⁽¹³⁾ Padomes 1989. gada 30. novembra Direktīva 89/655/EEK par drošības un veselības aizsardzības minimālajām prasībām, darbaņēmējiem lietojot darba aprīkojumu darbā (otrā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē); grozīta ar Direktīvu 95/63/EK un 2001/45/EK.

līmeņa noteikumu trūkums ir par iemeslu tam, ka ļoti bieži šī dokumentācija netiek piegādāta. Tas ir jo sevišķi liels apgrūtinājums maziem un vidējiem uzņēmumiem, kuriem bieži vien nepietiek līdzekļu, lai profesionāli veiktu riska novērtējumu.

4.11 Piekļuve attiecīgajai ražotāju dokumentācijai ļautu arod biedrībām un apdrošināšanas sabiedrībām neatkarīgi no direktīvas ieviešanas termiņa un tajā paredzētajām prasībām (saskaņā ar vispārpieņemtu praksi, kas paredz pēc iespējas izvairīties no

nevajadzīga riska) uzsākt dažādus, uz darba ņēmēju aizsardzību vērstus pasākumus.

4.12 EESK pauž bažas par to, ka direktīvas transponēšanas termiņa atlikšanas dēļ tuvākajos gados darba vietās var tikt uzstādīta virkne iekārtu, kuru dokumentācijā nav sniegta informācija par riska līmeni, kas rodas, ar tām strādājot vai tās labojot.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “ES budžeta reforma un turpmākais finansējums”

(2008/C 204/23)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 25. septembrī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES budžeta reforma un turpmākais finansējums”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 20. februārī. Ziņotāja — *Florio* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 113 balsīm par, 18 balsīm pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

lēmumus. Tā aicina arī Komisiju precizēt, kādus instrumentus tā domā izmantot apspriešanas posmā.

1.1 Nemot vērā radikālās pārmaiņas, kas notikušas pēdējo desmitgažu laikā, Eiropas Savienība aizsāk politisku programmu, kuras prioritāšu vidū ir klimata pārmaiņas, enerģētika un imigrācija. Tās ir jaunas problēmas, kas ātri jārisina. Tāpēc EESK uzskata, ka tai ir jāpiedalās Komisijas uzsāktajās pārdomās par budžeta politikas jomām, kas ir būtisks šo uzdevumu risināšanas instruments.

1.2 Eiropas Savienības budžeta pārskatīšana jāskata saistībā ar jūtīgo Lisabonas līguma ratificēšanas periodu un ar diskusiju par kohēzijas un pētniecības politikas jomām, kā arī KLP (kopējo lauksaimniecības politiku). Tuvākajā laikā notiks Eiropas Parlamenta vēlēšanas un tiks arī ievēlēta jauna Komisija. Šī iemesla dēļ EESK uzsver grūtības sākt tik nozīmīgas debates divu svarīgu iestāžu atjaunošanas laikā. Turklāt EESK cer, ka ES 27 valstu valdības būs gatavas bez vilcināšanās pieņemt stratēģiskus

1.3 Budžeta politikas veidošanā jāņem vērā būtiska izvēle: federālisms vai starpvaldību sistēma. Eiropas integrācijas attīstības pakāpi neapšaubāmi nosaka arī budžeta finansēšanas kārtība.

1.4 Pirms izvērtēt, kādi ir ekonomiskie resursi un kāda to iegūšanas kārtība tiks izmantota, ir jāpārbauda Kopienas politikas jomu aktualitāte, sevišķi to jomu, kas tika izstrādātas jau labu laiku atpakaļ un kuras, lai gan veicināja ekonomisko attīstību un izaugsmi, tagad jāpielāgo un jānostiprina, lai tās atbilstu jaunajiem uzdevumiem. Jāuzdrošinās uzsākt padziļinātu strukturālo fondu, kohēzijas fondu, reģionālo politiku u.c. analīzi, jo sevišķi, lai analizētu to ietekmi un efektivitāti jaunajās dalībvalstīs, ņemot vērā “Ceturto ziņojumu par ekonomisko un sociālo kohēziju” (COM(2007) 273 galīgā redakcija), par kuru EESK nesen izteikusi atzinumu ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Skat. EESK atzinums par tematu “Ceturtais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju”, CESE 1712/2007.

1.5 Šai pārskatīšanai jābalstās uz principiem, kas, sākot no ilgtspējīgās attīstības idejas, ir Eiropas integrācijas pamatā, — solidaritāte, proporcionalitāte, miers, uzplaukums, brīvība, drošība, vispārēja sabiedrības labklājība, vienlīdzība un pārdale. Jebkura nākotnes finanšu perspektīvu priekšlikuma atsauces ietvaram jābūt efektīvai rīcībai saistībā ar nopietniem klimata pārmaiņu draudiem. Tai pat laikā jāveic liels darbs nepieciešamās informēšanas, pārredzamības un noteikumu saprotamības uzlabošanā par Eiropas iedzīvotāju nodokļu maksājumiem un izdevumiem, lai, citastarp, cīnītos pret eirosepticismu.

1.6 Jāizvērtē iespēja pilnīgi atcelt visas atlaides, priekšrocības un atbrīvojumus, kas raksturo pašreizējo budžetu. Veicot pārskatīšanu, jāparedz nozīmīga tālākvirzība, salīdzinot ar minētajiem noteikumiem, kas neatbilst Eiropas integrācijas solidaritātes principam.

1.7 EESK uzskata, ka Kopienas budžeta finansēšana jāpārskata saskaņā ar Līguma 269. pantu (?). Ņemot vērā dažādas reformas iespējas, Komiteja uzsver, ka neatkarīgi no izvēlēta risinājuma, tas jāīsteno pakāpeniski. Jāmeklē valstu parlamentu un reģionālo un vietējo pašvaldību plaša vienprātība, bet jo īpaši jārēķinās ar katras dalībvalsts maksātspējas principu, ņemot arī vērā izdevumu mērķu apjoma palielināšanos. Šajā sakarā EESK atgādina nostāju, ko tā puda iepriekšējā atzinumā "Paplašinātas Savienības politiskie izaicinājumi un budžeta līdzekļi 2007.–2013. gadam" (?).

1.8 Sakarā ar izplatīto politikas renacionalizāciju budžeta izpildes posms kļūst vēl sarežģītāks, runājot par saikni starp Kopienas iestādēm un iedzīvotājiem, kā arī par to, kā iedzīvotāji uztver Kopienas darbību. Lielāka Komisijas un dalībvalstu līdzatbildība budžeta izpildē ir svarīgs elements, lai iesaistītu visus ekonomiskos un sociālos dalībniekus (kā tas noteikts jaunā Lisabonas līguma 274. pantā). EESK uzskata, ka ilgtermiņa stratēģijām jābalstās uz finansiālu nepārtrauktību, savukārt īstermiņa prioritātēm jābūt pietiekami elastīgām, lai nodrošinātu ātru reakciju un pielāgotos mainīgajiem apstākļiem.

1.9 Līdzdalības un ieguldījuma princips, kas veido daudzus Eiropas Savienības nodokļu sistēmas un kurš ir balstīts uz vienlīdzību un pārdali, ir visiedarbīgākais un visefektīvākais.

1.10 Visi dažādos līmeņos iesaistītie dalībnieki — no valstu valdībām līdz katram iedzīvotājam — ir atbildīgi par Kopienas fondiem, kā arī var izmantot to priekšrocības.

1.11 Lai veiksmīgi pielāgotu jaunās un vecās politikas jomas starptautiskiem izaicinājumiem un lai labāk izpētītu nepieciešamo resursu apjomu, jānostiprina iepriekšējās (*ex ante*) novērtēšanas un pēcnovērtēšanas (*ex post*) sistēma. Jānodrošina par

novērtēšanas veikšanu atbildīgās iestādes neatkarība un pārredzamība.

1.12 Veicot novērtēšanu, jāņem vērā publisko izdevumu (Kopienas, valsts un reģionālo) dažādu sistēmu efektivitāte un mijiedarbība, kā arī vairāku dalībnieku sadarbības iespēja procesā (Eiropas Investīciju banka, publiskā un privātā sektora partnerība u.c.).

1.13 Jānodrošina saskaņotība ar makroekonomikas politikas instrumentiem, piemēram, Stabilitātes un izaugsmes pakts paredz stingrus kritērijus stabilitātes jomā, bet gandrīz nemaz nav iekļauta izaugsme un līdz ar to publiskās investīcijas. Turklāt jāuzlabo valstu budžeta politikas jomu koordinācija.

1.14 Pēdējos gados ir notikušas jaunas globālas ekonomiskas un finansiālas parādības: lielāka ir konkurence starp tirgiem un nodarbinātība Eiropas Savienībā ir vairāk apdraudēta. Fondi, piemēram, Globalizācijas pielāgošanās fonds ir nepieciešamo, bet vēl nepietiekamo instrumentu piemērs, lai risinātu šāda veida parādības.

2. Ievads

2.1 Paziņojumā SEC(2007) 1188 Eiropas Komisija uzsāka publisku apspriešanu ar visām ieinteresētajām pusēm par 2008./2009. gada budžeta pārskatīšanu. Pamatojoties uz šīs pirmās apspriešanas, kas beigsies 2008. gada 15. aprīlī, rezultātiem, Komisija, kā paredzams, 2008. gada beigās vai 2009. gada sākumā iesniegs dokumentu (vēl nav zināms, vai tā būs Baltā grāmata), kas ietvers priekšlikumu, lai izvērtētu, pārskatītu un izmainītu ES pašu resursu sistēmu un Kopienas pasākumu finansēšanas un izdevumu kārtību.

2.2 Pēc apspriešanas termiņa beigām, kas paredzētas 2008. gada 15. aprīlī, Komisija iepazīstinās ar tās secinājumiem konferencē (2008. gada 27. maijā). Komisija 2008. gada beigās vai 2009. gada sākumā iesniegs jaunu, pārskatītu dokumentu, savukārt konkrēts priekšlikums tiks iesniegts trešajā un pēdējā posmā (2010./2011. g.).

2.3 EESK ir pienākums un iespēja atbildēt uz Komisijas apspriešanas izvirzītajiem jautājumiem, kā arī izteikties par konkrētiem priekšlikumiem, kurus ierosina citas iestādes sakarā ar ES budžeta reformu.

2.4 ES budžeta padziļinātas reformas nepieciešamība ir būtiski svarīga, ne vien lai nodrošinātu ES un tās politikas jomu vienlīdzīgu un pārredzamu darbību un finansēšanu, bet arī, lai pārvarētu institucionālo krīzi, kas nesen izveidojās, un pēc iespējas labāk izmantotu Lisabonas līguma sasniegumus.

(?) Līguma 269. panta pirmajā daļā teikts: "Neskarot citus ieņēmumus, budžetu pilnībā finansē no pašas resursiem."

(?) Skat. EESK atzinums par tematu "Veidojot mūsu kopīgo nākotni — paplašinātas Savienības politiskie izaicinājumi un budžeta līdzekļi 2007.–2013. gadam", OV C 74, 23.5.2005., 32. lpp.

3. Īsa ES budžeta vēsture

3.1 Eiropas Savienības budžets ir viens no būtiskākajiem ES politisko mērķu sasniegšanas instrumentiem. Neraugoties uz to, ka tas ir iespaidīgs absolūtā izteiksmē, procentuāli ES budžets ir neliels, un pēdējos gados tas pastāvīgi samazinājies, lai gan ES paplašinājusies līdz 27 valstīm. ⁽⁴⁾

3.2 Dažām Eiropas Savienības politikas jomām, lai tās varētu īstenot, piemēram, kohēzijas politikai, ir nepieciešams finansiāls atbalsts, savukārt citas politikas jomas, piemēram, konkurences politika, izmanto dažādus instrumentus savu mērķu sasniegšanai. Līdz ar to budžeta finansēšanai un darbībai jāļauj sasniegt to politikas jomu mērķus, kuru visbūtiskākie pamati ir tieši budžetā.

3.3 Jau no pašiem pirmsākumiem ES budžetā bija jāveic grozījumi un pielāgojumi, kas atspoguļoja Eiropas integrācijas posmus: vienotais tirgus, paplašināšanās, bet jo sevišķi Eiropas Savienības politikas jomu spektra palielināšanās. Tradicionāli ievērojamo budžeta daļu piešķir relatīvi ierobežotam politikas jomu skaitam, bet īstenojamie politiskie mērķi arī tika grozīti un mainīti tā, lai pamatotu budžeta pārskatīšanu.

3.4 Eiropas Ogļu un tērauda kopiena (EOTK), kuru izveidoja 1952. gadā, tika finansēta, pateicoties pašu resursu sistēmai, kuras veidoja nemainīga likme par katru saražoto tonnu tērauda, ko ogļu un tērauda rūpniecības uzņēmumi ieskaitīja tieši Kopienas budžetā. Saskaņā ar solidaritātes principu un lai nodrošinātu neatkarību no valstu prasībām, EK Līgumā tika noteikts, ka, "neskarot citus ieņēmumus, budžetu pilnībā finansē no pašas resursiem" (269. pants).

3.5 Luksemburgas 1970. gada 21. aprīļa Eiropadomes lēmums ieviesa īstu finansēšanas sistēmu, kas balstīta uz pašu resursiem, kuri tiek definēti kā ieņēmumi, kas piešķirti Kopienai tās budžeta finansēšanai un uz kuriem tā ir tiesīga automātiski, bez attiecīgo valstu pārvaldes iestāžu papildu lēmumiem. Pašlaik pašu resursus veido: **lauksaimniecības maksājumi un muitas nodokļi**, ko iegūst no importa precēm uz ārējām robežām, likme no saskaņotām pievienotās vērtības nodokļa (PVN) aprēķinu bāzēm un, visbeidzot, likme no nacionālā kopienākuma (NKI), ko izmanto gadījumā, ja pirmie trīs resursi nav pietiekami, lai nodrošinātu Kopienas finanšu saistību izpildi.

3.6 **PVN** likmes resursu aprēķins, kas balstās uz vidējo svērtu rādītāju, kuru piemēro kopējiem neto ienākumiem (tā saucamā "ienākumu metode"), izraisīja to, ka no "pašu" resursa tas izveidojās par statistisku instrumentu, lai noteiktu katras dalībvalsts ieguldījumu, tādējādi attālinoties no sākotnējās idejas, ar kādu tas tika ieviests.

3.7 Gadu gaitā pašu resursu avoti ievērojami mainījās. Saskaņā ar Komisijas konsultāciju dokumenta ⁽⁵⁾ sniegtajiem datiem 1988. gadā **NKI** resursi nodrošināja mazāk nekā 11 %,

savukārt lauksaimniecības maksājumi un muitas nodokļi veidoja 28 %, bet PVN — 57 %. Tiek paredzēts, ka 2013. gadā NKI resursi nodrošinās 74 % no budžeta ienākumiem, savukārt lauksaimniecības maksājumi un muitas nodokļi veidos 13 %, bet PVN resursi — 12 %.

3.8 Tas nozīmē, ka lielākā daļa Eiropas Savienībai paredzēto resursu jau šodien, un tuvākajā nākotnē tas vēl pieaugs, nāk no dalībvalstu budžetiem un dažreiz tiek uzrādīti postenī "izdevumi". Ja ņem vērā to, ka 2013. gadā pašu resursi būs samazināti līdz 12 %, tad tas nozīmē, ka budžeta finansēšanas veids neatbilst Līguma garam un burtam.

3.9 Ne tikai tā finansēšanas avoti, bet arī budžeta izdevumu struktūra laika gaitā ir ievērojami mainījusies. Piemēram, maksājumi kopējai lauksaimniecības politikai (KLP) visaugstāko punktu — 70,8 % sasniedza 1985. gadā, bet 1988. gadā tie veidoja 60 % no kopējiem izdevumiem. Izdevumi KLP 2013. gadā būs gandrīz uz pusi mazāki, sasniedzot 32 %. Savukārt kohēzijas politikā bija vērojama pretēja tendence. Ja 1965. gadā tai bija piešķirti tikai 6 % no izdevumiem, tad 1985. gadā tie bija 10,8 %, 1988. gadā — 17,2 %, bet 2013. gadā tie veidos 35,7 % no ES budžeta. Paredzētajā KLP pārskatīšanā jāņem vērā ne vien atbalsts lauksaimniecībai, bet arī ieguvumi, sevišķi saistībā ar kvalitāti un kontroli, ko tā nodrošināja ES iedzīvotājiem.

3.10 Kopš Māstrihtas līguma stāšanās spēkā sevišķi jūtama ir saskaņotības problēma. Eiropas Savienībai tika piešķirtas jaunas kompetences un pakāpeniski tika izvirzīti jauni mērķi (nesen, piemēram, iesaistīšanās vides jautājumu risināšanā), bet tas neietekmēja ES budžeta apjomu, kas būtībā nav mainījies.

3.11 Pastāv virkne instrumentu, piemēram, nesen izveidotais Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds, kuri nav iekļauti budžetā. Tiem nav paredzēti konkrēti finanšu līdzekļi, bet to darbība un attiecīgā izmantošana ir atkarīga no citu izdevumu budžeta atlikumiem un no citiem Kopienas fondiem, kas netiek izmantoti. Reāli minētais mehānisms mazina šo instrumentu nozīmi, ierobežojot līdz ar to finansēšanu un darbību.

3.12 Citi aspekti, piemēram, tā saucamā "britu izņēmuma" ieviešana 1985. gadā, kas vēlāk tika paplašināts arī uz citām valstīm, un daudzie atbrīvojumi un atšķirības, kas padara budžetu nesaprotamu un nepārredzamu, ir par iemeslu vēl steidzamākai un pilnīgi neatliekamai budžeta, kā arī tā darbības un finansēšanas kārtības pārskatīšanai.

4. Nepieciešamība pārskatīt budžetu, lai sagatavotu Eiropas Savienību nākotnes uzdevumiem

4.1 EESK uzskata, ka pasaulē vienīgā veidojuma, kāda ir Eiropas Savienība, budžeta pamatiem jāatbilst Eiropas integrācijas pamatprincipiem, uz kuriem balstās līgumi, sevišķi dibināšanas līgumi. Tādiem mērķiem kā mieram, uzplaukumam,

⁽⁴⁾ Skat. diagrammas pielikumā.

⁽⁵⁾ SEC(2007) 1188 — Komisijas paziņojums "Budžeta reforma — pārmaiņas Eiropā. Sabiedriskas apspriešanas dokuments, lai 2008./2009. gadā veiktu budžeta pārskatīšanu."

brīvībai, drošībai, vispārējai vienlīdzīgai sabiedrības labklājībai un pārdaļei jābūt par galvenajiem atsaucē punktiem lēmumu pieņemšanas brīdī. Ņemot vērā tādas problēmas kā klimata pārmaiņas un vides degradācija, nākamajā budžetā kā visu izdevumu stingrs pamatprincips būtu jāiekļauj arī ilgtspējība.

4.2 Risinājumiem, kas tiks pieņemti, jāsekmē pārredzamību un to pasākumu saprotamību, kuri noteiks budžetu, tādejādi veicinot tiešākas saiknes veidošanos starp Eiropas iedzīvotājiem un ES iestādēm.

4.3 Budžeta pārskatīšanai jānodrošina vienlīdzības principa ievērošana starp dalībvalstīm, atceļot jebkuru atbrīvojumu, koncesiju un priekšrocību. Nosakot katras dalībvalsts budžeta finansēšanas līmeni, jāņem vērā vispārējais labklājības līmenis, kā arī jāievēro solidaritātes princips.

4.4 Budžeta pārskatīšanas rezultātā jāparedz speciāli atbrīvojumu, privilēģiju un izņēmumu sistēmas novēršanas pasākumi dalībvalstīm, kas to izmanto, saskaņā ar visu Eiropas iedzīvotāju nediskriminācijas un vienlīdzības principu.

5. Pašreizējās finansēšanas sistēmas atcelšana

5.1 Komisijas ierosinātajam apspriešanas dokumentam jābūt iespējai visiem dalībniekiem — institucionālajiem, politiskajiem un sociālajiem — uzsākt nopietnu diskusiju, lai pārvarētu ES budžetam, bet jo sevišķi tā finansēšanas kārtībai raksturīgās pretrunas.

5.2 EESK uzsver, ka, ņemot vērā jautājuma sarežģītību, jāmeklē plašs konsenss starp visām ieinteresētajām pusēm — no valstu parlamentiem līdz pat sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai. Savukārt pieņemto grozījumu ieviešanas procesam jābūt pakāpeniskam, lai nodrošinātu reformas projekta vispārēju pieņemšanu nolūkā izvairīties no privilēģētas attieksmes pret vienu vai otru dalībvalsti.

5.3 Atsaucoties uz jauno Lisabonas līgumu, EESK uzskata, ka budžeta pārskatīšanas rezultātā jāizveido budžeta finansēšanas sistēma, kas balstītos uz jauniem pašu resursu veidiem. Pirmām kārtām jāatrisina divas pretrunas, kas raksturo pašreizējo situāciju: fakts, ka 70 % resursu veido nacionālais kopienākums, kurš, vismaz formāli, ir papildu resurss, kā arī tas, ka aptuveni 85 % no kopējā budžeta nodrošina resursi, kas īstenībā nav "pašu", un līdz ar to tieši paredzēti ES.

5.4 Līdz ar to EESK cer, ka no jauna tiks pārņemts Līguma 269. panta gars un burtis, kas nepārprotami nosaka pašu resursu pārsvaru budžeta finansēšanā. EESK uzskata, ka debates, ko savā ziņojumā aizsāka *Lamassoure* kgs no Eiropas Parlamenta ⁽⁶⁾, ir

⁽⁶⁾ Eiropas Parlaments, Ziņojums par Eiropas Savienības pašu resursu nākotni (A6-0066/2007), 2007. gada 13. martā. Ziņotājs — *Alain Lamassoure* kgs.

interesantas. Ziņojumā citastarp, ir atgādinātas idejas par pašu resursu sistēmas pārskatīšanu:

— PVN,

— transporta degvielas akcīzes nodoklis un citi enerģijas nodokļi,

— tabakas un spirta akcīzes nodokļi,

— uzņēmumu peļņas nodoklis.

5.5 Eiropas iedzīvotājiem jāgūst labums no pilnīgākas informācijas, kā arī no sistēmas pārredzamības un efektivitātes. Turklāt jārada apstākļi, lai viņi varētu iespējami apzināti piedalīties pārraudzībā, izvērtēšanā un izlietojuma noteikšanā nodokļiem, kurus ieskaita ES tās darbībai un politikas jomām. Šāda pieeja ir jebkuras demokrātiskas pārvaldes pamatā.

5.6 Eiropas integrācijas attīstības pakāpi neapšaubāmi nosaka arī budžeta finansēšanas kārtība. Federālākā sistēmā Eiropas nodoklis būtu pamatots un pārredzamāks. Tomēr ir kļūdaini iedomāties, ka pašreizējā situācijā Eiropas ekonomistiem neizdotos atrast risinājumu. Tas atklāj politiskās gribas trūkumu.

6. Eiropas Savienības politikas jomas un nozīme

6.1 Eiropas Komisija paziņojumā SEC(2007) 1188 uzskaita virkni faktoru ⁽⁷⁾, kas tieši vai netieši ietekmē ES stratēģiskos lēmumus un politisko darba kārtību. Šie faktori aptver iedzīvotāju novecošanu, zinātnisko un tehnoloģisko attīstību, pasaules tirgu konkurētspēju, klimata pārmaiņas, solidaritāti, kas izpaužas kā Eiropas iesaistīšanās, kā arī lauku attīstības politiku.

6.2 Tā kā budžets ir viens no svarīgākajiem instrumentiem, lai sasniegtu mērķus, kas veicina ES attīstību, tas jāpārskata, pamatojoties uz plašām un padziļinātām pārdomām par 27 valstu ES lomu un mērķiem.

6.3 EESK uzskata, ka šajā apspriešanas posmā gan iestādēs, gan ārpus tām jāpanāk konsenss par politikas jomām, kas ir būtiski svarīgas Eiropas nākotnei. Pēc tam jānosaka, kā Eiropas Savienība nostiprināja savu nozīmi un darbības laukus šajās jomās. Tas jāveic iespējami saskaņā ar jauno Līgumu.

6.4 Lēmumos, kas skar tās politikas jomas, kuras tuvākajā laikā atradīsies ES darbības centrā, rūpīgi jāanalizē visas neatbilstības un kavējumi, kas iepriekš ir bijuši, sevišķi finansēšanas sistēmā, lai izvairītos no to pašu kļūdu atkārtošanas.

⁽⁷⁾ Skat. paziņojuma SEC(2007) 1188 2.1. punktu.

6.5 Starp darbībām un īpašajām politikas jomām, ko Komisija apspriešanas dokumentā apraksta kā nākotnes uzdevumus, īpaši jāveicina, citastarp arī no ekonomiskā aspekta, pasākumi, kuri sekmē ekonomisko un sociālo kohēziju. Kopš nesenās ES paplašināšanās ir pieaugušas atšķirības, un budžeta pārskatīšanai jābūt iespējai, lai turpinātu nabadzīgāku reģionu attīstības atbalstīšanu tā acīmredzamā iemesla dēļ, ka arī mazāk turīgu ES teritoriju ekonomiska un sociāla attīstība pozitīvi ietekmē visas dalībvalstis un to ekonomiku.

6.6 Turklāt, kā jau tika minēts, solidaritāte un sociālais taisnīgums ir vērtības, uz kurām jābalsta ES darbība. Risinot tādus uzdevumus kā imigrācija, ES jāprot pārnest savu lomu un sociālo modeli arī ārpus tās robežām, izmantojot instrumentus, citastarp finanšu, kuru mērķis ir novērst imigrācijas iemeslus izcelsmes valstīs.

6.7 Klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšana kļūst par aizvien svarīgāku Eiropas prioritāti, un tā būtu jāatspoguļo turpmākajos prioritārajos izdevumos. Jāpiešķir papildu līdzekļi progresīvo tehnoloģiju pētniecībai un izstrādei enerģētikas un transporta jomā, kā arī oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas paņēmieni izstrādei. Lielāki līdzekļi būtu jāpiešķir arī pielāgošanas un risku mazinošu pasākumu atbalstam vismazāk attīstītajās valstīs un zemu oglekļa emisiju atbalstam jaunajās tirgus ekonomikas valstīs.

7. Tuvināt Eiropas iedzīvotājus budžeta politikas jomām

7.1 Budžeta struktūra, kuru nepieciešams reformēt, veicināja Eiropas Savienības institucionālo krīzi. Pēdējos gados aizsākusies tuvredzīga diskusija par pašu resursiem veicina pašreizējā situācijā negatīva ES tēla veidošanos. Sarežģītība, nesaprotamība, kā arī atbrīvojumi un izņēmumi — tie ir elementi, kas stāv tālu no Eiropas integrācijas principiem un veicina eiroskepticisma saglabāšanos.

7.2 Ņemot vērā arī grūtības, kas vispirms bija ar Konstitucionālā līguma pieņemšanu, bet pēc tam ar Lisabonas līgumu, budžetam un tā nepieciešamai pārskatīšanai nav jābūt par iemeslu idejai, ka Eiropas iedzīvotāju nauda aiziet "caurā mucā". Šī iemesla dēļ ir vajadzīga nepārprotama saikne starp izdevumiem un sasniegtajiem rezultātiem.

8. Kāda ir pašu resursu nākotne?

8.1 Budžeta pārskatīšanas sakarā visvairāk tiek diskutēts par ES finansēšanas kārtību. Pašreizējā budžeta finansēšanas kārtība (par ko bija runāts 2.7. punktā) objektīvi attālinās no finansēšanas, kas būtībā balstās uz pašu resursiem. Ņemot vērā pārskatīšanu, ir vairākas iespējas, kas aptver gan jauna pašu resursa ieviešanu, kurš aizvietotu iepriekšējos finansēšanas veidus, gan risinājumus, kas dod priekšroku dalībvalstu NKP.

8.2 Eiropas Parlaments "Ziņojumā par Eiropas Savienības pašu resursu nākotni", ko apstiprināja pagājušā gada martā

(ziņotājs — Lamassoure kgs) ⁽⁸⁾, kritizēja budžeta pašreizējo struktūru un tā finansēšanu, kā arī ierosināja reformu, kura tiktu īstenota divos posmos, kas tomēr izrietētu no viena kopīga lēmuma. Pirmajā — pārejas posmā tiktu īstenota pašreizējās valstu iemaksu sistēmas uzlabošana. EP uzskata, ka otrajā posmā jāizveido pašu resursi, kas aizvietotu pašreizējos mehānismus.

8.3 Atkārtojot, ka Eiropas nodokļa ieviešana nebūtu nekas ārkārtējs, jo tas nepalielinātu slogu, kas gulstas uz nodokļu maksātājiem, Eiropas Parlaments nosauc kritērijus, kuriem jāatbilst jaunajai sistēmai: pietiekamība, stabilitāte, atpazīstamība un vienkāršība, zemas darbības izmaksas, līdzekļu piešķiršanas efektivitāte, vertikāla vienlīdzība (pārdale), horizontāla vienlīdzība (vienāda ietekme uz visiem Eiropas nodokļu maksātājiem) un iemaksu taisnīgums (atbilstība dažādu dalībvalstu ekonomiskajam stāvoklim un labklājībai).

8.4 Ņemot vērā iepriekš vairākkārt konstatēto par ES budžeta nepietiekamību, lai sasniegtu mērķus, ko ES ir izvirzījusi, kā arī lai risinātu uzdevumus, ar kuriem ES saskaras, EESK vēlas sākt pārdomas par Eiropas nodokli. Izvērtējot Kopienas tiesību aktu svarīguma dažādās pakāpes, viens no priekšlikumiem varētu būt Eiropas mēroga projektu finansēšanai izmantot līdzekļus no sankcijām valstīm, kas neievēro dažu būtiski svarīgu direktīvu transponēšanu.

8.5 EESK atzinīgi vērtē Parlamenta ziņojumā ietvertu priekšlikumu saskaņotību un daudzveidību un piekrit budžeta pašreizējās "veselības pārbaudes" analīzei, kā arī budžeta reformas nepieciešamībai. Vienlaicīgi EESK vēlas vērst uzmanību uz grūtībām, kas rastos, ieviešot minēto sistēmu. Uz "Eiropas nodokļa" balstītas finansēšanas sistēmas ieviešana sadurtos ar vērā ņemamu pretestību, pirmām kārtām sakarā ar komunikācijas problēmām ar iedzīvotājiem.

8.6 Šajā sakarā papildus konkurētspējas atbalstīšanai Eiropas Savienībai izteiktāk un pilnīgāk jāattīsta kohēzijas, vides, nodarbinātības un Eiropas sociālā modeļa aizsardzība un veicināšana.

8.7 EESK vēlas, lai, pieņemot lēmumus sakarā ar ES budžeta finansēšanas reformu, tiktu meklēti risinājumi, kas atceļ atbrīvojumus un izņēmumus, kā arī tiktu ņemta vērā katras dalībvalsts maksātspēja saskaņā ar taisnīguma, vienlīdzības un solidaritātes principu. Turklāt, lai gan debates par resursiem ir būtiski svarīgas, Komiteja uzskata, ka nav jāaizēno vai jānobīda otrā plānā diskusija par ES stratēģiskajiem lēmumiem, tās lomu un politikas jomām.

9. Par pārredzamu un efektīvu budžeta izpildes kārtību

9.1 Budžeta izpilde ir vēl viens no svarīgajiem tematiem, kas pakļauts pārskatīšanai. Pārredzamība, uzticamība un saprotamība ir kritēriji, kas jo sevišķi jāņem vērā budžeta izpildes posmā. Turklāt Eiropas iedzīvotāji nonāk saskarsmē ar ES

⁽⁸⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0066+0+DOC+WORD+V0//EN>.

darbību un vērtē tās konkrētus rezultātus galvenokārt minētajā posmā. Jānodrošina arī budžeta cikla sinhronizācija ar Eiropas Parlamenta, Komisijas un Eiropadomes pilnvaru ciklu.

9.2 EESK uzskata, ka jāveic papildu darbs Eiropas iedzīvotājus informēšanā par politikas jomu un Eiropas fondu sasniegtajiem rezultātiem. Tas jā dara galvenokārt divu iemeslu dēļ: pirmkārt, sakarā ar pārredzamības principu; otrkārt, lai cīnītos ar eiroskepticismu un to informāciju, kas bieži tendenciozā veidā priekšplānā izvirza neveiksmes, lai gan tās ir retākas par veiksmēm.

9.3 Runājot par finanšu sistēmas stabilitāti un tās iekšējo elastību, EESK uzskata, ka Eiropas Savienības ilgtermiņa stratēģijām (piemēram, nodarbinātības, pētniecības un izstrādes, vides, enerģētikas) jābalstās uz zināmu nepārtrauktību. Savukārt īstermiņa prioritātēm jābūt pietiekami elastīgām, lai pielāgotos mainīgajiem apstākļiem un nodrošinātu ātru reakciju, ļaujot šajos gadījumos rīkoties galvenokārt dalībvalstīm.

9.4 Diskusija par budžeta izpildi neizbēgami skar arī tā pārvaldību un attiecīgo atbildību. Pašreiz dalībvalstis tieši pārvalda 80 % budžeta, bet atlikušos 20 % — Eiropas Komisija, kura pie tam ir atbildīga par visu budžeta izpildi. EESK uzsver, ka šim sadalījumam jāklūst par diskusijas tematu, lai izvērtētu tā atbilstību pašreizējai situācijai.

9.5 Šajā sakarā liela uzmanība jāpievērš jaunajam Līgumam, kura 274. pants ir grozīts šādi: pirmajā daļā teikuma daļu “Komisija uzņemas atbildību par budžeta izpildi” aizstāj ar tekstu “Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm uzņemas atbildību par budžeta izpildi”. Otrā daļa aizstāta ar šādu daļu: “Regulā paredz dalībvalstu pienākumus budžeta īstenošanas kontrolē un revīzijā, kā arī attiecīgo atbildību. Tajā paredz atbildību un precizē noteikumus, kas katrai iestādei jāievēro attiecībā uz pašas izdevumu īstenošanu.”

Briselē, 2008. gada 12. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

ATZINUMAM Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debatēs.

1.3. punkts

Svītrot 1.3. punktu

~~“Budžeta politikas veidošanā jāņem vērā būtiska izvēle: federalisms vai starpvaldību sistēma. Eiropas integrācijas attīstības pakāpi neapšaubāmi nosaka arī budžeta finansēšanas kārtība.”~~

Balsojuma rezultāti

Par: 40 Pret: 87 Atturējās: 10

7.3. punkts

“7.3

Viena no ES pašreizējās finanšu sistēmas lielākajām problēmām ir nespēja to pārvaldīt tādējādi, lai revidenti varētu apstiprināt atskaites. Ikgadējā šarādē, kurā revidenti nepiekrīt apstiprināt lielāko daļu izdevumu, rada visnotaļ negatīvu publicitāti dalībvalstīs. Jebkurai jaunai sistēmai jāatrisina šī problēma.”

Balsojuma rezultāti

Par: 37 Pret: 94 Atturējās: 12

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko groza dažus noteikumus 2006. gada 28. novembra Direktīvā 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu”

COM(2007) 677 galīgā redakcija

(2008/C 204/24)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 93. pantu 2007. gada 22. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko groza dažus noteikumus 2006. gada 28. novembra Direktīvā 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 20. februārī. Vienīgais ziņotājs — Burani kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 123 balsīm par, 1 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 “PVN direktīva”⁽¹⁾, kas stājās spēkā 2007. gadā, apvienoja vienā dokumentā gadu gaitā izstrādātos un grozītos noteikumus PVN jomā. Tās piemērošana atklāja dažas praktiskas grūtības vai problemātiskos aspektus, kas bija par iemeslu uzņēmumu un dažu dalībvalstu kritiskajām piezīmēm vai priekšlikumiem. Komisija tos izskatīja un nolēma sagatavot grozījumu priekšlikumus, kas ir izskatāmā priekšlikuma temats.

1.2 Grozījumi ir daudzveidīgi un saistīti ar dažādiem jautājumiem. Lai izvairīties no birokrātiskā un procedūru sloga, Komisija uzskatīja par lietderīgu, un Komiteja to atbalsta, apvienot grozījumus vienā priekšlikumā.

2. Paziņojuma saturs

2.1 Daži grozījumi skar enerģētikas nozari, kuras nodokļu sistēma vispirms tika noteikta 2003. gada⁽²⁾ direktīvā, bet vēlāk — pārnesta uz PVN direktīvu. Pieņemto tehnisko jēdzienu dēļ tās darbības joma izrādījās pārāk šaura un ekonomiskai realitātei neatbilstoša. Proti, “energo produkti”, kam piemērojams akcīzes nodoklis, ietvēra dabasgāzi, kuru piegādā, izmantojot cauruļvadus vai dabasgāzes transportkuģus, elektroenerģiju un siltumapgādes vai dzesēšanas pakalpojumus, ko nodrošina, izmantojot siltumapgādes un dzesēšanas tīklus (tā saucamā “bezvadu izplatīšana”). Komisija ierosina atbrīvot minētos produktus no aplikšanas ar nodokli.

2.2 Runājot par minētajiem enerģijas avotiem, priekšlikumā paredzēts patērētāja dalībvalstī aplikt ar nodokli pakalpojumus, kas saistīti ar piekļuves nodrošināšanu. Turklāt ir ieviesta to procedūru vienkāršošana, kas ļauj dalībvalstīm piemērot pazeminātu PVN likmi.

2.3 Runājot par atbrīvojumiem, kad Bulgārija un Rumānija pievienojās ES, tām atļāva piešķirt nodokļa atbrīvojumu maziem uzņēmumiem, kā arī turpināt piemērot atbrīvojumu no PVN starptautiskiem pasažieru pārvadājumiem. Šajā jautājumā nekas nav mainījies, vienīgi tika uzskatīts par lietderīgu iekļaut minētos atbrīvojumus PVN direktīvas tekstā, kā tas jau ir izdarīts attiecībā uz citām dalībvalstīm.

2.4 Runājot par atskaitīšanas tiesībām, priekšlikumā ir ieviests vai, pareizāk būtu teikt, precizēts skaidrs un PVN pamatnostādnēs ietverts princips: ja nekustamā īpašuma daļa tiek izmantota uzņēmējdarbības vajadzībām, uzņēmuma aktīvos un saistībās iekļauj jaukta lietojuma nekustamo īpašumu. Izstrādāta arī pielāgojumu sistēma, lai ņemtu vērā laika atšķirības starp lietojuma profesionālajām un neprofesionālajām vajadzībām.

3. Apsvērumi un secinājumi

3.1 Punktos 2.3. un 2.4. minētie priekšlikumi neprasa īpašus komentārus. Pirmajā gadījumā runa ir vienkārši par iepriekšējā izlaiduma noformēšanu, bet otrajā — par plaši pazīstama un piemērota pamatprincipa precizējumu, kas, lai gan ir acīmredzams, tomēr bija nepieciešams.

3.2 Runājot par punktiem 2.1. un 2.2., EESK uzskata par nozīmīgu priekšlikumu, kas vērsts uz tiesību aktu pielāgošanu ekonomiskajiem apstākļiem, kā arī atzinīgi vērtē vienlīdzīgu nodokļu politiku dažādiem enerģijas avotiem.

3.3 Noslēgumā EESK pauž savu piekrišanu Komisijas priekšlikumam.

Briselē, 2008. gada 20. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu.

⁽²⁾ Padomes Direktīva 2003/92/EK, 7.10.2003.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Eiropas Savienības un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas attiecības — pilsoniskās sabiedrības loma”

(2008/C 204/25)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 16. februārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas Savienības un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas attiecības — pilsoniskās sabiedrības loma”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 30. janvārī. Ziņotājs — Míklós Barabás kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 443. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 12. un 13. martā (12. marta sēdē), ar 125 balsīm par, 1 pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un galvenie secinājumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, tiecoties uz savu galīgo mērķi — dalību ES, ir ievērojami attīstījusi un stabilizējusi attiecības ar Eiropas Savienību. Par gūtajiem panākumiem liecina tai piešķirtais kandidātvalsts statuss. EESK atzinīgi vērtē gan šo pozitīvo attīstību, ņemot vērā reģionā notikušo konfliktu politiskās, ekonomiskās un sociālās sekas un pārejas perioda problēmas, gan arī Ohridas pamatnolīguma īstenošanu.

1.2 EESK pauž gatavību sniegt atbalstu Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai tās centienos pēc iespējas ātrāk uzsākt iestāšanās sarunas, vēlams 2008. gadā.

1.3 Ņemot vērā EESK un Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas ekonomisko un sociālo interešu grupu pārstāvju apņemšanos stiprināt Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas un Eiropas Savienības organizētās pilsoniskās sabiedrības dialogu un sadarbību, jārada labvēlīgi apstākļi Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas uzņemšanai Eiropas Savienībā. Šajā procesā ļoti liela nozīme ir Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas un EESK Apvienotās konsultatīvās komitejas izveidei. Komitejas locekļi, kas pārstāvēs Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, jāizraugās atklātā, pārredzamā un demokrātiskā procesā.

1.4 Ņemot vērā Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas mērķi pievienoties Eiropas Savienībai, EESK uzsver, ka Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskajai sabiedrībai ir būtiska nozīme tādu sabiedrisko politiku un tiesību aktu (reformu programmas) izstrādē, īstenošanā, piemērošanā un pārraudzībā, kuru mērķis ir sagatavot ES *acquis* pārņemšanu. Lai minēto procesu veicinātu, Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskā sabiedrība būtu jāiesaista pievienošanās sarunās.

1.5 Jāveicina dažādu arodbiedrību federāciju līdzāspastāvēšana, tām nodrošinot vienādas iespējas. Lai radītu tam nepieciešamos apstākļus, jāizstrādā īpaši tiesību akti par arodbiedrībām un no jauna jāapsver un jāsamazina pašreizējā prasība, ka 33 % strādājošo kā līguma partneri jāiesaista sarunās par darba kopīgumiem. Tas ievērojami stiprinātu sociālo dialogu un ievērojami veicinātu arodbiedrību tiesību pilnīgu ievērošanu.

1.6 Komiteja iesaka veicināt pastāvošo darba devēju apvienību attīstību un sadarbību, kā arī pārskatīt tiesisko regulējumu, lai noteiktu skaidrus kritērijus viņu līdzdalībai Ekonomikas un sociālo lietu padomē (ESP).

1.7 Jāstiprina Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Ekonomikas un sociālo lietu padomes nozīme, kā arī jāpaplašina tās pārstāvēto organizāciju loks, iesaistot visas ieinteresētās puses, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Šādā veidā tiktu izveidots stabils institucionālais pamats, lai patiesas partnerības garā veidotu efektīvu dialogu par ekonomiskiem un sociāliem jautājumiem. Šāda attīstība būs iespējama, ja, iesaistot visas ieinteresētās puses, tiks izstrādāts un nekavējoties pieņemts jauns tiesiskais regulējums.

1.8 EESK pauž nopietnas bažas par ļoti augsto nabadzības un bezdarba līmeni un aicina Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas valdību izstrādāt efektīvu politiku cīņai pret nabadzību un sociālās kohēzijas stiprināšanai.

1.9 Pamatojoties uz solidaritātes un sociālās kohēzijas principu, lielāka daļa valsts resursu un ES finansējuma būtu jāpiešķir tiem, kurus skar nabadzība, lai mazinātu nevienādību reģionu un etnisko kopienu vidū. Īpaši pasākumi jāveic, lai uzlabotu romu kopienas stāvokli.

1.10 EESK atzinīgi vērtē pūliņus, kas veltīti valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības stratēģijas pieņemšanai, kas ir solis ceļā uz labvēlīgu apstākļu nodrošināšanu organizētās pilsoniskās sabiedrības attīstībai, kā arī ieguldījums efektīva un konstruktīva pilsoniskā dialoga veicināšanā.

1.11 Jāpalielina pilsoniskās sabiedrības līdzdalība, vienlaikus stiprinot sociālo un pilsoniskās sabiedrības partneru veiktspēju. Šajā sakarā svarīgs aspekts ir valdības tiešs un netiešs finansiālais atbalsts. Turklāt skolās būtu jāievieš īpašas izglītības programmas par pilsoniskās sabiedrības nozīmi.

2. Ievads

2.1 Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika 2001. gada 9. aprīlī pirmā no Rietumbalkānu reģiona valstīm, apmainoties vēstulēm, parakstīja Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, kas stājās spēkā 2004. gada 1. aprīlī.

2.2 Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika 2004. gada 22. martā iesniedza pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā (ES). Eiropas Komisija 2005. gada 9. novembrī sniedza pozitīvu atzinumu par minēto pieteikumu, un 2005. gada 16. decembrī Eiropadome nolēma Bijusai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai piešķirt kandidātvalsts statusu.

2.3 Eiropas Savienības un Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Stabilizācijas un asociācijas padomes ceturrtās tikšanās laikā 2007. gada 24. jūlijā tika atzīmēts, ka Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir cieši apņēmusies paātrināt reformu procesu. Stabilizācijas un asociācijas padome atbalstīja arī nodomu izveidot apvienotās konsultatīvās komitejas ar EESK un Reģionu komiteju.

2.4 Pēdējā progresa ziņojumā par Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, kas publicēts 2007. gada 6. novembrī, ir izvērtēti vairākās jomās gūtie sasniegumi un uzskaitītas nopietnas problēmas, kas Bijusai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai vēl jārisina.

2.5 Tā kā ir paredzams, ka iestāšanās sarunas varētu sākties, EESK uzsver pilsoniskās sabiedrības svarīgo nozīmi. Tādēļ šajā atzinumā galvenā uzmanība pievērsta Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskajai sabiedrībai, tās darbības videi, iespējām un uzdevumiem, sociālajam un pilsoniskajam dialogam valstī, kā arī Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas attiecībām ar ES un Rietumbalkānu valstīm.

3. Dažas Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsonisko sabiedrību raksturojošas iezīmes

3.1 Pilsoniskā sabiedrība sāka veidoties 19. gs beigās un 20. gs sākumā, un tai bija spēcīga ietekme uz sociālo attīstību kopumā. Literārās un kultūras apvienības, žēlsirdības organizācijas, kā arī citas iedzīvotāju iniciatīvas bija pamats, uz kura izveidojās kultūras, sporta un dažādas profesionālās organizācijas. Sociālisma periodā tās bija pakļautas politiskai kontrolei. Pilsoniskās sabiedrības nozīme valstī būtiski palielinājās pēc

neatkarības atgūšana 1990. gadā un pārejas uz parlamentārās demokrātijas sistēmu.

3.2 Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskās sabiedrības atdzimšanas procesu pagājušā gadsimta 90. gados lielā mērā un pozitīvi ietekmēja valsts politiskā attīstība, kas sekmēja neatkarīgas, daudzpusīgas un uz pakalpojumiem orientētas pilsoniskās sabiedrības izveidi. Vēl viena Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskās sabiedrības īpatnība ir tās vērtīborientācija, kas lielā mērā tiek stingri regulēta.

3.3 Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskai sabiedrībai raksturīga iezīme ir iedzīvotāju ierobežotā līdzdalība gan plašuma, gan skaita ziņā. Lai arī Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas iedzīvotāji aizvien vairāk iesaistās ar partiju darbību nesaistītos politiskos procesos, tikai neliela daļa iedzīvotāju (mazāk nekā 30 %) piedalās pilsoniskās sabiedrības pasākumos (žēlsirdības akcijas, dalība pilsoniskās sabiedrības organizācijās, brīvprātīgo darbība, kopīgi sabiedriskie pasākumi utt.).

4. Vispārējais stāvoklis

4.1 Politiskā attīstība: Ohridas pamatnolīgums un tiesiskums.

4.1.1 Ohridas pamatnolīgums (⁽¹⁾), kas tika noslēgts 2001. gada augustā, un tiesiskums ir divi nozīmīgi faktori, kas valstī veicina politisko stabilitāti. Ohridas pamatnolīgums palīdzējis risināt problēmas, kas saistītas ar Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas etnisko daudzveidību. Minētais pamatnolīgums ļāvis izveidot arī pamatu stabilitātei un attīstībai, kā arī ietekmējis ātrumu, kādā notiek politiskā, sociālā, ekonomiskā un etnisko kopienu savstarpējo attiecību attīstība.

4.1.2 Pēc parlamenta vēlēšanām 2006. gadā un jaunas centriski labējas valdības izveides bija nepieciešams panākt jaunu līdzsvaru. Valdībai ir jāvelta daudz pūļu, lai uzsāktu politisko dialogu un nodrošinātu visu politisko spēku atbalstu to pasākumu īstenošanai, kas saistīti ar pievienošanos ES. Gūti panākumi, veidojot konstruktīvu politisko dialogu par valstij būtiskiem jautājumiem. Minēto procesu tomēr var kavēt pastāvīgās politiskās nesaskaņas, kas rada šķēršļus labākai pārvaldībai un labi funkcionējošu demokrātisku iestāžu izveidei.

4.1.3 Labi rezultāti ir sasniegti tādās jomās kā Ohridas pamatnolīguma tiesisko normu īstenošana (pēc tam, kad Parlaments pieņēma grozījumus, līguma noteikumi tika iekļauti Konstitūcijā), kā arī kopienu līdzvērtīga pārstāvība valsts pārvaldē. Aizvien mazāk iedzīvotāju (2001. gada jūlijā 41,4 % un 2007. gada martā tikai 1,4 %) uzskata, ka etnisko kopienu

(¹) Bijusajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā 2001. gada sākumā notika bruņotas sadursmes un etnisko kopienu attiecības bija iestājusies krīze. Šis kritiskās situācijas politiskais risinājums bija pamatnolīgums (kas pazīstams arī kā Ohridas nolīgums), par ko 2001. gada 13. augustā vienojās četras vadošās politiskās partijas un garantu statusā bija Republikas prezidents, kā arī starptautiskā kopiena (ES un ASV). Minētā nolīguma mērķis ir saglabāt valsts integritāti un vienotību, veicināt demokrātiju un pilsoniskās sabiedrības attīstību, veicināt Bijusās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas integrāciju Eiropatlantiskajās organizācijās, kā arī daudz kultūru sabiedrības attīstību, līdzvērtīgi iesaistot visas etniskās kopienas. Pamatnolīguma likumdošanas daļa tika īstenota pēc četriem gadiem, proti, 2005. gada jūlijā.

attiecības ir visnopietnākā problēma valstī. 2005. gada janvārī 19,7 % iedzīvotāju vērtēja etnisko kopienu attiecības kā "ļoti sliktas", savukārt 2007. gada martā šādu vērtējumu izteica 7,6 % aptaujāto (2).

4.1.4 Progress ir panākts tādās jomās kā kopienu izglītošana, vienlīdzīga pārstāvība un decentralizācija. Tā kā minētais līgums ir pamatnolīgums, pastāv iespējas to interpretēt, kā arī pieprasīt papildu pasākumu īstenošanu. Iespējams, ka jauni problēmjautājumi būs jārisina tādās jomās kā valodu lietojums (Valodu likums, bilingvālisms *Skopje* pilsētā), bijušo albāņu izcelsmes kaujinieku statuss, teritoriālā organizācija (*Kičevo*, 2008), kā arī stāvoklis, kādā atrodas mazākas un izkliedētas kopienas, piemēram, turki, romi, serbi, bosnieši un valahi, kas veido 10,6 % no valsts iedzīvotājiem.

4.1.5 Neskatoties uz to, ka Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika aktīvi iesaistās iniciatīvā "Romu iekļaušanas dekāde 2005-2015", šīs kopienas stāvoklis vēl aizvien izraisa bažas.

4.1.6 Agrāk pasākumi tiesiskuma stiprināšanai Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā tika īstenoti (pārāk) lēni, kas galvenokārt izskaidrojams ar strukturāliem trūkumiem likumu īstenošanas un tiesu sistēmā, politizētās valsts pārvaldes vājumam, kā arī korupciju un organizēto noziedzību. Pašlaik minētajās jomās ir vērojama zināma virzība uz priekšu. Pateicoties 2005. gada decembrī veiktajiem grozījumiem konstitūcijā, lielā mērā ir ieviests tiesiskais regulējums tiesu varas neatkarības un efektivitātes stiprināšanai. Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas valdība lielu uzmanību velta cīņai pret korupciju. 2007. gada maijā tika pieņemta jaunā Valsts Korupcijas novēršanas un apkarošanas programma. Tomēr ir nepieciešama spēcīga politiskā griba pastiprināt centienus, kas vērsti uz efektīvu korupcijas apkarošanu.

4.2 Attīstība sociālajā un ekonomikas jomā: izaugsme bezdarba apstākļos.

4.2.1 Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika bija mazāk attīstīta nekā citas Dienvidslāvijas Federācijas republikas, un pēdējos sešus gadus pirms neatkarības atgūšanas Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas tautsaimniecībā bija vērojams pagrimums. Pirmajiem neatkarības gadiem bija raksturīga makroekonomiskā nestabilitāte un fiskālā deficīta palielināšanās. Krīze reģionā, Grieķijas noteiktais embargo, ANO sankcijas pret Dienvidslāvijas Federālo Republiku, kā arī Kosovas krīze negatīvi ietekmēja ekonomisko un politisko situāciju valstī un bija tiešs cēlonis tam, ka valsts nespēja veikt pienācīgu uzmanību politiskām un ekonomiskām reformām.

4.2.2 Nemot vērā, ka Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā pastāv plaša vienprātība par ekonomikas politikas virzību, valstī pašlaik valda zināma makroekonomiskā stabilitāte un aizvien vairāk tiek liberalizēta tirdzniecība (dalība Pasaules tirdzniecības organizācijā (PTO) un Centrāleiropas Brīvās tirdz-

niecības līgumā (CEFTA)). Tomēr par pietiekamu ekonomisko attīstību runāt ir pārāgi.

4.2.3 Tas ir cēlonis augstajam nabadzības līmenim valstī, proti, 29,8 % Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības robežas. Nabadzība ir tieši saistīta ar ļoti augstu bezdarba līmeni (36 %).

4.2.4 Tādu (negatīvu) parādību kā nabadzības, sociālās atstumtības, augsta bezdarba līmeņa un slikti funkcionējoša darba tirgus cēloņi ir lēna ekonomikas izaugsme (apmēram 4 %), neatbilstoša uzņēmumu struktūra (it īpaši nepietiekamais MVU skaits), neelastīgs darba tirgus, vāja izglītības sistēma un strauja iedzīvotāju skaita palielināšanās. Lai samazinātu nabadzības līmeni, valdība līdz šim nav īstenojusi aktīvu nodarbinātības politiku, bet bieži veikusi pasākumus sociālās labklājības jomā.

4.2.5 IKP pieaugums 2007. gada pirmajā ceturksnī bija 7 %, kas, iespējams, liecina par to, ka sācies ilgi gaidītais straujākas ekonomiskās attīstības posms.

4.3 Attīstība sociālajā un kultūras jomā: vispārējs uzticības trūkums.

4.3.1 Attiecības sabiedrībā raksturo plaši izplatīts uzticības, iecietības un kopienas apziņas trūkums. Jāatzīmē arī zema uzticības līmenis publiskajām iestādēm. Tomēr pēdējos gados uzticība valdībai ir palielinājusies.

4.3.2 Saskaņā ar *World Values* aptaujas datiem iecietības rādītājs Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā ir 2,08, kas liecina par zemu sabiedrības iecietības līmeni. Ļoti liela ir neiecietība pret sociāli atstumtām grupām, piemēram, narkotiku lietotājiem, alkoholiķiem, homoseksuālistiem vai romiem. Arī kopienas apziņas līmenis ir zems; to nosaka, analizējot datus par komunālo pakalpojumu (transports, ūdens utt.) un nodokļu nemaksāšanu vai datus par valdības pabalstu izmantošanu.

5. Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskā sabiedrība

5.1 Tiesiskā vide.

5.1.1 Apvienotās tiesības garantē konstitūcija (20. pants) un tiesiskā ziņā regulē 1998. gadā pieņemtais Likums par iedzīvotāju apvienībām un fondiem.

5.1.2 Jāatzīmē, ka arodbiedrību un darba devēju apvienību darbība nav pietiekami regulēta, jo uz to attiecas vienīgi daži Darba likuma un Likuma par tirdzniecības uzņēmumiem panti. Steidzami jānosaka līdzvērtīgi spēles noteikumi sociālajiem partneriem, it īpaši tādēļ, lai garantētu viņu neatkarību. Tirdzniecības kameru darbību regulē īpašs likums.

5.1.3 Neraugoties uz nesenajiem uzlabojumiem (Likums par ziedojumiem un sponsorēšanu utt.), likumi par pilsoniskās sabiedrības organizāciju nodokļiem, kā arī nodokļu priekšrocībām labdarības veicējiem kavē turpmāko attīstību.

(2) Early Warning Report — Former Yugoslav Republic of Macedonia, UNDP, *Skopje*, 2007. gada jūnijs.

5.1.4 Pašreiz tiek izstrādāts jauns likums par iedzīvotāju apvienībām un fondiem. Paredzētas šādas nozīmīgas izmaiņas: plašākas tiesības izveidot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, to saimnieciskās darbības noteikumi un sabiedriskā labuma organizācijas statusa noteikšana.

5.2 Skats uz Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsonisko sabiedrību.

5.2.1 Pilsoniskās sabiedrības organizāciju daudzveidība un reprezentativitāte.

5.2.1.1 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsonisko sabiedrību veido arodbiedrības, iedzīvotāju organizācijas, tirdzniecības kameras, kā arī baznīcas un reliģiskās kopienas. Darba devēju apvienības valstī ir jauna parādība, un tirdzniecības kameras (divas no tām darbojas valsts līmenī, proti, *Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Ekonomikas palāta (SKM)* un *Tirdzniecības kameru apvienība (USKM)*) vēl joprojām tiek uzskatītas par privātā sektora pārstāvjiem.

5.2.1.2 Darba devēju organizāciju attiecības sarežģī tas, ka tikai viena no tām (*Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Darba devēju apvienība (ZRM)*) ir Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Ekonomikas un sociālo lietu padomes locekle. Otra organizācija, proti, *Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Darba devēju konfederācija (KRM)*, cenšas panākt to, lai Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas ESP nostāja būtu atvērtāka un iesaistošāka.

5.2.1.3 Arodbiedrības ir apvienojušās četrās konfederācijās: *Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Arodbiedrību federācija (SSM)*, *Neatkarīgo arodbiedrību konfederācija (KNS)*, *Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Arodbiedrību organizāciju konfederācija (KSS)* un *Brīvo un neatkarīgo arodbiedrību apvienība (UNS)*. Minēto konfederāciju attiecības raksturo sāncensība un dažkārt pat naidīga attieksme ar personisku motivāciju. Tas ievērojami vājina to pozīcijas, it īpaši sarunās ar valdību.

5.2.1.4 Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā ir reģistrētas 5289 pilsoniskās sabiedrības organizācijas (2003. gads). Tās pārstāv gandrīz visas sociālās grupas, kas ir pilsonisko sabiedrību veidojošie elementi; mazāk pārstāvētas ir mazāk pārtikušas lauku kopienas un etniskās kopienas, it īpaši etniskie albāņi. Ļoti daudzas organizācijas (43 %) darbojas galvaspilsētā Skopje, savukārt lauku rajonos šādu organizāciju gandrīz nav.

5.2.2 Organizācijas līmenis un attiecības.

5.2.2.1 Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā darbojas apmēram 200 pilsoniskās sabiedrības jumta organizācijas. Vairums pilsoniskās sabiedrības organizāciju atkarībā no to veida vai mērķa grupas ir kādas apvienības, federācijas, platformas vai kādas citas jumta organizācijas locekles. Minētās jumta organizācijas būtiski sekmē Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskās sabiedrības konsolidāciju.

5.2.2.2 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskajai sabiedrībai liela uzmanība jāvelta saziņai, koordinācijai un sadarbībai. Sadarbība un dialogs starp darba devējiem, arodbiedrībām un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām prak-

tiski nenotiek. Tomēr jāpiebilst, ka pozitīvs piemērs šajā jomā ir *Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Pilsoniskā platforma*, kurā ir 29 locekļi.

5.3 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskās sabiedrības pozitīvās iezīmes un trūkumi.

5.3.1 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskajai sabiedrībai ir šādas pozitīvas iezīmes: iespēju nodrošināšana iedzīvotājiem, izteikta vēlme saglabāt mieru, dzimumu līdztiesību un vides ilgtspēju.

5.3.2 Pilsoniskajai sabiedrībai ir bijusi būtiska nozīme iespēju nodrošināšanā iedzīvotājiem, it īpaši sievietēm un sociāli atstumtām grupām. Palielinājusies sieviešu līdzdalība sabiedriskajā dzīvē (parlamentā, pašvaldībās un pilsoniskās sabiedrības organizācijās).

5.3.3 Laika posmā no 1996. līdz 2001. gadam visaktīvākās bija vides organizācijas. Pateicoties to mērķtiecīgai darbībai, izdevies panākt, ka vides ilgtspējas jautājumi ir valdības uzmanības centrā. Minētajām organizācijām vēl joprojām ir patiesas iespējas veicināt pozitīvu attīstību nākotnē.

5.3.4 Plurālisms raksturīgs visiem nozīmīgākajiem Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas organizētās pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem un to darbībai, tomēr jāatzīmē, ka nozaru dialogs vēl ir jāattīsta un jāstiprina.

5.3.5 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskās sabiedrības trūkumi ir šādi: nepietiekama aktivitāte nabadzības izskaušanā, pārredzamības un pašregulācijas trūkums, nepietiekams atbalsts demokrātijas veicināšanā, dinamisma trūkums pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora attiecībās, nepietiekami resursi, kā arī finanšu resursu nepietiekama diversifikācija (pašlaik vērojam liela atkarība no ārējiem līdzekļu devējiem).

5.3.6 Pagātnes mantojums, kā arī dažādā nostāja un atšķirīgā, bieži vien emocijām piesātinātā attieksme citam pret citu (un valsti) ievērojami kavē dialogu un darbību.

5.3.7 Sabiedrības uzticības līmenis baznīcām un reliģiskajām kopienām ir augsts; iedzīvotāju organizācijām sabiedrība uzticas mazāk, savukārt tirdzniecības kamerām un arodbiedrībām sabiedrība neuzticas, jo uzskata, ka strādājošo situācija kļūst aizvien sliktāka un šajā jomā netiek īstenoti attiecīgi pasākumi.

6. Sociālais un pilsoniskais dialogs, kā arī EESK un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Apvienotās konsultatīvās komitejas izveide

6.1 Sociālais dialogs.

6.1.1 Pamats.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) locekle un ir ratificējusi lielāko daļu no tās konvencijām. Tā nesen ir ratificējusi šādas konvencijas: 2002. gadā Konvenciju par bērnu darba slīktākajiem izpausmes veidiem (C182) un 2005. gadā Konvenciju par trīspusējām konsultācijām (starptautiskie darba standarti) (C144).

6.1.2 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Ekonomikas un sociālo lietu padome.

Izveides sākuma posmā vēl atrodas iestāžu sistēma, kas ļautu veidot sociālo dialogu (it īpaši sistēma trīspusējam dialogam ar Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Ekonomikas un sociālo lietu padomes starpniecību). Ekonomikas un sociālo lietu padome, ko izveidoja 1996. gadā, valsts līmenī vada trīspusējo dialogu (arodbiedrības un darba devēji kā valdības partneri). Padomes dalībnieku skaits tomēr ir ierobežots, jo to veido vienīgi Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Arodbiedrību federācijas (SSM) un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Darba devēju apvienības pārstāvji. Padomi vada darba lietu un sociālās politikas ministrs.

6.1.3 Situāciju lielā mērā sarežģī fakts, ka Ekonomikas un sociālo lietu padomes locekles nav darba devēju organizācijas un arodbiedrības, kas negatīvi vērtē tās darbību. Pastāv plaša vienprātība, ka pašreizējais tiesiskais regulējums jāgroza, kā arī jāprecizē līdzdalības padomē kritēriji. Šādu pieeju atbalsta arī valdība. Tomēr jāpiebilst, ka būs nepieciešamas ilgākas diskusijas, lai rastu apmierinošu risinājumu un izstrādātu jaunu tiesisko regulējumu Ekonomikas un sociālo lietu padomei.

6.1.4 Darba koplīgumi.

Publiskajā un privātajā sektorā ir divi vispārējo koplīgumu veidi, un dažādās nozarēs ir apmēram 24 koplīgumu veidi. Arodbiedrības patlaban ir izvirzījušas prasību iesaistīt 33 % attiecīgajā nozarē strādājošo kā sociālos partnerus sarunās par darba koplīgumiem. Šo priekšlikumu asi kritizē vairākas arodbiedrības, kas aicina ievērojami samazināt minēto sliekšni. Turklāt ir bijis sarežģīti iegūt skaidrus pierādījumus par to, ka kāda organizācija patiešām ir sasnieguši šo sliekšni.

6.2 Pilsoniskais dialogs un valdības jaunā stratēģija.

6.2.1 Pirmajā posmā valdības un pilsoniskās sabiedrības organizāciju attiecībām bija raksturīga *ad hoc* saziņa, kā arī tāda paša veida risinājumi. Pirmais solis ceļā uz institucionalizētām attiecībām tika sperts 2004. gada novembrī, valdībā izveidojot Pilsoniskās sabiedrības nodaļu.

6.2.2 Valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības stratēģija, kā arī Rīcības plāns tās īstenošanai tika pieņemts 2007. gada janvārī. Minētais dokuments ir plaša konsultāciju procesa rezultāts.

6.2.3 Stratēģijas galvenie mērķi ir šādi: pilsoniskās sabiedrības līdzdalība politikas veidošanas procesā, pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana ES integrācijas procesā, pilsoniskās sabiedrības darbībai labvēlīgāku apstākļu radīšana, tiesiskā regulējuma pilnveidošana un nostiprināšana ar mērķi uzlabot pilsoniskās sabiedrības darbības nosacījumus, kā arī starpiestāžu un starpnozaru sadarbības iedibināšana.

6.3 EESK un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Apvienotās konsultatīvās komitejas (AKK) izveide.

6.3.1 Visas ieinteresētās puses valstī uzskata, ka EESK un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Apvienotās konsultatīvās komitejas izveidei ir liela nozīme, un aicina izveidot minēto komiteju pēc iespējas ātrāk.

6.3.2 Komiteja, kurā iesaistītas dažādas ieinteresētās puses, var būt efektīvs instruments, lai Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku un tās organizēto pilsonisko sabiedrību tuvinātu Eiropas Savienībai, kā arī veicinātu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dialogu valsts līmenī.

6.3.3 Visām iesaistītajām pusēm jāpieliek īpašas pūles, lai nodrošinātu, ka Apvienotās konsultatīvās komitejas locekļu izraudzīšanās process Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā ir atklāts, pārskatāms un demokrātisks un minētie locekļi likumīgi pārstāv attiecīgu grupu intereses.

7. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, ES un Balkānu reģions

7.1 Eiropas Savienības un Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas attiecības — situācijas atspoguļojums.

7.1.1. Kandidātvalsts.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir kandidātvalsts un gatavojas iestāšanās sarunām ar ES. Tā bija pirmā no Rietumbalkānu reģiona valstīm, kas 2001. gada aprīlī parakstīja Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu. Saloniku sammitā, kas notika 2003. gada 19.–21. jūnijā, tika izteikta apņemšanās Rietumbalkānu valstīm sniegt lielāku pievienošanās atbalstu. Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas valdība 2005. gada 14. februārī iesniedza atbildes uz Eiropas Komisijas anketas jautājumiem, un, pamatojoties uz aptaujas rezultātiem, Eiropas Komisija 2005. gada 9. novembrī sniedza pozitīvu atzinumu un pēc tam Eiropadome 2005. gada 16. decembrī nolēma Bijušai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai piešķirt kandidātvalsts statusu.

7.1.2. Tirdzniecība ar ES.

Kopējais eksporta apjoms 2006. gadā sasniedza 1,43 miljardus *euro*, savukārt kopējais importa apjoms — 2,25 miljardus *euro*. Tirdzniecība ar ES veido 51,85 % no kopējā eksporta apjoma, savukārt preču imports no ES dalībvalstīm veido 44 % no kopējā importa apjoma. Pieci nozīmīgākie Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas tirdzniecības partneri Eiropas Savienībā ir Vācija, Grieķija, Itālija, Slovēnija un Polija.

Tirdzniecības jomā ir jārisina šādas problēmas: nepietiekama robeždienestu integrācija, jaunu tehnoloģiju un elektronisko muitas procedūru trūkums, jautājumi saistībā ar muitas deklarācijām, tādu laboratoriju trūkums, kas izdod apliecības par produktu atbilstību (it īpaši lauksaimniecības nozarē).

7.1.3. Vīzas.

Lai veidotu saikni ar ES, ļoti svarīgs faktors ir iedzīvotāju mobilitāte, it īpaši tādās jomās kā uzņēmēju sadarbība, izglītība un kultūras apmaiņa. Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika un Eiropas Savienība 2007. gada 18. septembrī parakstīja Līgumu par vīzu režīma atvieglošanu un atpakaļuzņemšanu, kas ir pārejas solis ceļā uz abpusēju bezvīzu režīmu. Dialogs par bezvīzu režīmu tika uzsākts 2008. gada 20. februārī.

7.1.4. ES atbalsts.

ES atbalsts Bijušai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai laika posmā no 1992. līdz 2006. gadam sasniedza 800 miljonus *euro*. Laika posmā no 2007. līdz 2009. gadam ES ir apņēmusies piešķirt 210 miljonus *euro*.

7.2 Pilsoniskās sabiedrības loma ES integrācijas procesā.

7.2.1 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas pilsoniskajai sabiedrībai Eiropas integrācija ir nozīmīgs izaicinājums. Ņemot vērā pievienošanās procesa specifiku, Eiropas integrācija ir spēcīgs pilsoniskās sabiedrības turpmākās attīstības virzītājspēks. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas palīdz iedibināt jaunas vērtības, piemēram, līdzdalības demokrātiju, iekļautību, vienlīdzību, pārredzamību un atbildību. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas arī būtiski veicina Balkānu reģiona tradicionālās daudzkultūru un multietniskās sabiedrības un postmodernās Eiropas saprašanos.

7.2.2 Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas valdība ir atzinusi pilsoniskās sabiedrības nozīmi ES integrācijas procesā, izvirzot to par vienu no savas stratēģijas mērķiem.

7.2.3 Pēc CARDS programmas (Kopienas palīdzība rekonstrukcijai, attīstībai un stabilizācijai) uzsākšanas 2001. gadā ES

atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai ir palielinājies. Atbalstu saņēma vairākas pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, piemēram, tika sniegta tehniska palīdzība, lai izstrādātu valdības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības stratēģiju, kā arī atbalsts Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas Pilsoniskajai platformai.

7.3 Balkānu reģions un sadarbība.

7.3.1 Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika aktīvi veicina reģionālo sadarbību, īstenojot savu apņemšanos attīstīt divpusējās attiecības un labu kaimiņattiecību politiku. Tā aktīvi piedalās tādās reģionāla mēroga iniciatīvās kā Reģionālās sadarbības padomes izveide (Dienvidaustrumeiropas sadarbības process (SEECP)), Enerģētikas Kopienas līgums, Eiropas Kopējā gaisa telpa, Dienvidaustrumeiropas Sadarbības iniciatīva (SECI), kā arī Centrāleiropas Brīvas tirdzniecības nolīgums (CEFTA). Jāatzīmē, ka valsts un vietējā līmeņa prese ir īpaši atbildīga par šo procesu veicināšanu.

7.3.2 Reģionāla mēroga tīklu izveide un reģionālā sadarbība kļūst aktīvāka arī citās jomās, tostarp arī pilsoniskās sabiedrības sadarbība reģionālajā līmenī. Kopīgās veiksmīgās iniciatīvās iesaistās Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas darba devēju organizācijas, arodbiedrības un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

Briselē, 2008. gada 12. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS